JAROSLAVAS

MELNIKAS

KELIAS Į ROJŲ

— SIURREALISTINIS ROMANAS, APYSAKOS IR APSAKYMAI —

baltos lankos

JAROSLAVAS MELNIKAS

KELIAS Į ROJŲ

— SIURREALISTINIS ROMANAS, APYSAKOS IR APSAKYMAI —

baltos lankos

VILNIUS
2010

UDK 888.2-3
Me-126

Redaktorė
Nida Norkūnienė

Dailininkas
Zigmantas Butautis

Maketuotoja
Sigrida Juozapaitytė

ISBN 978-9955-23-397-8

© Jaroslavas Melnikas, 2010
© Baltų lankų leidyba, 2010

TURINYS

VISADA

kodėl aš nepavargstu gyventi 9
antrininkas 31
aliumininis šaukštas 43
trumpučiai kailinėliai 52
ar dar myli mane? 60
sugrįžimas 68
rytoj – liepos 26-oji 76
skrydis 83
viduje 89
kaip nenuėjau į biblioteką 96
manasis barabankinas 99
lėlė-2 107
priebutėlis 116

VARIACIJOS PASAULIO PABAIGOS TEMA

mechtodas parabupalas, paskutinis žmogus 123
paskutinio teismo diena 129
buldozerininkai 143
uodelis 145
papūgų kvatojimas, arba pabaisos galas 148
savi reikalai su nikodimovu 151
jis visur, vadikas čerkizovas 153

ILGESYS

šaknys 159
ranka 166
328-asis traukinys 172

BALSAS

sunku visiems 191
kelias į rojų 195
laboratorija 201

DANGUS

siela *apysaka* 211
trečioji akmeninė *apysaka* 260
nemirtingumas *siurrealistinis romanas* 294

VISADA

kodėl aš nepavargstu gyventi

I.

Korpai miegojo – lovose, kaip žmonės, personalo pamaitinti ir apiprausti, švarutėliai ir kvepiantys. Ėjau palei ilgą (gal šimto metrų) lovų eilę įsižiūrėdamas į palaimingus gyvūnų veidus. Iš tiesų tai buvo nei žmonės, nei gyvūnai, tiesiog korpai – būtybės, kaip du vandens lašai panašios į žmones. Turinčios smegenis, bet neturinčios proto.

Jie gulėjo visaip, bet dauguma – ant nugarų, nuogi, ant baltų it sniegas paklodžių, įvairaus amžiaus ir skirtingų lyčių, visi balti, o lyg nuostabūs Dievo plyksniai stirksojo jaunos patelių krūtys. Korpų amžius svyravo nuo dešimties iki dvidešimties metų, ir visų jų kraujo grupė ir rezus faktorius buvo kaip mano. Šioje salėje.

Aš visuomet jaudindamasis laukdavau apsilankymų Valstybiniame antrojo gimimo centre – taip vadinosi medicinos įstaiga, kurioje buvo atliekamos smegenų persodinimo operacijos. Įstaiga galėjo vadintis ir Valstybiniu naujojo gimimo centru, nes Žemėje jau gyveno žmonių, pakeitusių dešimt ar daugiau kūnų. Aš pats,

regis, pakeičiau septynis, artėjau prie Adomo amžiaus. Tačiau anais tolimais laikais, prieš tris tūkstančius metų, kai medicina (dar nenutuokdama, kuo tai baigsis, kokių bus psichologinių ir socialinių pasekmių) padarė staigų šuolį, panašų į tą, koks įvyko elektronikos srityje, ir ėmė atsargiai atlikti pirmuosius smegenų persodinimus – niekas nė pagalvot negalėjo, kad bus įmanoma žengti dar toliau: nuo antrojo prie trečiojo, prie ketvirtojo gimimo... Visiems atrodė, kad Antrojo gimimo centras – gana aiški, nors neįtikėtina sąvoka, kelianti siaubą amžiams.

Kas galėjo pamanyti, jog kažkokiōs Smegenų transplantacijos instituto mokslininkų grupelės (atliekančios bandymus su beždžionėmis) sėkmė peržengs gydomosios medicinos ribas ir netrukus pakeis visos civilizacijos pamatus, sukurs visiškai naują, neįmanomą pasaulį, žmogui dar nepažįstamus jausmus ir santykius?

Kai dabar mąstau apie tuos mūsų protėvius, irgi žmones, gyvenusius iki Didžiojo Šuolio (kaip nūdien jį vadina civilizacijos istorikai) ir mirdavusius septyniasdešimties aštuoniasdešimties metų, man širdį suspaudžia nepaaiškinamas ilgesys. Taip, jie buvo žmonės, tačiau beveik niekuo į mus nepanašūs, nebent tuo, kad taip pat atrodė ir turėjo protą.

– Štai čia labai geri pavyzdžiai, jų stiprus pečių raumenynas.

Chirurgo asistentas-gidas vedė mane ilgu koridoriumi, padėdamas pasirinkti.

– Ačiū, jei galite, palikite mane vieną.

– Jei manęs prireiks – pasikvieskite.

Jis padavė man nedidelį žiedą, kurį tereikėjo lengvai spustelėti, kad pasikviestum gidą.

Kai jis išėjo, prisiartinau prie nurodyto korpo ir pačiupinėjau jo pečius: jie iš tiesų buvo aptempti išsipūtusiais raumenimis. Šie, net atsipalaidavę, gražiai pūpsojo nuo peties iki alkūnės. Atletiško kūno sudėjimo buvau, regis, jau nuo trečiojo gimimo. Bet tada turėjau stiprius kojų ir pilvo raumenis. Tuomet buvo madinga stipri apatinė kūno dalis.

Pasilenkiau ir įsižiūrėjau į vyrišką korpo prigimtį. Ant gulinčio įspūdingo lyties organo tamsavo du dideli apgamai. Ar norėčiau turėti apgamų tokioje vietoje?

Atmenu, pirmąkart lankydamasis Centre dėl nepatyrimo į tokias smulkmenas neatkreipiau dėmesio. O paskui, po nejautros periodo pabudęs naujame kūne, nemaloniai nustebau: buvau žemesnis nei anksčiau, ant krūtinės žėlė per daug plaukų, nagai buvo trumpi ir negražūs... Net vos pastebimas randas ant kairės rankos (mat korpas vaikystėje buvo susižeidęs) mane daug metų erzino...

Vis ėjau palei lovas, žiūrėjau į kūnus, jeigu kuriuo susidomėdavau, paliesdavau jį ir apčiupinėdavau.

2.

Pirmieji Dilenremo (šis žmogus kadaise pirmąkart sėkmingai persodino smegenis) Smegenų transplantacijos instituto pacientai buvo nepagydomi, beviltiški

ligoniai. Dilenremas buvo Gergoico mokinys, pirmasis aiškiai suformulavęs uždavinį: žmogus yra ne inkstai, ne kepenys, ne akys, ne širdis, bet – smegenys. Visi organai, išskyrus smegenis, yra pakeičiami instrumentai. Porą tūkstantmečių juos ir keisdavo, pratęsdavo žmogui gyvenimą dvidešimčia, penkiasdešimčia metų. Istorikai tvirtina, jog vienas žmogus, kuriam buvo triskart persodinta širdis, penkiskart – inkstai, keturiskart – akys (ir dar trys svarbūs kaulai pakeisti dirbtiniais), išgyveno tris šimtus metų. Bet tai buvo išimtis, galutinė amžiaus riba. Dažniausiai gyvenimas nebūdavo pratęsiamas ilgiau nei du kartus, tai yra – iki šimto penkiasdešimties metų.

Gergoicas, priklausantis vadinamajai encefaloginės baigties mokyklai, ėjo visai kitu keliu: sunešiotą kūną reikia ne remontuoti, paverčiant žmogaus gyvenimą nepabaigiamų operacijų serija, o išmesti į šiukšlyną! Visą. Gergoicą laikė bepročiu, bet jau jo mokinys Dilenremas tuo beprotišku metodu išgelbėjo pirmąjį žmogų, kuriam gyvybę palaikė dirbtinė širdis, plaučiai ir inkstai. Tiesa, pacientas naujame kūne išgyveno tik kelis mėnesius. Bet penktasis pacientas išgyveno jau metus. Pasaulis, laikęs Dilenremo bandymus vien klinikiniais eksperimentais, dar nebuvo įsisąmoninęs, kas vyksta.

Praėjo šimtas metų, ir pirmieji drąsuoliai, kurių smegenys buvo sveikutėlės, bet kūnas nukaršęs, savo noru lipo ant operacinio stalo, anaiptol ne kaip beviltiški ligoniai. Tuomet žmogus su persodintomis smegenimis galėjo išgyventi jau keletą dešimtmečių, egzistavo teorinė galimybė tas smegenis persodinti dar kartą...

Tačiau tik tada, kai dar po šimto metų žmonės ėmė masiškai plūsti į Dilenremo institutą, tik tada, kai jis pradėjo steigti filialus visame pasaulyje, – tik tada pasaulis, nujausdamas savo galą, sudrebėjo. Prasidėjo nuožmi kampanija dėl tokių operacijų uždraudimo, jos, kaip teigė žiniasklaida, griovė „pačias žmogaus ir žmogaus gyvenimo sąvokas".

Iš tiesų žmonės susidūrė su neregėtomis psichologinėmis ir kitokiomis problemomis. Pasistengsiu jas paaiškinti savo paties pavyzdžiu. Buvau liguistas ir jautrus berniukas, augau pasiturinčių mokytojų šeimoje. Buvau itin prisirišęs prie motinos, tylios ir geraširdės moters, kuri neįkyriai rūpinosi manimi visą gyvenimą. Kai medikai, nuodugniai ištyrę jos organizmą (du infarktai, kepenų cirozė), rekomendavo jai persodinti smegenis, mano motina ilgai nesvarstė. Tais laikais šokas, lydėjęs pirmuosius smegenų persodinimus, jau buvo praėjęs. Žmogui tokia operacija, žinoma, tebebuvo priblokiantis įvykis, bet jau natūraliai įsiterpiantis į jo vaizdinius.

Kaip dabar atmenu savo senučiukę geraširdę mamą (jai buvo maždaug aštuoniasdešimt), einančią Centro koridoriais. Atsisveikinu su ja chirurgijos priimamajame (rengiant pacientą operacijai, jį lankyti buvo draudžiama).

– Viskas bus gerai, mano berniuk.

Ji kaip vaikystėje pabučiavo mane į kaktą – sulinkusi, pasirėmusi lazdele.

Po dviejų savaičių man buvo pranešta, kad operacija pavyko, aš galiu atsiimti ir palaidoti kūną. Protu suvokiau, kad motina nemirė, kad ji gyvena ir dar ilgai gyvens,

pamatysiu ją, vos tik ji sustiprės. Bet labai jaudinausi, užėjęs į apytamsį, baltomis plytelėmis grįstą rūsį, kur ant geležinių stalų, uždengtų plastikinėmis staltiesėmis, gulėjo nebylūs kūnai. Tarnautojas dar sykį paklausė mano (ir motinos) pavardės.

– Čia, – pasakė jis, rodydamas į užrašą, pritvirtintą prie stalo.

Aš priėjau arčiau, tarnautojas nutraukė nuo kūno antklodę.

– Ji?

– Taip.

Mano motina – mažytė, liesutė, visa susiraukšlėjusi – gulėjo nežinia kodėl su skausmo grimasa veide. Jos kakta buvo perrišta dailia juostele – tiesiai per siūlę. Vėl regėjau motiną, pažinotą daug metų. Tik be smegenų.

Pabučiavau ją į šaltas lūpas, paskutinį kartą, ir nusistebėjau, kad man iš akių pabiro ašaros. Mano ašaromis verkė protėvių kartos, kurioms šis bučinys iš tiesų buvo paskutinis.

– Ar jūsų šeima turi mauzoliejų?

– Taip. Aš jau daviau nurodymus. Tuojau jos atvažiuos.

– Gerai, – atsakė tarnautojas ir išėjo.

Aš likau vienas. Man atrodė, kad išprotėjau.

– Mama, – šnabždėjau. – Mama, pabusk. Mama.

Kentėjau kaip nevisprotis, nors žinojau, kad motina gyva. Kentėjau, lyg ji iš tikrųjų būtų mirusi.

Po mėnesio ją pamačiau – lieknutę, gundančią mergaitę, perpus už mane jaunesnę (man buvo apie penkias-

dešimt). Ar mano psichika galėjo tai pakelti? Pirmieji žmonės tokiose situacijose išsikraustydavo iš proto. Vėliau buvo sukurtos psichologinės pagalbos tarnybos, jos pasirūpindavo išankstine „psichologinės nuostatos pertvarka". Ir vis tiek žmonės patirdavo didžiulį stresą.

Mergina – visiškai man nepažįstama (nors Psichologinės pagalbos centre gavęs nuotrauką ir vaizdo įrašą iš anksto patyrinėjau jos išvaizdą) – sėdėjo priešais mane prie staliuko kavinėje greta klinikos, ir aš susijaudinęs žiūrėjau jai į veidą, spinduliuojantį jaunyste ir gyvastingumu.

– Mama, – mano balsas suvirpėjo.

– Taip, sūneli, – mergina ištiesė per stalą ranką, palietė mano delną.

– Tai tu?

– Taip, tai aš.

Valandėlę sėdėjome nežinodami, ką sakyti. Netrukus padavėja atnešė kavos ir konjako.

– Išgersime už tave, – pasakiau. – Kad tau būtų gera šiame kūne.

– Ačiū, – atsakė mergina: regis, ji truputį manęs gėdijosi.

– Tavo kūnas gražus, – pagyriau.

– Tau iš tiesų patinka?

– Labai.

– Rinkausi pagal akis.

Pažvelgiau jai į akis: jos buvo žydros it vasaros dangus. Mano mamos akys buvo rudos.

Taip ir nepajėgiau priprasti prie motinos naujos išvaizdos. Mes retkarčiais susitikdavome, pasikalbėdavome

apie šį bei tą. Tačiau abudu kažką praradome. Praradome amžiams. Aš nebejaučiau – kaip anksčiau – jos meilės, jos domėjimosi viskuo, kas buvo susiję su manimi. Ji pernelyg mylėjo gyvenimą, į akis krito mano motinai nebūdingas linksmumas, net pasakyčiau – juslingumas (tai mane vis labiau trikdė). Suprantama, jaunas, visiškai sveikas kūnas žadino ir kitokį gyvenimo pajautimą. Liko tik motinos sąmonė, tik protas, tvirtinantis, kad aš – jos sūnus. Aš irgi tik protu suvokiau, kad ji – mano motina.

Tiesą sakant, motina nuo šiol buvo vien sąlygiška: kūno, kuris mane pagimdė ir su kuriuo buvau susijęs kraujo ryšiais, nebebuvo. Jis puvo šeimos mauzoliejuje. Ir aš negalėjau atsikratyti jausmo, kad mano motina tikrai mirė drauge su tuo kūnu. Aš net kartkartėmis aplankydavau jos kapą (dažniausiai – po susitikimų su motina-mergaite) ir tik ten, užsimerkęs, atkurdavau paveikslą tos tylios sulinkusios senutės, su kuria atsisveikinau chirurgijos priimamajame.

Netrukus motina ištekėjo už bendraamžio vaikino, pagimdė dvynukus. Jai, dvidešimtmetei, iš tiesų prasidėjo naujas gyvenimas. Ir kai susitikdavome kavinėje, negalėdavau nepastebėti jausmų kovos motinos veide. Aš buvau jai nebereikalingas, nors ji bijojo tai pripažinti. Norėdama vėl gyventi visavertį gyvenimą, ji turėjo pamiršti ankstesnį – paversti jį sapnu, menkai realiu. O aš tam trukdžiau.

Pasikeitus kūnui, ankstesni ryšiai silpo, iro – buvo nieko nebeįmanoma padaryti: visuomenė brangiai mokėjo už sąlygišką nemirtingumą. Išleidau iš akių savo motiną, kai man sukako gal septyniasdešimt, – net lio-

viausi galvojęs apie ją kaip apie gyvą. Ji buvo graži jauna moteris, gyveno audringą gyvenimą, o aš dariausi vis labiau paliegęs ir tik laukiau Didžiojo Konsiliumo, anksčiau ar vėliau turėsiančio įvertinti mano organizmą kaip nusidėvėjusį ir rekomenduoti smegenų persodinimo operaciją. Anais laikais smegenų persodinimo technika tebebuvo sudėtinga, brangiai kainavo, tad teko laukti dar dvidešimt metų (per tą laiką man persodino širdį ir vieną inkstą), kol mane – jau „avarinės būklės" – paguldė į Transplantacijos centrą. Tuo metu mano žmona, trijų mano vaikų motina, jau seniai buvo pakeitusi kūną, nes dar keturiasdešimtmetė pateko po sunkios mašinos ratais ir iš to kūno teliko mėsos ir kaulų krūva. Žmonos smegenys per stebuklą buvo išgelbėtos, ir ji dabar atrodė kaip mano motinos bendraamžė.

Keista, nors ir skirtingo amžiaus, mes su žmona ir toliau gyvenome viename bute. Galbūt tai tik įrodo, kad ji pakeičiama? Vargu ar aš ją mylėjau ta vieninte-le meile, kuri leidžia žmogaus vidų ir išorę mylėti tik dėl to, kas individualu. Kai ji grįžo iš Centro ir sustojo tarpdury, aš paklausiau: „Jūs – pas ką?" Ji pasakė savo vardą. „Tai tu! – sušukau. – Nepažinau. Užeik." Prisimenu, ji iškart nuėjo į virtuvę, ėmė tvarkytis, plauti indus, gaminti valgį. Girdėjau pažįstamus garsus, uodžiau iš virtuvės sklindančius pažįstamus kvapus ir žinojau, kad tai ji, mano žmona, ta pati. Pasikeitė tik laikas, kurį ji sugaišdavo kam nors atlikti (ji buvo greita ir vikri), taip pat jos elgsena lovoje. Sename kūne savo lyties ji niekada taip stipriai nejausdavo, – veikiau primindavo bejausmę karšto kūno jūrą, į kurią aš nugrimzdavau, o ne asmenišką

ir atskirą esybę, stojančią su manimi į kovą. Išsirėkusi (anksčiau ji to nedarydavo) iškart mane pamiršdavo ir nuilsusi saldžiai užmigdavo.

Rytą vėl būdavo ta, kurią pažinojau. Gan greitai pripratau prie jos naujos išvaizdos ir beveik neprisimindavau, kad jos smegenys persodintos į kitą kūną.

Netekau jos, kai gimiau antrąsyk. Grįžau namo dvidešimtmetis vaikinas, o jai jau buvo kokie šešiasdešimt: jos kūnas anąsyk per avariją žuvo jaunas, ir ji pirmąsyk paseno – sunki eigastis (pastaraisiais metais ji kentė nuo artrozės) ir didelis, it bjauri raukšlė nukaręs pilvas (iš antrų įsčių ji man pagimdė dar tris vaikus). Mane žavėjo jaunystė, buvau kupinas vilties ir šviesos – man prieš akis atsivėrė dar vienas ilgas, įdomus gyvenimas. O žmona prarado aistringumą, vis dažniau dejuodavo, skųsdavosi sąnarių skausmais. Ir svarbiausia: ji niekada taip ir nepriprato prie mano naujo įvaizdžio. Nuo pat pirmos dienos žiūrėjo į mane baikščiai, tarsi į svetimą, neaišku iš kur jos namuose atsiradusį jauną patrauklų vyrą.

– Betgi aš tau ne svetimas, Lora. Girdi? Kas tau?

Kai mėgindavau ją, šešiasdešimtmetę, bučiuoti, ji gėdydavosi lyg mergaitė – ir lovoje kitaip elgdavosi: gulėdavo kone baimės apimta.

– Žinau, kad tai tu.

Bet tai būdavo tik proto balsas. Jausmai užplūsdavo kiti, mus išskiriantys.

Kai jai sukako aštuoniasdešimt, o man – keturiasdešimt, mes išsiskyrėme: sakiau jai, kad viskas pasikeis,

kai tik ji persikels į trečiąjį kūną. Vėl bus jauna, ir geri mūsų santykiai atsinaujins. Bet ji, švepluodama bedante burna ir remdamasi į stalą, atsakė man: „Aš jau dabar nebeprisimenu pirmojo tavo kūno."

Ji buvo teisi. Prakeikta žmogiškoji atmintis – ji nebuvo apskaičiuota tūkstančiui metų. Jos galia silpo. Kartą, artėdamas prie antrojo savo gyvenimo galo, sutikau gatvėje gundančią trisdešimtmetę moterį (mini sijonas, apnuoginta krūtinė) su vaiku ir vyru, visiškai man nepažįstamą. Pasivedėjusi mane į šalį, ji paklausė:

– Juk tu Dio? Dio Kopereikas?

– Taip.

– Aš – tavo motina.

– A.

Stovėjau tarsi kur nugrimzdęs, turbūt kvailiausia veido išraiška.

– Ar tu dar mane prisimeni?

– Taip.

– Kažkaip supratau, kad tai tu.

Kam ji prie manęs priėjo? Nieko sūniško nejaučiau tai jaunai moteriai, gundančiai mane nuoga krūtine (tokia tuo metu buvo mada). Moteris irgi kalbėjo visiškai bejausmiu balsu – savo išvaizda aš buvau jai visiškai svetimas žmogus. Bet kai nusprendėm atsisveikinti, jos balsas, regis, suvirpėjo:

– Sudie.

– Sudie.

„Ir tai buvo mano motina?" – klausiau savęs žiūrėdamas, kaip bendraamžis jos vyras nusiveda ją apkabinęs per liesus gražius pečius.

Atmintis ir jausmai vieną, du gyvenimus dar galėjo grumtis su laiku. Bet jau trečiasis, ketvirtasis, penktasis kūnas patirdavo tik neaiškius pojūčius ir painiavą: motina, žmona, duktė, antroji, trečioji žmona, dešimtoji duktė, dabar triskart vyresnė už tave... Žmogaus psichika neprisitaikė prie Dilenremo atradimo.

Civilizacija pamažu užmiršo sąvokas, kuriomis grįsdavo savo gyvenseną: šeima, artumas... giminystė, mirtis, kraujomaišos draudimas... Šeima neišnyko, bet žmogui, žinančiam, kad kitame ar dar kitame gyvenime neišvengiamai greta atsiras kitas (o paskui dar kiti), ji jau neturėjo gilesnės prasmės. Kaip vis dėlto gyvenimo trumpumas ir mirtis (tikroji mirtis) sutaurindavo ir sutvirtindavo tolimų mūsų protėvių gyvenimą. Padarydavo juos „vienintelius" kits kitam. Kartais aš ilgiuosi tokio gyvenimo tragizmo, jis savaime išnyko, kai tik kūno palaidojimas tapo vien simboliškas, mirties parodija. Tikrų ašarų ir tikro sielvarto parodija. Dabar žmonės vis dažniau atgyvenusį kūną numeta į šiukšlyną, tarsi sudėvėtą daiktą, kurį pakeis nauju.

Niekada nepamiršiu pirmojo savo natūralaus kūno – niekam jo neatidaviau, pats jį laidojau toje pat tamsioje, baltomis plytelėmis grįstoje salėje, iš kur atsiėmiau motiną. Dabar ten gulėjau aš, ką tik išimtas iš šaldytuvo, su kaktą juosiančiu mėlynu kaspinu. Keistas jausmas: žiūri į savo paties lavoną. Tokie dalykai mūsų protėviams galėjo prisisapnuoti tik kaip baisiausias košmaras. Nejau tai buvau aš, mano kūnas? Devyniasdešimtmetis senis, sudžiūvęs kaip skiedrelė (oda vietomis persišvietė), gulėjo šlykščiai nuogas ir, rodės, siekė nutverti mane atmesta

į mano pusę ranka. Aš, devyniolikmetis, stovėjau greta. Paskutinį sykį žiūrėjau į geliamai pažįstamus apgamus, karpas ir operacijų randus. Senis.

Kiti mano kūnai jau nebesukeldavo stipresnių jausmų – galbūt dėl to, kad jie būdavo ne visai mano: tai yra mano ne nuo pat gimimo, o tik nuo smegenų persodinimo akimirkos. Jie – jau septyni – gulėjo greta kits kito šeimos mauzoliejuje. Čia pat gulėjo, regis, devyni mano motinos kūnai, septyni – pirmosios mano žmonos, šeši – pirmosios dukters. Mes atitolome vieni nuo kitų laiko vandenyne, bet kartais pasitaikydavo sutikti mauzoliejuje kokią merginą, tyliai stovinčią priešais antkapį. Paklausdavau: kas tu? Ji pasisakydavo savo vardą, ir paaiškėdavo, kad tai mano pirmoji ar dvidešimtoji (dvidešimtųjų aš jau nebeatpažindavau) duktė, mano pirmoji, antroji (net ir dešimtoji) žmona, dar geriau – motina. Tada sakydavau – tyliai, kaip senai pažįstamai, kurią sutikti taip natūralu: „A, tai tu. Sveika. Kuris tavo gyvenimas?“ – „Šeštasis“, – atsakydavo mano motina arba n-toji duktė.

Kraujomaišos sąvoka irgi išnyko iš kalbos ir sąmonės. Daug vyrų buvo vedę savo motinas, seseris ir dukras, kurias jie atsitiktinai, likimui panorėjus, sutikdavo po šimtų metų. Toli gražu ne visi išsaugodavo savo vardus ir pavardes, skaičiuodavo savo kūnus... Per amžius vilkti paskui save praeitį nėra lengva. Kita vertus, kraujomaišos ir negali būti tarp kūnų, kurių neberiša kraujo ryšiai (juk mes visi turėjome svetimus kūnus)...

Kartą mauzoliejuje sutikau pagyvenusį vyriškį. Kai paklausiau, kas jis toks, pasisakė esąs mano duktė. Aš

nenustebau, pats juk buvau moteris ketvirtajame gyvenime. Medicinai jau seniai buvo nebesvarbu, į kokį – moters ar vyro – kūną persodinti smegenis. Pirmieji „etikos" protestai liko toli istorijoje, jų prasmę dabar mažai kas suprato. Norėjau pabūti moterimi, pajusti, ką reiškia priimti vyrą, apsivaisinti, ką reiškia pilve nešioti kūdikį, gimdyti, maitinti jį savo pienu. Mano moteriškasis gyvenimas – kol kas vienintelis, kurį taip įsiminiau, nesusipainiojo su kitais. Mano, kaip moters, sutuoktinis buvo aukštas, stiprus vaikinas, kurį mylėjau taip, kaip tik gali mylėti vyrišką kūną būtybė, apdovanota moteriška prigimtimi. Jis net nežinojo, kad ankstesniuose gyvenimuose buvau vyriškos lyties.

Kitiems nutikdavo dar neįtikimesnių dalykų. Neretai susieidavo, – po kelių kartų, – buvę sutuoktiniai, bet dabar kiekvienas kitos lyties. Pasitaikydavo, kad motinos, pakeitusios kūną į vyrišką, gyvendavo, pačios to neįtardamos, su savo sūnumis, tapusiais moterimis. Tėvai, įgiję moterišką kūną, dalydavosi guoliu su savo sūnumis, kurie liko ištikimi prigimtinei lyčiai ir nežinojo (juk neretai prabėgdavo tūkstantis metų), su kuo jie gyvena, ką myli.

Mūsų „Dilenremo civilizacija", kaip ją dažnai vadindavo, buvo beprotiška, tolimiems mūsų protėviams neįsivaizduojama. Bet argi tarp jų nebuvo bepročių – kariaujančių, žudančių kits kitą lyg žvėrys ir kadaise vos nesunaikinusių pačios planetos termobranduolinėmis bombomis?

3.

Apčiuopiau kišenėje žiedą, kurį man buvo davęs chirurgo asistentas-gidas, ir lengvai jį spustelėjau. Gidas pasirodė salės gale – aukštas, jaunas, baltu chalatu.

– Jau pasirinkote, pone? – paklausė priėjęs.

– Norėčiau pasižiūrėti į juos gyvenime.

Gidas dirstelėjo į didelį laikrodį virš durų:

– Jie nubus po pusvalandžio. Turite laiko pasivaikščioti parke.

– Gerai.

Lėtai, pasiramstydamas lazda, nusliūkinau prie laukujų durų.

Buvo vasara, ir aš pasirinkau suolelį seno ąžuolo paūksmėje. Ant jo jau buvau sėdėjęs, labai seniai, prieš kokius penkis šimtus metų. Tik ąžuolas buvo kitas, – anas, pirmasis, seniai nudžiūvo. Keista gyventi ilgiau už medžius.

Žiūrėjau į mažus juokingus paukščiukus, dūkstančius krūmuose. Saulė, prasiskverbusi pro tankią lapiją, metė ant asfalto ir žolės šviesų ažūrinį raštą. Kuris dabar amžius? Kiek metų aš gyvenu? Žmogus gyvena, kol gyvas, ir mėgsta tiesiog šitaip sėdėti ir žiūrėti į paukštelius. Ir kai žiūri į juos, į tą žalumą, pamiršta nugyventą laiką.

Šildomas malonios pusiaudienio saulės laukiau, kol nubus korpai. Korpai buvo antrasis po Dilenremo atradimas. Juk iš pradžių daugel amžių smegenų transplantacija būdavo atliekama tik tada, kai atsirasdavo donoro kūnas, taigi – labai retai. Nes operacijai tiko dar sveikas kūnas, kurio smegenys nebefunkcionavo, be to,

turėjo sutapti daugelis medicinos parametrų, kad transplantuojamos smegenys būtų suderintos su nauju kūnu. DKI, Donoro kūno institutas, ėmė išvedinėti, auginti kūnus Transplantacijos institutui. DKI steigėjas Ozarolas sukūrė savitą etiką, priešingą etikai tų, kurie sukėlė neapsakomą triukšmą ir reikalavo Institutą uždaryti. Ilgainiui žmonės suprato, kad dalinis (o gal ir absoliutus?) nemirtingumas vertas to nedidelio nusižengimo ne itin suprantamiems „humanistiniams principams". Vadinamieji korpai nebuvo žmonės – jie buvo žmogaus pavidalą (kūną) turintys gyvūnai. Jie laikomi specialiose įstaigose, o jei ir būtų iš jų pabėgę, visi iškart būtų juos atpažinę iš gyvuliško elgesio ir negebėjimo kalbėti.

Pasiryžęs smegenų transplantacijai, dabar galėjai pasirinkti vieną iš šimtų įvairiausio sudėjimo korpų. Pasirinktasis buvo suderinamas pagal pagrindinius parametrus (A, B, C grupė ir t. t.) su jūsų smegenimis.

Jau mačiau juos miegančius ir dabar norėjau pamatyti judančius. Jei mano protėvis iš tolimos praeities būtų pažvelgęs į mane, sėdintį ant suolelio po šimtamečiu ąžuolu, – ką jis būtų pamanęs? Aš jam atrodyčiau tikras pabaisa visais požiūriais – visiškai į jį nepanašus.

Dar nepasakiau svarbiausio: mūsų civilizacija nuo senųjų skyrėsi protu. Mes – net patys kvailiausi – buvom monblanai, palyginti su mirtingaisiais protėviais. Per mirtingą gyvenimą būdavo panaudojama tik labai maža smegenų ląstelių dalis: smegenys galėjo gyvuoti tūkstantį, galbūt net dešimtis, šimtus tūkstančių metų, bet kūnas, maitinantis šias smegenis, gyveno tik šimtą metų.

Aš įvairiu metu jau buvau matematikas, astronautas, kompozitorius, okeanografas, chemikas. Mano smegenyse sukauptų žinių ir tiesų buvo neapsakomai daug, kiekvienas naujas gyvenimas jas papildė. Nes vienintelė tikra – regima – vis tebesitęsiančio egzistavimo prasmė buvo naujų paslapčių atskleidimas. Todėl pastaruoju metu, kai tam tikrų mokslininkų tyrinėjimo stažas jau siekė daugiau kaip tūkstantį metų (ne visi norėjo būti enciklopedininkais kaip aš) – įvyko neįtikimas mokslo ir technikos perversmas, kuris užgožė ligšiolinius neįtikimus šuolius. Mūsų mokslininkai jau valdo gravitaciją, Saulę, iš esmės beveik atskleidė mikropasaulio ir laiko paslaptį. Galbūt išnyks ir smegenų transplantacijos poreikis. Nors dabar ji jau taip ištobulinta, kad beveik nebeįmanoma žūti. Nebent kalbėtume apie kokią nors gamtos užkoduotą smegenų amžiaus ribą, leidžiančią gyventi kelis tūkstančius metų (netrukus seniausiam planetos žmogui sukaks du tūkstančiai). Bet ir tam atvejui rengiama smegenų neuroninės struktūros atnaujinimo naujomis dalelytėmis programa. Tai perspektyvi, dabar atkakliai plėtojama kryptis. Asmeninė sąmonė teoriškai gali būti atnaujinta, nustačius neuroninę konkrečių smegenų struktūrą...

– Ar užsnūdote?

Aš, nugrimzdęs į apmąstymus, regis, ištįes užsnūdau.

– Korpai – aptvare.

Nusekiau paskui chirurgą-gidą.

Korpai, nuogi, vaikštinėjo po didelę pievą, kai kurie sėdėjo ant medžių šakų prie namo, kiti gulėjo žolėje.

– Norėčiau pasižiūrėti 29 numerį.

– Bet šis korpas... moteriškos lyties, – chirurgas-gidas nustebęs pažvelgė į mane.

– Taip, aš noriu pabūti moterimi, – atsakiau. – Pavargau nuo veiklos. Noriu gimdyti.

– Tuomet – prašom į pasimatymų kambarį.

– Gerai, sere.

Išsirinkau ją eidamas palei lovas. Ji gulėjo – jauna, įdegusi, tamsiais speneliais, išsikišusiais iš mažų, stirksančių į šalis krūtų. Norėjau žinoti, kokios spalvos jos akys. Mano motinos buvo rudos.

Kol jos laukiau pasimatymų kambaryje, prisiminiau savo pasimatymą su pirmuoju korpu – jau beveik prieš tūkstantį metų. Mes sėdėjome vienas priešais kitą – aš, žilas senis, jis, jaunas plačiapetis jaunuolis, ir aš mintimis prašiau jo atleidimo. Už tai, kad greitai pasisavinsiu jo kūną: tas stiprias kojas, tą tamsiais plaukais apžėlusią krūtinę, sveikus baltus dantis. Korpas, neturėdamas žmogiškosios sąmonės, žinoma, nieko nesuprato. Tai buvo irgi nelengva – susitikti su būsimuoju savo kūnu ir tarsi palydėti į kapą savo senąjį.

Ją, aprengtą vyšninės spalvos sarafanu smulkiomis baltomis gėlytėmis, atvedė po penkių minučių. Kaulėti pečiai, ilgos įdegusios rankos, didelės švarios (ją ką tik išprausė dušinėje) plaštakos. Iškirptė atidengė pieno liaukas, kurios – ilgos ovalios kriaušės – buvo matyti iki pusės, kai ji pasilenkdavo.

– Jos vardas Ija.

– Ija... – pakartojau aš.

– Ji dresuota pagal trečią kategoriją.

Juos dresavo nuo vaikystės, kad jų kūnai gyventų bent šiek tiek žmogišką gyvenimą (tarkim, valgytų, atliktų savo reikalus ir santykiautų leistinose vietose) ir išmoktų bent elementariai bendrauti su būsimu šeimininku.

– Sėskis, Ija, – pasakiau.

Chirurgas-gidas nusilenkė ir išėjo. Mes likom dviese.

– Ija...

Ji atsiliepė į vardą – pažvelgė į mane. Akimirką man pasirodė, kad korpo akyse (jos buvo žalios) šmėstelėjo proto blyksnis. Ne, tai neįmanoma: juk korpai neturi žmogiškosios sąmonės.

– Ija-a, – paėmiau ją už rankos ir dar kartą mąsliai nutęsiau jos vardą.

Ji įsitempė, pasirengė, bet nesuprato, kas aš, kam.

Apžiūrėjau dideles jos plaštakas ilgais plonais pirštais, paskui jas pabučiavau. Tos plaštakos ir jos riešai – ir ji visa – mane jaudino. Po kelių dienų tai bus mano plaštakos, mano klubai, mano krūtinė.

Kilstelėjau ir įsikniaubiau veidu į karštas jos krūtis. Ji buvo pamokyta, prityrusi (šioje srityje gyvūnai niekuo nesiskyrė nuo žmonių) ir rankomis priglaudė mano galvą prie savęs.

– Ija, – pasakiau aš, – mano Ija...

Ji pati nusimetė sarafaną, po kuriuo nieko nebuvo, ranka siekė mano diržo sagties.

Dariau tai, ko prašė mano siela ir kūnas – ir ką rekomendavo Transplantacijos instituto Psichiatrijos tarnyba. Savo būsimo kūno užvaldymas palengvindavo adaptaciją

po operacijos. Pirmieji žmonės po transplantacijos ištisus metus negalėdavo priprasti prie naujo apvalkalo. Vėliau, pasitelkus išankstinę psichoterapiją, šoką pavyko sušvelninti – tarkim, aš prie naujo kūno priprasdavau ir liaudavausi kreipęs dėmesį į jo ypatumus (nebeprisimindavau, kad tai naujas kūnas) praėjus dviem ar trims mėnesiams po operacijos. Taip, kaip priprantama prie naujų dantų burnoje.

Smegenų persodinimas į kitos prigimtinės lyties kūną darydavo psichikos persitvarkymą sunkesnį. Todėl psichiatrai primygtinai rekomenduodavo tai, ką rengiausi daryti aš. Meilės aktas buvo vienintelis dalykas, leidžiantis iki operacijos pajusti svetimą kūną kaip savą.

Tačiau keblumų kėlė amžius. Korpas visada būdavo tris keturis kartus jaunesnis už žmogų. Anuomet, kai buvau moteris ir atėjau į šį kambarį susitikti su jaunu korpu patinu, viskas buvo paprasčiau. Nejudėdama gulėjau, mėgavausi raumeningu lanksčiu kūnu, kurį (besiskverbiantį į mane) pirmąkart pažinau ir pirmąkart pamilau – kaip savą.

Dabar buvau senas, labai senas (drebėjo mano kairė ranka), o Ijai buvo tik dvidešimt.

Ji gulėjo ant specialiai parengtos lovos – beprotiškai graži, traukianti kaip magnetas, – o aš... aš su bejėgiškai nukarusia lytimi buvau apgailėtinas, pats tai suvokiau, drebėjau lyg nuo šalčio, lyg iš susijaudinimo.

Ija, kiek pakilusi, ranka paėmė man už lyties ir stipriai patraukė prie savęs: aš užvirtau ant jos, ant šilto pilvo ir stangrių krūtų.

– Ija...

Ji negalvojo nei apie mano amžių, nei apie išvaizdą, – tiesiog darė tai, ko buvo išmokyta.

Bučiavau raudoniu užlietus Ijos skruostus, jaunas akis.

Buvau vėl – paskutinį kartą – vyriškis: išgirdau, kaip ji, sustangrinusi mano lytį ir įsileidusi į save, džiaugsmingai sudejavo.

– Ija...

Viskas nutiko greitai, netikėtai, kaip būna seniams. Ija laikė mane už pečių lyg seną sulaužytą lėlę, o mano lytis, mėšlungiškai spazmuodama, išmesdavo į gilumą gyvybinę drėgmę.

Chirurgas-gidas pasakė, kad Ijai šiandien vaisinga diena – ji gali pastoti. Norėjau turėti vaiką nuo savęs paties. Norėjau tame kūne palikti dar ką nors, ne tik smegenis. Būti ir savimi, ir Ija, ir tuo vaiku. Pilnatvės: štai ko troško mano esybė.

Kai jau buvau beišeinąs – apsirengęs ir nusiraminęs, – Ija, dar nuoga, ištiesė į mane rankas ir kažką nesuprantamai pasakė.

– Ką, Ija? – atsigręžiau aš.

Ji vėl kažką pasakė, ir aš įžvelgiau jos akyse jausmą: ji pajautė mane, tegul ir seną mano kūną, ir nenorėjo, kad išeičiau, jau truputį brangus.

Pasilenkiau prie jos, tiesiančios į mane rankas, suėmiau delnus, prisispaudžiau prie veido – šiltus, didelius, dvidešimtmečius.

– Atleisk man, girdi? – šnabždėjau kaip beprotis (ji juk nieko nepajėgė suprasti). – Atleisk už viską.

Atsisveikinau. Rytoj, kai atsibusiu po narkozės, būsiu jau vienas tame jos-mano kūne.

Ar noriu gyventi amžinai? Po devynių mėnesių pagimdysiu kūdikį – patirsiu džiaugsmą ir skausmą, kurių taip laukiu. Ir maitinsiu krūtimi mažą kūdikėlį... Kiek sykių man tai reikia patirti? Šimtą? Tūkstantį? Kiek sykių galiu džiaugtis saule, pienu, sėkla, gyvenimu? Jau turiu šimtus vaikų, mano pradėtų ar pagimdytų (aš nieko apie juos nežinau, jie gyvena kituose kūnuose, pakrikę laike). Aš jų neskaičiuoju, – man svarbi ši akimirka: kodėl aš nepavargstu gyventi?

– Jums – čia, – pasakė chirurgas-gidas, kai išėjau iš pasimatymų kambario.

Pažvelgiau į saulės apšviestą užrašą tolumoje virš durų: „Priešoperacinis skyrius“.

– Jos tuojau atvažiuos, – pridūrė jis.

Tyliai linktelėjęs galvą ir sunkiai remdamasis lazda, varganai nutipenau prie jau laukiančių manęs tarpdury chirurgų.

antrininkas

Valerijanovo panašumą į šalies prezidentą žmonės pastebėjo jau seniai – ir panašiausias jis buvo net ne tiek veidu (nors veidai irgi buvo kone tapatūs), kiek manieromis. Lygiai taip pat, kaip ir prezidentas, vaikščiojo krypuodamas, lygiai taip pat prisidengdavo ranka burną, kai kosėdavo, lygiai taip pat – iki ausų – šypsodavosi. Trūko nebent akinių: šalies prezidentas buvo trumparegis. Tiesą sakant, ir Valerijanovas buvo trumparegis (koks sutapimas!), tik niekada akinių nenešiodavo. Trumparegystė jam netrukdė – netgi atvirkščiai: Valerijanovas dirbo laikrodininku nedidelėje dirbtuvėlėje prie pašto durų. Sėdėjo už staliuko, atitverto stiklu nuo klientų, priimdavo taisyti rankinius laikrodžius, stalinius žadintuvus ir sieninius laikrodžius su gegute. O Valerijanovui trumparegystė buvo tik į naudą todėl, kad jam nereikėdavo žiūrėti į smulkias laikrodžio mechanizmo detales pro didinamąjį stiklą. Pakakdavo prikišti akį prie pat mechanizmo, ir viskas jame padidėdavo. Apie tą trumparegių pranašumą netrumparegiai nė nenumano, beje, efektas labai paprastai paaiškinamas. Įprastai regintis žmogus niekaip nepamatys daikto, esančio už kelių centimetrų, – vaizdas susilies. O trumparegiai kaip

tik iš arti ir pamatys, ir labai aiškiai – tarsi žiūrėtų pro didinamąjį stiklą.

Bet sugrįžkime prie Valerijanovo. Reikia pasakyti, kad Valerijanovas visą gyvenimą svajojo kuo nors tapti – na, tik jau ne laikrodininku pašte. Kai jis, praėjus dvidešimčiai metų po mokyklos baigimo, nuvažiavo susitikti su bendraklasiais, jam buvo labai gėda prisipažinti, kad yra tik paprastas laikrodininkas. Kiti buvo gamyklų direktoriai, liaudies artistai, pusė klasės – mokytojai ir medikai. O vienas tapo net ambasadoriumi – tiesa, Afrikos šalyje. Bet vis tiek gerai skamba – ambasadorius. Jei Valerijanovas būtų prastai mokęsis, dar būtų nieko: kaip mokėsi, taip ir įsitaisė. Bet jis mokykloje mokėsi gerai, jam net pavydėjo, ir dar kaip. Kartais už tai ir apkuldavo, vakarais po pamokų: kad nerodytų jo kaip pavyzdžio. Kaip tik tas, dabartinis ambasadorius, ir talžė Valerijanovą devintoje klasėje. Drauge su kitu niekšeliu – dabartiniu generolu, štai tau. Kaip čia taip nutiko, kad anie mokėsi prastai, o tapo ambasadoriumi ir generolu, sunku pasakyti. Reikėtų jų biografijas pastudijuoti, o tam mes neturime laiko ir vietos. Bet juk būna, sutikite, kad pirmūnai tampa laikrodininkais, o gražuolės lieka netekėjusios. Tokia štai neteisybė.

Nors Valerijanovo atvejis ne toks jau neįprastas. Sukvailiojo Valerijanovas jaunystėje – vedė aštuoniolikos. Vedė todėl, kad vasarą išėjo su kaimyne mergina į mišką mėlynių rinkti, o buvo labai karšta. Ir mergina, vardu Marina, vilkėjo gražią vasarinę raudonais taškeliais suknelę iki kelių. Ir ta suknelė sudrėko – nuo prakaito. Tas saldus moteriško prakaito kvapas jai renkant greta

mėlynes ir apsuko jam galvą. Toks geismas jį staiga apėmė, kad jis, nesuvokdamas, ką daro ir kaip tai atrodys, čia pat parvertė merginą, tiesiog ant mėlynių, o ta, įsivaizduokit, užuot trenkusi jam per veidą, nesipriešino! Iškart atsigulė ant nugaros ir praskėtė kojas. Ir aistringai bučiavo Valerijanovui akis, ir glaudė prie savęs taip pat drėgnus – nuo prakaito – pečius (vyriško prakaito kvapas jai irgi apsuko galvą). Juk buvote jauni, suprasite, kas tai. Visi išgyvenome hormonų audras.

Tačiau rezultatas buvo apgailėtinas. Žinoma, ne po devynių mėnesių gimusiam berniukui – pavadintam Sergejumi, – o Valerijanovui. Juk jis nė neketino toks jaunas vesti, sukurti šeimą. Jis oho kokių planų turėjo – į Vakarus išvažiuoti, pasaulį pamatyti, karjerą padaryti, kuo nors tapti... Bet štai kaimynės Marinos pilvas pūtėsi, – ir Marinos tėvai rimtai pasikalbėjo su Valerijanovo tėvais. Ir tėvas pasakė Valerijanovui: „Tai štai kaip, sūnau, – jei jau taip nutiko, būk vyras. Nes mes tokios gėdos neištversim." Tai yra, jei jis mestų nėščią moterį. Na ir vedė Valerijanovas Mariną, būdamas aštuoniolikos. O Marinai apskritai šešiolika tebuvo. Ji, žinoma, kaip moteris ir kaip būsima motina, buvo laiminga, bet Valerijanovas nelabai. Tarsi likimas būtų jį vedęs prieš jo valią savo keliu. Ir tas kelias atrodė begalinis, – ir gyvenimas, nugyventas einant tuo keliu, ne jo.

Taip ir nutiko – paskui gimė dar vaikų, tarsi savaime. Valerijanovas nebeįstengė kontroliuoti padėties. Prastai saugojosi, jau apie nieką nebegalvojo, – tebūnie, kaip yra. Vaikai gimė, reikėjo pinigų. Išsilavinimo stigo – iš kur imti laiko išsilavinimui? Vertėsi atsitiktiniais uždarbiais,

kol vienas pažįstamas paprašė sutaisyti laikrodį – mat Valerijanovas vaikystėje domėjosi laikrodžių istorija ir šiek tiek nusimanė apie mechanizmus. Visada tėvams ir kaimynams juos remontuodavo. Pažįstamas sumokėjo. Paskui dar atnešė pataisyti, ir dar. Taip Valerijanovas tapo laikrodininku, įsteigė dirbtuvę – staliuką pašte. Ir ten prasėdėjo dvidešimt metų. Susitaikęs su savo likimu.

Marina, žmona, iš lieknutės liaunos mergytės virto tikra paršavede dvigubu paliaukiu ir didžiuliu pilvu. Ar jai yra kada prisižiūrėti, kai tiek vaikų? O ir pinigų nuolat trūksta. Bet svarbiausia: ji vertino Valerijanovą už tai, kad jis turi savo verslą, teikiantį šeimai pinigų, bet nelabai tesuprato visa kita. Ji nesuvokė, kad Valerijanovas troško kuo nors tapti, o tapo niekuo. Iš esmės. Per bendraklasių susitikimą Valerijanovas pasisakė „vadovaująs dirbtuvei". Kuklu, bet žodis „vadovauja" šį bei tą reiškė. Galima buvo pamanyti, kad jis vadovauja dvidešimt penkiems laikrodininkams. Prisipažinti, jog jis, beveik pirmūnas, kuriam visi pavydėjo, tapo paprastu laikrodininku, neužteko jėgų. Gėda.

Tų jo kompleksų žmona nesuprato – žiūrėjo į Valerijanovą kaip į „laikrodininką", ir tiek. Tik retkarčiais – juokais – pasakydavo: „mano prezidentas laikrodininkas", turėdama omenyje kvailą jo panašumą į šalies prezidentą.

Tą dieną Valerijanovas sėdėjo kaip visada prieangyje už savo staliuko prie pašto durų ir, prikišęs akį prie pat besisukančių ratelių, knebinėjo dar vieną laikrodį. Nuo siauro odinio laikroduko dirželio dvelktelėjo pažįstamas moteriško prakaito kvapas. Nuo jo – kaip tada mėlyno-

juose – truputį sukosi galva. Saulės spindulys krito pro prieangio langą ant Valerijanovo darbo stalo. Žmonės įeidavo ir išeidavo iš pašto, nekreipdami dėmesio į kampe sėdintį laikrodininką. Buvo, regis, įprasta vasaros diena – viena iš daugelio, jau nugyventų Valerijanovo. Tik lyg ir kokie ženklai šmėstelėjo – ryte, rengdamasis eiti į darbą, Valerijanovas sudaužė veidrodį, į kurį žiūrėdavo skusdamasis. Laikė jį vienoje rankoje, o kita braukė skustuvu putas. Tik staiga veidrodėlis išslydo iš rankų ir sudužo ant plytelėmis išklotų grindų. Iš netikėtumo Valerijanovas krūptelėjo ir įsipjovė. Kai jau buvo beišeinąs į darbą, žmona jam pasakė: „Tu šiandien kažkoks keistas." – „Kodėl keistas?" – paklausė Valerijanovas. „Keistas, ir tiek." Troleibuse Valerijanovas pamatė merginą, vilkinčią baltą suknelę raudonais žirneliais. Nė nesuprato, kad žiūri į tą merginą, tik staiga kažkas išslydo jai iš rankų ir ji pasilenkė, kaip merginoms lenktis nederėtų: jei nori ką nors paimti nuo žemės, turi pritūpti, o ne lenktis. Ir kai mergina pasilenkė, Valerijanovas pamatė daugiau, negu derėjo. Net apatinių kraštelį. Tik tuomet suprato, kad žiūri į merginą. Jis norėjo pamatyti jos veidą, bet troleibusas ūmai stabtelėjo, ir Valerijanovas, nenorėdamas pargriūti, įsitvėrė ranktūrio. Kai vėl pakėlė akis, merginos toje pat vietoje nebebuvo. Jis apžiūrėjo saloną, – jos nebuvo niekur. Gal ji spėjo iššokti stotelėje? Tačiau stotelės lyg ir nebuvo.

Sutikite, tai gana keista. Bet čia dar ne viskas. Kai Valerijanovas išlipo iš troleibuso ir žingsniavo pašto link, staiga vos nesusidūrė su tuo ambasadoriumi, savo bendraklasiu. Šis ėjo priešais, kalbėjosi telefonu. Praėjo pro

šalį apsimetęs, kad Valerijanovo nepažino. Suprantama, iš tiesų galėjo nepastebėti, bet Valerijanovas pamanė, jog ambasadorius tik apsimetė. O kam ambasadoriui pastebėti kažkokį laikrodininką? Apmaudžiausia (dabar ši scenelė Valerijanovui sušvito visu ryškumu), kad tas ambasadorius, mokykloje vadintas tiesiog Vaska, anuomet skaudžiai apspardė Valerijanovui minkštą vietą, tąsė jį už plaukų ir kartojo: „Še tau, bjaurybe, še!" Tiesiog šiaip. Norėdamas atkeršyti už tai, kad ryte jį, Vaską, direktorius išbarė ir kaip pavyzdį nurodė Valerijanovą. Juk reikėjo kaip nors atkeršyti tam pirmūnui. Valerijanovas buvo už Vaską silpnesnis: mėgino ištrūkti, net trenkti, bet buvo palaužtas ir sutriuškintas. Verkė. O Vaska džiaugsmingai juokėsi. Žinoma, prabėgo šitiek metų, – kaip galima atsiminti vaikiškas nuoskaudas? Valerijanovas ir nebūtų prisiminęs, jei ambasadorius nebūtų pasipainiojęs jam kelyje ir praėjęs lyg niekur nieko. Bet jis pasipainiojo. Prabėgus vos keliems mėnesiams po bendraklasių susitikimo, per kurį Valerijanovas pareiškė „vadovaująs dirbtuvei". O iki tol Valerijanovas ir nežinojo, kad tas Vaska yra ambasadorius – apskritai dvidešimt metų nei apie jį galvojo, nei prisiminė!

Prasilenkęs su ambasadoriumi, Valerijanovas pamėgino atsikratyti blogų jausmų ir, trokšdamas užsimiršti, ėmė dairytis aplinkui. Iki pašto teliko du šimtai metrų. Iš už kampo išniro senyva moteris, labai panaši į jo motiną, ir perėjo kelią. Valerijanovas vos jos nepašaukė, bet staiga prisiminė, kad motinos jau nebėra, pernai mirė. Buvo tik aštunta ryto, tačiau oras jau pritvinkęs karščio. Valerijanovui akimirką pasidingojo, kad jis miega.

Tad kai netoli kampo, kur buvo paštas, prie jo priėjo du vyrai tamsiais kostiumais ir atidarė priešais jį didžiulės juodos, panašios į cigarą, mašinos dureles, Valerijanovas klusniai klestelėjo ant galinės sėdynės ir užsimerkė. Verčiau vėl nugrimzti į sapną. Mašina tolygiai gausdama kažkur jį vežė, bet Valerijanovas nė kiek nesijaudino. Jam jau seniai atrodė, kad jo gyvenime turi nutikti kas nors nepaprasto. Savaime. Nes jis pats nebepajėgė ištrūkti iš tos gyvenimo monotonijos, nulėmusios jo kelią. Kur Valerijanovas galėjo pabėgti nuo tokio gyvenimo? Kur, kas jo laukė? Ką ir kalbėti apie sąžinę, apie vaikus, kurie nori valgyti, žmoną, kuri laukia, kad jis sutaisytų vonios čiaupą...

Valerijanovas važiavo klausydamasis variklio gausmo ir pirmąkart buvo patenkintas savimi. Kai automobilis sustojo, jis atsimerkė. Vyrai jam iš lauko atidarė dureles – Valerijanovas išlipo ir nuėjo tiesiai į rūmus. Jis žingsniavo ilgais, raudonais kilimais ištiestais koridoriais, kol priėjo atdaras duris. Didelės salės gale stovėjo stalas, – už jo sėdėjo gal dešimt žmonių. Pasirodžius Valerijanovui, visi atsistojo, palaukė, kol jis atsisės, tada ir patys atsisėdo.

– Pradėkite, – pasakė Valerijanovas ir prisimerkė.

– Pone Prezidente, leiskite Jums pranešti apie padėtį šalyje, – pasakė kažkas.

– Praneškite, – niekuo nesistebėdamas tarė Valerijanovas.

Žmogus paėmė popierius (tai galėjai suprasti iš šnaresio) ir dalykiniu tonu ėmė dėstyti. Baigęs pranešimą atsisėdo. Stojo tyla.

– Kas gali pasisakyti? – paklausė Valerijanovas.

– Aš manau, dėl pirmos pranešimo dalies ponas gynybos ministras teisus, – atsklido balsas iš kairės. – Bet antra daug kuo neaiški...

Valerijanovas prisimerkęs klausėsi klausėsi ir staiga kažkur prasmego: regėjo baltą suknelę raudonais taškeliais, – bet tai nebuvo balta suknelė. Tai buvo nuogas moters kūnas – šešiolikmetės Marinos kūnas. Ir į tą kūną Valerijanovas įsmeigė peilį – raudonieji taškeliai buvo kraujo lašeliai, aptaškę pečius, krūtis, pilvą, sėdmenis, šlaunis. Kraujas fontanu švirkštė iš miego arterijos.

– O ką mano ponas ministras pirmininkas? – paklausė Valerijanovas.

– Manau, kad gynybos ministras teisus...

Balsai pamažu tolo. Stojo tyla, trikdoma tik rankinio laikrodžio tiksėjimo. Šis vis garsėjo, užpildė visą erdvę. Nieko daugiau nebeliko šiame pasaulyje, tik tyla ir tas tiksėjimas. Staiga Valerijanovas išvydo Mariną – ji priėjo prie jo, nuoga, aptaškyta krauju. „Kodėl tu mane nužudei? Mane ir savo sūnų – štai čia“, – parodė į apvalų, raudonais lašeliais aptaškytą savo pilvą. „Tai suknelė, – pasakė Valerijanovas. – Suknelė raudonais taškeliais.“ – „Tai ne suknelė raudonais taškeliais, – atsakė Marina. – Tai mano kūnas ir mano kraujas. Mano ir mūsų sūnaus. Tu praliejai mūsų kraują. Norėdamas išsiveržti iš šeimos nelaisvės ir tapti tuo, kuo tapai.“

Ūmai laikrodžio tiksėjimas nutilo – laikrodis nei iš šio, nei iš to sustojo. Dingo Marina. Tyla pasidarė nepakeliama.

– Sustojo mano laikrodis! – pakilo Valerijanovas. – Man reikia skubiai pasitaisyti laikrodį.

Kažką kalbėjęs ministras pirmininkas nutilo ir pagarbiai nulenkė galvą.

– Posėdis nukeliamas į rytdieną, – pasakė Valerijanovas. – Iškvieskite man automobilį. Važiuoju pasitaisyti laikrodžio.

– Automobilį ponui Prezidentui! – sušuko prie durų stovintis kariškis.

Ministrai atsistojo ir nulenkė galvas. Valerijanovas praėjo pro juos ir neatsigręždamas nužingsniavo ilgais Prezidentūros koridoriais.

Prie paradinių laiptų jau stovėjo ilgas juodas kadilakas. Užpakalinės durelės buvo atidarytos. Valerijanovas atsisėdo, vyrai iš lauko uždarė dureles, ir automobilis nuvažiavo. Iš kur vairuotojas žinojo, kur važiuoti? Lygiai gaudė variklis. Valerijanovo galvoje vėl viskas buvo aišku – tai yra tuščia. Automobilis sustojo, ir Valerijanovas išlipo. Pakilo pažįstamais laiptais į pašto prieangį. Už stiklinės pertvaros, kampe, prie staliuko, sėdėjo žmogus, palinkęs ties laikrodžio mechanizmu.

– Prašau pataisyti man laikrodį, – paprašė Valerijanovas žmogučio. – Aš sumokėsiu. Aš – šios šalies prezidentas ir noriu, kad man pataisytumėt laikrodį.

Žmogus atplėšė akis nuo mechanizmo ir pakėlė galvą. Jų žvilgsniai susitiko. Kurį laiką jie tylėdami žiūrėjo į kits kitą.

– Jūs – paprastas laikrodininkas, o aš – šios šalies prezidentas, pataisykite man laikrodį. Jis sustojo.

– Gerai, – atsakė laikrodininkas, paimdamas laikrodį.

– Ar jūs turite šeimą?

– Taip, – atsakė laikrodininkas.

– Kuo vardu jūsų žmona?

– Marina.

– Ar ji turi baltą suknelę su taškeliais?

– Taip, turi, – atsakė laikrodininkas. – Tik jau seniai į ją nebeįlenda. Ji virto paršavede.

– Tai ji gyva, jūsų žmona? – paklausė Valerijanovas. – Jūs jos nenužudėte?

– Nužudžiau?

– Taip, kai sužinojote, kad ji nėščia. Kad jums teks ją vesti, kad galas visoms jūsų svajonėms. Kad visą gyvenimą praleisite šioje skylėje pašto kampe. Kad jums nelemta tapti tuo, kuo svajojote?

– Svajojau?

– Taip, tapti šalies prezidentu.

– Ne, aš nežudžiau, – atsakė laikrodininkas.

– Bet juk buvo kilę minčių nužudyti ir išsilaisvinti?

– Neatmenu. Gal ir buvo.

– Dabar esate laikrodininkas, o aš – šalies prezidentas.

– Žinau.

– Pataisykite man laikrodį, nes jis sustojo. Aš negaliu gyventi, kai mano laikrodis stovi!

Užuot atsakęs, laikrodininkas palinko ties laikrodžiu.

Valerijanovas pasitaisė akinius.

Laikas ėjo. Už nugaros it šešėliai stovėjo du nebylūs asmens sargybiniai.

Staiga prieangio durys atsivėrė ir užėjo moteris balta suknele raudonais taškeliais. Praeidama pro šalį, ji

įdėmiai dėbtelėjo į laikrodininką, į Valerijanovą ir nužingsniavo į paštą.

– Kur ji nuėjo, kas ji tokia? – paklausė Valerijanovas apsauginiinkų. – Išsiaiškinkite.

Vienas jų pranyko pašto skyriuje.

Netrukus jis grįžo.

– Moters nėra, – išpoškino jis. – Ji kažkur dingo.

– Aš pats mačiau, kaip ji įėjo į paštą.

– Ar įsakyti, kad apsuptų rajoną?

– Nereikia, – pasakė Valerijanovas. – Pats pasižiūrėsiu.

Jis užėjo į pašto salę. Žmonių joje nebuvo. Ir kažkodėl nebuvo darbuotojų prie kasų. Tik moteris balta suknele raudonais taškeliais stovėjo prie vieno langelio. Staiga moteriai iš rankų išsprūdo piniginė ir ji pasilenkė taip, kaip moterims lenktis nederėtų, – Valerijanovas pamatė apgailėtinus moters sėdmenis, aptemptus raudonomis, kraujo spalvos, kelnaitėmis. Nuo to sėdmenų vaizdo jį kažkodėl supykino ir jis išėjo.

– Jos ten iš tiesų nėra, – pasakė Valerijanovas asmens sargybiniams. – Ar mano laikrodis pataisytas?

– Taip, štai jis, – laikrodininkas padavė jam laikrodį.

– Jis eina?

– Taip.

– Ką jis skaičiuoja?

– Gyvenimo laiką, – atsakė laikrodininkas.

– Mano ar jūsų?

– Visų, – paaiškino laikrodininkas. – Visų gyvenimo laiką. Niekšų ir šventųjų. Žudikų ir kankinių.

– Aš – ne žudikas, – tarė Valerijanovas. – Prezidentai negali būti žudikai.

– Laikrodžiams vis vien, kieno laiką jie skaičiuoja, – pasakė laikrodininkas. – Jie skaičiuoja žudikų ir kankinių laiką. Laikrodžiai sustoja tuomet, kai jiems įsakoma.

– Kas įsako? Laikrodininkas? Prezidentas? Kas įsakinėja laikrodžiams?

– Ne, prezidentas negali įsakinėti laikrodžiams. Jis gali įsakinėti armijai, bet ne laikrodžiams, – laikrodininkas žvelgė pro langą, o ne į Valerijanovą: jo akyse galima buvo įžvelgti liūdesį. – Niekas nežino, kas įsako laikrodžiams sustoti. Bet kažkas įsako, ir rateliai liaujasi sukęsi. Anksčiau ar vėliau tai nutinka visiems laikrodžiams.

– Ir tada – kas?

– Tada... tada juos atneša man.

– Štai jums už jūsų darbą.

Valerijanovas padavė laikrodininkui pinigus.

Tuo metu laikrodininkas staiga mirktelėjo Valerijanovui, galvos linktelėjimu parodė į savo kėdę. Valerijanovas skubiai apsidairė – laimė, asmens sargybiniai žiūrėjo pro langą – ir greitai atsisėdo į laikrodininko vietą. Laikrodininkas stabtelėjo kitapus stiklinės sienos su Valerijanovo laikrodžiu rankose.

– Mes išeiname, – pasakė laikrodininkas ir, lydimas asmens sargybinių, išėjo. Po kelių akimirkų automobilis suriaumojo ir nurūko, stojo tyla. Valerijanovas nusiėmė akinius ir išmetė juos į šiukšlinę po stalu. Paskui nuo stalo paėmė laikrodžio mechanizmą ir prikišo akį prie besisukančių ratelių.

aliumininis šaukštas

Turistinis autobusas sustojo kažkokiame miestelyje, lyg ir matytame, bet kur – Jegorovas neįstengė prisiminti. Tačiau tą miestelį jis tikrai buvo matęs. Gal kokiame filme? Būna tokių miestelių, kuriuos režisieriai pasirenka kaip tipiškus.

– Čia mes stovėsime dvi valandas. Galite apžiūrėti seną bažnyčią, pilies griuvėsius, nueiti į prekybos centrą. Išvyksime pusę penkių. Prašyčiau nevėluoti kaip anąkart.

Jauna, savimi pasitikinti gidė nuleido mikrofoną ir atsuko turistams nugarą.

Jegorovas stovėjo ir laukė, kol kiti išlips. Paskui jis, žemaūgis, apkūnus, kiek žvairas, sunkiai spraudėsi tarp autobuso sėdynių.

Lauke tvyrojo siaubingas karštis. Jegorovas iš įpratimo pasiglostė ūsiukus, išsitraukė iš kabančios ant peties rankinės kepuraitę ir užsitempė ją ant pradėjusios plikti kampuotos galvos.

Jis nemėgo vaikštinėti kartu su grupe. Per visą kelionės savaitę nepasišnekėjo nė su vienu turistu. Šie, pamatę jo nenorą bendrauti, nelindo.

Praėjo linksma merginų ir vaikinų grupelė iš jo autobuso. Pasuko į kairę. Jegorovas pasuko į dešinę.

Siaura ilga gatvelė, iš abiejų pusių apstatyta vienaaukščiais namukais, aptvertais aukštomis, aukštesnėmis už žmogų, tvoromis, driekėsi tolyn. Nelabai suvokdamas, kur, tiesą sakant, jis eina (vis tiek reikia prastumti laiką), Jegorovas nužingsniavo palei žalumoje skendinčius namus.

Jis ėjo jau dešimt minučių, bet nesutiko nė vieno žmogaus. Rodės, tuose namukuose niekas negyvena. Gal šiandien jų gyventojams laisvadienis? Jegorovas negalėjo prisiminti, kokia šiandien diena: ar tik ne sekmadienis? Bet čionykščiai, regis, švenčia šeštadienį.

Jis nesuvokė, kiek praėjo laiko, tik ūmai pamatė skersgatvį ir pasuko į jį. Skersgatvis buvo siauresnis nei gatvė – veikiau takelis tarp namų. Keista, bet čia aukštų tvorų nebebuvo, tik įprastos, iki juosmens, – ir namukai mažesni, kartais primenantys iš vaikystės pažįstamas trobas. Nejaugi šioje tolimoje šalyje irgi statomos tokios pat trobos? Miestelis tarsi ir baigėsi, nes Jegorovas tolumoje išvydo pievas ir upelį. Ir tiltą per jį. Nors virš galvos plieskė saulė, jau buvo ne karšta, o gaivu ir drėgna, tarsi būtų pasikeitęs klimatas.

Praeidamas pro paskutines trobas ir artėdamas prie pievų, Jegorovas pajuto lyg ir nerimastį. Tai buvo net ne nerimastis – tai buvo baimė. Taip, tikrų tikriausia baimė. Bet tokia, kurios eini pasitikti. Negali neiti. Tai buvo ir baimė, ir trauka tuo pat metu. Taip ugnis traukia drugelį. Taip traukia baisi tiesa.

Staiga Jegorovas, pėdindamas pro paskutinę trobą, tarsi akies kampučiu pamatė kieme stalą – už jo sėdėjo žmonės. Keista jėga privertė jį pasukti galvą ir pažvelgti

į juos. Jų buvo trys. Senstelėję vyras bei moteris ir už juos jaunesnis vyriškis. Jie tylėdami valgė ir žiūrėjo į lėkštes.

Jegorovas atidarė vartelius ir nuėjo prie tų žmonių.

– Sveiki, – žengdamas prie stalo tarė jis.

„Ko aš čia užėjau? – galvojo Jegorovas, karštligiškai ieškodamas motyvo. – Ką jiems pasakysiu? Juk reikia ko nors paklausti, kad neatrodyčiau kvailas. Kaip tiesiau pasiekti upę?“

Žilaplaukė moteris ramiu lygiu veidu pakėlė galvą, ir Jegorovas tik dabar suprato, kas prieš jį sėdi. Keista, tačiau jis nenustebo, tarsi jau būtų žinojęs, koks čia namas ir kas jame gyvena.

„A, tai tu, – šypsodama tarė moteris. – Sėsk valgyti.“ Jegorovas atsisėdo, ir jam pripylė lėkštę barščių. Jis atsiduso ir ėmė valgyti. Tylomis, kaip ir jie. Tai buvo jo mėgstamiausi barščiai. Juose plaukiojo riebalų akutės, nedideli paspirgintų lašinių gabaliukai. Stalas stovėjo didžiulės obelies paūksmėje. Virš galvos dūzgė bitės. Jegorovas valgė ir bijojo pakelti akis į tuos du vyrus. Tik girdėjo, kaip jie šaukštais semia sriubą.

„Gal dar grietinės?“ – paklausė moteris. „Ne, mama, ačiū“, – tebevalgydamas atsakė Jegorovas. Bitė pasisukiojo virš stalo ir nutūpė ant apvalaus prariekto duonos kepalo. Paukščiai čirškė virš galvos obels šakose. Kvepėjo medumi.

Valgydamas Jegorovas svarstė: „Kiek dabar valandų? Galiu pavėluoti į autobusą.“ Jei autobusas išvažiuos, jis gali čia likti visiems laikams. Šioje tolimoje svetimoje šalyje, kur atsidūrė pirmąkart gyvenime. „Pavargai?“ –

staiga paklausė motina. „Pavargau.“ Ji nepriėjo, neprisiglaudė prie jo, nepabučiavo. Jegorovas tiesiog jautė jos buvimą, jos artumą. Nuo jos sklindanti šiluma užliejo jį lyg banga nuo galvos iki kojų, įsiskverbė į kiekvieną jo kūno ląstelę. Tai buvo jo motina. „Valgyk, sūneli.“ – „Aš valgau, labai skanu, mama.“ – „Valgyk į sveikatą.“

„Ilgam?“ – to jau paklausė žilas vyriškis, valgęs iš dešinės. Jegorovas pakėlė galvą ir pirmąsyk pažvelgė jam į veidą – iki skausmo pažįstamą. „Nežinau. Dar nežinau“, – jis žiūrėjo į vyriškį, o vyriškis visą laiką žiūrėjo į lėkštę. Ir motina visą laiką žiūrėjo į lėkštę. Bet nuo abiejų sklido šiluma. O po obelimi buvo nepaprastai vėsu, gaivu. „Pasilik“, – pasakė tėvas. „Aš noriu pasilikti.“ – „Pasilik.“

Tolumoje sumūkė karvė. Iš atokaus miško atsklido vos girdimas „kukū“. „Kiek metų gegutė suskaičiavo?“ – paklausė Jegorovas, kad ką nors pasakytų. „Nekalbėk apie tai“, – staiga pasakė tėvas. „Gerai.“

Barščiai lėkštėje baigėsi, ir Jegorovas padėjo apverstą šaukštą ant lėkštės krašto. Šaukštas buvo aliumininis, su pažįstamu, elipsę primenančiu koto įlenkimu. Jis paėmė jį ir ilgai apžiūrinėjo, paskui kažkodėl įsikišo į šortų kišenę, tarsi šaukštas būtų jam ką nors reiškęs. Dabar sėdėjo sudėjęs rankas ant kelių. Kodėl niekur nėra kitų žmonių? Jis dar nematė nė vieno žmogaus. Kas per miestas, kas per gatvė, kur nematyti nė vieno žmogaus?

Tėvai irgi pavalgė ir dabar sėdėjo sudėję rankas ant kelių, – tylom, kaip ir jis. Žiūrėjo ne į kits kitą, bet į tolius, ten, kur driekėsi pievos, vingiavo upė, o už jos it tamsi siena stūksojo miškas. „Jau vėlu“, – lyg teigė, lyg klausė Jegorovas. „Niekada nebūna vėlu“, – atsakė

tėvas. Motina tebetylėjo. Jegorovas jautėsi nepatogiai. Nežinojo, ką toliau daryti. Laikas bėgo. Bitė, tupinti ant duonos, sudūzgė, pakilo, pazvimbė virš stalo, paskui lyg malūnsparnis ėmė įstrižai kilti į viršų ir išnyko už obels, kaip ir jos dūzgimas. „Viskas bus gerai, – pasakė motina. – Nesisielok, sūneli." – „Aš ir nesisieloju." – „Tu tik nesisielok", – it aidas pakartojo tėvas. „Aš myliu jus", – nei iš šio, nei iš to pasakė Jegorovas ir ūmai pajuto, jog kažkokia jėga užspaudė jam gerklę, o iš akių ištryško didelės ašaros. „Mes žinome, – pasakė motina. – Viskas bus gerai." Bet nepriėjo, neapkabino.

Jegorovas dirstelėjo į laikrodį: liko pusvalandis – kaip tik tiek, kad spėtų nuskuosti iki autobuso. „Aš suprantu, kad tai kvaila, – staiga pasakė Jegorovas, stengdamasis paslapčia nubraukti ašarą, – bet..." – „Ką?" – pagaliau pakėlė galvą motina. „Tiesiog..." – „Ką, sūneli?" Dabar ir tėvas, ir motina žvelgė tiesiai į jį. Ir nuo jų žvilgsnio nebuvo kur dėtis. Jie žiūrėjo, ir jo vidun vis labiau smelkėsi baimė. Jie permatė jį kiaurai. „Tiesiog man keista." – „Kas – keista?" – paklausė tėvas. „Tiesiog... aš žinau... kaip čia pasakius..." Jis vėl nutilo. „Tai kas gi? Ką gi tu žinai?" – vėl paklausė tėvas. Ir tada Jegorovas išklojo: „Žinau, kad jūs... na, jūs jau mirę, ir štai... Ne, atleiskite, kalbu kvailystes..." Jis nežinojo, ką toliau sakyti. Nes priešais jį sėdėjo gyvi žmonės, – jis juos matė, girdėjo jų balsus, pietavo su jais. Bet mintis, kad jo tėvai seniai mirę, prasiveržė iš uždraustų gelmių. Kam? „Kam?" – motina pirmąkart atsistojo iš už stalo. Atsistojo ir tėvas. Jegorovas nustebo, kaip lengvai šis tai padarė – jis turėjo dvi kojas, o ne vieną, kaip jį visuomet prisiminė.

Ir buvo be ramentų. O motina buvo dar nepaprastai jauna. Be didelės karpos ant kaklo, kurios visada gėdijosi. „Aš...“ – Jegorovas staiga suprato, kad padarė siaubingą klaidą. „Kam? – paklausė ir tėvas. – Kam, sūneli?! Kam tu tą pasakei?! Nereikėjo...“ – „Dabar baigta, – regis, priekaištaudama tarė motina. – Dabar, sūneli, baigta.“ – „Bet...“ – „Ne, ne, – tarė motina. – Dabar jau kelio atgal nebėra.“ – „Nebėra“, – pasakė tėvas. „Dabar jau eik, sūneli“, – tvirtai paliepė motina.

Jegorovas, pakilęs nuo stalo ir traukdamasis atatupstas, suprato, kad jam reikia dar šį tą padaryti: būtinai. Jis negali tiesiog nueiti to nepadaręs, kad ir kaip tai būtų baisu. Pasuko galvą ir pažiūrėjo į antrą vyrą – mažaūgį, pliktelėjusį, apkūnų, su nedideliais ūseliais panosėje. Tas irgi stovėjo nenuleisdamas nuo jo akių. „Tu...“ – pasakė Jegorovas, žengdamas žingsnį link jo. „Taip, aš, – gan įžūliai atrėžė vyriškis. – Tu eik. Verčiau eik iš čia.“ Jegorovas įdėmiai žvelgė į tą iki smulkmenų, iki šleikštulio pažįstamą veidą: štai randas, atsiradęs po to, kai nukrito nuo dviračio vaikystėje, štai apgamėlis prie kairės akies, na ir tas vos pastebimas žvairumas.

„Bet...“ – „Tu jau eik“, – pasakė pliktelėjęs vyriškis. „Nereikėjo to tau sakyti, sūneli, – vėl išgirdo motinos balsą Jegorovas. – O dabar sudie.“ – „Taip, sudie“, – pasakė tėvas. „Eik ir daugiau nebegrįžk“, – pridūrė pliktelėjęs vyriškis. „Nevarykite manęs, – supratęs, kad jį išvaro, pravirko Jegorovas. – Atleiskite man! Aš toks vienišas! Išvažiavau, kad pabėgčiau nuo savęs. Aš prakeiktas, prakeiktas! Viską praradau, viską! Nieko daugiau nebeturiu. Nieko nebeliko. Nevarykite manęs...“ Jis parpuolė ant

kelių, prigludo veidu prie aukštos žolės ir verkė, raudojo kaip vaikas, nesigėdydamas savo ašarų. „Vargšelis“, – pagaliau išgirdo švelnų motinos balsą. Ir sunki jos ranka pirmąkart palietė jo plikę, likusius plaukus. – Vargšas mano berniukas. Atleisk man.“ – „Atleisk mums“, – pasakė tėvas. Kurį laiką niekas nieko nepratarė. Tik buvo girdėti tylus Jegorovo verksmas. „Mes susitiksim“, – jis vėl išgirdo motinos balsą. „Taip, sūneli, mes susitiksim“, – it aidas atkartojo tėvas. O tas kitas vyriškis tylėjo. „Ne, tai jūs atleiskite“, – Jegorovas sušnibždėjo jau visai tyliai, springdamas ašaromis. „Taip reikia“, – pasakė tėvas. „Mama, mama...“ – tebešnabždėjo lyg pakvaišęs Jegorovas, jausdamas visiškai realų motinos rankos prisilietimą prie savo galvos, beprotišką artumą jai.

Staiga jis suprato, jog jam reikia eiti. Kaip anksčiau suprato, kad reikia išsukti iš gatvės ir užeiti į šį kiemą, lygiai taip dabar suprato, kad jam reikia atsistoti ir eiti. Taip turi būti. Kaip turėjo būti ir ši kelionė į tolimą šalį, kurią atsitiktinai pasirinko prieš dvi savaites turizmo agentūroje prie Žaliosios ir Lakūnų gatvių kampo, pajutęs, kad jam reikia kur nors išvykti. Išvažiuoti iš savo miesto. Iš savo šalies. Iš to siaubingo, nepakeliamo gyvenimo. Kad išsigelbėtų.

Motinos ranka tebegulėjo jam ant galvos, bet jis jau buvo pasirengęs stotis ir eiti. Tik laukė, kol motina atitrauks ranką. Ir ji, tarsi būtų siejama su juo giluminių ryšių, iškart ją atitraukė.

Jegorovas atsistojo ir pirmąsyk pažvelgė motinai į akis. Tai buvo ji, jo motina, gyva: jis nė akimirką tuo

nesuabejojo (mintys apie jos „mirtį“ atrodė nederamos ir šventvagiškos). Tiesiog nepaprastai romi ir dar jauna. Nuo jos sklido stipri šviesa, kurioje Jegorovas maudėsi, jausdamas naujų, jam nesuprantamų jėgų antplūdį. „Ji myli mane, – pagalvojo Jegorovas. – Dieve, kaip ji mane myli.“ Nors vienas žmogus jį mylėjo. Ir to tikrumo, kad ji gyva ir jį myli, pakako, kad jo siela pirmąkart po daugelio mėnesių, metų nurimtų. „Susipynė laikai, – šmėkštelėjo Jegorovui galvoje. – Bet visa tai tikra. Tiesiog negalima paaiškinti. Ir nereikia.“ Jis traukėsi atbulas, neturėdamas jėgų nusigręžti nuo jų. Jie stovėjo trise, po skaudžiai pažįstama obelimi, prie skaudžiai pažįstamo namelio. Stovėjo ir žiūrėjo į jį netardami nė žodžio. Ne atsisveikindami, o nulydėdami žvilgsniais. Nebyliai laimindami.

Atsidūręs skersgatvyje, Jegorovas paskutinį sykį apžvelgė kiemą, namą, pievą ir upę, mišką tolumoje, ūmai apsisuko ir leidosi bėgti. Jis negalėjo eiti. Galėjo tik bėgti. Trobos viena po kitos šmėkščiojo akyse. Išlėkė į platesnę gatvę, kurioje namus juosė aukštos tvoros, tačiau vis bėgo ir bėgo, kol išvydo pirmus žmones aikštėje, – ten stovėjo ir jo autobusas, jau burzgė variklis. Visi laukė tik jo. Jis įšoko vidun, atsisėdo, ir autobusas pajudėjo. Pro langą ėmė lėkti namai, medžiai, praplaukė senoji bažnyčia – miestelis liko tolumoje, išnyko, tarsi jo ir būt nebuvę. Jie ilgai važiavo per laukus, palei miškus, paskui vėl pro šalį ėmė šmėžuoti kaimai ir miesteliai. Jegorovas žiūrėjo ir žiūrėjo, mėgino įsivaizduoti, kaip gyvena tie žmonės vabaliukai, besikapstantys prie savo namų, kalbantys svetima ir nemalonia kalba. Čia viskas

buvo jam svetima, viskas, o jiems – sava. Ir Jegorovas negalėjo to suprasti.

Pamažu jis užsimiršo, jam vėl pasidarė gera ir ramu. Kai pradėjo temti ir horizonte suspindo didžiulė raudona saulė, apsupta apvalių rožinių debesų, plaukiančių atskirai nuo kits kito, Jegorovas nepatogiai pasisuko ir šone pajuto skausmą. Ilgai negalėjo suprasti, iš kur tas skausmas. Paskui kyštelėjo ranką į kišenę ir išsitraukė sulankstytą aliumininį šaukštą. Koto įlinkis priminė elipsę. Greta sėdinti kaimynė – pasipūtusi pusamžė poniutė ryškiai dažytomis lūpomis – sprogindama pilkas kiauliškas akutes stebeilijo į jį. Jegorovas vėl įsibruko šaukštą į kišenę, nusigręžė į langą ir užsimerkė apsimesdamas, kad ima snausti. Skausmas iškart pasikartojo. Jegorovas vėl norėjo išsitraukti šaukštą, tačiau skausmas buvo pernelyg stiprus, jau apėmė ne tik šoną, bet ir širdies plotą bei mentę. Jis norėjo atsimerkti ir šauktis pagalbos, bet staiga kūną užplūdo šilta banga, ir raudona saulė, šviečianti pro vokus jam į akis, virto juoda. Kūnas tapo nepaprastai lengvas. „Taip turi būti“, – ramiai pagalvojo Jegorovas. Jis nusišypsojo ir nuskrido pasitikti to akinamo juodo šviesulio, nenumaldomai kviečiančio jį į savo šiltą ir amžiną glėbį.

trumpučiai kailinėliai

Buvau sukrėstas. Jis sėdėjo prie stalo, kambario gilumoje, veidu į duris. Tai buvo Dievas. Pats tikriausias Dievas. Iškart supratau. Nė viena žmogiška būtybė neturėtų tokio proto, tokių dvasios jėgų, kad tuo pat metu galėtų pasinerti į dievišką muziką, užtvindančią erdvius kambarius, skaityti laikraštį, rašyti ir dar kalbėtis. Jis sudarė siaubūno įspūdį: visa, kas neįmanoma, nepritaikoma žmogui, atrodo siaubinga. Jo akys skaitė laikraštį, kartkartėmis dėbtelėdamos į mane, ir žvilgsnis bylojo, kad jo dėmesys visiškai sutelktas į mane. Kartu – aš tą mačiau – jis įnikęs skaitė informaciją, klausėsi muzikos. Ir dar jo rankos kažką greitai rašė.

– Taip, aš – Dievas, – pasakė jis man labai jau kasdieniškai. – Laukiau, kada tu ateisi. Iškart suradai kambarį?

Priėjau arčiau.

– Gali mane pačiupinėti.

Paliečiau jo petį. Po drabužiais jaučiau žmogaus kūną.

– Visa tai, žinoma, tik parodija, – pasakė jis. – Man nėra ko skaityti laikraščių. Aš tik norėjau, kad tu suprastum gyvenimą. Išvystum savo akimis. Matai, tuo pat metu galiu veikti daug ką.

– Kaip tu tai gali?

– Tau keista? Sukūriau tave tokį, kad gali veikti ką nors viena. Bet manęs niekas nekūrė. Aš kitoks.

– Iš kur tu?

– Aš visados buvau.

– Argi tai įmanoma?

– Įmanoma.

– Ir tavęs tai negąsdina?

– Kas?

– Kad buvai visada? Tavo amžinybė? Juk tu – niekas. Kosmosas. Šaltis. Baisu būti amžinybe. Kaip gera turėti tėvą. Kūrėją. Turėti priedangą.

– Būti mirtingam?

– Taip, – pritariau aš.

– Aš neturiu tėvo. Aš – visuomet dvasia. Kuriu pasaulius, žmones. Be paliovos.

– Kam?

– Aš – dvasia.

– Kas tave sukūrė? Kas pagimdė?

– Buvau visada. Tu negali to suprasti.

– Kodėl?

– Dėl savo proto. Jis pagrįstas baigtinumo idėja. Jis gali suprasti tik tai, kas turi pabaigą. O begalybę – tik pajusti.

– Kodėl taip padarei?

– Kitaip nebūtum žmogus. Negalėjau sukurti dievų.

– Kodėl?

– Dievas nesukuriamas. Jis tiesiog yra. Visada.

– Jėga?

– Taip.

– Kokia tu jėga?

– Visa.

– Galingesnė už branduolinę bombą?

– Tu tyčia užduodi juokingus klausimus, žinau. Galingesnė už branduolinę bombą. Ir tą sakai man, kuris gali tuo pat metu, tą pat akimirką, stebėti tai, kas vyksta kiekvienoje pasaulyje esančioje molekulėje ir kiekvienoje sieloje?

– Kiekvienoje?

– Kiekvienoje.

– Tai siaubinga.

– Taip, kito žodžio nerasi. Ta jėga baisi. Jos neįmanoma įsivaizduoti. Jai nėra ribų, supranti? Ar supranti, ką reiškia „nėra ribų"? Ką reiškia superkūrėjas? Štai tau bežiūrint akimirksniu galiu sukurti naujus pasaulius. Ką jau kalbėti apie tai, kad tuoj pat galiu sunaikinti ir senuosius.

– Sunaikinti? – krūptelėjau aš.

– Tik sugrąžinti juos atgal į nebūtį, iš kurios jie iškilo. Suprask, tai nėra žiauru. Jei manai, kad kam nors skaudės – klysti. Akmenims vis vien, o gyvoms būtybėms... Kol pasauliai egzistuoja, tai, kas gyva, gali jausti skausmą, kai miršta. Bet kai grąžinu į nebūtį pasaulius, niekas nespėja nei pagalvoti, nei pajausti. Tai ne mirtis. Nėra jokių potvynių, jokių karų. Akimirka, – ir nieko nebelieka.

– Nieko?

– Nieko.

– O jei motina tą akimirką barėsi su dukra dėl perplėšto sijono? O jei žmona buvo apimta nevilties, kad nėra pinigų kailinukams, kad vyras mažai uždirba? O gimdyvės? Visas pasaulis, kupinas problemų, gyvų esybių, vilčių, kančių, pastangų, kovos...

– Visa išnyks akimirksniu. Viskas. Iki galo. Kiekviena molekulė ir kiekvienas jausmo virptelėjimas, sielos būsena.

– O Homeras? Šekspyras? Bethovenas?

– Viskas.

– Tai siaubinga.

– Esi žmogus. Tau sunku suprasti. Viskas yrà. O jei nėra – tai visko. Viso pasaulio.

– Viso pasaulio! – surikau nebegalėdamas susivaldyti. – Kas mes? Tavo fantazijos? Ar tuomet esame tikri? Ar tikri visi mūsų nusivylimai, troškimai, džiaugsmai... O Dieve, kaip viskas niekinga, kaip lėkšta, palyginus su tavimi, tavo jėga! Kaip niekas neprilygsta tau. Koks žemas, niekingas, bejėgis žmogus. Ką žmogus gali? Ką jis gali tau priešpriešinti? Tavo naikinančiai jėgai? Tavo norui?

– Nieko. Ką gali priešpriešinti skruzdė besiartinančiam drambliui?

– Aš nekenčiu tavęs.

– Ir tas tavo jausmas man suprantamas. Kitaip negali būti.

Jis tebesiklausė dieviškos muzikos, tebeskaitė, teberašė ir toliau kalbėjosi su manimi.

– Ką dar veiki šią akimirką? – paklausiau.

– Kuriu naujus pasaulius, naikinu senus.

– Dabar?

– Taip.

– Kur?

– Toli.

Man pasirodė, kad jo lūpose šmėstelėjo šypsena.

– Kam tu tai darai? Kam sukuri viena, naikini kita?

– Mano kaprizas. Mano valia.

– T-tu! – apėjau stalą ir atsidūriau visai greta jo. – T-tu – diktatorius! Kaip drįsti?

– Kaip drįstu kurti?

– Kaip drįsti... – užspringau. – Aš... Aš niekas. Jaučiuosi tavo galybės, tavo valios sugniuždytas. Aš menkysta!

Karčiai pravirkau iš nevilties dėl savo bejėgiškumo.

– Bet juk pats įsigeidei pas mane ateiti. Todėl ir slepiuosi nuo žmonių, nerodydamas savo jėgos – jie neištvertų mano galybės. Leidau jiems manyti, ką tik nori, – netgi būti ateistais! Paklausk ateistų, ar jie jaučiasi menkystos. Paklausk tų, kurie sprogdino Dievo atvaizdus. Leidau jiems atsidurti rojuje – pajusti, kad jie visagaliai.

– Bet juk tai juokinga! Jų galybė! Apie ką tu kalbi? Apie Kaligulą? Napoleoną? Kokia ta jų galybė?

– Nesirodau žmogui, – kad jo nesugniuždytų suvokta tiesa.

– Pasaulis paremtas melu?

– Išganingu melu. Aklumu. Pasaulyje egzistuoju alegoriškai.

– Biblija? Kristus?

– Tai ir visa kita.

– Kada visas mūsų pasaulis išnyks?

– Kai aš panorėsiu.

– Ir tu būsi teisus? Nėra kas tave teistų?

– Tu apie moralę? Visa, ką darau, kiekviena mano akimirka – galutinė tiesa. Virš Dievo nėra nieko. Dievas yra tiesa.

– Negaliu pakęsti perdėto tavo pasitikėjimo savimi! Kodėl manai esąs dėl visko teisus? Kaip drįsti nugramzdinti į nebūtį žmogaus kančių, džiaugsmų, meilės pasaulį? Tu neturi teisės panaikinti žmogaus širdies!

– Pamiršai, kad aš daviau tą širdį žmogui. Suteikiau jam visus tuos jausmus ir mintis, kuriais jis gyvena. Ir visas tavo mintis ir jausmus, kuriuos dabar išgyveni, – juos tau suteikiau.

– O ne, ne! – taip surikau, kad, rodės, subėgs visas viešbutis. – Užmušiu tave, užmušiu! Tu menkysta, ne Dievas! Neleidžiu tau gyventi manyje, vietoj manęs. Aš – ne tavo šešėlis. O ne! Aš pats esu dievas. Pats. Aš – dievas. Aš esu. Esu! Esu! Pats sau.

Kai jo veidas pamėlo, o kūnas liovėsi konvulsiškai tampęsis, atsistojau. Jis gulėjo paslikas, jaunas, gražus ir nekvėpavo. Dievas, kurį ką tik pasmaugiau. Kažkas jau beldėsi į duris, pažadintas mano riksmo.

Priėjau prie stalo. Ten gulėjo prirašyti lapai. Ką jis visą laiką rašė? Tai buvo mano pasakojimas, žodis žodin, parašytas jo ranka, pradedant sakiniu: „Buvau sukrėstas. Jis sėdėjo prie stalo, kambario gilumoje, veidu į duris. Tai buvo Dievas“ ir baigiant žodžiais: „Priėjau prie stalo. Ten gulėjo prirašyti lapai. Ką jis visą laiką rašė? Tai buvo mano pasakojimas, žodis žodin, parašytas jo ranka, pradedant sakiniu: „Buvau sukrėstas. Jis sėdėjo prie stalo, kambario gilumoje, veidu į duris. Tai buvo Dievas“ ir baigiant žodžiais: „Priėjau prie stalo. Ten gulėjo prirašyti lapai. Ką jis visą laiką rašė? Tai buvo mano pasakojimas, žodis žodin, parašytas jo ranka, pradedant

sakiniu: „Buvau sukrėstas. Jis sėdėjo prie stalo, kambario gilumoje, veidu į duris. Tai buvo Dievas“, tai buvo mano pasakojimas, žodis žodin, parašytas jo ranka, prade...

Šioje vietoje atitraukiau jį nuo stalo, spausdamas ilgais pirštais jo kaklą. Toliau buvo tuščias puslapis. Duris jau laužė. Užmušiau ne žmogų, žinojau tai. Bet mane teis už žmogžudystę. O Dievas – kaip jį užmuši? Ar įmanoma jį užmušti? Pakėliau nuo grindų lapelį, kurio nebuvau pastebėjęs. Jame buvo parašyta: „Žinau, kad tu mane pasmaugsi, baigiantis mūsų pokalbiui. Žinojau tai nuo pat pradžių. Sudėjau į tave viską, tavyje nėra nieko, kas nebūtų mano. Suprantu tave visur, aš – tai tu. Aš myliu tave.“

Parkritau ant kelių prieš jį, nekvėpuojantį. Priešmirtinė kančia jo veide išnyko, dabar jis švytėjo nutviekstas tiesos. Koks gražus, tas Dievas.

– Atleisk man! Atleisk! – prisiglaudžiau prie jo, neprarasdamas paskutinės vilties. – Supratau, kas tu! Esu niekšas, niekšas! – ašaros smaugė man gerklę. – Tu myli mane, menkystą! Sakai man „tu“, lygini mane su savimi. Tu kalbėjaisi su manimi! Aš paprašiau, ir tu sutikai su manimi pasikalbėti! Kaip su sau lygiu! O aš nesuvokiau tavo meilės!

Čia lioviausi raudojęs ir įsiklausiau. Durys braškėjo – buvo daužomos kirviu. Dievas man atsakė tyla – gražus, jaunas, stiprus. Jis išėjo, Dievas. Jis pasislėpė. Jo nebuvo. Dabar jis buvo kaip seniau. Visur ir niekur. Spėjamas. Neregimas. Šiame kambaryje. Šiame pasaulyje, kuris galbūt tėra vien prisiminimas, išlikęs dar akimirką po sunaikinimo.

– Įeikite! – lengva širdimi atidariau duris.

Už durų nieko nebuvo. Apsidairiau: kambarys atrodė kitoks. Nebuvo nei stalo, nei ant žemės gulinčio vaikino. Užrakinau duris ir nuėjau ilgu koridoriumi.

– Išvažiuojate? – paklausė budėtoja, paimdama raktą.

– Taip.

Išėjau į gatvę. Viską nuklota sniegu – medžiai, tvoros, stogai. Žmonės. Pasaulis buvo Jo kupinas. Pasaulis, kurio galbūt nebėra. Priglaudžiau kaktą prie šalto kamieno.

Kažkas uždėjo man ranką ant peties. Kažkas labai artimas. Neatsimerkiau. Neatsigręžiau. Laikas išnyko. Nereikia regėti Dievo.

Atsimerkiau: buvo pavasaris. Gurgėdami tekėjo upeliai man prie kojų. Aš užsimerkiau.

Kai atsimerkiau, buvo vasara. Ir mergytė trumpa suknute kvatojosi tolumoje. Aš vėl užsimerkiau.

Kai atsimerkiau, buvo ruduo. Ir kiemsargis grėbė sausus lapus. Aš užsimerkiau.

Kai atsimerkiau, buvo žiema. Sniegas nuklojęs medžius, tvoras, stogus.

– Viskas? – išgirdau balsą, lyg ir savo viduje.

– Viskas, – atsakė mano siela.

Ir mergytė, trumpučiais kailinėliais, vilnonėmis pėdkelnėmis, kvatodamasi pargriuvo tenai, kur stovėjau aš.

ar dar myli mane?

- LĖLĖ-1 -

Kai Niura, mano žmona, tapo maža it lėlė Sendi, ilgai negalėjau priprasti prie permainos. Viena vertus, ji juk visa išliko, kūniškai ir dvasiškai, pagal visus parametrus, tik sumažėjo jos kūno dalys. Kita vertus, aš pats lyg ir likau vienui vienas, – tam tikra prasme. Niura vaikšto mano stalu, kalba – vis ta pati, bara mane, kad užtrukau darbe. Stengiuosi jai paaiškinti, kaip ir anksčiau, paskui nebeištveriu ir pradedu rėkti, pamiršęs dabartinius jos matmenis. Staiga nutylu vidury sakinio apie vyro laisvės ir vienatvės poreikį. Dingteli, kad Niuros apskritai nėra, kad kalbuosi pats su savimi. Žinoma, tai netiesa, ji yra, štai, stovi prieš mane, mosikuoja lyg niekur nieko rankomis, ir visi jos jausmai tie patys. Bet jos matmenys, kai pagalvoji... Staiga visa, ką ji daro ir kalba, ima atrodyti juokinga ir nerimta. Nejau tiek daug reiškia kūno didumas ir jo svoris?

– Na, eik, pasitaisyk valgyti.

Aš paklūstu. Bet juk tai juokinga. Ko aš klausau? Pasisuku tarpduryje ir žiūriu į stalą. Niura jau atsigulė į žaislinę lovelę, kurią jai nupirkau „Vaikų pasaulyje".

Kepdamasis kiaušinienę mąstau štai apie ką. Mano gyvenime lyg ir niekas nepasikeitė. Turiu omenyje šei-

mos statusą, įrašą pase, kad esu vedęs. Be to, grįžęs namo, šnekučiuojuosi su žmona apie šį bei tą, kaip ir visi žmonės. Mes aptarinėjame savo reikalus, galiu tikėtis jos patarimo. Žiūrėdami televizorių, pasidalijame nuomonėmis. Iš miesto dažnai skambinu namo ir girdžiu ragelyje žmonos balsą. Ne, aš juk nesu vienišas. Bet vis dėlto kažkas pasikeitė. Niuros pasidarė namie per mažai. Vaikštau po namus ir niekur jos nematau. Dabar ji užima ne daugiau vietos kaip arbatinukas. Namai pasidarė tušti. Anksčiau, būdavo, eini ir visur su ja susiduri, apeini, negali prasilenkti tarpduryje arba aptinki krėsle, į kurį nori klestelėti. Tai kartais net erzindavo. Bet, pasirodo, tai buvo svarbu, – svarbu, kad erdvę užpildytų įspūdingų apvalumų Niuros kūnas. Dabar man lyg ir nejauku namie, per daug tuštumos. Eini ir su niekuo nesusiduri.

Arba, tarkim, namų ūkis. Dabar jis užgulė vien mano pečius, nes Niura gali nebent perrinkti grikius pieniškai sriubai arba padėti įverti siūlą į adatą. Pyragas jai kaip kalnas, bulvė siekia krūtinę: kaip jinai tokią nuskus? O skalbti? Plauti grindis? Dabar esu priverstas viską atlikti pats. Žmona lyg yra, lyg ir jos nėra. Aš jau nekalbu apie kitokią vienatvę. Taip, turiu omenyje naktį, kai ištisas valandas vartaisi negalėdamas užmigti. Nieku gyvu negali patikėti, kad esi namie ne vienas. Nors žinai: nueisi į kabinetą, įžiebsi šviesą ir pamatysi savo žmoną, miegančią žaislinėje lovytėje po lempa. Bet pastaruoju metu negaliu nuslopinti jausmo, kad ji nereali. Aš juk bijau ją guldytis pas save – dar naktį netyčia prispausiu miegodamas. O ir kam? Kai man, kaip vyrui, pasidaro visai blogai, prašau Niurą nusirengti ir žiūriu į jos nuogumą.

Ji vis dar tokia pat nuostabi, proporcinga, kaip ir buvo. Daili galvutė, grakštus kaklas, švelnūs pečių ovalai, putni krūtinė, vos atsikišantis lygus pilvas, gražūs klubai, užpakaliukas, baltos kulkšnys – visa, kaip buvo. Tik aš negaliu jos apkabinti: kaip? Dviem pirštais, ar kaip?

– Kostia, – sako ji, – man šalta.

– Aš į tave pakvėpuosiu.

Kvėpuoju į ją, kaip vaikystėje kvėpuodavau į ką tik išsiritusį viščiuką. Ir Niura, kaip viščiukas, stiebiasi į šilumą, sklindančią iš mano burnos, netrukus iki pusės atsiduria joje. Jaučiu, kaip jos krūtys įsiremia į mano dantenas.

– Na, pakaks, – sako ji man, pritūpdama, kad išlįstų iš burnos. – Tu mane jau sušildei. Noriu apsirengti.

– Palauk.

Smiliumi glostau tiesią jos nugarą.

– Labai šiurkšti oda, man nemalonu.

Ji nori apsirengti.

– Palauk.

Ne, nieko neįmanoma padaryti. Myliu jos kūną kaip ir anksčiau, bet ką pajusi smiliaus galiuku? Prie jos kūno neprisiglausi visu savimi, į jį neįsiskverbsi. Ne, tai visiškai neįmanoma. Kartais, pagailėjusi manęs, ji apsižergia raita pritvinkusią mano varpą ir, tvirtai suspaudusi rankomis ir kojomis, kurį laiką ant jos kabo. Ir tai vienintelis dar išlikęs fizinio artumo jai jausmas. Tada jaučiu, kad mes esame viena. Bet tai viskas. Nieko daugiau ji negali. Pavargusi spausti mano varpą, ji išsitiesia, sėdasi prie šaknies, nugrimzta nuoga nugara mano plaukų žolėje, laikydamasi rankomis už išvirtusių venų, ir prašosi nuimama.

– Aš dar nuo jos nukrisiu. Pavargau.

Tada ją nuimu ir statau ant stalo. Seansas baigtas. Daugiau nieko nebus. Šiąnakt vėl vartysiuosi lovoje, vienas, nelaimingas.

O vaikai? Jų irgi niekada neturėsime. Mes nesuderinami kūniškai. Ir ką ji galėtų pagimdyti, net jei pavyktų pastoti? Ar man reikia dukters Coliukės? Net jei mano šeimos narių bus keletas, vis vien jausiuosi šiuose namuose vienišas. Gyvensiu su šiuo namu ir jo tuštuma, o ne su jais, miegančiais ar besirūpinančiais savimi ant spintelės arba ant knygų lentynos.

– Neverk, brangusis.

Krūptelėjau ir atsigręžiau. Ji stovėjo virtuvės tarpduryje, ant slenksčio, per dešimt centimetrų nuo grindų.

– Kaip nulipai nuo stalo? – net pamiršau savo ašaras, varvančias iš akių. – Juk galėjai užsimušti.

– O ne, ne, – ji eina pas mane, mažutėlė kaip paukštelis. – Išgirdau tylų tavo verksmą. – Ji stovi prie mano bato. – Užkelk mane ant stalo.

Atsargiai užkeliu ją ant stalo.

– Vargšeli, – sako Niura. – Tau juk neapsakomai blogai.

– Taip, – pritariu aš. – Man atrodo, kad esu vienas. Vienas, supranti? Tu esi ir kartu tavęs nėra. Aš namie vienas.

– Juk tai netiesa. Aš su tavimi, aš čia.

– Bet tu, – sakau aš, – tarsi neegzistuoji. Aš tave sunkiai surandu tarp knygų, tarp indų. Pats einu į parduotuvę, pats gaminu valgį, pats tvarkau butą, pats miegu... Kas tu?

– Aš – tavo siela.

Ir ji šliejasi prie manęs, mano Niura, o aš, nežinodamas, ką daryti, imu ir priglaudžiu ją prie drėgno skruosto. Išsitempusi ji pasiekia lūpomis dešinį mano antakį ir, aš tą jaučiu, prasižiojusi savo rausva burnyte ryja sūrias mano ašaras.

– Aš su tavimi, su tavimi, – šnibžda bučiuodama mane į apatinį voką, ir aš vos jaučiu jos lūpas. – Nieko baisaus, kad tu didesnis už mane šimtą kartų. Nieko. Dydis nesvarbu.

– Svarbu, – sakau pro vis labiau plūstantį ašarų srautą. – Dar ir kaip svarbu.

– Pamatysi, kad tai netiesa, – ji jau šlapia nuo mano isterijos. – Kai mirsime, tu ir aš, tada pamatysi. Esmė visai ne kūnai.

– Bet aš toks vienišas!

– Meluoji, meluoji, – jos drabužiai permirko kiaurai ir dabar ji dreba po mano delnu. – Dabar tau gera, tu jauti, kad aš su tavimi ir tavyje.

Atitraukiu ją nuo skruosto ir žiūriu jai į veidą. Man sunku įžvelgti jo išraišką.

– Padėk mane, – sako ji, ir aš statau ją prie arbatinuko, tarp cukrinės ir puodelio. Ątsirėmusi į puodelį, ji pati staiga ima raudoti.

– Kas tau? – sakau aš. – Tau irgi blogai?

– O tu manei, – sako ji, nepakeldama galvos, – kad man gerai? Manai, gerai būti tokio didumo? Laukti, kol tave nuims nuo stalo? Likti vienai tokiame dideliame name, kai tu darbe.

– Bet...

– O manai, – ji man neleidžia baigti sakinio, – aš nesikankinu, kad negaliu prisiglausti prie tavęs naktį? O

mano baimės? Ar žinai apie jas? Kartą orlaidėje pasirodė katinas, jis taip ilgai į mane žiūrėjo, kad mane ėmė krėsti šiurpas. Tau juk tai nepažįstama, tau nėra ko bijoti katinų.

Nelaiminga ji stovi į mane nugara, remdamasi alkūnėmis į puodelio kraštą, padėjusi galvą ant rankų.

– Bet, Niura, – nerandu žodžių. – Nemaniau, kad tu irgi...

– Ko? – ji atsigręžia ir žiūri man į akis, užvertusi galvą, tarsi būčiau Monblanas. – Ko tu nemanei?

– Nemaniau... kad tau irgi blogai. Savaip. Koks aš niekšas. Galvojau tik apie save, visą laiką, tavęs visiškai neužjaučiau.

– Aš visa drebu iš baimės. O tu? – manai, aš tavęs nebijau?

– Manęs? Ką čia kalbi?

– Žinau, kad nepadarysi man nieko blogo, bet tu...

– Ką aš? – klausiu.

– Tu toks didžiulis, toks didžiulis! – ir, apimta begalinės nevilties, ji vėl ima nusigręžusi raudoti.

– Na ir kas, kad esu didelis? – nesuprantu aš.

– Tu baisus! Baisus! Gali su manimi daryti ką panorėjęs!

– Ką čia dabar šneki?

– Aš niekas, menkysta prieš tave. Tu manęs net nepastebi, matau. Aš pernelyg maža, pernelyg maža tau.

– Ne, tai netiesa, Niura. Aš...

– Žinau, kad tiesa. Aš taip pavargau. Man čia trošku. Nematau pasaulio. Visas mano pasaulis – tai šis stalas, šios knygų lentynos. Tu gali vaikštinėti gatvėmis, miškais

ir kalnais. Ir nebijai, kad tave sutryps koks nors batas, praris šuo ar užkapos varna!

Ji toliau verkė, netardama nė žodžio.

– Bet kodėl? – man knietėjo ją čiupti, prispausti, nors ir tokią mažytę, prie krūtinės, tačiau bijojau išgąsdinti. – Kodėl anksčiau nieko nesakei?

– Ko?

– Kad bijai. Apie savo jausmus.

– O ar tu manęs klauseisi? Tau pačiam buvo blogai, mačiau. Ir aš... aš bijojau tau sakyti. Man atrodė, kad tu manęs nesuprasi, tau tai nesuvokiama.

– Bet aš supratau! Supratau viską, apie ką tu kalbi! Vargšele, tu visą laiką kentėjai, o aš maniau, kad neturi sielos, tai yra – kad tau gerai. Maniau, blogai tik man.

– O tau būtų gerai mano vietoje?

Aš tylėjau. Ką galėjau atsakyti? Aš visą laiką į ją žiūrėjau kaip į lėlę, pamiršęs, kad ji irgi žmogus.

– Niura... – atitraukiau ją nuo puodelio ir atgręžiau į save. – Girdi, Niura.

– Ką?

– Aš myliu tave.

Ji stovėjo ir žiūrėjo į mane, nelaiminga, akyse – dar nenudžiūvusios ašaros.

– Na, juk aš myliu tave, girdi? Niekada tavęs nepaliksiu. Ir aš laimingas, taip, laimingas. Aš labai laimingas, kad turiu tave. Girdi?

– Nekalbėk taip, nes aš vėl pravirksiu, – ji kramtė lūpas, visa drebėdama.

– Ne, aš viską pasakysiu. Dabar staiga pajutau. Tavo siela... – sunkiai rinkau žodžius. – Tavo siela didelė, nė

kiek ne mažesnė už manąją. Ne, ji didesnė, didesnė! Tu, kaip ir aš, kenti. Kaip ir aš, džiaugiesi saule ir gyvenimu. Tu gyva, girdi? Tu tokia pat gyva kaip ir aš!

Pats nežinojau, ką malu. Vėl turėjau dėl ko gyventi, kam gyventi. Gyvybės syvai sukunkuliavo mano viduje, suteikdami jėgų. Pakėliau ją ant delno ir ėmiau nešioti po namus, prilaikydamas ranka. Išnešiau ją į gatvę, į saulę, ir ji pirmąsyk per visus tuos metus linksmai nusijuokė.

– Tu mane myli.

– Taip, – atsakiau aš.

O paskui, atsargiai įdėjęs ją į vidinę kišenę, atlapojęs lietpalčio skvernus, kad ji galėtų kvėpuoti, nužingsniavau miesto gatvėmis, sutikau draugų ir pažįstamų. Ir ji džiugiai klausinėjo: „Ar dar myli mane?“ Niura. Iš ten, kur plakė mano širdis.

sugrįžimas

Ką tik miriau ir siaubingai išsigandau. Visai ne to tikėjausi. Tai yra laukiau apsireiškimų, švytėjimų, transformacijų ir panašių dalykų. Tiesioginio susitikimo, jei ne su Dievu, tai bent su jo tarnais arba kokia šviesa. Bet dabar, kaip matau (tai yra – nė velnio nematau!), nieko nėra. Absoliučiai nieko, visiška migla. Vadinasi, visai neaišku, ką reikia daryti, kas esi ir ar išvis esi. O kadangi nėra kūno ir aš jo visiškai nejaučiu (tam, kad jaustum, šviesos nereikia), ir aplinkui visiška prietema, jokių šviesos properšų, vadinasi, aš esu tik kažkas mąstantis. Kaip rašė Dekartas. Gerai, tegul. Tarkim, tai ne taip jau blogai, vis dėlto yra, dabar jau faktais paremta, būtis po mirties. Beje, asmeninė. Be to, galiu prisiminti savo gyvenimą, kad ir kaip būtų keista, nors ir miglotai. Tai yra galiu prisiminti, kuo dirbau, kas buvo mano žmona ir vaikai. Net prisimenu, kad mėgau išgerti ir rūkiau cigaretes „Prima“. Net prisimenu nelaimingą atsitikimą, iki smulkmenų, per kurį ką tik žuvau. Keista, kad prisimenu savo gyvenimą ir kartu linksmai juokiuosi pats iš savęs. Iš savo problemų (ar buvo ko kelti problemas?) ir iš savo baimės mirti (nieko labai baisaus). Kita vertus, kažkodėl man nėra skaudu dėl to gyvenimo,

dėl artimųjų: na, juk amžinai negyvensi, garbės žodis. Pagyvenau kaip reikiant, į pabaigą net nuobodulys ėmė kamuoti, nieko įdomaus, dėl to ir ėmiau gerti. Vaikai, žmona? Jie toliau gyvena, laikinai, ko gero, dabar valgo šermenų vakarienę. Nutolau nuo jų – ir pasidarė lengva, giminystė nekamuoja, tarsi taip ir turėtų būti. Tik štai tamsa ir neaiškumas nerimą kelia, – juk negali manyti, kad tokia yra visa amžinybė. Kad taip ir liksiu vienas su savo mintimis, būsiu nebežinia kas, amžinai. Tokie košmarai net neprisisapnuotų: kad gyvenimas gali baigtis perėjimu į absoliučią miglą ir grynuoju mąstymu. Grynuoju savęs suvokimu. Bet kas aš toks dabar, kai neturiu nei kūno, nei materialaus pasaulio? Galų gale man jau ima nusibosti čia tūnoti, neįžvelgiamoje prietemoje, neaišku, kokio pavidalo, be jokių užuominų apie perspektyvas. Jei yra gyvenimas po mirties, o jis, kaip matau, yra, turėtų būti ir Dievas. O jei yra Dievas, jis turi suprasti, ką dabar jaučiu, kokią neviltį išgyvenu. Kam jis man parengė tą nelaimingą atsitikimą? Nors ir buvo nuobodu gyventi, bet pakenčiama; palyginus su dabartine mano padėtimi, tai buvo rojus, tegu ir maudė tuos prakeiktus inkstus. Bet inkstai dabar pūva žemėje – jau nebe mano, o aš štai kiurksau šioje neįžvelgiamoje migloje ir nieko nesuprantu. Jau praėjo, rodos, daug laiko, gal ne dešimt minučių, o dešimt metų arba dešimt tūkstančių metų. Mat aš visiškai nesuvokiu laiko ir man toks nemirtingumas nepatinka, ir tokia mano sąmonė po mirties visiškai nereikalinga, čia tik prisiminimai apie praėjusį gyvenimą, kaip mes su Gavrilovu gėrėm alų likus dienai iki nelaimingo atsitikimo, užsikąsdami vytinta žuvimi,

už dėžių, ir daugiau nieko, jokios dabarties. Nes mano dabartis – vien juoda tuštuma, ir tiek, be jokio judėjimo, veiksmo ir vaizdinių kaitos, kaip sakė Šopenhaueris. Ir man jau tai nusibodo, o sąmonė, prigrūsta nesąmonių, neišnyksta. Anksčiau maniau, kad mirtis apvalo ir panašiai, nepalikdama sąmonėje alaus ir vytintos žuvies. O gal aš pasmerktas? Juk buvau nuodėmingas, štai galbūt mane ir pasmerkė šiam dabar išgyvenamam siaubui be prošvaisčių. Antraip galima išprotėti, pagalvojus, kad taip visiems žmonėms ir amžinai: mirei – ir tūnok siaubingoje tamsoje, vien tik su savo sąmone, be kūno ir permainų. O jeigu tai bausmė, tada lengviau. Tada lieka viltis, kad atsėdėsiu bausmę, nors ir nežinau už ką (gal kad žmoną primušiau, kai pasipainiojo po ranka?), ir išeisiu iš patamsių į kokią šviesą. Nors ir po trijų milijardų metų (svarbiausia, kad neamžinai), bet išeisiu, nes amžinai – baisu. Taip knieti kur nors nueiti ir ką nors padaryti arba su kuo nors pabendrauti, tegul ir ne su Gavrilovu (šiaip jis kvailys), o su Dievu arba angelais. Ar bent su velniais, jei jie yra. Man trūks plyš reikia kokios nors realybės, tegu ir anapusinės, nes jau nebepajėgiu būti vien su savo mintimis, kurios nepaliaujamai teka, niekuo ypatingu nesublizgėdamos. Aš juk netikiu tais velniais, tiesiog šiaip noriu su kuo nors susitikti, kaip nors atsispindėti, antraip išprotėsiu. O jei išprotėsiu, įdomu, kas tada bus? Aname gyvenime mane įgrūstų į beprotnamį ir panašiai: Viešpatie, kokia tai būtų laimė! Juk ten realybė, nors irgi košmariška: štai tau gydytojas, štai draugas psichas, štai apsauginikas, štai injekcijukės, langas, o už jo, – jei

pasiseks, – gyvas paukščiukas. Ir dar čirškia!! O čia, jei išprotėsiu, net nežinau, kas bus. Ir išvis, ar galima po mirties išprotėti? Kaip tai turėtų pasireikšti, jei nėra nei kūno, nei baldų, kuriuos galima laužyti, nei žmonių, kuriems galima kaip nors pakenkti – absoliučiai nieko? Įdomu, jei yra Dievas (o jis turėtų būti, jei aš po mirties egzistuoju, tegul ir tokia apgailėtina forma), kaip jis dabar į mane žiūri, stebėdamas mano mintis? Juk jis regi, kad patekau į visišką neišsigaunamą aklavietę, stenu gal kokioje kamaroje, o gal pradinėje Visatos stadijoje, dar be materijos ir šviesos. Man siaubingai blogai, ir Dievas neturėtų iš manęs tyčiotis, taip mane nuvylęs po mirties, juk jis geras ir gailestingas. O jei ne? Jei piktas ir kerštingas? Kas pažįsta Dievą? O aš vis tūnau, o gal kybau, nežinia kur, neįsivaizduodamas, ką man daryti, neapčiuopdamas nė menkiausios realybės. Kiek man dar taip būti? Nuo šiol – amžinybę? Tiesiog siaubas, neįmanoma. Nėra su kuo nei pasitarti, nei pasikalbėti, kaip buvo gyvenime. Kai man gyvenime būdavo blogai, nuoširdžiai pasikalbėdavau su Gavrilovu arba bent su Sonka, žmona, ir vaikams pasiskųsdavau, vis lengviau. O dabar esu apimtas visiško stuporo, akys išvirtusios ant kaktos, plaukai stirkso, rankos ir kojos – lyg po komandos „ramiai!!“, jei tik turėčiau kūną. Gera būsena, nieko nepasakysi, buvo dėl ko galvą dėti skubant „į naująją realybę“. Tai nustebs Gavrilovas, patekęs, kaip ir aš, į tokią aklavietę. Gal jis jau čia, jau nustebo? Iš kur aš žinau, kiek praėjo laiko. O gal ir Sonka šioje slogioje aklavietėje? Nors pasikalbėti galėtume šiame patamsyje, jei jau mes visi čia sukišti. Ei, Gavrilovai!

– Ką?

– Tu jau čia?

– Čia.

– Iš kur tu?

– Iš ten, kad jį galas, čia nė velnio nematyti. O kas tu toks?

– Aš – Beriozkinas, Vovikas.

– A, Beriozkinas, buvau tavo laidotuvėse.

– Seniai?

– Kas seniai? Aaa. Praėjo dešimt metų.

– Taip ir maniau!

– O gal ir ne dešimt!

– Tu irgi nežinai, kiek čia esi?

– Iš kur galiu žinoti. Nesuprasi, ką čia daryti, šioje amžinybėje. Kūno nėra, šviesos nėra, nieko nėra. Pragaras, ir tas geriau, bent yra dervos, o aš mėgstu į ugnį žiūrėti.

– Aš irgi. Apmovė mus, Gavrilovai.

– Apmovė.

– Kaip tu į mano balsą atsiliepei?

– Išgirdau, kad šaukia, ir atsiliepiau.

– Bet juk aš neturiu balso stygų. Kaip mane išgirdai?

– Ogi velnias žino.

– Ką dabar veiki?

– Sėdžiu prie upelio ir gaudau žuveles.

– Juokauji.

– Ne, gaudau žuveles ir valgau.

– Na, tu juokauji. Tu visad mėgai juokauti.

– Čia absoliučiai nieko negali daryti. Tamsu kaip statinėj.

– Pašauksiu Sonką. Sonia!
– Ką?
– Tu irgi čia?
– O kur man būti?
– O vaikai?
– Irgi čia.
– Kalbėjaisi su jais?
– Taip.
– O kiek metų praėjo?
– Iš kur aš žinau? Gal milijonas.
– Kodėl manęs iki šiol nepašaukei?
– Ar aš žinojau, kad galima tave pašaukti?
– Aš pašauksiu mamą. Mama!!
– Ką?
– Ir tu čia?
– Taip.
– Ką darai?
– Nieko, o ką aš galiu daryti?
– Bet tu esi?
– Mes visi čia esame.
– Tėte!!
– Taip. Aš čia.
– Nematau tavęs.
– Aš tavęs irgi.
– Na taip, juk mes neturime kūnų, nė šviesa čia nepadėtų. Kaip tu?
– Blogai. Noriu į šviesą.
– Ir aš noriu.
– Nežinau, kas esu, gyvenime buvau komersantas, o tau tėvas – trankiausi, turėjau savo tikslą, džiaugdavausi,

kai tau parveždavau pinigų. Dabar nebežinau, kas esu ir kam.

– Aš irgi.

– Ir visi taip.

– Kaip mums iš čia ištrūkti?

– Nežinau.

– Tu, mama, žinai?

– Ne.

– Bet mes dabar bent jau visi drauge?

– Nežinau, tu kažkoks keistas.

– Kodėl, mama?

– Įpratau tave matyti ir liesti, o dabar – tarsi ne tu, o tik tavo balsas.

– Tai aš, mama.

– Viešpatie, atleisk mums, nusidėjėliams. Leisk mums ištrūkti iš šios miglos. Leisk mano sūnui, jo žmonai, mano vaikaičiams, mano vyrui ir man, Viešpatie. Meldžiu tave.

– Jis tavęs negirdi.

– Nekalbėk taip.

– Gal jo visai nėra? Gal jis apkurto?

– Nekalbėk taip. Šitaip tu niekada neištrūksi.

– Nori išmelsti, išprašyti?

– Dievas gailestingas. Tai išbandymas.

– Maža jų dar buvo gyvenime?

– Vadinasi, reikia dar ir gyvenimui pasibaigus. Viešpatie, padėk mano sūnui.

– Mama, aš verkiu.

– Kaip? Kuo?

– Nežinau, tik jaučiu, kad verkiu! Aš verkiu, mama!!

Ir aš – savaime suprantama – pabudau. Apsipylęs ašaromis.

Saulė apšvietė pusę pagalvės ir Sonios skruostą. Beprotiškai čiulbėjo paukščiai už atverto į pavasarį lango. Aš verkiau. Verkiau ir negalėjau sustoti.

rytoj – liepos 26-oji

Dukrai buvo dveji metukai. Bet kai pažvelgiau į ją po minutės, pasirodė, kad ji visa galva aukštesnė.

Užėjo žmona.

– Ar nori apelsinų sulčių?

– Ne, ačiū, Liza.

Priėjau prie dukters. Jai buvo kokie šešeri, ne mažiau.

– Liza!

– Ko!? – iš virtuvės atsiliepė žmona.

– Ne, nieko.

Dukrai buvo maždaug dešimt metų. Sienos ir baldai buvo tie patys. Ir tekančios saulės apskritimas lange nepasikeitė.

– Sonečka.

– Taip, tėti.

Ji man nusišypsojo pažįstama šypsena: duobutės skruostuose.

Jai buvo maždaug penkiolika. Vilkėjo tamsia mokykline suknele su balta apykaklaite.

Dirstelėjau į laikrodį. Buvo tik septinta ryto. Liepos 25-oji.

– Liza!

– Jau einu!

Žmona užėjo, ir aš giliai įkvėpiau. Dar kartą. Dar. Taip gera. Negalima prarasti ramybės. Ramybė – tai viskas. Vienintelis dalykas, kuris mane gelbsti.

– Ko nors norėjai?

– Ne, atleisk. Eik. Eik, aš tave atitraukiau.

– Ne ne, nieko.

Ji išėjo, sunkiai pasiremdama lazda.

Dukrai buvo maždaug dvidešimt penkeri. Nė nepastebėjau, kaip prabėgo pusvalandis. Septinta valanda trisdešimt minučių. Saulė lange vos vos pasisuko. Nueiti ir pasižiūrėti į veidrodį? Likau sėdėti.

– Na, tėti, aš išeinu.

– Iki, laimingai.

Ji vilkėjo balta suknele – graži moteris. Mano dukra.

– Išeinu, tėti.

– Iki, laimingai.

Jai buvo maždaug trisdešimt penkeri, ne mažiau. Beveik kaip man.

– Išeinu, tėti.

– Iki, laimingai.

Aštunta valanda dvidešimt minučių.

– Išeinu, tėti.

– Iki, laimingai.

Ji jau buvo beišeinanti, penkiasdešimtmetė, pastorėjusi, bet vis dar atpažįstama. Mano dukra.

– Palauk.

– Ko nors norėjai, tėti?

– Mama...

– Ką „mama“?

– Tavo motina...

– Turi omenyje mirties metines?

– Išeini?

– Aš skubu, tėti.

– Na, iki.

– Iki.

Ji išėjo.

Devinta valanda. Atsistojau. Saulės apskritimas lange dingo, lauke plieskė ryški šviesa.

Aš mėgstu vasarą.

Labai mėgstu vasarą.

Ūmai pasisukęs įsistebeilijau į sieną. Ten kabėjo mano žmonos, dukters ir dar kažkokio vaikino nuotraukos. Visos juoduose rėmeliuose. To vaikino aš neprisimenu. Tai buvo spraga. Aš kažką peršokau. Vaikinas – matyt, mano sūnus. Kodėl jis mirė?

Vis dar tebebuvo liepos 25-oji. Rytas. Nuėjau į virtuvę. Ten jauna moteris, panaši į mano dukterį, virė valgyti.

– Kokia šiandien diena? – paklausiau.

– Liepos dvidešimt penkta.

– Jūs vardu Sonia?

– Ne, Liza. Mane taip pavadino močiutės garbei.

– O jūsų motina?

– Ji vardu Sonia, mirė prieš dešimt metų.

Atsisėdau ant kėdės.

– Norite valgyti? – paklausė moteris.

– Taip, dar nepusryčiavau.

Kai pažvelgiau į Lizą-2, ji buvo dvidešimčia metų vyresnė. O valgiau tik keletą minučių.

– Mama, aš einu!

– Iki, laimingai.

Pamačiau mergytę su portfeliu ant pečių, išeinančią į mokyklą. Panaši į mano dukrą.

– Jūsų duktė? – paklausiau Lizos-2.

– Vaikaitė! – nusišypsojo moteris.

Kol ji šypsojosi, paseno keleriais metais.

Nieko netaręs atsistojau ir išėjau į laiptinę. Laiptinė nepasikeitė. Net mano išlietų dažų dėmė kampe likusi.

Išsikvietęs liftą, nusileidau žemyn.

Čia daug kas buvo kitaip. Vietoj vaikų žaidimo aikštelės plytėjo mašinų stovėjimo aikštelė. Ir mašinos ten stovėjo kitos, nepažįstamų markių ir formų.

Nuėjau palei namą. Žmonės skubėjo pro šalį, savais reikalais.

Ką man daryti?

Pažvelgiau į laikrodį. Lygiai dešimta.

– Pasitraukite.

– Oi, atleiskite.

Pro mane lėkė žmonės, vilkintys kombinezonus.

– Kur čia galima nusipirkti laikraštį?! – šūktelėjau jiems pavymui.

Jie neatsakė.

– Laikraščių jau seniai nėra, – paaiškino man pro šalį einanti senutė.

– O kokia čia valstybė?

– Čia? – nustebo senutė.

Ji ištarė kažkokį žodį, kuris man nieko nereiškė.

Staiga išnyko ir senutė.

Dešimta valanda keturiasdešimt penkios minutės.

O jei grįšiu namo? Vis tiek ten kažkas turi būti. Iš giminės. Tegul dešimta karta.

Aš negrįžau. Dešimta karta. Pagalvojau apie savo protėvį iš penkiolikto amžiaus. Koks nors purvinas senis iš tarpuvartės. Arba nedidelis viršininkas išlygintu munduru. Svarbus. Blizgančia nosimi. Dešimta karta.

Vienuolikta valanda dvidešimt penkios minutės. Saulė beveik pasiekusi zenitą. Pažvelgiau į tą vietą, kur turėjo būti autobusų stotelė. Jos nebuvo. Toje vietoje sukiojosi šunėkas. Bet ir jis bemat dingo. Praėjo mergaitė. Lyg ir panaši į mano dukterį.

Vienuolika valandų keturiasdešimt minučių.

Praskrido neregėtos konstrukcijos aparatas. Staiga supratau, kad žvelgiu pro tą erdvę, kur turėjo stovėti mano namas. Dabar nebeturiu kur grįžti.

Dvylikta valanda! Kažkur mušė laikrodis. Nuėjau, neturėdamas jokių minčių. Šioje dimensijoje neturėjau jokio tikslo.

Namų nebuvo. Iš mano kvartalo nieko nebeliko. Pelkė. Sunkiai klampojau, kol išėjau į kelią.

Kelias vedė į stepę, ir aš nužingsniavau stepe. Plieskė karštis, o pasislėpti nebuvo kur. Bet aš džiaugiausi, kad aplinkui nė gyvos dvasios. Čia nepastebėjau laiko. Stepė buvo viena ir ta pati. Kaip turbūt kažkur tyvuliavo viena ir ta pati jūra.

Antrą valandą parkritau tiesiai ant žemės ir užmigau, spėjęs užsimesti marškinius ant galvos. Po deginančia saule.

Pabudau apie penktą. Pabudau ir iškart patraukiau tolyn. Saulė ritosi link laidos – jau rausvoka. Norėjau valgyti ir gerti.

Aš ėjau ir ėjau, pats nebežinodamas kur ir kam. Be jokio tikslo. Tikslas buvo tik vienas, man nesuprantamas – eiti. Eiti. Eiti.

Staiga sugriaudė orkestrai. Daug orkestrų. Dirstelėjau į laikrodį. Buvo jau maždaug aštunta valanda vakaro. Orkestrai grojo vis garsiau. Ir minios laimingų žmonių mojavo įvairiaspalvėmis skarelėmis tolumoje. Plyšote plyšojo garsiakalbiai.

Manęs link per stepę skriejo ilgi cigarai. Tai buvo automobiliai. Netrukus jie mane apsupo – buvau nuneštas ant rankų.

Minios žmonių mane sveikino.

– Jūs?..

– Taip, šiandien liepos 25-oji, – pasakė man džiūgaujančios moterys. – Mes visi nekantriai jūsų laukėme.

– Bet...

– Jokių „bet“! – ėmė šaukti moterys. – Jokių „bet“!

Mane užnešė į tribūną. Daugiatūkstantinė (o gal daugiamilijoninė?) minia nerimo.

– Pirmasis žmogus, nuskridęs per laiką... – suriko bosai iš garsiakalbių.

Aš beveik nieko nesupratau. Kodėl visą dieną jaučiausi toks vienišas? Kodėl man niekas nieko nepaaiškino? Kodėl man širdį turėjo smelkti toks ilgesys?

– Nenoriu būti eksperimento auka, – pasakiau į mikrofoną. Tylus mano balsas nugriaudėjo lyg trenksmas iš dangaus.

– Aš nenoriu būti...

Bet minia jau kvatojosi, netvėrė juoku.

– Aš...

– Nagi patylėk... – šnipštelėjo man viena moteris.

Pažvelgiau į ją. Tai buvo Liza.

– Liza, čia... tu?

– Žinoma, kvaileli.

– O Sonečka?

– Štai ji.

Pamačiau savo dukrą. Mažytę gražią mergytę su baltais kaspinėliais. Dvimetę.

– Juk viskas gerai, ko sielojiesi? – paklausė Liza. – Viskas gerai, girdi?

– Bet aš...

– Tu šaunuolis. Šaunuolis.

Užsimerkiau.

Viskas buvo gerai.

Saulė leidosi.

Rytoj – liepos 26-oji.

skrydis

Seriožą Kolmogorovą į paskutinę kelionę palydėjome praėjusią savaitę: jis, kaip ir turėjo įvykti, žuvo sprogus lėktuvui TU-144 virš centrinio Sibiro (reisas „Maskva–Vladivostokas“) dvidešimt pirmą valandą septyniolika minučių.

– O aš žūsiu savo dirbtuvės rūsyje, sprogus propano balionams, – pasakė Nikodimovas, kai išlenkėme stikliuką už Seriožos sielą. – Po dvidešimt vienų metų.

– Aš nuo vėžio mirsiu, trečios stadijos, Naberežnyje Čelnuose, – pasakė Achmadulina Sveta.

– O tu? – paklausiau greta sėdinčios Siominos.

– Aš mirsiu nuo insulto kairiame smegenų pusrutulyje kitąmet, ilsėdamasi Ispanijoje, – atsakė Siomina.

– Bet juk tu dar jauna.

– Argi tai svarbu?

Pasijutau nepatogiai: kuo čia dėtas jaunumas?

– Iš manęs liks šlapia vieta, kai įsirėšiu folksvagenu į medį. Važiuodamas šimtu keturiasdešimt kilometrų per valandą. Tuomet iš žmogaus lieka šlapia vieta, – pasakė Achmadulinas, Svetos Achmadulinos vyras.

– Man sutriks inkstų veikla, – įsiterpė Čebrikova. – Abiejų. Mirsiu Čeboksaruose.

– O aš nuskęsiu Vidužemio jūroje. Pirmąkart nuvažiuosiu prie Vidužemio jūros ir pačią pirmą dieną nuskęsiu it koks kvailys, – prisipažino Chodorovskis, dar vienas mūsų draugas. – Jau verčiau susprogčiau kaip Serioža.

– Iš aukštai reikėtų kristi, – atkreipė dėmesį kažkuris iš mūsų.

– O man – ar arti? Iki dugno? Mane du kilometrus į jūrą nuneš.

Apskritai kiekvienas mūsų nuo ko nors mirs. Vienas nuo vėžio, kitas nuo infarkto, o dar kitą pribaigs šlapimo pūslės nepraeinamumas. Kiti žus per lėktuvų, automobilių katastrofas, gamyklose. Kas nors bus užmuštas per kvailumą laiptinėje. Ką nors pervažiuos mašina ar tramvajus, ir ar čia keista: žmogus – ne gelžgalis; smeik peilį – kaip į sviestą sulįs tiesiog į širdį ar kepenis. Žmogų kaip gėlę nulaužti galima, – jis visai bejėgis. Bent jau ką nors panašaus į neperšaunamą liemenę ant krūtinės ar pilvo gamta būtų sugalvojusi... Rodos, smegenys apsaugotos, – tačiau kokia ten apsauga? Kulka kiaurai perveria kiaušą. Na ir sunkoku akmeniu perskelti galima – lengvai, kaip riešutą.

Skirtumas tas, kad seniau žmonės nežinodavo, kas kaip mirs. Nė nesusimąstydavo, kad kiekvienas ne šiaip sau, apskritai, o nuo ko nors mirs. Juk tai, sutikite, labai svarbu – nuo ko aš mirsiu. Dabar, kai visi tą tiksliai žino, kiekvieno akyse atsirado ir keistas liūdesys, ir giluma. Žmonės pasidarė nebe tokie smulkmeniški: jau nebebijodami kalba apie mirtį (o ne apie golfą), – ir dėl to tapo geresni. Ko čia dar blaškytis, jei tau rytoj reikia sėsti į lėktuvą: susprogti ore, dešimties kilometrų aukštyje.

Atmenu, kai į lėktuvą lipo šimtas keturiolika žmonių, kuriems buvo lemta žūti: kokios buvo jų akys!.. Tik kelios moterys tyliai verkė – kiti, matyt, buvo seniai susitaikę su ta mintimi. Apie pabaigą. Ramiai atsisveikino su palydėjusiais giminaičiais. Lengviau ir atsisveikinti, kai žinai, jog tavo sūnus po pusmečio žus po sunkvežimio ratais, o žmona po septynerių metų ir trijų mėnesių mirs nuo moteriškos ligos. Viskas akivaizdu – dėl to ir ramu: bene taip svarbu, kada mirti, jei visų likimas bendras? Juk po šimto metų nė vieno nebeliks. Tai anuomet, kai niekas iš anksto nežinojo mirties datų ir aplinkybių, žmonės gyveno tarsi beprotnamy: niekas nekalbėjo apie „bendrą likimą" – sakė, kad „visi mirsim", bet kiekvienas save laikė nemirtingu! Iš esmės. Dėl to ir tie kvaili jausmai: sudie amžiams, palikai mus ir t. t. O koks ten „amžiams", jei pačiam meteliai teliko, – ir kaip galima „palikti" ką nors, kas pats jau turi rengtis kosminiam skrydžiui. Mirtis iš tiesų it kosminis skrydis – išskrendi iš šio pasaulio į nežinomą kosmosą: tarsi kosmonautas sėdi suspaustas kapsulėje, klausaisi „dešimt, devyni, aštuoni, septyni, šeši..." – artėja mirties akimirka. Juk kiekvienas kosmonautas išgyvena tą pakilimo akimirką. Jis palieka Žemę, kurioje gimė ir nugyveno visą gyvenimą. Ir iš tikrųjų skrieja į nežinomybę. Kaip ir mirštantis žmogus. Išties ne mirštantis, o tik startuojantis.

Tačiau to, kartoju, žmonės anksčiau nesuprasdavo. Kol buvo nežinomos kiekvieno mirties aplinkybės.

Dabar štai ką dar reikėtų paaiškinti (jei kartais vėl viskas grįžtų į ankstesnes vėžes ir žmonija nugrimztų į saldų užsimiršimą). Taip, mirties datas visi sužinojo (kaip –

nesvarbu: kad ir per užmegztus ryšius su aukščiausiomis jėgomis), bet – svarbiausia – juk nieko pakeisti negalì, vien grynas žinojimas. Kaip čia paaiškinus, kad geriau suprastumėt, kodėl anie žmonės lipo į lėktuvą žinodami, jog jis sprogs? Tiesiog buvo neįmanoma ką nors pakeisti, neįmanoma nelipti, kaip nors išvengti mirties. Juk taip ir buvo sutarta: tikslios kiekvieno mirties datos ir aplinkybės – mainais į visišką jų neišvengiamybę. Žmogus, žinodamas, kad jį partrenks sunkvežimis, tą dieną negali sėdėti namie. Ne, jis turi atsisveikinti su artimaisiais ir paskirtą valandą ir minutę išeiti „į parduotuvę duonos", o sunkvežimio savininkas irgi turi paskirtu metu leistis į kelionę (ir važiuoti tam tikru greičiu), kad reikiamu momentu atsidurtų aukos kelyje. Ir pamatęs žmogų turi taip suktelėti vairą, taip aplenkti kliūtį (tarkim, smėlio krūvą), kad suvažinėtų žmogų.

Galite paklausti: o ar neįmanoma lemčiai nepaklusti? Ar negali vairuotojas ir tas žmogus pakeisti dienos planų? Neįmanoma, negali. Tik anuomet, kai žmonės nieko apie mirties datas ir aplinkybes nežinojo, jie turėjo „laisvą valią" (kabutėse, nes iš tiesų – jei nežinojo, neturėjo ir jokios laisvos valios; nežinojo, vadinasi, neturėjo ir pasirinkimo). O dabar, kai žino, jiems uždrausta ką nors keisti. Tai yra – kaip uždrausta? Tiesiog žmogus visai paralyžiuotas, įvykio akivaizdoje jis neturi nė krislelio asmeninės valios (ne apskritai valios, o tik tos, kurios prireiktų lemiamą dieną). Taip ir buvo sutarta: štai jums žinojimas, kurio norėjote, tačiau tą dieną savo asmeninės valios, kuri leistų išvengti mirties (ne apskritai, žinoma, o tos konkrečios), jūs neturėsit.

Dėl to, kartoju, visi, „lipantieji ant ešafoto“ (taip juos vadina laikraščiai), yra tokie ramūs. Tarkim, žmogus tiksliai žino, kad mirs per širdies operaciją. Ir visi žino: artimieji, giminaičiai, chirurgai. Tačiau nieko negali pakeisti! Visi „klusnūs lemčiai“, kaip seniau ją vadino. Toks susitarimas. Ir čia kalbama net ne apie tai, kad žmogus norėtų nepaklusti, bet negali. Ne. Jis to nė nenori – ir nėra kaip. Žmogui net mintis į galvą neateina vyriausiajam gydytojui pasakyti: „Dovanokit, verčiau eisiu namo.“ Šitaip, sutikite, visi išsisuktų: ir tie, kurie įlipo į sprogsiantį lėktuvą, būtų pasilikę namie, ir tas, kuris skubėjo duonos, mieliau alkanas tą dieną prakiurksotų savo miegamajame spoksodamas į televizorių, kad tik sunkvežimis nepartrenktų. Bet tuomet, sutikite, sugriūtų visa sutarties logika: kam būtų reikėję žmogui pranešti tikslią jo mirties datą ir aplinkybes, jei jis, apie jas sužinojęs, galėtų tos mirties išvengti? Išeitų, kad mirties, apie kurią buvo pranešta, nebus: apskritai jokios mirties nebus!

Tai, sutikite, tikras beprotnamis: pranešti žmogui tikslią jo mirties datą ir neatimti iš jo valios išvengti tos mirties. Tada jau verčiau nepranešti, jei paliekama laisvė pasirinkti: juk jei bus galima pasirinkti, koks kvailys ropšis į sprogsiantį lėktuvą? Tada neišvengiamas likimas ir nulemta pabaiga – šuniui ant uodegos, tušti, nieko bendro su realybe neturintys žodžiai. Jei jūs būtumėt aukščiausioji jėga, – ar leistumėte tokią nesąmonę?

Suprantama, žinoti, jog kitą vasarą tau reikia važiuoti prie jūros, kur nuskęsi (dar ir pinigų susitaupyti kelionei!), nelabai malonu. Bet šiuolaikinis žmogus,

patikėkite, žiūri į tai ramiai. Kaip į neišvengiamybę. „Juk, šiaip ar taip, man teks mirti, – samprotauja jis. – Argi man būtų geriau, jei mirčiau netikėtai, tam nepasirengęs, sielodamasis tuo metu dėl kokių niekų? Ar būtų geriau, jei, džiūgaudamas kaip kvailys, išvažiuočiau į Turkiją nežinodamas, kas manęs ten laukia? Ar būtų geriau, jei nerčiau į gilumą nė neįtardamas, kad tai paskutinės mano gyvenimo akimirkos, o paskui, tai supratęs, paklaikčiau iš siaubo? Ne, verčiau jau iš anksto viską žinoti – ramiai, iki kelionės į Turkiją, pabaigti visus svarbius savo gyvenimo darbus, ramiai atsisveikinti su artimaisiais, nuvažiuoti prie jūros žinant visą tiesą, o ne save kvailinant, – ir ramiai, visiškai sąmoningai nuplaukti reikiamą atstumą nuo kranto, kad ten, paklusdamas likimui, nugrimzčiau į dugną."

Taip samprotauja šiuolaikinis žmogus.

Ir jis, man regis, neklysta.

viduje

- ALKŪNINIO VELENO IŠPAŽINTIS -

Situacija idiotiška, galima sakyti, – egzistencinė: kartą nubusti ryte ir suvokti, kad esi kažkokio mechanizmo alkūninis velenas, judantis pirmyn atgal (kiek pakylantis į viršų, paskui vėl – pirmyn, žemyn, atgal), šiek tiek pastumiamas, šiek tiek paspaudžiantis. Iš pradžių, vos nubudęs, aš net nesupratau. Galvoje kirbėjo neaiškios mintys: kad šiandien reikėtų nueiti pas Pomerancevą pinigų (vakar žadėjo paskolinti šimtą dolerių), kad Mašenkai, dukrytei, reikia matematiką paaiškinti (visą savaitę atidėliojau). Ir apie Liusę, žmoną: kad su ja jau seniai nebuvau, na... suprantate (kai toks gyvenimas, dar ne tokius dalykus – lyg ir „nebūtinus" – pamirši). Tačiau erzino triukšmas aplinkui; kažkur klaksėjo, kažkas į kažką trynėsi, cypčiojo. Ir maudė visus raumenis (taip man atrodė): jaučiau nuovargį. Tarsi jau tris valandas būčiau daręs mankštą: tūpęsis ir stojęsis, tūpęsis ir stojęsis...

Nesuprasdamas, kas darosi, pamėginau atsikelti. Kur ten! Tarsi mano valia būtų tuščia vieta. Ar ji iš viso yra, ta mūsų valia, jei nuo mūsų niekas nepriklauso? O jei mūsų valios nėra, ar mes laisvi, nepriklausomi? Ar laisvės formulė nėra: „Aš noriu, – ir šis tas keičiasi"? Bet mano

padėtis visiškai nepasikeitė: tas pats raumenų maudimas (taip man atrodė), tas pats man nesuprantamas judesys, kurį dariau, tie patys tolygaus trynimosi garsai ir žvangėjimas, sklindantis iš visų pusių. Tai kas gi tuomet yra valia? Jei jos nėra – nėra manęs. Ir vėl pamėginau atsikelti ir nuvažiuoti pas Pomerancevą. Bergždžiai.

...Nuo tos baisios akimirkos prabėgo jau dvidešimt treji metai: dvidešimt treji metai, kai man, mano valiai, mano gyvenimui kažkas nutiko. Kažkas siaubinga. Dvidešimt trejus metus nesustodamas stumdau vieną cilindrą viename variklyje (per tiek laiko jau galėjau ką nors apmąstyti). Kam, kokia prasmė (taip pat ir tos metamorfozės, kurią patyriau), – visiškai neaišku. Bet ką aš, sakykite, turėčiau daryti pakliuvęs į tokią situaciją? Ką galėčiau? Ar aš nesistengiau kaip nors išsilaisvinti? Sugrįžti prie ankstesnio, tegul irgi nelabai laisvo, bet vis dėlto žmogiško gyvenimo (dabar jis man atrodo rojus)? Būkite tikri, per tiek metų stengiausi, ir dar kaip. Bet, teisybė, tik pirmaisiais metais, – juk žmogus negali bergždžiai stengtis be galo be krašto: tai ne jo jėgoms. Galas visada yra. Paskui sakoma, kad žmogus „palūžo", kad jo dvasia sugniuždyta. Tai yra – pasipriešinimo dvasia (o ar yra kitokia?).

Būti tam tikro darniai veikiančio mechanizmo velenu, būti kažkokios jėgos (einančios neaišku iš kur, kur link, kam) perdavėju – prie to pripranti. Bet ne tiek, kad visiškai prarastum save ir nebeprisimintum tikrojo gyvenimo, laisvės. Savo paties gyvenimo. Norėčiau viską mesti ir išeiti. Į kokius tolius. Būti vėju, o ne alkūniniu

velenu. Bet kaip tą padaryti, kai tu – tai bent pokštas – tas velenas ir esi: kai tave stumia ir vartalioja kažkas, neatsiklausdamas tavo valios, kai esi tik priemonė, aukštesnės (oi, ar tikrai) valios perdavimo priemonė?

Tada kas esi? Nulis? Zero? Š... ant pagaliuko? Bėga metai, ir tu užsimiršti, nepaliaujamai ir beprasmiškai judėdamas. Argi tai gyvenimas? Tavęs jau seniai nėra, o tu to net nepastebėjai. Lyg ir gyvalioji – bet kaip? O būna prisiminimų valandėlių, kai tu atsiskiri nuo geležinio, nepaliaujamai judančio savo kūno: ir tada aiškiai suvoki, kad esi visai ne alkūninis velenas, o... Kažkas visai kita, iš kitos dimensijos pasaulio? Bet kodėl tu negyveni tame kitame pasaulyje? Kur jis? Kodėl aplink tave štai jau dvidešimt treji metai vien tik trynimasis, pokšėjimas ir šlykštus, įsigėręs tau į poras, tepalo kvapas?..

Vieni klausimai. O atsakymai? Juos žino Dievas? Juk argi ne juokinga, kad alkūninis velenas samprotauja apie Dievą? Kita vertus, tie klausimai, tos mintys apie Dievą, – argi jie neįrodo atvirkščio dalyko? Kad čia baisus nesusipratimas? Kad aš – visai ne alkūninis velenas, o būtybė iš kito pasaulio, tik per nesusipratimą patekusi į mechanizmą? Na, kad ir visi tie krumpliaračiai ir kiti velenai, kurie supa mane iš visų pusių ir vis kontaktuoja su mano kūnu (ar tikrai jis mano?). Neatrodo, kad jie turėtų kokių minčių ar prisiminimų. Jie sau sukasi, juda pirmyn atgal – ir tiek, nieko daugiau. Jokios filosofijos.

Nors, tiesą sakant, iš kur aš galiu žinoti? Aš juk irgi atrodau kurčias ir nebylus: nėra kam papasakoti, na, ir neturiu ką. Viską, visą savo būties siaubą užgniauži savo

viduje. Ne todėl, kad niekintum pasaulį arba tiesiog nenorėtum, o todėl, kad nėra kaip papasakoti.

O mano šeima – žmona, vaikai? Nuo to baisiojo ryto neturiu apie juos jokios informacijos. Ar tebėra gyvi? Kai prisimenu juos, tokius tolimus ir brangius, noriu verkti. Ir verkčiau, raudočiau, bet neturiu akių. Argi tai ne kančia? Jei jau kas nors norėjo mane nubausti (už ką?), verčiau būtų pavertęs geležies gabalu. Kodėl man palikta atmintis, gyva atmintis – ir atimtas džiaugsmas regėti artimųjų veidus. (Dieve, ar dar esama kokios kitos laimės? Bet kuri kita laimė – netikra.) Nesuteikiama jokių žinių apie juos...

Beje, man kilo viena mintis. Bėgant metams, įsižiūrėjau vieną veržlę, pačią didžiausią (kuri man iš kairės sukasi). Juokinga – įsižiūrėjo veržlę! Alkūninis velenas! Bet štai aš išgyvenau tokį jausmą. Ką jis galėtų reikšti? Ar tik ne tai, kad ta veržlė – visiškai ne veržlė, o... ne, gėda ir prisipažinti, kas per mintis: na, gerai jau, – ar tik čia ne Liusė, mano žmona? Panaši... Suprantu, jog kalbu nesąmones, bet štai kilo toks jausmas, ir tiek. Juk jei aš tą rytą tapau alkūniniu velenu, argi negalima būtų teigti, kad tas pat nutiko ir Liusei? Ir kad ji lygiai taip pat nieko nesuprasdama (per penkis milimetrus nuo manęs!) štai jau dvidešimt trejus metus suka nežinia ką? Gerai pagalvojus, juk tai net labai logiška. Tada štai anos dvi veržlės, kurios sukasi už didžiosios (viena didesnė, kita mažesnė) – ar tik ne Mašenka ir Kolečka? Kai pagalvoju, kad ir vaikams tokia lemtis kliuvo (dar žmogiškai nepagyvenus), širdis plyšta (kur ji, ta širdis?). O ką aš galiu padaryti? Ničnieko.

Ir apskritai – štai apie ką retsykiais pagalvoju: o visas pasaulis? Aš kenčiu, įsivaizduodamas žmones, tuo metu vaikštinėjančius miškais, besiirstančius valtelėmis, gurkšnojančius (o, laisvieji!) kavą jaukioje šiltoje kavinėje... Bet ar taip yra? Ar dar egzistuoja tas pasaulis? O jei ne aš vienas patyriau tokią metamorfozę? Labai jau daug čia įvairiausių dydžių krumpliaračių ir veržlių prieš mane ir iš šonų (tiesiog begalė). Aš juk nė žalio supratimo neturiu, kokio didumo šis mechanizmas – galbūt jis kaip Everestas ir jame šeši milijardai darniai besisukančių detalių?.. Galbūt jau nebėra to pasaulio, to gyvenimo – ir visų likimas bendras (maniškis!)? Kai taip pagalvoji, lengviau pasidaro: kad tu ne vienas nuskriaustas, kad ne tik tavo gyvenimas paverstas absurdu, pajuoka... Kad štai ir prezidentai, ir generolai, o ne tik paprasti inteligentai kaip aš, – visi dabar iš geležies: štai tas didžiulis svertas, sukantis visą armiją velenų ir velenėlių (kartu ir mane), – ar tik ne Prancūzijos prezidentas? O juk ir jį patį stumia štai anas cilindras... Viskas sukasi (o kam?).

Bent jau žinotum, kad tas mechanizmas skirtas geram tikslui: tegul tavo gyvenimas jau nebe gyvenimas, bet nors žinotum, kad tas mechanizmas, tarkim, perpila kam nors kraują, tai yra gelbsti kitam gyvybę. Bent jau šiokia tokia prasmė atsirastų, kaip nors pateisintų tavo kančią, suteiktų tam absurdui logikos. Ne, tu nieko nežinai – tau nelemta žinoti, ir viskas. Sukis, „tūpkis ir stokis“ be galo, dešimtmečius (o gal šimtmečius, tūkstantmečius, milijonus metų? Juk aš jau ne organinis kūnas, o geležis). Ar tai lengva? O jeigu ta mašina, kurią padedi sukti, skirta piktiems kėslams? Galbūt ten, jos gale, pritvirtinta

adata, kuri vis įsminga žmogui į akį ir kiaurai praduria kaukolę? O galbūt tai vamzdis, išmetantis į atmosferą nuodingas dujas, nuo kurių miršta milijonai vaikų? Galbūt jos jau pražudė ir tavo paties vaikus? Bet aš nieko negaliu padaryti! Negaliu išsilaisvinti iš sukibusių geležinių detalių, kurios mane suka ir kurias aš suku. Nuo tos minties mano sąžinei nė per nago juodymą nepasidaro lengviau: jei tau kas įspraudė į ranką peilį ir, suspaudęs plieniniais gniaužtais, smogė juo kūdikiui į širdį, – ar galėsi ramiai miegoti? Pasakysi sau, kad ne tu taip padarei, o tas, kuris laikė tavo ranką? Galėsi, jei esi nežmogus. O aš kol kas žmogus. Viduje, sau – tai yra savo jausmais ir mintimis (nes realiai aš – velenas, alkūninis velenas).

O gal... O gal ir nėra jokios prasmės: nei geros, nei blogos. Tiesiog dirba sau mašina – be jokios prasmės. Nieko nesukuria. Niekam nepadeda, niekam nepakenkia. Kodėl gi ta absurdiška situacija, kurioje atsidūriau aną rytą, negalėtų tapti dar absurdiškesnė? Jei aš būčiau nelabasis, turėčiau valdžią ir norėčiau pasityčioti iš žmonijos, kaip tik taip ir padaryčiau: paverščiau šešis milijardus žmonių siaubinga mašina, kuri dirba be jokios prasmės. Nes daugelis pasirengę kentėti ir aukotis, kai mato prasmę. O aš priverščiau juos kentėti beprasmiškai, be pateisinimo – dešimtmečius, tūkstantmečius, amžinai... Vien tik iš sadistiško malonumo (jei būčiau nelabasis).

O jei aš būčiau Dievas, leisčiau tokią nesąmonę žinodamas, kad galiu jos atsisakyti. Ir sugrąžinti žmonėms žmogišką gyvenimą ir laisvę (tuomet nelabojo valdžiai galas). Nes milijonai metų, kurie prabėgs, kol mes suksi-

mės beprasmiškoje mašinoje, – niekis, mat Dievas valdo laiką. Jis sugrąžins mus visus – ir mane, ir Liusę, ir Mašenką, ir Kolečką – į praeitį prieš milijonus metų vienu mažylio pirštelio mostelėjimu. Ir paguldys mus į šeimynines lovas, šiltuose namuose, tarsi nebūtume sukęsi kaip krumpliaračiai ir velenai milijonus metų. Ir tuomet mums visiems pasidingos, kad mes tik miegojome ir sapnavome klaikų sapną: laisvi, patys sprendžiantys, kas gerai, o kas blogai, ir kaip mums pasielgti. Ir tada – po milijonų metų – nepatikėsiu, kad buvau alkūninis velenas. Aš nusišypsosiu ir apglėbsiu savo vaikus. Ir Liusė, staiga, akimirksniu priminusi man (o Dieve!) didelę veržlę, prisiglaus prie manęs iš nugaros, apkabindama per pečius, laiminga atsidus ir sušnabždės man į ausį kvailus ir mielus žodžius.

kaip nenuėjau į biblioteką

Nubudęs ankstų rytą nusprendžiau eiti į biblioteką – norėjau pasidovanoti džiaugsmingą dieną, praleisti ją vienas su knygomis; įsivaizdavau, kaip, uoliai ir džiugiai pasidarbavęs, nusileisiu į kavinę bibliotekos rūsyje... Taigi einu. Tačiau praeidamas pro stalą pamačiau peilį ir kažkodėl išsiėmęs galąstuvą ėmiau jį galąsti. Pagalandęs galiausiai patraukiau į biblioteką. Bet man pavyko nueiti tik du žingsnius – žvilgsnis nukrypo į televizorių, aš priėjau prie jo ir kažkodėl įsijungiau, o paskui kažkodėl pasižiūrėjau laidą apie tai, kaip išvengti peršalimo. Išjungęs televizorių, patraukiau į biblioteką, tačiau mano žvilgsnis nejučia užkliuvo už atdaros antresolės, ten gulėjo senas lagaminas su laiškais, kuriuos man buvo parašiusios įvairios merginos. Ne itin gerai suvokdamas, ką darau, pasilypėjau ant taburetės ir nusikėliau lagaminą. „Vitečka! Šiandien supratau, kad neteisingai pasielgiau. Viešpatie, kokia aš kvaila. Atleisk man, girdi? Lauksiu tavęs visą sekmadienį namie – ateisi? Atleisk man, isterikei, pati savęs nekenčiu. Tavoji Lenka.“ Ir čia pat, voke, gabalėlis panaudoto higieninio įkloto. Pauosčiau jį – kvepėjo kažkuo seniai pamirštu ir artimu. „Lenka“ jau turi tris vaikus, yra mokyklos direktorė ir

dabar sveria šimtą dešimt kilogramų. Įkišau voką atgal į lagaminą ir vėl užkėliau į antresolę. Na, jau galiu eiti į biblioteką. Tačiau vis delsiau, lyg kas trukdytų. Tai dulkės, nugulusios visą koridorių, obuolio nuograužа kampe, suglamžytas popiergalis virtuvės tarpduryje. Juk siaubinga. Greitai nusivilkau lietpaltį ir stvėriau šluotą. Miegamajame po lova buvo tikras dulkių sandėlis, traukiau jas gniutulais: na ir netvarka. Paskui dar siurbiau visą butą ir ploviau grindis, šluosčiau dulkes nuo baldų. Pagaliau galima eiti. Apsivilkau lietpaltį. Jis neturėjo pakabos, ir aš ėmiausi ją prisiūti. Kartu prisiuvau visas nutrūkusias spintoje sukabintų viršutinių drabužių pakabas, – juk reikia kada nors tai padaryti. Kaip galėjau taip gyventi? Lietpaltis sutvarkytas, galima eiti. Bet aš neinu. Nes prieš išeidamas turiu ištuštinti žarnyną ir šlapimo pūslę. Tualete įnikau į laikraščio straipsnį apie kovą su kandimis (kaip tik namie užsiveisė kandžių). Paskui panorau atsikratyti seksualinio susijaudinimo, kuris jau trečia diena man nedavė ramybės, ir nuo jo įprastai išsilaisvinau. Pagaliau išėjau iš tualeto ir galėjau eiti į savo biblioteką. Bet reikia nusiprausti. Prausdamasis atkreipiau dėmesį į dantis, jie man pasirodė ne visai balti, tad ėmiau juos uoliai valytis šepetėliu. Pagaliau išėjau iš vonios. Ant stalo prie telefono gulėjo didelis obuolys, kurį vakar pamiršau, taigi ėmiau su pasitenkinimu jį graužti. Kam čia paskambinus? Surinkau numerį ir pasikalbėjau su viena atsitiktine pažįstama apie šį bei tą, ji netrukus pasakė, kad labai užimta ir daugiau nebegali skirti man laiko. Tada padėjau ragelį ir nubindzenau į virtuvę. Ten mano žvilgsnis užkliuvo už dėžutės su mėtų

arbata, kurios seniai nebuvau gėręs. Staiga siaubingai panorau jos išgerti ir užkaičiau arbatinį. Ant stalo gulėjo vakar iki galo neperskaitytas storas laikraštis ir aš nejučia pradėjau jį skaityti (vis tiek yra laiko, kol vanduo užvirs). Taip įnikau skaityti, kad išjungiau švilpiantį arbatinį ir skaičiau toliau, ligi pat paskutinio puslapio, kuriame buvo užrašytas redakcijos adresas. Paskui išgėriau mėtų arbatos, užkąsdamas glaistytais meduoliais, kuriuos laikiau svečiams. Svečiams, svečiams, – o dėl ko pats gyvenu? Suvalgiau tris meduolius. Dabar galima eiti į biblioteką. Bet staiga, prisigėrus mėtų arbatos, suėmė miegas, ir aš vos nuslinkau iki sofos, kritau ir išmiegojau dvi valandas kaip užmuštas. Nubudęs nuėjau praustis. Šeriai nuo vakar dienos paūgėjo, ir aš ėmiau skustis prie veidrodžio. Kelnės buvo suglamžytos, tad nuėjau lyginti. Lygintuvas kaito tik pastatytas vertikaliai, ir aš, savaime suprantama, atsukau dangtelį – atsileido varžtas, kuris prispaudžia kontaktą, tad kartu prisukau ir kitus varžtus. Paskui baigiau lygintis kelnes. Namie turi viskas būti tvarkinga. Net jungikliai. Ir aš nuėjau sutvarkyti jungiklio koridoriuje, mat jis įsijungdavo tik iš trečio karto. Darbo dvidešimčiai minučių, o kankiniesi visą gyvenimą. Sudėjęs instrumentus apsirengiau, apžvelgiau butą ir jau buvau beišeinąs, tik staiga prisiminiau, kad neatrašiau seseriai Olgai, ir sėdau greitai rašyti. Vienu įkvėpimu parašiau trumpą laišką ir šeimos draugui. Užklijavęs vokus patraukiau į biblioteką. Bet čia paskambino į duris – atvažiavo sesuo, ir taip aš tądien į biblioteką nenuėjau.

manasis barabankinas

– Aš panorau pakeisti išvaizdą, – tarė jis ir pažvelgė man į akis. – Nejau tau ne vis vien?

Jis visuomet buvo psichas, visuomet. Kodėl nesusiejau savo gyvenimo su normaliu žmogumi?

– Aš toks pats, – pasakė jis. – Toks pats viduje.

Ir aš supratau, kad jis nemeluoja, tikras velnias, girinis, visas apžėlęs gaurais it koks miško žvėris, su besikalančiais iš kaktos rageliais.

– Bet tu juk siaubingas, – pasakiau. – Ne, tai neįmanoma! Tikras košmaras!

Kai man praėjo isterija, jis pasisodino mane priešais ir papasakojo viską iš eilės. Kaip leidosi hormonus plaukuotumui skatinti, kaip prisiaugino kaulinį audinį ant kaukolės, kad išeitų rageliai.

– Kūnas paslankus kaip molis, – kalbėjo man tas beprotis, šildydamas mane švelniais tarsi kokio liūto gaurais, dengusiais visą kūną. – Kada nors žmonės į kūną žiūrės kūrybiškai. Kada nors supras, kuo jie iš tiesų yra pamatuojami.

– Kuo gi? – paklausiau, supdamasi į ilgus juodus jo krūtinės ir klubų gaurus. – Jaučiuosi, tarsi būčiau tikro girinio glėbyje.

Jis nusijuokė.

– Na, matai, jau ir pripratai. – Ir pagalvojęs pridūrė: – Mano ragai netrukus bus dideli, kaip karvės.

– O Viešpatie.

– Taip, būti giriniu man jau ima pabosti. Štai čia turėsiu tešmenį, su keturiais speneliais, kaip pridera.

– Ir vaikščiosi keturiomis?

– Galbūt. Arba dviem kojom, kaip cirke. Karvė ant dviejų kojų.

Ir jis vėl nusijuokė: niekur nebuvau girdėjusi tokio lengvo, laisvo juoko.

– Ir tu laimingas?

– O taip.

Jis nemelavo. Barabankinas. Jis visuomet gyveno, kaip norėjo, į nieką nesižvalgydamas: dėl to ir buvo laimingas.

– Ir ką, tave galės melžti?

– Žinoma. Tai bus tikros pieno liaukos. Kaip taviškės.

Ir jis, tikras girinis, čiupo savo gauruota ranka man už krūtinės.

– O uodega? Ar tu turėsi uodegą? – paklausiau.

– Ją ir dabar turiu. – Jis kilstelėjo drauge su manimi nuo sofos, kad pamatyčiau jo švytruojamos uodegos galiuką. – Tik ji dar išaugs kokį pusmetrį, kaip tikros karvės.

– O vėliau? – paklausiau.

– Kas – vėliau?

– Vėliau kuo būsi?

– Dar nežinau. Galbūt užsiauginsiu sparnus. Reikės prisiauginti kaulo ant menčių.

– Iš girinio – į angelus?

– O kodėl gi ne?

Ir vėl tas geras, skardus juokas. Ne, jis iš tiesų beprotis, manasis Barabankinas.

– Imkim ir iš tavęs taip pat ką nors padarykim, – jis juokais spragtelėjo man per nosį. – Nori ragų, tešmens?

– Na jau ne, dovanok, – pamėginau išsilaisvinti iš jo glėbio ir atsisėsti. – Aš noriu likti žmogus.

– O aš kas toks? – paklausė jis kiek sutrikęs.

– Tu – girinis.

– Bet juk tu žinai, kad čia aš.

Kai nežiūrėdavau į jį, man iš tiesų buvo vis vien, kaip jis atrodo ar kokia jo, kaip pats sakė, „kūno forma". Bet vos dirstelėdavau į jo kūną, visą apaugusį tankiais gaurais, į jo ragus, uodegą, – mane persmelkdavo baimė. Baimė ir siaubas.

– Daugiau nebeeksperimentuok, Griša, a? Labai tavęs prašau. – Apsikabinau gauruotą jo kaklą. – Su tavimi aš išsikraustysiu iš proto.

– Man dar reikia užsiauginti tešmenį, paskui sparnus. – Jis pakėlė mane ant rankų ir ėmė nešioti po kambarį it mergytę. – Kada nors žmonių pasaulis pasidarys įvairus. Dabar visi kaip dvyniai. Visi žmonės – dvyniai. Ar gali atskirti japonus vieną nuo kito? Jie mums visiškai vienodi. O mes – jiems. Tai siaubinga.

– Tai tu siaubingas, – atsakiau.

– Ne, tik dėl neįpratimo. Kur kas siaubingesnis dvynių-automatų pasaulis. Kada nors žmonės supras, kad kūnas – ne tabu, o kūrybos medžiaga. Kiekvienas pradės save kurti.

Jis sustojo ir numetė mane ant lovos kaip daiktą (tas man patiko).

– Tu neįsivaizduoji, koks gali tapti pasaulis, jei ims vartoti mano sukurtus hormonus. – Jis pasisuko į langą, susidomėjęs išvystu reginiu. – Kažkas nuliejo žmogų pagal vieną ir tą pačią formą. Kiekvienas mūsų esame nepakartojamo vidaus, bet iš išorės – mes visi, milijardai, tokie, tarsi būtume nulipę nuo tos pačios gamyklos konvejerio. Ar tai tau nekelia pasipiktinimo?

– Ne, – atsakiau aš, užburta jo vaizdo iš nugaros: didžiulis gauruotas žvėris, visiškai nuogas, apžėlęs gaurais nuo kojų iki galvos, su nedidele uodegėle. Stovėjo už dviejų metrų ir kalbėjo man apie žmoniją. Brėkštanti diena išryškino iš galvos kyšančius ir į dvi puses stirksančius simpatiškus ragelius.

– Nebus nė vieno žmogaus, panašaus į kitą. Kiekvienas susigalvos sau išvaizdą, – jis atsigręžė ir aš sutrikau, pamačius laisvai gaurų brūzgynuose besijaučiančią vyriška lytį. – Jei Dievas yra, tai aš – pirmasis žmogus, sugriovęs Dievo sukurtą formą.

– Eikš pas mane, – tariau. – Noriu priklausyti giriniui.

Ir kai jis mane užgriuvo, baisus ir gauruotas, nė akimirką nesuabejojau, kad tai tikras girinis, nužengęs tiesiai iš vaikų pasakos. Dėl to ir viskas atrodė kaip pasakoje: stebuklinga, tarsi būtų nutikę ne man. Ir kai po visko, nuvirtęs nuo manęs, jis ištarė, žiūrėdamas į akis: „Liuse", – aš net krūptelėjau. Taip arti nuskambėjo šiltas pažįstamas balsas. Mano sąmonė nepajėgė susidoroti su tuo, kad čia Griša.

– Liuse, jaučiu, kad tu manęs bijai.

Pakėliau akis: jis tupėjo, rankomis apsikabinęs kelius, apaugęs gaurais taip, kad buvo matyti tik akys, o tarp

kojų kabojo uodega. Tikra beždžionė. Mane vėl ištiko isterija: dvi isterijos per valandą – to dar man nebuvo nutikę.

– Griša, aš negaliu, – pasakiau, baigusi raudoti ir daužyti galvą. – Negaliu priprasti, kad tai tu. Kai kalbi, kreipiesi į mane, aš dar tikiu, kad tai tu, bet kai nutyli...

– Aš tau – girinis?

– Taip, – atsakiau kiek patylėjusi.

– Nebegaliu pasidaryti koks buvęs, – pasakė jis liūdnai. – Aš jau nutolau nuo savo veido. Nuo tos bendros kaukės. Visuomet nekenčiau savo veido.

Žinojau. Dar iki tų jo eksperimentų žinojau apie jo neapykantą: kartais jis, švariai nusiskutęs, darydavo grimasas prieš veidrodį. Nejau tai niekada nebepasikartos: rytas, aš ruošiu pusryčius, o Griša, dar normalus, skutasi, ketina eiti į savo Mokslo institutą?

Tešmuo man ėmė augti praėjus mėnesiui po mūsų susitikimo. Iš pradžių, pamačiusi sustorėjimą pilvo apačioje, nesupratau, kas čia, bet netrukus išsišovė keturi speneliai ir ėmė rytais niežėti strėnas. Baigiantis trečiam mėnesiui, trečioji pieno liauka didumu prilygo kitoms dviem, bet, skirtingai negu anos, nuolatos davė pieno: tad dabar buvau priversta kasryt pasimelžti, kaip tikra karvė, kad nebūtų mastito. Kaip jam pavyko įšvirkšti man hormonų?

Barabankinas dingo kaip į vandenį: telefonu neatsiliepė, durys buvo užrakintos, ir man nebeliko nieko kita, tik slėpti kūno pokyčius, kol dar įmanoma. Lioviausi mūvėjusi džinsais, nes nebuvo kur dėti uodegos, kuri trečiojo

mėnesio gale siekė pusmetrį. Dabar segėjau ilgus, kelius dengiančius sijonus (jie, beje, buvo madingi). Ant galvos suveldavau kupetą plaukų, kurie dar slėpdavo nedidelius, bet kietus lyg jaunos ožkelės ragelius. Blogiausia buvo plaukuotumas, bet aš įsigijau gerą elektrinį skustuvą ir, prieš pradėdama dažytis, uoliai nusiskusdavau kaklą, veidą ir rankas. Laimė, kalėsi šviesūs, o ne tamsūs plaukai (iš prigimties esu šviesiaplaukė), tad ne taip krito į akis.

Prabėgo dar trys mėnesiai. Vaikščiojau, kaip ir anksčiau, į savo nuobodų darbą. Per tą laiką mainėsi mano jausmai, ir ne kartą. Buvo nemalonu keisti drabužius, šukuoseną, susikurti naujus įpročius (pasimelžti save, skustis matomas kūno vietas), bet aš pamažu įsitraukiau. O kai įsitraukiau, kartą suvokiau, kad mane apėmė geras jausmas: tai nutiko per vieną laisvadienį. Aš bijojau žiūrėti į save veidrodyje – atrodydavau sau tokia baisi be drabužių. Be savo sijonų ir šukuosenų-maskuočių. O čia, atbėgusi iš dušo prie skambančio telefono, staiga stabtelėjau, pažvelgiau į veidrodį ir likau priblokšta neįsivaizduojamo gyvūno atvaizdo – su rageliais, uodega, tešmeniu, džiugiai atmerktomis akimis žiūrinčio į pasaulį. Aš nusigręžiau nugara: visa mano nugara ir užpakaliukas, ir klubai buvo apžėlę švelniausiu šviesiu kailiu, prie kurio vis knietėjo prisiliesti. Ir rageliai, karūnavę galvą, iš nugaros atrodė dar nuostabesni. Nejau tai aš? Atrodė lyg koks sapnas, pasaka. Aš pati buvau *iš pasakos*, gundanti raganaitė, tiesiog neįsivaizduojama.

Tačiau Barabankinas, matyt, panoro mane paversti tikra karve, nes rageliai pamažu ėmė virsti ragais: pernelyg aukšta mano šukuosena jau ėmė patraukti dėmesį

gatvėje (ir blogiausia – darbe). Reikėjo ką nors daryti. Čia tau ne gaurai, kuriuos galima kiekvieną rytą uoliai nusiskusti matomose vietose, arba tešmuo, kuris, kaip ir uodega, dabar kabojo tarp kojų ir tik šiek tiek kliudė vaikščioti, atitraukdamas dėmesį. Galų gale buvau pasiryžusi melžtis dukart per dieną prieš veidrodį (reikia pasakyti, na ir vaizdelis), be to, Boriai, mano buldogui, pienas labai patiko ir man nebereikėjo leisti pinigų parduotuvėje. Bet ragelius reikėjo arba nudildyti (to aš bijojau), arba surasti Barabankiną, mat jis vienintelis galėjo viską sustabdyti. Jei ne rageliai, būčiau taip ir gyvenusi, juk žmogus prie visko pripranta: galų gale tai ne liga, ne koks luošumas, atvirkščiai: buvau sveika, net pabudo, matyt, nuo hormonų, ypatingas džiaugsmas ir troškimas gyventi, aš tiesiog lėkiau kaip ant sparnų. Žmonės įpranta gyventi su kreivomis kojomis, o ir visai be jų, dar dievaži su kuo, o čia paprastas tešmuo, uodega, gaurai. Ne, visai buvo galima priprasti prie melžimosi dukart per dieną ir rytinio skutimosi (juk vyrai skutasi), ir sijonų vietoj kelnių. Nekreipti į tai dėmesio.

Taigi, kaip tik įstengiau, ieškojau Barabankino, kurį jau buvau pamiršusi, dėl tų prakeiktų ragelių, mat dabar jie jau aiškiai lindo iš šukuosenos. O Barabankino niekur nė kvapo. Išnyko. Tik staiga pats man skambina, o aš kaip tik baigiau melžtis, viena koja ant kėdės: atseit taip ir taip, ateik šiuo adresu (taip ir žinojau: tai jo būdas – nuolat keisti butus). Na, aš ir nubėgau.

– Durys atrakintos! – išgirdau balsą ir užėjau.

Bute buvo tylu, tiksėjo laikrodis.

– Užeik.

Užėjau į koridorių ir apstulbau: kambaryje, veidu į mane, iš nugaros apšviestas saulės, stovėjo aukštas jaunas angelas. Jo akys spinduliavo, skleisdamos lygią raminamą šviesą. Jo sparnai kilo aukštyn, kone rėmėsi į lubas. Ant nuostabaus nuogo kūno nebuvo nė gaurelio.

– Liuse, – tarė angelas ir, plačiai suplasnojęs sparnais, žengė prie manęs.

Surikau ir griuvau, ištikta isterijos, tiesiai ant savo tešmens.

lėlė-2

Kartais pamiršdavau, kad Iela – ne Iela. Gyva lėlė, Ielos kopija, kepė man kiaušinienę, kalbėjosi su manimi, naktį spausdavosi prie manęs, nuoga, karštomis krūtimis ir karštu pilvu. O tuo pat metu mano kopija buvo pas ją, tikrąją, štai anoje planetoje, Žuvų žvaigždyne, vos pastebimai mirksinčioje horizonte.

– Eik valgyti.

Ji sėdėjo priešais mane tyli kaip visuomet ir žiūrėjo, kaip valgau.

– Buvo sunki diena? – paklausiau.

– Taip, teko imti pavyzdžių iš paties kraterio dugno.

Ištiesiau ranką ir paglosčiau jos plaštaką. Tuo pat metu tokį pat judesį atlikau ten, Žuvų žvaigždyne: ten, kur reikia skristi trisdešimt penkerius metus (į vieną pusę).

– Trūksta druskos, – pasakiau.

– Tuojau atnešiu, – ji pakilo, nuėjo prie spintelės, išėmė druskinę.

Ten, Fioboje, viskas buvo atkartota iki smulkmenų – kambarių tvarka, daiktų išdėstymas, apšvietimas... Ten buvo šio namo ir šio pasaulio kopija: ir tie patys du žmonės, vilkintys tais pačiais drabužiais, kalbėjo, darė ir jautė tą patį.

Skirtumas buvo tik vienas: kai Iela ten, Žuvų žvaigždyne, išeidavo į darbą, ši Iela, dabar sėdinti priešais mane, gulėdavo pasinėrusi į specialų skystį biosaugyklos sekcijoje. Aš to nemačiau, bet žinojau, kur traukia Iela (štai ši, esanti priešais mane), kaskart pabučiavusi mane prieš „eidama į darbą". Tiesiog stengiausi negalvoti apie tas duris, už kurių ji išnykdavo ir pro kurias „pareidavo iš darbo".

Bet aš... aš irgi ten, jos žvaigždyne, – kai man reikėdavo išeiti, o ji būdavo namie, – išeidavau... lygiai pro tokias pat duris: ir ji apie jas verčiau negalvodavo. Bet kai ji išeidavo, o aš likdavau namie – darydavau ten, jos planetoje, viską tą patį, ką ir čia: skaitydavau, žiūrėdavau stereotelevizorių, rašydavau... Man nereikėjo dėti jokių papildomų pastangų, kad galėčiau sinchroniškai valdyti du kūnus: savo paties – čia, ir „ne savo" – ten. Sinchroninį darbą už mane atlikdavo Pagrindinis kosminės sąmonės centro radiobioskopas, persiųsdamas mano smegenų biosroves. Jis priimdavo ir jam atsiųstas Ielos smegenų biosroves, dėl to ta gyva lėlė, sėdinti priešais mane, galėjo kalbėti ir judėti, juoktis ir verkti.

– Iela, – ūmai pasakiau. – Norėjau su tavimi pasikalbėti.

– Taip, brangusis.

– Gal prigulsim?

Nemėgau kalbėtis sėdėdamas priešais. Kai atsigulėme (jos galva – man ant krūtinės), dėsčiau toliau:

– Pastaruoju metu man neduoda ramybės mintys.

– Kokios?

– Jaučiu vienatvę.

– Bet mes juk drauge.

– Taip, bet kartu ir labai toli. Mes niekada nepasimatysime, Iela...

Pasodinau ją ir įsižiūrėjau į akis.

– A... – pasakė ji, tarsi atsipeikėdama. – Tu apie tai...

– Taip. Juk tai ne tu.

– Tai aš, – atsakė gyva lėlė, ir man kilo noras stverti ant staliuko gulintį peilį ir paversti ją kruvinos mėsos krūva. Ji ir buvo ta krūva.

– Iela, tu toli...

Aš pravirkau.

Gyvoji lėlė pasislinko prie manęs, užjausdama tvirtai tvirtai apkabino:

– Aš su tavimi, su tavimi...

– Bet tu ne mane apkabini, ten, savo planetoje, – šnabždėjau kūkčiodamas. – Aš...

– Negalvok, – sukuždėjo gyvoji lėlė. – Negalvok apie tai...

Negalvoti apie tiesą?.. Pamiršti teisybę... Tam, kad gyventum ne apimtas siaubo, o maloniai apsigaudinėdamas.

– Aš visą gyvenimą mėgau teisybę.

– Kvailutis.

Prisiminiau, kad ne taip seniai ji susirgo kažkokia bjaurastimi ir prieš porą metų mirė. Grįžau iš darbo, o ji jau buvo negyva, Iela, ant grindų. Ištempiau ją už kojų prie šiukšlių vamzdžio. Ir nuleidau į biokolektorių, tarsi ji būtų buvusi kokia kiaulės skerdiena. Viena jos krūtis, atmenu, išlindo iš gražios suknelės iškirptės ir nesileido įstumiama į siaurą šiukšlių vamzdžio angą. Kai sugrįžau į butą, Iela jau sėdėjo ant sofos ir man šypsojosi. „Kur

buvai?“ – paklausė ji, ir aš nusprendžiau jai nesakyti. „Buvau parūkyti.“ Pagrindinis centras gavo informaciją apie biohomo mirtį ir perdavė komandą į Biologinės saugyklos skyrių. Niekados ten nesu buvęs (Centrinė psichologinė tarnyba tą draudė), bet žinojau: ten, vienas greta kito, skystyje guli nemažai nuogų biohomų – biologinių Ielos kopijų.

Aš... Aš irgi netekau gyvybės Žuvų žvaigždyne, ir ne kartą – man apie tai papasakojo Iela, atvirumo akimirką. Toje planetoje, kur jau dvidešimt metų gyveno Iela, Fioboje, buvo kur kas pavojingiau negu mūsiškėje.

– Aš su tavim, su tavim, – šnabždėjo Iela.

Atstūmiau ją, jėga išsivadavau iš jos glėbio ir nuėjau prie lango.

Fioba – ne Fioba, o žvaigždė, greta kurios skriejo Fioba, – vos buvo matyti dar šviesiame saulėlydžio danguje.

Aš nekenčiau: pirmąkart per tuos metus. Nekenčiau tos lėlės, kuri ką tik buvo mane apkabinusi, ir savęs lėlės, to debilo, kartais gulinčio rūgščiame Biologinės saugyklos skystyje, to, kurį bučiavo ir kurį ramino (ir su kuriuo miegojo) toli nuo čia Iela. Ten, Fioboje.

– Nesuprantu tavęs, – pasakė gyva lėlė.

– Ko gi čia nesuprasti!? – ūmai pratrūkau, priėjau prie jos. – Ko nesuprasti? Kad esi mėsgalis? – atsivėdėjau ir skaudžiai sušėriau jai per veidą. – Kad tu ne žmogus? – vėl trenkiau, pats nesuprasdamas, ką darau. – Kad pavargau, pavargau gyventi su kaulų maišu, pats su savimi? – ir vėl trenkiau.

– Aš žmogus, žmogus! – sušuko gyva lėlė. – Aš – tavo Iela!

Iš jos nosies smarkiai bėgo kraujas, iš akių paplūdo ašaros. Aš tarsi nubudau: ką darau? Ūmai supratau, kad primušiau ją, Ielą. Mušdamas šią lėlę. Ten, Fioboje. Debilas – mano biokopija – ten mušė Ielą, tikrąją, manąją.

– Atleisk, – aš jau buvau bepuoląs jai į kojas, bebučiuojąs jos pėdas, bet staiga sustojau: juk tai ne Iela! Kam bučiuoti kojas? Mėsos gabalui?

– Kas tau? – paklausė vis tebeverkdama, kupina meilės Iela: akimirką pamiršau, kad tai gyva lėlė.

– Nežinau.

Staiga įsivaizdavau debilą, ten, Fioboje, puolusį bučiuoti kojas tai, tikrajai, Ielai – ir sustojau.

– Tau taip blogai?

– Taip, – atsakiau, man atrodė, kad kraustausi iš proto.

– Eikš čia.

Priėjau, ir Iela, visa kruvina, ėmė mane glostyti ir bučiuoti; jos kūno šiluma ir rankų švelnumas nuramino. Staiga pašokau: tai ne Iela! Ir išvydau debilą, kurį glostė ir bučiavo manoji Iela – manoji Iela. Taip, aš jos pavydėjau, pavydėjau biohomui!

– Nusiramink, brangusis, – guodė gyva lėlė.

Ir netikėtai supratau, kad pamiršęs, jog mano antrininkas ten padarys viską, ką padarysiu aš čia, tą pat sekundę, milimetro tikslumu, galėjau ją nužudyti, štai šiuo peiliu, savo Ielą (į šią lėlę man nusispjaut) – ten... Ir mane nusmelkė šaltis.

– Atleisk! – pasakiau sugniuždytas nevilties ir vėl buvau bepuoląs į kojas gyvai lėlei, bet mintis, kad tai lėlė, mane sustabdė.

– Sustok, nieko nedaryk! – staiga sušuko lėlė. – Aš, regis, supratau.

Stovėjau kambario viduryje.

– Tau Berergelo krizė, taip. Brangusis... – gyva lėlė atsistojo. – Turi tik vieną išeitį...

– Ne! Pasitrauk!

Skaudžiai pastūmiau ją, prisilietusią prie manęs, į kampą.

– Eik sau, velnio lėle!

Aš jos nekenčiau.

– Bet juk tai aš, aš! – ar iš skausmo, ar dėl pažeminimo verkė ant grindų (susirietusi į kamuoliuką) lėlė.

– Tu – ten, savo Fioboje, – pasakiau, vis tebesuprasdamas, su kuo kalbu.

– Taip, – atsakė lėlė. – Ir tu mane muši.

– Mušu ne tave.

– Esu sumušta, – pareiškė lėlė.

– Tai ne aš mušiau (kalbėjausi su Iela).

– Tu. Puikiai žinai, kad jis negali manęs mušti, jei tu nepanorėsi.

Tas „jis" mane paveikė kaip šaltas dušas: jis. Jinai aną pavadino „jis".

– Manai, negalėčiau tau atsakyti tuo pačiu? – kalbėjo lėlė nuo grindų. – Negalėčiau apsiginti?

Tylėjau.

– Juk žinau, kad ne jam suduosiu – tau.

Jam. Viskas darėsi suprantama, aišku. Iela irgi dabar į viską žiūrėjo kaip aš... Rodės, to neištversiu.

– Brangusis, tau sutriko psichika – suvokimas. Kreipkis į...

– Ne!

Aš vėl netekau sveiko proto: ji man siūlė kreiptis pagalbos į Vyriausiąją psichologijos valdybą. Man tai jau buvo siūlyta pačioje pradžioje, – kai Iela visam laikui išskrido į Žuvų žvaigždyną. Ir aš atsisakiau. Negalėjau.

– Aš nenoriu tavęs pamiršti, – tariau.

– Tu nepamirši.

– Pamiršiu.

Psichologinė pagalba buvo įsikišimas į smegenis pagal žinomą schemą – žmogus pamiršdavo, visiškai, kad tikrasis jo artimas toli, pamiršdavo apgaulę, netekdavo pradinės atminties. Milijonai žmonių gyveno su biohomais nė neįtardami, kad tai biohomai, o ne artimieji. Pamiršę, kad jų artimieji – kituose žvaigždynuose...

– Bet kas esu aš? – klausė gyva lėlė. – Pagalvok. Juk aš visuomet esu, tame kūne, tu juk žinai – mano siela, mano mintys, judesiai, mano balsas.

– Bet tu, – tariau, – tu ten. Fioboje. Ne čia.

– Mano kūnas? Kas yra kūnas? Ir kam tau tai prisiminti? Pažiūrėk, kokios kančios. Kam?

– Aš bijau pamiršti.

– Ką? Ką pamiršti?

– Tiesą.

– Ji pavers, jau paverčia tavąjį gyvenimą pragaru. Juk pats matai, – ji patylėjo. – Ir manąjį.

Ji buvo teisi. Pastaruoju metu vis dažniau pabusdavau vidurnaktį, išpiltas šalto prakaito, nuo minties, kad miegu su svetima moterimi: net ne su moterimi – nežinia su kuo. O manoji Iela... Ji atitolusi amžiams – niekada jos nebepamatysiu. Ir, būdavo, žadinu lėlę ir sakau, kad ji – lėlė, kad ją kada nors užmušiu, taip jos nekenčiu. Ir lėlė verkdavo mane apsikabinusi: „Aš – Iela, Iela, tai aš." O aš atsakydavau: „Meluoji, meluoji, velnio lėle, – dabar nutempsiu tave už plaukų į tavo peklišką sekciją ir parodysiu dvokiantį skystį, į kurį pasineri, kai manoji Iela, Fioboje, iškeliauja prie kraterių." Taip būdavo, tai kartojosi, vis dažniau ir dažniau. Aš tiesiog pamiršau.

– Labai norėčiau, kad tu prisimintum, – esu ne su tavimi, esu kitame žvaigždyne, bet juk matai, kas vyksta. Psichika nepasirengusi tokiam išbandymui. Išsikviesk Psichologinę pagalbą, brangusis, – aš vis tiek būsiu kartu... Aš – ne kūnas...

Ji norėjo, kad pamirščiau, jog lėlė yra lėlė. Ji norėjo, kad pamirščiau Žuvų žvaigždyną ir gyvenčiau su lėle kaip su Iela.

– Tu gali mane užmušti, supranti? – ji kilstelėjo nuo grindų. – Iš nevilties.

Žinodama, kad tokia sąmonės būsena nepakeliama, ji seniai išmoko ją slopinti, – vadinamąją „kenksmingą sąmonę".

– Atsistok, – pasakiau.

Iela atsistojo, vis dar nepatikliai, bet kartu su meile žiūrėdama į mane.

– Atleisk, brangioji.

Supratau, kad Iela su manimi, kad nesu vienas.

Ir kai bučiavau ją, ūmai pravirkusią nuo grįžusio artumo, laikydamas glėbyje brangų jos kūną, kažkas (ar tik ne Šėtonas?) aiškiai ir suprantamai sušnibždėjo man į ausį: „O juk tai lėlė. Tu vienas. Vienas šiame gyvenime. Visada.“

priebutėlis

– Žinai, o juk mes nebūsime kartu, – pasakiau savo mylimajai. – Po dvejų metų tu būsi su kitu vyriškiu, o aš – su kita moterimi.

– Ką tu čia dabar šneki? – išsigando mylimoji.

Mylimoji pravirko.

Išėjau į rudens priebutėlį. Tas geltonis plėšė man širdį pusiau. Žaibas perskrodė kūną. Susitikus laikams, sminga žaibai. Jie perveria žmogaus širdį.

Ten, už durų, manęs laukė ne mylimoji, o žmona. Kita moteris. Nes prabėgo dveji metai – kaip vienas mirksnis. Širdis, per akimirką nugyvenanti šitiek laiko, negali nepasidaryti beprotiška. Didžiuoju pirštu sutraiškiau gražų vabaliuką ant palangės. Gaila, nėra drugelio, būtų galima nuplėšti jam sparnelius.

– Aš negeras, – pasakiau mylimajai. – Negeras dėl to, kad man skaudu. O skaudu dėl to, kad laimė neamžina.

– Ji amžina, – atsakė mano mylimoji. – Taip bus amžinai. Kaip gera mums kartu.

Aš vėl išėjau į priebutėlį. Ten, už durų, manęs laukė ne mylimoji, o žmona. Kita moteris – gera, miela. Kita siela. Mylimoji miegojo barzdoto vyriškio glėbyje. Toli nuo čia.

– Kodėl tu toks liūdnas? – paklausė kita moteris. – Mano berniuk.

Aš nusisukau.

– Dėl ko liūdi? Ką tau galėčiau duoti?

– Tu man atidavei viską.

– Ką – viską?

– Savo gyvenimą.

Priėjau ir ją apkabinau. Ji pravirko. Tai nebuvo mylimoji.

Aš vėl išėjau į priebutėlį. Ten, už durų, manęs laukė įvairūs laikai.

– Tu sena, – pasakiau, išvydęs kampe senutę.

– O tu?

– Aš?

Nenorėjau apie tai galvoti. Kaip gaila, kad nėra drugelio.

– Išeisiu į priebutėlį.

– Išeik.

Lėtai krito lapai. Kaip prieš dvejus, prieš dešimt, prieš penkiasdešimt metų. Tik nebuvo vabaliuko ant palangės.

Užėjau į namą – ir ten nebuvo nieko: nei mylimosios, nei kitos moters. Nieko.

– Aš tave irgi mylėjau, girdi? – pasakiau tuštumai. – Girdi, aš mylėjau tave!

Atsisėdau į kampą ir užsidengiau veidą rankomis. Nejau man aštuoniasdešimt metų? Niekada nežiūrėjau į veidrodį. Nejau daugiau nieko nėra?

Išėjau į priebutėlį. Kažkas priėjo iš už nugaros.

– Tai tu, mylimoji?

– Taip, – ji apkabino mane per pečius.

– Atleisk, aš verkiu.

– Matau.

– Verkiu todėl, kad esu senutėlis.

– Tu jaunas, mano mieliausiasis. Dieve, kaip man gera su tavimi.

– Verkiu, kad viskas praeityje.

– Nekalbėk taip.

– Kad nėra tavęs.

Ji nusijuokė.

– Atsimerk.

Ji stovėjo priešais mane.

– Na, o dabar matai? Dabar tiki?

– Tu?

– Kas gi dar? O čia – mano mokyklos draugė, – pasakė mylimoji. – Susipažink.

Pažvelgiau į merginą. Ji buvo mano žmona.

– Eime į namą.

– Eikite, aš tuojau.

Nulipau nuo priebutėlio laiptukų ir nuėjau ilga, lapais apkritusia alėja. Ilgai ėjau, kol pamačiau žmogų priešais. Jis artinosi.

– Tu – mano mirtis?

– Aš – tavo Dievas. Eime.

Jis apkabino mane.

– Mielasis mano.

– Dievas negali taip kalbėti.

– Vargšeli.

– Dievas negali gailėtis.

– Mylimasis.

– Dievas negali būti toks artimas.

– Aš myliu tave.

– Dievas negali mylėti.

– Myliu tave ir todėl pasiimu. Aš noriu tavęs. Mano vaike. Mano berniuk.

– Man aštuoniasdešimt.

– Mano mažasis. Atleisk.

– Dievas negali prašyti atleidimo.

– Atleisk už viską. Kaip tu prisikankinai.

– Nieko.

– Neverk. Atleisk.

– Tu atleisk.

– Aš tau duosiu viską, girdi? Atlyginsiu už tavo kančias.

Jis klūpėjo prie mano kojų.

– Dievas negali klūpėti.

– Ar tu gali pažinti Dievą?

Dievas bučiavo man kojas.

Ir aš nebegyvenau.

VARIACIJOS PASAULIO PABAIGOS TEMA

mechtodas parabupalas, paskutinis žmogus

- ALKIS 1 -

Kai žmogiškasis kūnas staiga tapo valgomas, – o dar ir nepaprastai skanus, – prasidėjo neįsivaizduojami dalykai. Iš pradžių, žinoma, motina, žiūrėdama į *skanų* sūnų, susilaikydavo, – juk ji buvo morali, ir ta jos moralė kategoriškai draudė valgyti ne tik savus, bet ir svetimus vaikus. Ir sūnus, žiūrėdamas į *skanią* motiną, rijo seiles, bet nevalgė. Nes tik įsivaizduokite, kaip sūnus gali suvalgyti savo motiną! Ir dar pirščiukus apsilaižyti (kaip skanu). O tėvas irgi žiūrėjo į *skanią* dukterį ir tramdė save: ar maža skanių daiktų pasaulyje, – duktė juk artimas žmogus. Ir jį suvalgyti? Duktė irgi žiūrėjo į *skanų* tėvą ir laižėsi: taip knietėjo jį suėsti. Taip svaiginamai skaniai jis kvepėjo, skatindamas išsiskirti skrandžio sultis. Bet ar jūs, dukters vietoje, būtumėt suvalgę savo tėvą? Žinoma, ne! Jūs juk ne laukiniai.

Bet žmogiškoji prigimtis... Juk visus tuos žmones sulaikydavo – kas? Teisingai, auklėjimas, moralė. Ir kol stiprėjantis alkis dar neišaugo iki visatos didumo, buvo galima susitvardyti. Beje, kai kur planetoje jau imta valgyti žmones, – sutikite, ne visur moralė stipri. Yra tokių

pasaulio kampelių, kur ji išvis menka. Ir jūsų kaimynystėje gali gyventi koks nors visiškai amoralus tipas, kuriam nieko nereiškia jus sudoroti, jei jis labai alkanas, o jūs esate skani (tarkim, moteris).

Ta pati jėga, kuri padarė žmogaus kūną paslankų ir skanų, sustiprino ir žmonių alkio jausmą. Ir kuo labiau alkis stiprėjo, tuo daugiau žmonių morališkai silpnėjo, ir jie jau nebegalėjo susilaikyti, tarsi kraustėsi iš proto. Nes normalus žmogus, sutikite, nesuės miegančios savo dukters. Normali duktė nepuls ėsti savo tėvo, kai jis, nieko neįtardamas ir visiškai beginklis, maudosi vonioje. Ir štai įsivaizduokite save tos dukters vietoje. Įsivaizduokite save motinos vietoje, motinos, kuri ką tik suvalgė savo sūnų ir laižosi pirštelius. Juk tai, sutikite, siaubinga. Suvokti, kad tai tu, velnio išpera, tą padarei. Kad tai tu, nelemtoji dukra, tą padarei. Tu suėdei savo tikrą tėvą! Tu suėdei savo seserį! Daugiau nebeturi artimo žmogaus. O sugrąžinti atgal nebeįmanoma: ką nors suėdęs, jo jau nebeprikelsi. Suvalgytajam ir skrandžio suviršKintajam kelio atgal nėra.

Beje, kad ir kaip keista, yra vienas pranašumas. Juk tuomet mirtis, kelianti visiems mums siaubą (baisios duobės, karstai, gėlės ir visas tas košmaras), – tarsi išnyksta. Na, nėra žmogaus, – bet tarsi ir nemirė, nes nebuvo laidotuvių. Jis juk ne žemėje užkastas. O tavo skrandyje. Virto tavo ląstelėmis. Tavo kūno dalelytėmis. Kur tik pažiūrėsi – mirties ir dūlėjimo nematyti. Nes juk niekas nesudūlėjo. Puvimo neaptikta. Ir smarvės. Tu tiesiog suėdei dukterį. Arba savo motiną, kai protą aptemdė beprotiškas alkis.

Esmė ta, kad tuomet, kai valgai artimą žmogų, tu tiesiog valgai, ryji, pripildydamas iš alkio rėkiantį skrandį, – ir tau visiškai neateina mintis, ką tu, idiote, iš tikrųjų darai. Ką tu čia dabar ėdi. Su kuo tu toliau gyvensi. Ką tu, bukagalvi, iš savęs atimi. Tik paskui, suvalgęs ir pamažu atsitokėjęs (kai alkis numalšintas), imi raitytis ant grindų, rautis plaukus ir rėkti iš siaubo. Dėl to, ką padarei. O iki tol – protas tau pasimaišęs.

Ir štai šitaip žmonės visoje planetoje vis labiau virto savo artimųjų ėdikais. Kuo arčiau pabaigos, tuo stipresnės moralės žmonės liko. Ir po kokio mėnesio planetoje tebuvo kokie trys šimtai asmenų – tikrų karžygių, – kurie didvyriškai priešinosi juos už gerklės stvėrusiam alkiui ir nuslopino nenugalimą norą griebti tokį *skanų* savo artimąjį, sėdintį greta, ir, apie nieką negalvojant, aptemusiu protu, sudoroti jį iki paskutinio kaulelio.

Čia reikia paaiškinti, kaip apskritai buvo įmanoma suėsti artimojo kūną. Kai kas nors puldavo auką, ši tą pat akimirką prarasdavo bet kokį gebėjimą priešintis ir virsdavo, taip sakant, „maistu“. Kodėl taip nutikdavo, mes jums paaiškinti negalim. Pats žmogaus kūno virtimas kitiems žmonėms skaniu maistu nepaaiškinamas, tad juo labiau nepaaiškinamos tokios smulkmenos. Pakanka teigti, kad taip buvo, ir taškas. Kai tik kitas žmogus suleisdavo į auką savo dantis, ji nesipriešindavo, – tą pat akimirką pakisdavo jos kūno sudėtis. Ėdamasis tapdavo toks paslankus, kad net kaulai (skaniausia kūno dalis) be vargo triaukšėdavo dantyse, tarsi pagrindinio patiekalo iš mėsos ir kraujo prieskonis. Tik nepamanykite, kad tai iš tiesų buvo mėsa ir kraujas, – antraip atrodytų, kad

kalbama apie žmogėdras. Juk mes jau sakėme, kad iškart keitėsi kūno sudėtis – jis įgaudavo tai gerai iškepusio vyšnių torto, tai skaniausio riešutinio pyrago su aguonomis, tai griliažinių saldainių pavidalą ir skonį. Tiesiog tas skonis buvo ypatingas, nepakartojamas. Ir dar toks, kuriam žmogiškoji prigimtis negalėdavo atsispirti. Jokio kraujo ten nebuvo, jei kalbėtume iš esmės, – nes kraujas tučtuojau virsdavo lyg ir saldžia želė, lyg ir saldžiu kremu, nuo kurių žmonėms seilės upeliais tekėte tekėjo. Pakako užpulti kūną, – ir iškart tavo skrandžiui prasidėdavo „šventė": apie nieką daugiau nebeįstengdavai nė pagalvoti. Nes jei tuomet būtum pagalvojęs, kad ryji savo motiną, žmoną ar dukterį, be kurių negali gyventi, kurių ne tik labai ilgėsiesi, bet ir be jų tiesiog dvasiškai žūsi, būtum pakraupęs ir sustojęs. Deja, kraupsti jau paskui, kai nieko nebegali padaryti...

Kita vertus, tos siaubingos sąžinės kančios, kurias patirdavo padorūs žmonės, suėdę savo artimuosius – pačius mylimiausius, – buvo, laimė (jų laimė), trumpalaikės. Nes labai greitai ir juos pačius kas nors suėsdavo, netikėtai puldamas iš nugaros. Kokia nors duktė kankinosi suvokusi, kad suvalgė – neištvėrė – savo motiną, o jau iš nugaros ją užpuldavo, pasidavęs nežmoniškam alkiui (jūs net negalite įsivaizduoti, koks tai alkis) tėvas. Ir duktė, kuri ką tik kankinosi ir nerado sau vietos, apmirdavo jausdama, kaip virsta kažkuo panašiu į tortą. Ir kaip ją iš nugaros, kąsnis po kąsnio artėdamas prie vidurio, ryja tėvas. Sako, kad žmonės, nors ir negalėdami pasipriešinti ir virsdami tortais, tebejausdavo, kad yra valgomi. Iki tam tikros akimirkos (kada jie liaudavosi jautę ir

ar liaudavosi apskritai – niekas nežino). Lygiai kaip jūs operuojamas, pritaikius dalinę nejautrą, viską matote ir jaučiate, bet jums neskauda, taip ir jiems neskaudėjo (bent už tai reikia padėkoti – tik neaišku kam).

Čia dar apie šį tą būtina pasakyti be užuolankų. Daugelis pačių sąmoningiausių žmonių, kurie liko pabaigoje ir priešinosi juos surietusiam badui (bet nieko neėdė), – jausdami, kad jiems gali pasimaišyti protas ir tuo baisėdamiesi, įsivaizduokite, žudydavosi. Kad tik nesuėstų artimo. Jie tarsi nepasikliaudavo savimi – matė, kad alkio instinktas stipresnis. Bet ironija ta, kad nusižudę jie iškart – dėl tų pačių nesuprantamų dėsnių – virsdavo skaniausiais tortais ir būdavo suėsti kitų. Tačiau patys likdavo švarūs.

Paskutinieji trys šimtai, apie kuriuos kalbėjome, laikėsi dar mėnesį, kovodami su alkiu, bet ir jų moralė pasirodė besanti pernelyg silpna priešintis organiniams psichikos pokyčiams. Juk alkis vis stiprėjo ir anksčiau ar vėliau sąmonė aptemdavo, o instinktai imdavo viršų. Tad viskas baigėsi tuo, kad jie suėdė kits kitą ir liko vienintelis žmogus. Jo vardas buvo Mechtodas Parabupalas. Ir išeina, kad jis suėdė visą žmoniją. Nes tik pagalvokite: jei aš suėdžiau jus, o jūs aną, anas dar kažką, tai visi tie, suėstieji iki jūsų, yra jūsų organizme. Ir jei vienas jūsų suėdėte visus iš vienos pusės, o kitas iš kitos, tai jei aš galiausiai suėsiu jus abu, būsiu žmonijos pabaiga.

Mechtodas Parabupalas – tai buvau aš. Sėdėdamas ant uolos (aš nė nesuvokiau savo ūgio – gal buvau kaip kalnas? – nemačiau savęs iš šalies), žiūrėjau į besileidžiančią jūron saulę. Sėdėjau ir laukiau, apie nieką negalvodamas.

Nebent apie Sviridovą, negrąžinusį man dvidešimt trijų dolerių. Tik staiga atsivėrė dangus ir pasirodė Dievas. „Aš tave suvalgysiu“, – pasakė Dievas ir suleido į mane dieviškus savo dantis. Iškart praradau gebėjimą priešintis (pamėginkite priešintis Dievui) ir pajutau, kad jau esu tortas. Ir kai Dievas mane valgė, nepasakyčiau, kad man buvo nesmagu. Patyriau malonumą, labai jau primenantį orgazmą. Tik trilijoną milijardų kartų stipresnį. Suvalgęs mane, Dievas atsistojo ir išjungė visatoje šviesą.

paskutinio teismo diena

Padaryti galą žmonijai buvo didžiausia mano svajonė. Ne, aš mylėjau žmones, dar ir kaip. Mat pats buvau žmogus. Tačiau aš suvokiau visą žmonijos beprasmybę. Pagalvokite patys, kuo gyvena žmonės? Su kokiomis mintimis jie keliasi ir gulasi? Kokių didžių minčių ir idėjų kupini jų protai ir širdys?

Ogi jokių. Jie galvoja: štai aš paskambinsiu tam ir tam. Sutvarkysiu šį reikaliuką. Susipažinsiu su K., jis mane supažindins su N., o tas, jei pasiseks, supažindins su pačiu P. Ir kas tas P.? Gal didis filosofas? O gal didis kompozitorius? Gal jis didis išminčius ir bendrauja su Dievu? Kad ne, su niekuo jis nebendrauja. Jis tiesiog mėšlas, mėšlas, ir tiek, tas P. Tiesiog tuščias žmogus, užimantis „svarbią padėtį visuomenėje", turintis daug turto, todėl visi apie jį laksto, ieškodami prielankumo ir globos. Arba jis tiesiog televizijos garsenybė: sakykite, kokia čia šlovė? Gal ji lydi didį protą, gilius jausmus? Beldžiasi į tamsų žilo filosofo, nenorinčio atverti jai durų, kambarėlį? Nė velnio. Nusispjauti tai šlovei ir į tą filosofą, ir į tas duris. Ekrane būtinai reikia juokauti, būti klounu, – kad taptum garsus visoje šalyje, visai nereikia į viską gilintis (užjuoks), tiesiog užtenka išsirengti

nuogam ir išbėgti į stadioną per futbolo rungtynes. Ar sukelti kitokį skandalą. Juk mūsų visuomenė tik ir gyvena skandalais, tik dėl skandalų ir išgarsėjama. Jei koks stiprios dvasios žmogus ir tampa įžymus, tai vien sukėlęs skandalą (kartais ir tyčia).

Vienu žodžiu, aš manau, kad šiai žmonijai nėra prasmės egzistuoti. Kalbu ne perkeltine prasme. Kai savo laboratorijoje, esančioje Kenedžio alėjoje (beje, pašaliniams tai atrodė tiesiog apleistas rūsiukas), pamačiau, kaip veikia izodeksopropanas, tiesiog nustėrau, garbės žodis. Pelė kaip visada vaikščiojo, graužė, bet visiškai nejautė skausmo! Kai jai nupjoviau uodegą, ji net neatkreipė dėmesio. O kai išsukau leteną, ji toliau stovėjo ant trijų ir ramiai sau kramsnojo. Neslėpsiu, visada laikiau save anesteziologijos genijumi, mano sukurtais medikamentais ir metodais naudojasi visas pasaulis, pelniau tam tikrą pripažinimą tarp anesteziologų, netgi, sakyčiau, tarptautinį. Bet šio pripažinimo man reikėjo tik kaip priedangos, kad mane paliktų ramybėje ir aš galėčiau imtis savo veiklos, be to, turėčiau už ką. Ten, anesteziologijos instituto laboratorijoje, buvau paprasčiausia vidutinybė, gal kiek išsiskirianti iš visų, – bet ne tiek, kad kelčiau pavydą ir kasdien aptikčiau savo kelyje kliūčių.

Tad, sakau, gerai žinojau, kas esu, ir mano atradimai seniai manęs nebestebino. Be menkiausio savimeilės šešėlio seniai pripažinau tiesą: „Dievas suteikė man genialumo“. Tai matyti plika akimi. Mane supantys „mokslininkai“ buvo „uolūs darbininkai“ (geriausiu atveju), o

aš buvau idėjų generatorius. Ir visai naujų, nelogiškų, netikėtų idėjų. Dviejų, mano nuomone, visai nežymių idėjų pakako, kad per metus apsiginčiau daktaro ir habilituoto daktaro disertacijas. Galėjau apsiginti šimtus disertacijų – ir dar man būtų likę šimtai idėjų.

Tačiau izodeksopropano atradimas pritrenkė net mane, save laikantį genijumi. Kadangi genijus – vis dėlto tik žmogus, jo gebėjimai neperžengia tam tikrų ribų, už kurių – Viešpaties Dievo kompetencija. Jeigu jis davė žmogui (ir visai gyvūnijai) skausmo jutimo refleksą, negalėjo nepasirūpinti ir tuo, kad raktai nuo jo būtų saugomi patikimoje ir laukiniam žmogaus protui nepasiekiamoje vietoje.

Tačiau izodeksopropanas tarsi paneigė tokį mano įsitikinimą. Nes man pavyko visiškai panaikinti gyvūno skausmo pojūtį, galūnės netekimas jam buvo ne skausmingesnis už uodo įkandimą: uodo įkandimas juntamas, o galūnės netekimo, įkvėpęs izodeksopropano, gyvūnas net nepastebi!

Neslėpsiu, laikiau save genijumi, bet kartu ir bepročiu. Sakau tai be menkiausios gėdos ar pasmerkimo, nes kitaip juk ir būti negali. Tik bepročiui, o ne „padoriam piliečiui“, kyla visai naujų idėjų. Pagaliau sakykit: argi visai naujos ir visai beprotiškos mintys nėra viena ir tas pat? Ar kas nors gali būti visiškai nauja, daugumos padorių piliečių nuomone, ir nebūti visiškai beprotiška?

Kadangi seniai lioviausi bijojęs žodžių „beprotybė“ ir „beprotis“, laikiau juos veikiau pagyrimu nei papeikimu, nepaneigiamu genialumo įrodymu, neišsigandau ir kitos „beprotiškos“ minties, kuri, prisiekiu, man šovė į

galvą iškart, vos pamačiau skausmo pojūčio netekusią pelę. Tučtuojau išvydau jau išbaigtą paveikslą: milijardai žmonių panirę izodeksopropano debesyje ir jų kūnai be jokio skausmo virsta nieku. Pelenais. Žeme.

Pamačiau tą žalią, žydrą, rytinės saulės užlietą planetą, kurioje nebėra žmogaus, vadinasi, *nebėra ir blogio* (juk kai alkanas vilkas suėda vargšą zuikutį, to neimsim vadinti blogiu). Nebėra klastos ir išdavysčių, sadizmo ir niekšybių. Nebėra mirties siaubo ir pačios mirties! Išvydau save, paskutinį žmogų, einantį *laisva* žeme.

Aišku, man niekada nebūtų šovusi tokia mintis, jei nebūčiau aptikęs dar vienos stulbinamos izodeksopropano savybės: ta pelė, nors ir toliau kramsnojo, buvo tarsi apsvaigusi, ir kai paleidau jai į smegenis tam tikrus impulsus, ji besąlygiškai pakluso! Izodeksopropanas – ne šiaip anestetikas, o šis tas daugiau.

Iš karto pradėjau eksperimentuoti su žmonėmis (tai man būdingas bruožas, viską daryti tuojau pat, dabar, nedelsiant, pamiršus visokiausias gyvenimiškas nesąmones): todėl ir įstengiau tiek visko nuveikti, kol kiti sprendė „buities" ar „santykių" su Ivanu Petrovičiumi ar Marija Iljinična „problemas". Visi kiti pasvarstymai – „ar aš turiu teisę", „ar tai ne nuodėmė", „ar nesu atsakingas" – buvo užgožti troškimo greičiau pažinti tiesą. Be to, pirmasis žmogus buvo savimi patenkinta storulė, pastūmusi mane parduotuvės tarpduryje ir sumaišiusi su žemėmis, vos ištariau žodį. Kuo labiau stengiausi pasiaiškinti, tuo labiau ji mane koneveikė. Pasekiau, kur ji gyvena, ir tą pat vakarą, apsupęs ją izodeksopropano debesimi, liepiau eiti

su manimi: ji slinko kaip somnambulė ir vykdė visus mano paliepimus. Kaip ji išnyko nuo žemės paviršiaus, neaprašinėsiu, tik pasakysiu, kad ji *nieko nepajuto ir nieko nesuprato.* Mano sąžinei tai buvo svarbiausia. Mat nebuvau žmogus be sąžinės. Žmogaus kančia man buvo nepakeliama – dar daugiau: kad nebūtų šių kančių, buvau pasirengęs išvaduoti iš jų planetą, o kartu ir žmogų, bet ar įmanoma kitaip? Svarbu ne tai, kad tie šeši milijardai neišgyvens pusės savo amžiaus ar pusės savo dienos (kiek kam likę): čia aš pasirengęs prisiimti atsakomybę, kad atimu iš jų tuos metus. *Svarbu, kad ateinančios žmonių kartos nebegims kentėti*, žmonės daugiau nebesikankins – argi tai ne gėris? Ne pateisinimas? Ar ši idėja nėra didžiai kilni?

Ne, aš niekada nebūčiau galėjęs sukelti fizinio skausmo jokiam žmogui, net musės neįstengdavau pritrėkšti, verčiau laikraščiu išgindavau ją pro atvirą langą. Negalėjau pakęsti pelėkautų (nors mano požeminėje laboratorijoje kartkartėmis įsiveisdavo pelių): mat spragtelint spyruoklei gyvūnas, tegul ir trumpą akimirką, prieš išleisdamas paskutinį kvapą patiria siaubingą skausmą, nes lūžta stuburas. Bet ta pirmoji storulė, kurią numarinau, nieko nepajuto ir nieko nesuprato (izodeksopropanas aptemdo ir bet kokį suvokimą). Aišku, pats vienas šio milžiniško darbo neįstengsiu atlikti. Reikės tūkstančių pagalbininkų, ir jų gauti bus nesunku, paveikiant žmogaus valią izodeksopropano dujomis.

„Valomąsias brigadas“, kaip jas pavadinau, ėmiau sudarinėti iškart kitą dieną, – pirmiems pasitaikiusiems vyrams įteigiau tam tikras nuostatas. Kai nuostata įteigta,

organizacinius reikalus galima pavesti bet kam. Manote, ką nors iš esmės pakeičiau šių žmonių gyvenime? Manote, jie seniau darydavo ne tą patį savo kontorose ir įgulose? Jie organizuodavo tokius dalykus, kurių galutinio tikslo nesuprasdavo ir suprasti negalėdavo. Kokioje nors įmonėje organizuodavo cecho, gaminančio sudėtingą detalę, darbą, ir jiems buvo visiškai nusispjaut, į kokį mechanizmą ši detalė bus įsukta. Jų nedomino, kad ta detalė padės veikti šiuolaikiniam tankui, kuris po kelių mėnesių tolimoje šalyje paleis šūvį į gimdymo namus ir užmuš nekaltus naujagimius. O gal tie, kurių užduotis buvo sukurti specialų popierių, iš kurio sukamos suktinės, siekdami užsibrėžto tikslo savo laboratorijose galvojo apie rūkymo sukeliamas siaubingas ligas? Galvojo apie vaikelius, kurių tėvai mirė, pridusę nuo tabako, suvynioto į tą popierių? Gal jie su pasipiktinimu priekaištavo tabako fabrikų savininkams: kaip jūs galite pelnytis iš žmonių sveikatos? Kaip galite reklamuoti savo produkciją? Kaip galite mums duoti tokias siaubingas užduotis, kurių tikslas – padidinti parduodamų cigarečių kiekį? O gal tie įgulos kareiviai, kuriuos rytais muštruodavo rengdami karui, suprato, dėl ko jie žus, dėl ko juos rengia žūti? O jei ir suprato, ar uždavė sau klausimą apie meilę ir atleidimą, apie gėrį, apie gyvenimo prasmę?

Ne, tie žmonės nė velnio negalvojo. Jų smegenų net nereikėjo apdoroti izodeksopropano dujomis, jie buvo nuostabiai apdoroti ir be jų. Taigi, tiesą sakant, mano požiūris į juos toli gražu nebuvo palankus. Neslėpsiu, čia aš buvau griežtas (be tam tikro griežtumo dideli darbai nenuveikiami). „Valomosios brigados“, kaip aš jas

pavadinau, veikė greitai ir sklandžiai. Pakakdavo vos pusvalandžio mano nurodymų, duodamų veikiant izodeksopropanui specialioje hermetinėje salėje, kad susiformuotų reikiamos nuostatos. Vyrai išsiskirstydavo, nešini izodeksopropano pilnais aparatais, ir darbuodavosi tol, kol ištuštėdavo balionas. Tada grįždavo jo papildyti.

Aišku, regimoji realybė atrodė siaubinga. Nors planetos apvalymas, mano nuomone, kilnus dalykas (jau aiškinau motyvus), bet žiūrėti, kaip tai atliekama – ne pati maloniausia veikla. Miestas, kuriame gyvenu, buvo išvalytas per dvi dienas. Bet patys pagalvokite: kur dėti keturių šimtų tūkstančių žmonių kūnus? Aš sakau „kūnus", nes po izodeksopropano poveikio žmonių jau nebebuvo. Likdavo kūnai, kurie nieko nebejausdavo, jokio skausmo, ir viskam paklusdavo. Tuos kūnus buvo galima kuo ramiausiai traiškyti buldozeriais, mesti į jūrą, deginti – nebuvo nei kančių, nei riksmų, nei skausmo. Tai koks čia sadizmas? Iš šalies žvelgiant, suprantu, toks sumanymas buvo panašus į nacių, naikinusių žmones dujų kamerose ir deginusių krematoriumuose, beprotybę. Na, o ar iš tikrųjų čia yra kas bendro? Mano nuomone, nieko. Spręskite patys: pirma, tie fašistai buvo monstrai, nes ką gi jie naikino, – teisingai, tokius kaip ir jie patys, gyvus ir viską jaučiančius, viską suvokiančius žmones. Jie buvo pabaisos. O mano žmonės absoliučiai nieko nejautė ir nesuprato (sąmonę užtemdė izodeksopropanas). Antra – kokie buvo jų tikslai? Jie norėjo sunaikinti vienas rases ir palikti kitas, kad patys galėtų valdyti ir paverstų žmones savo vergais. Tai yra – jie norėjo pailginti pasaulio, kurį valdo prievarta ir blogis, egzistavimą. Mano tikslas buvo

visiškai priešingas – šioje planetoje užkirsti kelią blogiui. Jei nebus žmogaus – nebus ir kančių! Būsimosios kartos nebekęs neteisybės ir ligų, nebešiurps nuo minties apie mirtį, nebebijos, nebedrebės, neberaudos...

Taigi sunku buvo mane išmušti iš vėžių „moraliniais" argumentais: aš turėjau savo moralę, ir patikėkite, tikrai ne veidmainišką. Ir vis dėlto, kai matai keturis šimtus tūkstančių įvairaus amžiaus ir lyties žmonių kūnų, suvarytų į milžinišką, buldozerių išraustą duobę, klusniai laukiančių savo lemties, tau suspaudžia širdį. Kvailas gailestis. Ir nors visas fabrikas tam tikru vamzdynu į duobę varė milijonus izodeksopropano kubų ir man nekilo nė menkiausios abejonės, kad žmonės apačioje visai nejaučia skausmo ir nėra sąmoningi, vis dėlto regėti, kaip buldozeriai važinėja per žmonių kūnus, ko gero, skirta ne žmogaus akims. Po valandos duobė atrodė kaip raudonas ežeras, kuriame plaukiojo tūkstančiai kaulų: sutikite, tikras siaubo filmas. Aš nemaniau, kad viskas bus taip siaubinga. Vieną akimirką net suabejojau, ar teisingai elgiuosi. Tačiau sunaikinus keturis šimtus tūkstančių žmonių jau nebesustojama. Kuo daugiau kariuomenės atvykdavo, tuo sparčiau daugėjo „likviduotųjų". Valstybė kovoti su manimi siuntė ištisas armijas, kurios čia pat virsdavo „likvidacijos" medžiaga, pakako tik panerti jas į izodeksopropano debesį. Bet neužtekdavo duobių. Jų nespėdavo iškasti. Kita vertus, dešimtyse izodeksopropano pripildytų salių vyko „vykdytojų" parengimas. Kas pusvalandį iš ten išeidavo tūkstančiai pasirengusių mano užduotis vykdyti buldozerininkų ir darbininkų, statančių vis naujus izodeksopropano fabrikus, taip pat

ir instruktorių brigados. Mašina buvo paleista, viskas rutuliojosi geometrine progresija, ir aš supratau, kad jau nebepajėgiu kontroliuoti proceso.

Tada ir priėmiau radikalų sprendimą. Kontroliuoti galima buvo tik vienaip: *pačiam stoti prieš visą žmoniją*. Turiu omenyje visą žmoniją, visus šešis milijardus. Ją teks suvaryti iš visos Žemės į vieną vietą! Kiek reikia vietos šešiems milijardams žmonių? Vieno didelio slėnio kalno papėdėje. Užduotį atliko šimtas tūkstančių izodeksopropanu paveiktų vykdytojų. Tam buvo pasitelktos pačios moderniausios transporto priemonės, radarai ir kosminiai palydovai. Mat Žemėje turėjo nelikti nė vieno žmogaus, suprantat. Negalima buvo palikti Adomo ir Ievos kokiose Afrikos džiunglėse (pasitelkus radarus ir palydovus juos reikėjo rasti ir pristatyti į „Rojaus slėnį", kaip jį pavadinau). Nes antraip prabėgtų keli tūkstančiai metų ir, esu įsitikinęs, žmonija vėl prisidaugintų ir pasiektų tą patį beprotybės lygį, koks yra dabar. Maža to, net esu įsitikinęs, kad praeityje taip ir buvo. Tai yra – kad žmonija jau ne sykį buvo sunaikinta (apie tai pasakojama Biblijoje), bet visada atsirasdavo koks Nojus, vėl pratęsdavęs žmonių giminę, vėl atgimdavo niekšybė ir bejėgiškumas, vergovė ir kančia. Ne, šįsyk padarysiu tam galą!

Prabėgo dar maždaug mėnuo, ir mano užduotis buvo tiksliai įvykdyta. Planetoje veikė šeši šimtai aštuoniasdešimt izodeksopropano fabrikų, šimtas dvidešimt tūkstančių žmonių dirbo „vykdytojais". Mano idėją įgyvendino ne tik juodadarbiai, bet ir talentingi mokslo institutų

mokslininkai, technikai, valdę palydovus, jiems buvo pavesta surasti paskutines būtybes planetoje. Šios būtybės į Rojaus slėnį buvo pristatomos visomis įmanomomis transporto priemonėmis. Pasakysite, o ką gi jos valgė, ką gėrė, šios būtybės, jau laukiančios savo lemties Rojaus slėnyje (išėjimas iš jo buvo užblokuotas, kad žmonės neišsibėgiotų). Ogi nieko! Jei kas ir mirė iš bado, tai, sakau, nejautė nei fizinės kančios (izodeksopropanas ją visiškai panaikindavo), nei moralinės (žmonių sąmonė buvo visiškai aptemdyta, o jų būsena panaši į somnambulų).

Prabėgo ne tiek daug laiko (net nustebau, kad tiek mažai), ir man pranešė, kad žmonija – visi ligi vieno, visi šeši milijardai – „jau Rojaus slėnyje". Aš nusileidau ant kalno kaip dievas. Malūnsparniu. Pats negalėjau patikėti, kad ta iš pažiūros beribė nuogų žmonių jūra (ji iš tikrųjų buvo beribė, nusitęsusi už horizonto) yra visa žmonija. Kad Žemėje daugiau niekur nėra nė vieno žmogaus (radarais buvo patikrinti net kalnų urvai ir povandeninės gelmės). Kodėl niekad niekam nebuvo kilusi tokia idėja – šitaip padaryti galą žmogaus gyvenimo siaubui? Nejaugi šioje planetoje daugiau niekada nebebus siaubo? Nebebus liūdesio ir kančių? Stalino ir Hitlerio? Niekšybės ir išdavystės? Chamizmo? Bukumo? Sadizmo? Prievartos? Neteisybės?

Ir tą akimirką aš pirmąsyk (anksčiau sau to tiesiog neleisdavau) kreipiausi į Dievą. Kadangi aš pats, žinoma, nebuvau Dievas. Nors ir buvau beprotis, bet vis dėlto žmogus. Ne aš sukūriau žmogų, o tikrasis Dievas. Aš galėjau žmogų tik sunaikinti. Argi tuomet nėra tiesioginio ryšio tarp manęs ir Dievo? Jei Dievas egzistuoja, – ar ne

jis dabar turi mane sustabdyti? *Nes jau vakare jo sukurto žmogaus nebebus.*

Todėl aš kreipiausi į jį: „Jei tu esi, – o aš tikiu, kad esi, – pasirodyk ir sustabdyk mane! Jei nepasirodysi ir manęs nesustabdysi, aš suprasiu, kad pritari man. Laikysiu tave savo sąjungininku. Jei tai paklydimas, leisk man suprasti tavo valią!"

Tai taręs laukiau, susigūžęs nuo besisukančio sraigtasparnio keliamo vėjo. Laukiau nežinia ko – Kristaus apsireiškimo danguje, prieš akis iškilusio ugnies stulpo, iš kurio aidi balsas, trimitų gaudesio iš debesies... Apačioje – milijardų žmonių kūnų knibždėlynas. Virš Rojaus slėnio – rožinis izodeksopropano, leidžiamo keturiose pusėse iš vamzdynų, debesis. Milijonai kubų dujų darė žmoniją abejingą savo likimui. Jos likimas buvo mano rankose. Ir Dievo rankose.

Man pasidingojo, kad virš rožinio debesies suplevėno angelas, jis artėjo, plasnodamas sparnais. Įsižiūrėjau. Man labiau būtų patikę kalbėtis su pačiu Dievu. Buvau įsitikinęs, kad jis tokią iškilmingą akimirką pasirodys. Negali nepasirodyti. Blogiausiu atveju – tegul bus pasiuntinys.

Tačiau ten tebuvo milžiniškas albatrosas, atskridęs nuo vandenyno. Jis apsuko ratą virš manęs ir nuskrido atgal.

Aš laukiau.

Nejau Dievui vis vien? Ar jo tiesiog nėra?

„Jei nepasirodysi, aš duodu įsakymą!" – sušukau garsiai ir išgirdau, kaip kalnai perdavė mano aidą.

Dievas, – jei tik jis buvo, – tyčiojosi iš manęs.

Tada daviau įsakymą.

Išėjimas iš Rojaus slėnio buvo atidarytas. Milijardai pajudėjo už puskilometrio esančio vandenyno link. Jie ėjo kaip somnambulai, paklusdami „vykdytojų" nurodymams, o „vykdytojai" irgi buvo visiškai valdomi neseniai įteigtų jiems nuostatų. Nei tie milijardai, nei „vykdytojai" nesuprato savo veiksmų. Niekas šioje planetoje, išskyrus mane, nesuvokė, kas vyksta. Izodeksopropanas kaupėsi nepaprastai greit, jau uždengė visą dangų virš kalnų.

Dievas dar galėjo įsikišti, kol šie žmonės traukė vandenyno link.

Taip, vandenyno link. Tai buvo dar viena geniali idėja. Šešių milijardų nereikia traiškyti buldozeriais. Naujų osvencimų nebus. Žmonės tiesiog nugarmės, rikiuote, į vandenyno dugną. Gražiai, estetiškai. Ten, iš kur kadaise kilo gyvybė...

Dievas nesirodė. Turbūt jam buvo nusispjauti į žmoniją ir juolab į mane, į mano kreipimąsi.

„Gerai, Dieve, kaip nori, – tariau aš. – Tu man leidai. Neįsikišai."

Žmonės milijonais brido į vandenyną ir ėjo dugnu. Pirmieji krisdavo ir juos nunešdavo jūra, paskui juos brido nauji milijonai. Prezidentai ir vargšai, rusai ir amerikiečiai, genijai ir nemokšos, vaikai ir seniai.

„Atleiskite, žmonės, – kažkodėl sušnibždėjau. Pirmąsyk išsigandau to, ką darau.

Malūnsparnio, atskraidinusio mane ant kalno prie vandenyno, variklis buvo išjungtas. Lakūnai, laikyda-

miesi nuostatų, nusileido žemyn ir prisidėjo prie žmonijos.

Likau vienas.

Žiūrėjau, kaip į vandenį panyra paskutiniai tūkstančiai.

Dar ne vėlu juos sustabdyti. Fabrikas ir vamzdynai, leidę izodeksopropano debesį, veikė automatiniu režimu. Visi darbininkai jau buvo vandenyje. Rankose turėjau mygtuką, galėjau jį paspausti ir išjungti dujotiekį, išsklaidyti izodeksopropano debesį. Tada kai kurie žmonės atsigautų, išsigąstų, pajustų skausmą, pultų trauktis nuo vandens.

Netgi tūkstantis žmonių, net dešimt, – to pakanka, kad žmonija vėl užsiveistų.

Bet keista jėga (tarsi pats būčiau užvaldytas izodeksopropano, nors aš visą laiką kvėpavau pro kaukę) paralyžiavo mano valią. Sukaustytas vis didesnio siaubo žiūrėjau, kaip paskutinis tūkstantis žengė prie vandens, kaip brido į jį.

Galų gale liko kelios dešimtys. Nuogų moterų, vyrų, senių ir vaikų.

Jie įbrido į vandenį ir ėmė grimzti.

Vandenyne, kiek akys užmato, plūduriavo milijardai kūnų.

Tai ką gi, Dieve?! Pasakyk, kad miegu! Pasakyk!

Aš užsimerkiau.

Kai atsimerkiau, mano kambaryje mirgėjo blausi šviesa. Tvyrojo visiška tyla. Laikrodis rodė aštuntą ryto. Labai keista tyla.

Atsikėliau, užsimečiau chalatą ir priėjau prie lango. Jis buvo atdaras. Kiemas atrodė tuščias. Vėjas suko ratu laikraštį.

Slopindamas smarkiai tvinksinčią širdį, prisiglaudęs prie lango, užsirūkiau.

Ar dar egzistuoja žmonija?

* * *

Apačioje motinos jau vedė ankstyvuosius vaikus į darželį.

buldozerininkai

Tarkim, tiems, kurie mirs 2018-aisiais, nūdien atstovauja skirtingų lyčių ir įvairaus amžiaus žmonės. Tiek vyrai, tiek ir moterys, tiek vaikai, tiek ir vidutinio amžiaus žmonės, įvairūs. Ir štai jie gyvena, veikia kas ką, – kas geria, kas miega, o kas pinigus kala. Daugelis žiūri televizorių. Kai kurie žaidžia smėlyje ar sėdi ant klozeto. Kiti išlieja sėklą arba gimdo. Vienoje jų pusėje – baisi praraja, apie kurią jie stengiasi negalvoti, kitoje – milžiniškas buldozeris su be galo plačiu kaušu, kad ir nepastebimai, pamažu stumiančiu juos prie tos prarajos. Tarkim, dauguma priešinasi ir rėkia, kad nenori, tačiau buldozeryje sėdi *nepermaldaujama* būtybė, negirdinti nei pasipiktinimo šūksnių, nei prašymų pasigailėti. Mat buldozeris labai garsiai gaudžia. O ar mato ji ką nors prieš save – irgi klausimas. Kiti juk (protingesni?) apsimeta, *kad nemato*. To, kad egzistuoja tas nežinia iš kur atsiradęs buldozeris, stumiantis juos prie prarajos. Todėl jie džiūgauja it paukščiai ir mano, kad taip bus amžinai. O jei ilgainiui susikaupę riebalai ar susiraukšlėjusi oda primins jiems apie prarają, riebalus jie nusisiurbs, odą patemps ir toliau gyvens čiulbėdami.

Tačiau ateina 2018 metai – ir šie žmonės visi iki vieno sugarma į bedugnę, kur juos galutinai įstumia buldozeris. Atlikęs darbą ir įsitikinęs, kad nieko nebeliko, jis pasitraukia į šoną, kad netrukdytų kitiems milijonams, kuriems lemta ten suvirsti 2019 metais. Tuos kitus milijonus į prarają stumia jau kitas buldozeris, toks pat negailestingas ir mechaniškas. O ten jau eina nauja grupė, kuriai lemta išnykti 2020 metais, spaudžiama trečiojo buldozerio. Ir tas pirmasis skuba į galą, kad įsiterptų į konvejerį ir imtųsi naujos partijos.

Kai jie, buldozerininkai, turi laisvą valandžiukę prieš miegą, užsirūko ir žiūri į žvaigždes, į juodas tepaluotas savo rankas, negalėdami suprasti, dievai jie ar velniai. Kartą vienas jų paklausė: „Kas mes? Kam mes atliekam šį darbą? Kas įpila į mūsų bakus degalų?“ Tačiau kitas atsakė: „Negalvok apie tai, – nes *tai baisu*.“ „Mes – ne mirtis, mes – mirties tarnai“, – tarė trečias. „Žemės gėlėms reikia mėšlo“, – pasakė ketvirtas. O penktas tylėjo, spoksodamas į Didžiuosius Grįžulo Ratus.

uodelis

Jei, tarkim, visas mūsų pasaulis, visos jo galaktikos ir žvaigždynai (ką jau kalbėti apie juokingą Žemę), būtų uodo viduje, – jei išvis vieni pasauliai gali būti kituose, kaip mikrobų pasaulis yra mūsų seilės laše, – tai pasaulio pabaiga, apie kurią visi tiek kalbame, būtų ne kas kita kaip kažkieno rankos pliaukštelėjimas tame didžiuliame pasaulyje, kuriame tokie dideli uodai skraido. Ir štai tada, kai uodas per akimirką bus sutraiškytas ir trykštelės jo išsiurbtas kraujas (galbūt mūsų ir jūsų, juk visi esame jo skrandžio viduje), tada amžių amžiams ateis pasaulio pabaiga (mums ir uodui, bet ne tam, kuris pliaukštelėjo delnu).

Vėlgi pagalvokite, jei ta būtybė, kuriai įkando uodas ir kuri jį sutraiškė, atsainiai pliaukštelėjusi delnu, irgi savo ruožtu drauge su milijardais į ją panašių būtybių gyvena pasaulyje – kur kas didesnio uodo skrandyje, ar galima atmesti prielaidą, jog kada nors kas nors pritrėkš ir tą uodą: ir ta būtybė, nejučia pribaigusi mūsų pasaulį, pati su savo pasauliu išnyks amžių amžiams? Kad ateis ir jos pasaulio pabaiga?

Na, o tuomet – prašom pasakyti, – kaip mes ramiai galime galabyti uodus, tupinčius mums ant skruosto?

Juk nėra jokios garantijos, kad kartu nesukelsime kitų pasaulių pabaigos ir juose gyvenančių būtybių žūties. Nesunaikinsime, dovanokite, milijardų moterų, senių ir vaikų? Juk mes neturime tokių galingų mikroskopų, kad įstengtume prasiskverbti į tokius mažulyčius pasaulius, – mums įprasto uodo pilve, – kur galima būtų aptikti visai kito, ne mūsiškio, neįsivaizduojamo mažumo žvaigždynus ir galaktikas. Ir net jei, tarkim, pajėgtume per kokį itin galingą mikroskopą įžiūrėti tas galaktikas, sakykite, kaip galėtume surasti tarp milijardų žvaigždžių ir besisukančių planetų vieną žvaigždę ir vienintelę planetą, kurioje gyvena, nieko neįtardami, pykdamiesi ir kits kitam kaišiodami špygas, tokie kaip ir mes žmonės? Juk, sutikite, tam reikėtų dar galingesnių, jau visiškai neįsivaizduojamų mikroskopų. Ir štai jei mes, tarkim, turėtume tokius mikroskopus ir pro juos įžiūrėtume tuos kvailus, kits kito nekenčiančius žmogelius, ir suprastume, kad tame mikro–mikro–mikro pasaulyje yra ir gyvų protingų būtybių – nejau, prašom pasakyti, tada drįstume pritrėkšti uodą, kurio viduje, planetoje tarp atitinkamo didumo žvaigždynų ir galaktikų, gyvena tokie pat žmonės kaip ir mes? Ar drįstume – vienu pliaukštelėjimu per skruostą – tapti *ištiso pasaulio pabaigos* priežastimi? Juk nedrįstume, tiesiog nubaidytume uodelį nuo skruosto, stengdamiesi jo nesuluošinti, ir dar palinkėtume jam, prisisiurbusiam mūsų kraujo (galbūt tas mūsų kraujas reikalingas *tiems* jo skrandžio viduje esantiems žvaigždynams ir žmonėms?) laimingo kelio, ir dar galbūt sielotumės, kad koks nors piktas neišmanėlis, ne toks geras kaip mes ir neturintis galingiausio mikros-

kopo, nepritrėkštų to uodelio miegodamas, nepadarytų galo milijardams džiaugsmų ir vilčių.

Tai kaip, sakykite, po šių samprotavimų galime būti tokie kvaili ir nesuprasti, kad pasauliai gali egzistuoti visai ne lygiagrečiai, o vienas kitame iki begalybės, nors ir paprasto uodelio viduje, – vadinasi, turime atsargiau elgtis su viskuo, kas mus supa, net ir su paprastu uodeliu, juk jis tik iš pažiūros uodelis, o iš tiesų kam nors galbūt ištisa visata. Turėkime viltį, kad tas, ant kieno skruosto nutūps uodelis, kurio viduje mes visi gyvename, irgi bus supratingas ir atsargus, neskubės jo pritrėkšti, pagalvojęs apie mus, mėginančius perkąsti kits kitam gerkles ir nė neįtariančius apie pakeltą virš uodelio ranką.

papūgų kvatojimas, arba pabaisos galas

- ALKIS 2 -

Pabaisa atsirado nežinia iš kur ir rijo visus iš eilės. Mito vien žmonių kūnais. Beformė ir didžiulė. Priminė dešimties aukštų namą. Iš pradžių žmonės tiesiog juokėsi, mat buvo įsitikinę, kad jų kulkosvaidžiai, patrankos ir branduolinės raketos pajėgios susidoroti su bet kokiu gyvu organizmu (kadangi pabaisa mito kūnais, ji turėjo būti gyvas organizmas). Tačiau labai greitai paaiškėjo, kad jai niekas nekenkia. Absoliučiai niekas. Ji ateidavo į miestą ir imdavo ryti. Pasilenkusi virš žaislinio miesto, gaudė ilgais, panašiais į žmogiškus, pirštais žmones sau po kojomis, neretai išpurtydavo iš automobilių ir ėsdavo. Be to, pirmiausia būtinai nulupdavo žmonėms „odelę", tai yra drabužius. Buvo nustatyta, kad ji nesuėdė nė vieno žmogaus bent su skuteliu drabužio: ar tai būtų buvusi moteriška liemenėlė, ar kelnaitės, ar siaurikės. Pagavusi vyrą ar moterį, senį ar vaiką, ji nuvilkdavo – tikriau, nuplėšdavo – jiems drabužius ir, įsitikinusi, kad jos rankose *vien kūnas,* kišdavo jį į savo didžiulę burną-nasrus. Ir ten, darbuodamasi vyšnių spalvos liežuviu ir aštriais geltonais dantimis, triaukšėdama kramtė auką:

kartu su žarnomis ir fekalijomis (na, kaip mes kramtome strimeles pomidorų padaže – su kaulais ir viduriais). O siaubingi žmonių klyksmai – visokiausio aukštumo ir tembro – užliedavo pasmerktą miestą. Mes sakome pasmerktą, nes ta pabaisa niekada nepalikdavo nė vienos gyvos (žmogiškosios!) būtybės. Kaip ji surasdavo žmones požemiuose, kanalizacijoje, po statinėmis ir antklodėmis – vienas Dievas žino. Bet surasdavo, ir siaubingi klyksmai sklisdavo iš jos nasrų, o per juos upeliais žemyn tekėjo žmonių kraujas: jo pabaisa tiesiog nespėdavo nuryti, mat neretai susigrūsdavo į nasrus iškart po dvidešimt žmonių, prieš tai išrengtų nuogai ir uždarytų į kokį nors sandėliuką, o paskui kramtydavo ir nurydavo.

Be to, reikia pasakyti, *pabaisa siaubingai augo,* – juk rijo nesustodama. Ji net nemiegojo, tarsi būtų atsiradusi Žemėje vien tam, kad suėstų visą žmoniją, ir tik atlikusi šią užduotį įgytų teisę pailsėti.

Jei norite žinoti, kokių priemonių prieš ją imtasi, galite įsivaizduoti, kokias tik norite: nėra tokio ginklo Žemėje, kuris nebūtų prieš ją išbandytas. Iš pradžių manyta, kad pakaks kelių kulkosvaidžio papliūpų. Jokio poveikio. Tada sutelkti tankai, paskui stambaus kalibro patrankos. Šaudyta iš visų pusių, tačiau pabaisa toliau rijo žmones, nekreipdama jokio dėmesio į ją kliudančius šaudmenis. Rodės, turi ne odą, o neperšaunamus šarvus. Tada ryžtasi griebtis cheminio ginklo, branduolinės atakos. Susprogdintos kelios branduolinės bombos – pabaisa net neapsvilo. Nepadėjo ir termobranduolinės. Ji ir toliau nurenginėjo moteris ir vyrus, vaikučius ir senius

ir rijo beprotiškais tempais, išaugdama iki neįsivaizduojamų matmenų – sulig šimto aukštų namu.

Pagaliau atėjo metas, kai pabaisa – sulig kalnu – rado paskutinį žmogų Žemėje ir perkando jį pusiau – paskui, pakramčiusi, nurijo. Taigi žmonija išnyko. Tada pabaisa garsiai atsiraugėjo – žmonių viduriais ir krauju, net akmenys pasipylė nuo kalnų. Čia pasirodė Dievas ir įsakė jai dingti iš akių. „Savo užduotį įvykdei." Pabaisa norėjo pulti Dievą ir suryti, bet prieš Dievą ji buvo bejėgė: jis buvo nemirtingas ir bekūnis. Ką ten suėsi. Tada pabaisa staiga išsipūtė ir sprogo per siūles, pusę pasaulio aptaškydama žmonių krauju. Iš to kraujo visoje planetoje išaugo purpurinės rožės – nuo jų žmonėms, jei tik jų dar būtų likę, būtų apsisukusi galva. „Daugiau niekas nemirs, aš nugalėjau mirtį", – pasakė Dievas ir nusijuokė. O pavymui, kretėdamos visu kūnu, nusikvatojo ir visos Žemėje likusios gyvos papūgos.

savi reikalai su nikodimovu

Kai Nikodimovas suprato, kad sukūrė neuroninį prietaisą, galintį sukelti materijoje grandininę reakciją, kuriai prasidėjus (viso labo po keturiolikos minučių ir dvidešimties sekundžių) Žemė subyrės į šipulius, – jis tučtuojau, ilgai negalvojęs, tą prietaisą ir paleido. Tik nelaikykite jo išgama ar maniaku. Girdi, kodėl gi jis nepagalvojo apie mažus vaikelius, apie senukus ir panašiai. Jau jei jam šovė į galvą geniali idėja sukurti tokį prietaisą, tai, jūsų nuomone, ar buvo įmanoma apsieiti be šios planetos Kūrėjo pagalbos? Ar manote, kad mūsų Žemės ir viso pasaulio Kūrėjas nekontroliuoja, kas dedasi kokio Nikodimovo galvoje, ir kad mintys pražudyti jo, Kūrėjo, kūrinį, kyla be Kūrėjo valios? Tai kuo jūs laikote mūsų Kūrėją, a?

Štai ir Nikodimovas taip mąstė, – ir todėl, vos tik sukūrė prietaisą, iškart, ilgai negalvojęs, paleido (jei būtų galvojęs, niekada nebūtų paleidęs). Ir padarė jis tai kone džiaugsmingai skubėdamas tik dėl to, kad priverstų Kūrėją pasirodyti ir čiupti jį, Nikodimovą, už rankos, – girdi, stop, aš tau neleisiu sunaikinti mano kūrinio, žydrosios mano planetos. Jau taip knietėjo Nikodimovui pagaliau sužinoti, ar yra Dievas, pamatyti jį viso labo *po*

keturiolikos minučių, kad niekaip negalėjo susilaikyti. O jei Dievas nepasirodys ir jis, Nikodimovas, drauge su planeta išnyks visiems laikams? Kas tuomet? Na ir tebūnie! Jei Dievas nepasirodys, vadinasi, jo ir nėra: kam tada apskritai gyvuoti planetai ir viskam, kas gyva joje? Be galutinės prasmės? Kaip kirminams?

Ir ką jūs manote? Dievas nepasirodė! Tik pamanykit. Bet teisėtai galite paklausti, kaipgi šių eilučių autorius rašo, o jūs šias eilutes skaitote, jei Dievas nepasirodė ir prietaisas suveikė? Ogi labai paprastai. Mygtuką Nikodimovas paspaudė, prietaisą paleido, šis ėmė veikti, bet staiga, likus dešimčiai sekundžių iki galutinio planetos susprogimo, ėmė ir sustojo. Na, pasakykite, – ar tik Kūrėjas nepergudravo Nikodimovo? Ir nepasirodė, paliko jį abejoti kaip ir anksčiau, ir savo planetą išgelbėjo. Ir svarbiausia, kad ir kiek Nikodimovas krapštė prietaisą, taip ir neįstengė suprasti, kodėl šis sustojo, nors buvo įjungtas. Na, būna, kad laikrodis eina eina ir sustoja, nors yra prisuktas. Štai ėjo ėjo ir sustojo – nei iš šio, nei iš to. Taip ir čia. Tiesiog mistika. Štai taip Kūrėjas leido Nikodimovui suprasti, kad jis yra mistika – paslaptis. Ir kad nors jis egzistuoja, bet jam, kvailiui (nenusipelnė), nepasirodys. Apie tai, žinoma, laikraščiai nerašė, o ir pasaulis nežinojo, kad buvo per plauką nuo žūties. Ir kam pasauliui apie tai žinoti? Tegu gyvena savo rūpesčiais, o Kūrėjas turi savų reikalų su Nikodimovu.

jis visur, vadikas čerkizovas

Jis galėjo ją išardyti dalimis: galva, rankos, liemuo, širdis, kepenys, inkstai. O paskui vėl surinkti. Juk jis buvo Dievas, nors ir jaunas. Jis nebuvo chirurgas, ne. Jaunas Dievas kruopščiai išlygintomis kelnėmis, baltais it sniegas marškiniais, su juodų plaukų ševeliūra. Jis buvo Dievas ir žinojo viską: kaip išardomas ir kaip surenkamas žmogus.

– Vadikai, aš nenoriu gyventi.

Ir jis išardydavo ją iki molekulių, iki atomų. Tada sėdėdavo savo kambaryje vienas, žinodamas, kad jos, Kostiukovos Jasios, trečio kurso studentės, nebėra. Atomai, jie be garso egzistavo aplinkui, nesurinkti, nieko nesudarydami. Ir nė viena slaptoji policija negalėtų aptikti jos, jaunos gražios merginos Jasios Kostiukovos, lavono. Mat jis nežudė jos, savo merginos. Užmušti galima peiliu arba sunkiu daiktu, pasmaugti virve. Ir tuomet žmogus kankinasi. Tačiau Dievas nežudo. Jis žmogų surenka ir išardo.

Jis išėjo iš laiptinės, nužingsniavo šlapia gatve. Ir Jasia Kostiukova buvo virtusi atomais aplinkui: ant lapų, ant balų, ant lekiančių į nežinią mašinų. Elektronais. Pačios Jasios nebuvo.

– Aš noriu, kad būtum.

Ir jis tuoj pat surinko ją iš atomų: sudėjo reikiamas chemines medžiagas, reikiamas molekules. Jis nebaigė universitetų. Jis buvo Dievas. Pabaigtai merginai įkvėpė sielą.

– Tu vėl esi.

– Aš tave myliu, – prisipažino atsiradusi Jasia ir pravirko. – Aš myliu tave, Dieve. Aš tavo.

– Aš sukūriau tave.

Jie įėjo į kavinę. Ten vaikinas dainavo apie meilę.

– Jį tu irgi sukūrei? – paklausė Jasia, timptelėdama mini sijoną ant grakščių kojų juodomis pėdkelnėmis.

– Taip, – tarė Dievas ir nukratė pelenus nuo cigaretės. – Aš viską sukūriau, – jis apžvelgė prirūkytą salę. – Visą šį pasaulį.

– Man baisu.

Prie gretimo staliuko kompanija šventė sėkmingą sandorį.

Poros šoko trūkčiodamos pagal ritmą.

– Kam tu atėjai į Žemę?

– Aš vienišas, – atsakė Dievas.

– Vadikai, – ji paėmė jį už tvirtos rankos.

– Taip.

Praėjo padavėjas.

Praskrido lėktuvas. Aukštai danguje.

Mirgėjo šviesos muzika. Šokčiodamas aukštoje kėdėje būgnininkas į visas puses mušė viliojančios muzikos ritmą.

– Vadikai, man taip ilgu.

Jis padėjo savo delną ant josios.

– Taip noriu nuvažiuoti į Paryžių. Aš nekenčiu savo darbo.

Jis nusišypsojo, vos pastebimai.

– Aš noriu mylėti.

– Tu myli.

– Tave?

– Vadiką.

Jis pakilo, pastoviniavo; paskui iškėlė abi rankas.

Jis išardė šią kavinę – į atomus. Šią kavinę ir visa, kas joje buvo. Išardė šį miestą, kuriame buvo kavinė. Visus tuos žmones. Ir neaiški šypsena klaidžiojo jo lūpose.

Lauke, kuriame jis stovėjo, pūtė šaltas vėjas. Jis susigūžė ir pasistatė apykaklę. Juk čia, Žemėje, jis turėjo kūną: kūnas šalo.

– Man baisu, – tarė Jasia ir prigludo jam prie peties. – Kur aš?

– Tu su manimi, – sušnibždėjo Dievas.

– Aš nenoriu gyventi.

– Tu per daug nori.

Jis paglostė ją, ir jos plaukų molekulės iširo, iširo ir tų molekulių atomai. Iširo atomų elektronai.

Dabar jis stovėjo vienas. Šaltoje rudens prieblandoje.

– Man šalta, – tarė jis ir išardė savo kūną.

Dabar jis tiesiog buvo – Dievas šiame pasaulyje. Visur.

ILGESYS

šaknys

Mano paslaptis – tai mano gyvenimas iki dvidešimt penkerių metų. Kai persikėliau į N. miestą, man buvo dvidešimt šešeri. Ir niekas nežinojo, kur iki tol gyvenau ir kuo buvau. O gyvenau toli nuo čia kalnuose vienas su mane išauginusia ir išauklėjusia motina. Ir būdavo mėnesių, kai mes nepamatydavome jokio žmogaus, – taip nuošaliai, aukštai ant plokščiakalnio, stovėjo mūsų trobelė ant vištos kojelės. Bet mes buvome laimingi – vienas su kitu ir su kalnais, ir su tais gyvūnais – avimis, ožkomis, vištomis, – kuriuos laikėme. Juk tam, kad jaustųsi laimingas, žmogui visai nereikia naujausio modelio mobiliojo telefono arba DVD.

Bet štai mūsų laimei savaime atėjo galas, – kaip po vasaros ateina ruduo, o po rudens žiema: ir rėk nerėkęs – laiko tėkmės nesustabdysi. Kartą ryte pašaukiau mamą, o ji neatsiliepė. Miegojo. Bet ne – jos jau nebebuvo. Paskui man dar ilgai atrodė, kad ji „negerai pasielgė“, taip netikėtai išeidama, – „klastingai“ pasielgė. „Kaip ji galėjo?“ – ši mintis sukosi galvoje ilgą laiką, susipindama su sielvartu. „Kaip ji galėjo taip numirti?“ Juk buvome nedaloma visuma – ir ji turėjo iš anksto įspėti mane, parengti, o ne pamesti taip ūmai, kaip meta į vandenį

nemokantįjį plaukti. Bet dabar taip nebemanau – ir nesu tikras, kad būtų buvę geriau, jei tas pokalbis būtų įvykęs (dar neaišku, kaip jis būtų pasibaigęs).

Tai kokia gi ta mano paslaptis, kurios niekam negaliu (ir nenoriu) atskleisti? Kai supratau, kad mama ne miega, o jos jau nebėra, – mane lyg žaibas trenkė (negalėčiau rasti tikslesnių žodžių, norėdamas apsakyti, kokia buvo mano būsena). Siaubingas neilgas skausmas – skausmas suvokus, kad nieko nebepakeisi, – o paskui lyg ir palaimingas, lyg ir baisus sielos atbukimas. Šaltakraujiškumas, gąsdinantis mane patį. Gyvenau ne dideliame mieste, kur galima paskambinti į atitinkamą tarnybą ir joje už pinigus užsakyti viską, ko reikia. Ir net ne kaime, kur visada patalkins viena kita moterėlė, senutė. Gyvenau, pakartosiu, nuošalioje kalnų vietovėje, kur iki artimiausio namo – dvidešimt kilometrų. Ir apie jokius telefonus nė kalbos negalėjo būti. Čia, ant plokščiakalnio, gyvenome dviese – aš ir mano jau nebegyva, nežinia kur iškeliavusi motina.

Aš iškart supratau, kad jos nebėra, – ir nebesikankinau. Pasėdėjęs greta penkias minutes supratau, kad neturiu šitaip ilgiau sėdėti, – nes tuomet mane gelbstintis šaltakraujiškumas gali staiga išnykti, ir tada atsivers tikra bedugnė ir siaubas. Mane – mane vieną ir ne ką kitą – užgulė pareiga „utilizuoti" tai, kas buvo mano motina. Uždraudęs sau rėkti: „Mama! Kur tu?! Kur išėjai?! Kam mane palikai?!" – ir, kratomas raudos, purtyti jos jau šaltus pečius (manote, aš to negalėjau?), atsistojau ir šaltakraujiškai nuvilkau visus jos drabužius. Dabar ji gulėjo visiškai nuoga – dar jauno kūno. Ne sykį

buvau matęs savo motiną nuogą, – kai ji maudėsi kubile kambario kampe. Bet prietemoje, dažniausiai atgręžusią man nugarą. Ji mane auklėjo puritoniška dvasia – ir man niekada nekildavo noras žvilgčioti į jos moterišką lytį (tai būtų gana natūralu jaunuoliui, kuris iki dvidešimt penkerių kitos moters nepažinojo ir nematė). O dabar ji gulėjo, apšviesta ryto saulės, užliejusios vienintelį mūsų namo kambarį, ir aš mačiau kiekvieną žydrą jos balto kūno gyslelę. Negyvu žvilgsniu dėbsojau į putlias jos krūtis dideliais speneliais, į įdubusį pilvą (mes prastai maitinomės), į vešlią augmeniją, slėpusią jos moterišką gėdą. Pakėliau ją ant rankų kaip didelę lėlę ir nustebau, pajutęs jos svorį (maniau, ji lengvesnė). Išnešiau į kiemą. Jau žinojau, ką darysiu. Nunešiau kokį šimtą metrų sodo gilumon, paguldžiau po obelimi, kurią kadaise drauge sodinome. Pats nuėjau kastuvo. Atsitraukęs nuo medžio per dvidešimt metrų, ėmiau kasti duobę. Kasiau neilgai, kokį pusvalandį, duobė buvo negili. Kai paguldžiau ją nuogą, tokią, kokia buvo gimusi, duobės dugne – iki žemės paviršiaus liko bent dvidešimt centimetrų. Aš taip padariau tyčia, turėdamas tikslą. Nė akimirką nekilo mintis sukalti jai medinę dėžę (man tai atrodė šventvagiška) ir paslėpti ją dviejų metrų gylio žemėje. Ne, man jos reikėjo *šalia*.

Kai užpyliau ją žemėmis, staiga – nepatikėsite – atūžė audra, trenkė perkūnas ir žaibai. Tai buvo atsakas man. Paskutinė žinia. Aišku, galima kalbėti apie sutapimus, bet aš tokiais sutapimais netikiu. Visas šlapias, stovėjau prie ką tik sukasto lopinėlio. Buvau permirkęs iki paskutinio siūlo.

Neėmiau pilti jokių kauburėlių, „kapų“. Supilti „kapą“ – reiškė pripažinti mirties faktą. O aš žinojau, kad ji nemirė. Ji gyva, tik jos kūnas jau atitarnavo. *Kaip* ji gyva – negalėjau pasakyti ir *nemėginau ieškoti atsako*. Sulyginau kapą su žeme ir parėjau namo. Kaip tik buvo pavasaris. Radau svogūnėlių ir tankiai tankiai susodinau purioje žemėje.

Kai po kelių mėnesių tulpės pražydo – jos buvo it kraujas. Žiūrėjau į jas nuo artimiausio kalno, nuo kurio buvo matyti mūsų sodas ir troba. Jos atrodė it ryški kraujo dėmė žaliame fone. Nors mokiausi namie, man pakako žinių, kad suprasčiau, jog tulpėms gyvastį teikia *mano motina,* kuri guli tiesiog po jomis. Per tą laiką ji turėjo virsti mėšlu, iš kurio augalai siurbia syvus savo žiedams.

Nulipęs nuo kalno, nuskyniau dalį tulpių ir pamerkiau kambaryje. Jos stovėjo ant lango, ant stalo, ant krosnies – visur. Motina buvo čia, jos dalelytės perėjo į šias gėles. Motina buvo visur. Išėjau į kiemą ir įkvėpiau gryno oro. Šis irgi kvepėjo motina. Kai kurios jos kūno dalelytės išgaravo, išsisklaidė tame ore, kuriuo dabar kvėpavau. Mano sielai pirmąkart per tuos mėnesius vėl pasidarė lengva, – tarsi motina vėl būtų su manimi.

Taip pragyvenau vienas kelerius metus. Ir kasmet ta vieta sušvisdavo raudonomis tulpėmis. Kasmet jos papuošdavo mano kambarį. Paskui, kartą anksti ryte, atsikėliau ir supratau, kad daugiau čia nebeliksiu. Man reikia išeiti. Jei manęs kas būtų paklausęs, kaip kilo ta aiški mintis, – nebūčiau atsakęs. Dažniausiai žmonės ilgai svarsto, tik paskui priima tokį svarbų sprendimą –

išvažiuoti iš įprastos vietos, persikelti į kitą, nepažįstamą ir svetimą pasaulį. Bet man nutiko kitaip. Nejaučiau nė menkiausios nepažįstamo pasaulio baimės. Jaučiausi kartu ir visiškas našlaitis, ir kažkokios galingos jėgos globotinis. Dėl to lengvai leidausi į kelią, susirinkęs visą savo turtą – nedidelį lagaminėlį drabužių, maisto kelionei. Motinai prisiminti pasiėmiau jos medalioną. Buvo dar ir kitų daiktų, bet pamaniau, kad jų perteklius tik trukdytų: kam dar tie daiktai, jei gana medaliono, kad prisiminimai visiškai atgytų?

Atvažiavęs į N. miestą, pradėjau nuo nulio. Teturėjau vieną tikslą – mokytis. Žinojau, kad turiu mažai šansų, nes man jau buvo dvidešimt šešeri. Bet taip pat žinojau, kad šioks toks šansas man lieka. Ir aš juo pasinaudojau. Dirbau ir uoliai mokiausi. Turbūt gamta mane apdovanojo gabumais, nes ėmiau savarankiškai laikyti egzaminus, peršokti iš vienos klasės į kitą. Nekreipdamas dėmesio į kartais dešimčia metų jaunesnių bendraklasių patyčias. Sulaukęs trisdešimt penkerių, įstojau į universitetą, jį irgi baigiau eksternu. Taip tapau tuo, kas esu – ne tik N. mieste, ne tik šalyje, bet ir visame pasaulyje žinomu mokslininku. Lygiai taip pat, regis, būčiau galėjęs tapti kuo kitu. Tiesiog šiame gyvenime reikėjo kuo nors tapti, konkretizuotis. Ir aš „konkretizavausi“. Tai, be abejo, suteikė man „padėtį“, materialines sąlygas egzistuoti. Aš sukūriau šeimą, – ne todėl, kad būčiau labai apie ją svajojęs: tiesiog daugelis turėjo šeimas. Ir taip išsprendžiau vienatvės problemą: nors ir keista, kaip tik dideliame mieste, tarp žmonių, buvau stipriai pajutęs vienatvę, kurios nepažinojau, kai gyvenau su mama, o

paskui vienas kalnuose. Ten nebuvau vienas – ištikimi mano draugai, pašnekovai, patarėjai buvo medžiai ir kalnai, paukščiai ir net avys. Dabar net jei prieidavau prie medžio kur nors miesto skvere, nejaučiau su juo ryšio. Jis man buvo svetimas, kaip ir aš jam. Ir kai glostydavau ranka jo žievę, jis neatsakydavo man, kaip tą darydavo mano sodo medžiai.

Sykį prie gatvės kampo pamačiau moterį, pardavinėjančią raudonas tulpes, ir nusipirkau visą pintinę. Parsinešęs gėles namo, pamerkiau kambaryje. Bet jos irgi buvo svetimos. Tai nebuvo mano mamos gėlės, kurios čiulpė syvus iš jos kūno ir pražysdavo dėl jos organizmo. Šios buvo tarsi popierinės, tarsi plastikinės. Ir aš, suglėbęs jas, išmečiau į šiukšlių vamzdį laiptinėje. Viskas buvo svetima, gerklę smaugė ilgesys. Dėl to vedžiau. Ir negalėčiau pasakyti, kad nemyliu savo žmonos ir vaikų, kurie kreipiasi į mane „tėti", mato mane kaip kažkokį „tėvą". Suprantu, kad esu jiems reikalingas, – jiems visiems. Bet... Ilgainiui vis aiškiau suprantu, kad aš iš esmės esu tas iki dvidešimt penkerių... Aš – tai tų mano metų paslaptis.

Kartą pabudau ryte ir supratau, kad turiu važiuoti ten, į tą plokščiakalnį. Skubiai. Net paskambinau ir atšaukiau paskaitas universitete, kuriame dėsčiau. Palikęs mašiną apačioje, ėmiau kopti pažįstamu takeliu. Po dviejų valandų jau buvau vietoje. Ten, kur stovėjo mano troba, tebuvo pelenų krūva. Kažkas ją padegė: galbūt turistai. O gal tai padarė mama, norėdama man padėti – mano atminčiai: galbūt vėl atūžė audra ir trenkė žaibas. Kad atmintis taip labai negeltų. Nes kai regi tik

pelenus, tada lengviau. Ir daugelis sodo medžių paseno, stirksojo nudžiūvę arba supuvę. Bet ta vieta... Netikėjau savo akimis – ji švytėjo it raudona pašvaistė. Raudona šventiška dėmė apleisto sodo fone. Buvo pats tulpių žydėjimo metas – jos suvešėjo, dabar jų buvo ne šimtai, o tūkstančiai. Parklupau ant kelių ir panėriau veidą tarp žiedų. Švelnūs žiedlapiai prisilietė man prie kaktos, akių, skruostų, per kaklą nuslydo vėsa. Jos buvo gyvos. Mane pervėrė drebulys. Pajutau, kad prie manęs prisilietė mano motina. Ji buvo čia, visai greta – šių gėlių šaknys raizgėsi į jos kūną...

Mano šeima nieko nežinojo apie tolimą mano praeitį (ir apie tą kelionę tepasakiau, kad skubiai vykstu į komandiruotę). Taip geriau. Tam tikrų dalykų verčiau nežinoti. Nes žinojimas kartais gali viską sugriauti.

Vienintelis dalykas, apie kurį kartais su liūdesiu pagalvoju – mane kada nors užkals ankštoje sandarioje dėžėje, o ne paguldys nuogą į drėgną žemę. Ir užkas kuo giliau, į dviejų metrų gylį, kad gėlės savo šaknimis nepasiektų raudonos beprotiškos mano širdies.

ranka

Janiną Naudužienę kažkas išprievartavo už krūmų gūdžią sekmadienio naktį Bezdonių (keistas pavadinimas) miško parke, kai ji ėjo namo iš savo draugės Veronikos Abramikienės gimtadienio. Vos išlipusi iš autobuso ji pastebėjo, kad drauge su ja (pro kitas duris) išlipo vyriškis tamsia striuke: bet juk neims bėgti paskui autobusą ir rėkti, kad jis sustotų ir vežtų ją toliau (į tolimesnį rajoną, kur jai nėra ką veikti), nes, matote, išsigando. Išlipo tai išlipo, nusprendė nekreipti dėmesio ir be reikalo sau nervų negadinti, ir taip jautėsi gan pavargusi (keista, kad gimtadienis – beje, triukšmingas, – nesuteikė jėgų, o atvirkščiai – išvargino).

Vyriškis ėjo iš paskos, atsilikęs per kokius penkiasdešimt metrų. „Skuba, kaip ir aš, namo, pas savo vaikelius", – ramino save Janina, spartindama žingsnį ir pasukdama tamsia alėja, vedančia per nedidelį miško parkelį prie šviečiančių pro medžius daugiaaukščių. Kaip dažnai ta apgaulinga „artimos prieplaukos šviesa" mus suklaidina: vargu ar ji būtų ryžusis pasukti į palinkusių prie žemės liepų ir ąžuolų patamsį, jei būtų reikėję kone apčiuopomis eiti pusvalandį. Tačiau „šviesa priekyje", „visiškai greta" bylojo apie saugumą, apie artimą jau-

kumą ir tą laimingą, nerūpestingą sielos būseną, kuri apims, vos praversi buto duris, užeisi į mažą, jaukią virtuvėlę, užkaisi arbatinį... Ji jau girdėjo, kaip švilpia arbatinis, leisdamas garus, jau mėgavosi kvapnios arbatos aromatu, tik staiga kažkieno ranka (kieno gi, jei ne to vyriškio) užspaudė jai burną, ir svetimo, sunkiai alsuojančio, galingo kūno svoris privertė jos kelius sulinkti, ji pargriuvo ant žemės kone veidu, vos spėjusi ištiesti į priekį rankas. Tą akimirką jai nutiko kažkas be galo keisto: užuot rėkusi ir įnirtingai priešinusis (beje, ji turėjo nedaug šansų išsisukti tokią vėlyvą valandą ir tokioje vietoje), ji visa staiga sustingo. Tarsi jos valią būtų kas paralyžiavęs: taip nutinka, kai gyvatė kerta aukai ir ta sustingsta nuodų surakintais raumenimis. Moteris pajuto, kaip vyras atlenkė peilį, mintyse atsisveikino su gyvenimu, tarsi sielos gelmėse būtų tik ir laukusi jo pabaigos, nedrįsdama sau to prisipažinti ir pati prieš save pakelti ranką. Beje, niekada nesužinosime, kaip iš tiesų paaiškinti tokį keistą Naudužienės elgesį. Tačiau... Tačiau vyriškis, kaip pasirodė, visai neketino perpjauti savo aukai gerklės: jis tik pakišo ranką jai po sijonu, – ir staiga Naudužienė pajuto, kad ji be kelnaičių, ir tai ją dar labiau sukaustė. Ją sukaustė net ne gėda, o siaubas, kuris atrodė kaip sapnas, taip, sapnas – nes taip negali būti, taip nebūna, likus vos penkioms minutėms kelio iki namų. O kai atsitokėjo, – pajuto savo viduje svetimą kūną, kuris dirbo, ritmingai ir įnirtingai, prieš jos valią varinėdamas ir jos pačios kraują (ji pajuto, kaip drebulį išgujo šiluma ir atsipalaidavimas). Po kokių trijų minučių viskas buvo baigta, – vyriškis gailiai sudejavo,

triskart sutrūkčiojo, stipriai suduodamas visu dubeniu per nuogus jos sėdmenis, kažkas karštas, svetimas, lipnus pliūptelėjo į Naudužienę, ir staiga jis apmirė jai ant nugaros (ji gulėjo ant pilvo, veidu į žolę). Regis, jis buvo nustebintas jos nuolankumo ir dabar, kai pasiekė savo, jautėsi sutrikęs. Taip jis gulėjo ant jos ilgai, sunkiai alsuodamas jai į pakaušį (gal mąstė, ką padarė?), kol ji keistai jį pajuto: jau nebe kaip svetimą, o kaip susijusį su ja neregimomis gijomis. Koks keistas buvo tas jausmas! Jai persidavė jo sutrikimas. Ir kai jis, nejučiomis atsiskirdamas nuo jos, paglostė jai galvą, tai atrodė visiškai normalu. Ir paskui jis iškart dingo, – ji nė nepastebėjo kaip, neišgirdo.

Prabėgs metai, o ji niekuomet nepamirš to jo rankos judesio. Prievartautojo rankos. Nes, matote, Naudužienės atvejis buvo iš vadinamųjų ypatingų. Čia reikia paaiškinti. Naudužienė buvo ištekėjusi už Naudužo jau aštuoniolika metų. Ir visus tuos aštuoniolika metų (o jai prieš mėnesį sukako trisdešimt aštuoneri) ji troško motinystės. Bet kūdikio nesusilaukė, nežinia kodėl. Nebuvo, ir tiek. Ji jau pasitikrino viską, ką galėjo, išsigydė visus uždegimus ir net triskart dėl to gulėjo ligoninėje. Ne, kūdikio nebuvo. Čia Naudužui būtų buvę ne pro šalį nueiti ir pasitikrinti, bet juk žinote, ką reiškia vyriškas išdidumas. Visi vyrai mano, kad dėl nevaisingumo kaltos vien jų žmonos, o į jų įtarinėjimus reaguoja audringai, kone kaip į pasityčiojimą. Nepasakytum, kad Naudužienė būtų tempusi savo vyrą į konsultacijas, o jis būtų priešinęsis, – ji nebuvo iš tų jaunų kovingų emancipuotų moterų, kurias nūdien sutinkame gatvėse. Ne, gerbda-

ma vyrišką jo išdidumą, ji laukė. Laukė, kada jis pats kreipsis, „kur reikia“, kada pagaliau suvoks, kad vis dėlto kaltas jis... Nesikreipė, nesusivokė.

Koks ryšys tarp šių dviejų situacijų? Nereikia didelio proto, kad susigaudytum. Kai Naudužienė vargais negalais iš parko parsigavo namo, ji, žinoma, buvo ištikta šoko. Bet ir čia pats likimas (ar Dievas?) buvo jos pusėje: jos vyras, Naudužas, kaip tik buvo išvykęs į komandiruotę, tad ji turėjo ganėtinai laiko atsitokėti ir viską apgalvoti. Pagulėjusi ant sofos ištikta stuporo, ji staiga ėmė verkti ir verkė, kartkartėmis net raudojo, kokį pusvalandį. Niekas jos negirdėjo. Ir ji nejautė poreikio skambinti draugėms (dabar jas norėjo matyti kuo mažiausiai). Tik štai pašoko ir, siaubo apimta, puolė į vonią. Atrodė, nusigrandys nuo savęs ne tik parke prilipusį purvą, bet ir pačią odą. Tačiau jausmas, kad „viduje purvas“, neblėso. Iš „vidaus“ išplauti savęs, kaip iš išorės, ji negalėjo. Na, jei ir būtų galėjusi, tas jausmas vis tiek nebūtų išgaravęs.

Tik tada, kai sulaukusi ryto kreipėsi į moterų konsultaciją, kur buvo atlikti visi tyrimai įmanomoms ir neįmanomoms lytiniu būdu plintančioms ligoms nustatyti, ir kai po trijų dienų įsitikino, kad niekuo neserga ir sirgti negali, ji nusiramino. Jos mintys prašviesėjo, jausmas, kad „viduje purvas“, beveik išnyko, ir ji ėmė galvoti, kad tai, kas nutiko, iš tiesų tėra sapnas. Kodėl gi ne. Kodėl jokių pėdsakų nepaliekančio siaubo nelaikyti sapnu? Ir ji apsidžiaugė, ir padėkojo likimui, kad vyras nieko nežino ir negalės jai būti gyvas priminimas (kad tai ne sapnas) bėgant metų metams...

Tik štai, kaip jūs jau atspėjote, visiškai savęs apgauti Naudužienei nepavyko. Po devynių mėnesių ji lyg niekur nieko pagimdė sveiką ir labai gražų berniuką, kurį pavadino Leonardu, pagal Leonardą da Vinčį. Pakvaišęs iš laimės vyras tam neprieštaravo (nors širdies gilumoje vylėsi, kad jo garbei sūnų pavadins Jonu). Žinoma, įrodymų, kad berniuko tėvas – prievartautojas, nėra, nes po savaitės grįžęs iš komandiruotės vyras lovoje nedavė Naudužienei ramybės visą mėnesį. Ir visiškai įmanoma, kad jo reprodukcinės galios staiga nubudo, juk būna tokių stebuklų ir sutapimų. Tačiau, sutikite, labai jau menka tikimybė.

Bet Naudužienei ir ji buvo svarbi. Nors jai, kaip ir mums, buvo aišku, kieno sūnus, ji troško save apgauti ir manyti, kad galbūt pagaliau pastojo nuo savo vyro. Ir kadangi tokios mintys buvo patogesnės ir suteikdavo ramybę, o kitokios – nepatogios ir keldavo vidinį nerimą, Naudužienė pamažu priprato kaip tik taip galvoti. Tuomet, sutikite, ne tiesa svarbu. Tik kartais, kai pavargdavo nuo vyro ir net, būdavo, imdavo jo nekęsti (o tokie laikotarpiai užeidavo), ji staiga prisimindavo tą ranką sau ant galvos – tą paskutinį judesį, netinkantį prievartautojui ir maniakui, – jis paglostė ją nežinodamas, kaip išsiskirti, o paskui amžiams pranyko naktyje. Tarsi būtų nujautęs, kad palieka joje sėklą, kuri sudygs ir šitaip jie susijungs, per kraują, amžiams. Ten, dausose. Ir tada ji imdavo raudoti, pati nežinodama kodėl: taip smarkiai, kad vyras Naudužas, mūvėdamas vien šeimyninėmis languotomis trumpikėmis, vidurnaktį palinkdavo ties ja ir, kvėpuodamas į ją negeru nakties kvapu, vapėdavo: „Na, ko tu, kas

tau? Kas nutiko? Ko tyli? Kas nutiko?“ Bet Naudužienė tik verkė, verkė, nieko nesakydama, įsikniaubusi veidu į pagalvę, kol išsekdavo ašaros ir ji užmigdavo, staiga keistai nusiraminusi, kaip nusiramina apie viską pamiršę tie, kurie bent sykį dirstelėjo į išvirkščiąją pasaulio pusę.

328-asis traukinys

Šis traukinys nebuvo panašus į kitus: cigaro formos, ilgas, be vagonų sudūrimų, ištisinis. Pro veidrodinius langus negalėjai matyti, kas dedasi viduje. Ir dar viena keistenybė: jis teturėjo numerį (328). Kur važiuoja, iš kur – niekas nežinojo. Žinojo tik tie, kurie pirkosi į jį bilietą: kosminės kainos. Tarp mano pažįstamų nebuvo nė vieno, kuris būtų įstengęs pakloti tokią sumą.

Mums buvo skirti kiti traukiniai – apdaužyti, neretai išmuštais langais, su nuplyšusiomis, supjaustytomis sėdynėmis, niekad nevalomi (kam valyti šiukšliadėžę?). Vėjas nešiojo tarp sėdynių popieriaus skiautes, daržovių lupenas, rideno tuščius butelius, kurie garsiai bildėjo, riedėdami ir atsitrenkdami į surūdijusias bebaigiančių pūti suoliukų kojas. Jei dešimt metų nekeiti drabužių, iš jų telieka skarmalai. Šalies, kurioje gyvenau, Vyriausybė vos įstengė aprūpinti ministerijų valdininkus, kad jų gyvenimas būtų pakenčiamas: tam buvo skiriama didžiausia skurdaus biudžeto dalis. O vadinamieji „paprasti žmonės" buvo palikti likimo valiai. Iš viso keista, kad apskritai važinėja traukiniai ir autobusai, sunkvežimiai, nurašyti dar prieš dešimt ar dvidešimt metų.

Gyvenome nejaukioje tyrlaukių šalyje. Kupranugarių, smėlynų ir gyvačių šalyje. Įpratome kentėti nepriteklius – alinantį karštį, nakties šaltį, beskonį, vis tą patį maistą. Mūsų veidai buvo įdegę, nerimstančių vėjų nugairinti, rankos – sugrubusios nuo sunkaus fizinio darbo. Tas darbas nebuvo „mėgstamas", kaip perskaičiau vienoje knygelėje apie „darbininkiškąją valstietiją". Aš apskritai gyvenau mieste, bet plušėjau kaip darbinis gyvulys, kad nenustipčiau iš bado. Neturėjau už ką turguje nusipirkti maisto. Miesto bibliotekoje tarp nukvailėjusių mūsų politikų knygų šlamšto aptikau kažkokio Whitmano tomelį, nežinia kaip patekusį į apleistą mūsų kraštą. Ir nustebau, kad apskritai esama tokių – kitokių negu mes visi – žmonių. Kad kažkur tokia laisvė: ir riksmas, ir skrydis.

328-asis traukinys stovėjo specialiame perone (iš abiejų pusių – aukštos tinklinės tvoros), saugomas uniformuotų ir kažkodėl automatais ginkluotų žmonių. Įžengti į tą peroną buvo galima griežtai tik su bilietais. Niekas iš minios, plūstančios pro šalį į kitus peronus, nekreipė dėmesio į tai, kas nesisiejo su jų gyvenimu. Niekas niekada nevargino savęs klausimu: kas per traukinys, iš kur, kodėl specialiame kelyje – visi skuodė it skruzdės, susitelkusios į savo nešulį (o tempė daugiausia maišus ir didžiules rankines, kuprines).

Bet aš pastaruosius dvejus metus vis imdavau ir užlipdavau ant pėsčiųjų tilto virš bėgių, – laisvu nuo bukinančio darbo metu, – ir nuo ten ištisas valandas žiūrėdavau

į atvykstančius ir išvykstančius traukinius. Gūždamasis nuo šalto vėjo, nekantriai laukdavau tos akimirkos, kai į šeštąjį peroną sugužės uniformuoti ir automatais ginkluoti žmonės ir stos į savo postus. Jie pasirodydavo tiksliai kaip laikrodžiai, be penkių šešios, likus dvidešimčiai minučių iki traukinio atvykimo – ir laukdavo. Laukdavo, norėdami pasitikti ir išlydėti baltą plieninį cigarą, stovintį viso labo tris minutes.

Per dvejus metus tik triskart mačiau keleivius, praeinančius pro kontrolės punktą perono pradžioje ir sėdančius į traukinį: kur jie važiavo? Kas jie buvo? Sykį tai buvo storas ponas tamsiu kostiumu, su prieštvanine lazdele. Kitą sykį – trisdešimtmetė moteris, su skrybėlaite ir odiniu lagaminu. Pagaliau buvo senis, paskutinį sykį, prieš pusmetį, labai garbus. Lydimas tarno (tarnas palydėjo iki perono ir grįžo). Daugiau keleivių nemačiau. Iš vagonų niekas niekada neišlipdavo, nors durys kartais (manau, automatiškai) atsidarydavo.

Keistas traukinys – kartais jis žadindavo beprotiškas mintis apie traukinį vaiduoklį, pasak legendos, pasirodantį tai čia, tai ten, judantį ne tik erdve, bet ir laiku. Tačiau aš netikėjau pasakomis. Nors nuo tokios minties (kad greta yra kažkas neįtikėtina, paslaptinga) man svaigo galva.

Mano draugas Emilis dirbo geležinkelio policijoje, jo padedamas galėjau susisiekti su vienu iš kariškių, saugančių tą peroną. „Ir kam tau to reikia?“ – klausė manęs Emilis, vesdamasis supažindinti. Aš tylėjau.

Po pusvalandžio sėdėjome purvinoje užeigoje prie stoties, šiukšlėse iki ausų, ir gurkšnodami karštą birzgalą (iš stiklinių su riebiomis dėmėmis) tylėjome. Jau verčiau tylėti. Žmogus, su kuriuo susipažinau, buvo arba labai gudrus, arba tiesiog mulkis. „Nieko aš nežinau, – kalbėjo jis man. – Gal tai ir traukinys vaiduoklis. Man tas nerūpi. Man už tai moka gerus pinigus. Net jei jame važiuotų velniai su ragais – man tas nerūpi." Toks buvo tipas. Visa mano šalis buvo pilna tokių tipų: žmonės iš traukinio vaiduoklio galėjo būti marsiečiai, gyvi lavonai, – kas tik nori. Traukinio atvykimas ir išvykimas duodavo didelį pelną – stoties, miesto administracijai, o gal ir visai valstybei (Vyriausybei). Aprūpino darbu dešimtis žmonių. Ir to pakako, kad visi pasakytų: „Tegul tai protu nesuvokiama, neįtikėtina, – bet aš pasistengsiu apie tai negalvoti. Nustumsiu tą mintį kuo toliau. Svarbiausia – pinigai, mano gyvenimas." Nes kalbama buvo apie fizinį išlikimą smėlingoje mūsų šalyje.

Manau, jei į mūsų dykumą būtų atskridę marsiečiai ir pasiūlę mūsiškiams pinigų, – šie būtų nustebę ir apsidžiaugę, neteikdami jokios reikšmės ateiviams. Nesuprasdami nei įvykio svarbos, nei prasmės. Štai kaip galima susiaurinti žmogaus mintis ir jausmus (iš skurdo ir baimės dėl ateities).

Po to nesėkmingo mėginimo ką nors išsiaiškinti nusiraminau ir nusprendžiau nuo šiol tiesiog stebėti traukinio atvykimą ir išvykimą (ir visą tą kariškių atėjimo ir išėjimo ritualą). Gal ir geriau, kad liko paslaptis – kaskart tolumoje pasirodęs sidabrinis taškelis artėdamas audrino man širdį.

Tai nutiko netrukus, vieną vakarą, kai stovėjau ant tilto ir žiūrėjau – jau kelintą kartą – į ką tik sustojusią sidabrinę strėlę.

Tądien mano nuotaika buvo itin niūri: iš pietų atskriejęs karštas smėlis užpustė mano lauką, kurį drauge su sergančia motina puoselėjome visą vasarą (tikėdamiesi turėti nors kiek maisto žiemą). Ir dar sužinojau, kad mergina, kurią mylėjau ir kuriai negalėjau nieko, išskyrus skurdą, pasiūlyti, susitikinėja su ugniagesių užkardos viršininko sūnumi (ugniagesiai čia, kaip ir visame pasaulyje, gyveno geriau už kitus). Žiūrėjau į stovintį ant bėgių cigarą ir nemačiau jo: gyventi – kam? Kam gimiau? Kad rausčiausi (be naudos) žemėje – ir būdamas dvidešimties, ir trisdešimties, ir šešiasdešimties (man netrukus turėjo sueiti trisdešimt)? Ką aš galiu toje skylėje? Nemačiau nė menkiausios švieselės, nė mažiausios perspektyvos ateityje. Staiga vieno vagono durys atsivėrė ir – pirmąsyk per visus tuos metus – tarpduryje pasirodė žmogus. Jis buvo neįprastai apsirengęs, neįprastu kostiumu, neįprastai sukirptu, bet visiškai žmogiškas. Nužengė į peroną ir nuėjo prie laiptų. Ir tą pat akimirką nuojauta man pakuždėjo, kad jis eina prie manęs. Vos susilaikiau nepabėgęs. Pabėgti? Po tiek metų? Kai galbūt mįslės įminimas ateina pats?

– Matau jus jau daugel metų šioje vietoje, – pasakė jis prieidamas ir švelniai šypsodamas (kokių penkiasdešimties metų impozantiškas vyriškis, apsirengęs naujutėlaičiais drabužiais). – Po poros minučių traukinys pajudės. Jūs turbūt norėtumėte juo pavažiuoti?

– Taip, – atsakiau, slopindamas netikėtą baimės priepuolį. (Pavažiuoti iki kur? – ar tik ne į aną pasaulį?) – Einam? Tai laiko traukinys? (Buvau įsitikinęs, kad taip.)

– Na, ką jūs, – nusišypsojo vyras. – Tai paprastas traukinys, tik labai šiuolaikiškas. Pamatysite.

Kai prisiartinome prie kareivio su automatu, vyriškis jam parodė kažkokį dokumentą ir šį tą pasakė, tik nenugirdau, ką: ir mes įėjome.

– Na štai, drąsiai eikite.

Aš užėjau.

Pirmiausia mane prabloškė šviesa: ryški, šilta, sklindanti neaišku iš kur.

– Eikite toliau.

Nuėjau ilgu koridoriumi, su nuostaba regėdamas, kad kur ne kur pro užuolaidas šmėstelinčios kupė panašios į kilimuose ir gėlėse skendinčius kambarius. Tai iš čia, tai iš ten, iš visur sklido tylus juokas, šnabždesiai, kiti garsai, bylojantys apie visišką pasitenkinimą gyvenimu.

– Prašom čia.

Prieš mane atsivėrė durys, ir aš įžengiau vidun. Ant sofos (pačios tikriausios sofos) tysojo moteris. Marškinėliai, pusiau apnuoginantys krūtinę, ir trumpučiukai šortai – tai viskas, kuo ji buvo prisidengus. Ji gulėjo ir skaitė ryškų spalvotą žurnalą, nuo kurio atsitraukė vos man įėjus.

– Tai naujasis mūsų draugas, – pasakė vyriškis, pristatydamas mane. – Jo vardas... Omaras.

– Omaras, kaip tavo mėgstamas patiekalas.

Moteris nesidrovėdama išsitempė ant sofos ir nusijuokė.

Staiga vagonas be garso – ir nė kiek nesupurtytas! – pajudėjo iš vietos – nuskriejo, vis didindamas greitį: tik iš šmėsčiojančių pro langą stulpų (iš lauko langai buvo veidrodiniai, o iš vidaus viskas buvo matyti) supratau, kad važiuojame.

– Jūs turbūt patiriate nedidelį šoką? – paklausė vyriškis, atsisėsdamas į minkštą krėslą priešais (aš irgi sėdėjau minkštame krėsle). – Norite valgyti? Aš užsakysiu.

Jis paėmė nuo stalo ragelį (panašų į telefoną, tik be laidų, su antena) ir paspaudęs mygtuką pasakė:

– Prašom visą pietų kompleksą.

– Jūs pamiršote nurodyti kupė numerį, – išdrįsau pareikšti, kai jis padėjo ragelį ant stalo.

– Jie žino, kas iš kur skambina, – nusijuokė vyras. – Čia viskas kuo patogiausia.

Tik dabar supratau, kodėl man čia taip gaivu ir kodėl aš toks žvalus – už lango, nors buvo vakaras, tvyrojo bene trisdešimt laipsnių karščio, o čia dvelkė vėsa, kaip prie jūros. Vadinasi, čia savas oras ir sava temperatūra.

– Na ką, Omarai, – pasakė vyriškis (jis taip ir neprisistatė – ir nepristatė moters), – papasakokite apie save. O, beje... – kiek padvejojo. – Aš viską apie jus žinau.

– Viską? – jis pradėjo mane kiek erzinti.

– Tai yra žinau, kas svarbiausia: esate alkanas, neturtingas, neturite jokių perspektyvų, jokių vilčių.

Aš tylėjau.

– Aš jums dėl to nepriekaištauju, supraskite, tai likimas. Jūs gimėte ir gyvenate kitame pasaulyje negu mes.

– Kitame?

– Taip, pasaulyje, neturinčiame perspektyvų.

– Verčiau supažindink jaunuolį su savo šeima, – staiga pasakė, atplėšdama akis nuo žurnalo, moteris. – Leisk jam viską pamatyti.

– Tu teisi.

Vyriškis paėmė nuo stalo ragelį (kaip aš jį pavadinau) ir kažką nuspaudė – įmontuoto į sieną televizoriaus ekranas nušvito.

– Tuojau, lukterėkite.

Po minutėlės ekrane pasirodė mergina, kokių dvidešimties, ji gulėjo vonioje – pamaniau, kad tai filmas.

– Tai mano dukra Andžela, – pasakė vyriškis. – Susipažinkit.

Ji kalbėjosi su juo, atsakinėjo jam angliškai – nė kiek nesidrovėdama.

– Ji – kur? – paklausiau aš, kai jis baigė trumpą pokalbį.

– Toli. Vienoje turtingoje šalyje, mano namuose. O dabar žiūrėkite.

Ekrane ėmė mirgėti dešimtys, šimtai kalbančių paveikslėlių: kalbančių visomis kalbomis.

– Tai viso pasaulio televizijos, šimtas keturiasdešimt kanalų. Kiek kanalų turite jūs?

– Televizorius mūsų šaly – prabanga, – paaiškinau aš.

– Bet kiek turite kanalų?

– Vieną, – pasakiau. – Valstybinį.

– O kas dar jums prabanga?

– Dviratis, lygintuvas, elektra.

– Jūs neturite elektrinės? – paklausė moteris.

– Mes neturime tiek pinigų – mokėti už elektrą.

– Tai gyvenate prie žvakių, kaip praėjusiame amžiuje?

– Taip, – atsakiau aš.

– Nuvesk jį į baseiną, tegul pamato.

Ir vyriškis nusivedė mane į gretimą vagoną, kur iš tiesų dideliame rezervuare, nutviekstame švelnios šviesos, muzikai grojant plaukiojo keletas merginų ir vaikinų. Visiškai nuogų.

– Nesistebėkit, – paramino vyriškis. – Mūsų traukinyje daug keistenybių. Norite išsimaudyti?

– Taip, – atsakiau.

Nusivilkau visus drabužius ir įlipau į vandenį: niekada nebuvau plaukiojęs traukinyje. Vyriškis kažką šūktelėjo, ir keletas merginų priplaukė prie manęs, suspaudė mane trigubame glėbyje: aš dusau nuo jų kūnų.

– Ką, gerai? – kvatojosi vyriškis ant baseino krašto.

Staiga prisiminiau ligotą savo motiną, nuo kurios kas akimirką vis labiau tolstu, ir pajutau sielos spazmą.

Merginos tuo metu žaidė su mano kūnu kaip su daiktu, kvatodamos ir vartydamos išsigandusį mane kaip lėlę.

– Koks mielutis!

– Koks liesutis!

Pagaliau man pavyko išslysti iš ilgų jų rankų ir atsidurti ant kranto. Stovėjau, visas šlapias, kol vyriškis padavė man paklodę.

– Nusišluostykit ir apsivilkit štai šitą, – kitoje rankoje jis laikė chalatą.

Į kupė grįžau vilkėdamas chalatą.

– Sėskitės, na, ką pasakysite? Štai jūsų pietūs.

Ilgai valgiau, pats vienas – jie abu žiūrėjo.

– Mes viską turime, – staiga pasakė vyriškis, – o jūs nieko. Sutikite, toks kontrastas įdomus.

– Taip, – tyliai atsakiau, tebekramtydamas keptą antį.

– Štai šis žiedas, – jis paėmė moterį už bevardžio piršto, – kainuoja... Kiek jūs gaunate per mėnesį?

Įvardijau sumą.

– Puiku, – nusijuokė vyriškis. – Dar geriau, negu maniau. Tuomet čia, – jis pabeldė pirštu į žiedą, – šimtas jūsų gyvenimo metų. Tas žiedas kainuoja šimtą jūsų darbo metų, a? Nejau tai nesukrečia?

– Kas? – paklausiau.

– Kad visas jūsų gyvenimas telpą į tą niekingą daiktą. Prisipažinkite, – ar jūs nenorėtumėte jo įsigyti? Štai visas jūsų darbas – visas jūsų likimo siaubas.

– O ana ten, – pasakė moteris, – ana ten batai (ji parodė į kampe stovinčius vyriškus batus), kainuojantys trejus jūsų darbo metus. Jūsų gyvenimo.

– Taip, – atsakiau aš (buvau susikaupęs į kramtymo, rijimo ir virškinimo procesus).

– Mes – persisotinusi visuomenė: pavargome nuo persisotinimo. Mūsų idealas – mėgavimasis ir komfortas. Bet mums jau nusibodo mėgautis namie, tarp tokių pat kaip mes. Kad geriau pajustume savo laimę – laimę turėti visokeriopų turtų, – mums reikia kontrasto. Šis traukinys – technikos stebuklas: važiuodami jaučiamės jame kaip namie. Ir kartu esame laukinėje gamtoje, apsupti žmonių skurdo, nelaimių, nepriteklių... Jūs mus suprantate?

– Taip, – atsakiau aš.

– Jūs mus niekinate?

– Taip, – atsakiau.

– Ačiū už nuoširdumą – žadinate man pagarbą. Kiekvienas normalus žmogus turi mus niekinti, – ar ne tiesa, brangioji?

– Taip, – atsakė moteris.

– Mes pravažiuojame pro kitą, mums nesuvokiamą, gyvenimą, kad pasimėgautume savo viršenybe, suvokimu, kad esame išrinktieji. Kaip malonu žinoti, kad tie pietūs, kuriuos jūs valgote dabar ir kuriuos mes valgome kasdien, jums ir tokiems kaip jūs kainuoja du mėnesius sunkaus, alinančio darbo. Ar jūs mus suprantate?

– Taip, – atsakiau aš.

– Tai sukrečia – suvokti, kokią jėgą, kokius turtus turi. Šioje šalyje mes visi – visi šiame traukinyje – ateiviai iš kitos planetos, milžinai. Kiekvienas mūsų gauna kelis kartus daugiau nei jūsų prezidentas.

– Jei, žinoma, turėtume omenyje oficialią jūsų prezidento algą, – nusijuokė moteris. – Jūsiškis juk vagis?

Nieko neatsakiau.

– Matyti svetimą skurdą, svetimą skausmą ir bevilti̇škumą, kai pats esi saugus ir apsirūpinęs, – labai malonu. – Vyriškis atidžiai įsispitrijo į mane. – Tokia niekšiška žmogaus prigimtis. O mes ją puoselėjam. Mes jai tarnaujam. Kodėl jūs tylite?

– Nežinau, ką pasakyti, – prisipažinau aš.

– Pavyzdžiui, galėtumėt paklausti, kur mūsų užuojauta? A? Atsakysiu: ji yra. Kartais man gaila šių žmonių, pavyzdžiui, jūsų. Bet ar yra prasmė jų gailėtis? Mes, – jis linktelėjo moters pusėn, – neteisybės nepakeisim. Ir

niekas nepakeis. Kiekvienam savo. Ir man ypač malonu, kad galėčiau, tarkim, padovanoti jums žiedą (jis jai ne taip ir reikalingas) ir išgelbėti jūsų gyvenimą, – bet nepadovanosiu. Itin malonu, kai nepadarai gera, suprantate?

– Mes – malonumų ieškotojai, – pridūrė moteris.

– Kam jūs tai sakote *man*? – paklausiau.

– Kad patirtume malonumą – nejau nesupratote? – atsakė vyriškis. – Jus turbūt pribloškia neslepiamas mūsų cinizmas. Bet mes sąmoningai jį pasirinkome (tai galbūt mus net šiek tiek pateisina). Cinizmas kartais suteikia patį stipriausią malonumą, – kaip ir apskritai visa, kas šėtoniška. Mes apskritai daug kuo šėtoniški, – ar nepastebėjote?

– Pastebėjau, – atsakiau.

– Aš truputį panašus į velnią, ar ne? O mano draugė – į žavią raganaitę, ar ne taip? Parodyk, brangioji, jaunuoliui kanopėles. Juokauju, juokauju, žinoma. Bet jei šėtonas egzistuoja, tai mūsų malonumai, be abejo, yra dovanoti jo.

– Bet malonumai stipresni už mus, suprantate? – pasakė moteris.

– Mes visi aptukome, – toliau kalbėjo vyriškis. – Mums visiems gerai – man, mano vaikams, seniems tėvams. Manau, kažkas nutiko mūsų jausmams. Seniai. Jūs esate patekęs į siaubingą gyvenimo aklavietę ir įsivaizduoju, ką dėl to išgyvenate. Bet... bet jums galima ir pavydėti. Jūs turbūt esate arčiau Dievo, tyrumo, kalbant apie jausmus.

– Suprantate, mes pernelyg protingi, kad mums pakaktų vien cinizmo, – palaikė jį moteris. – Mes nebijome daiktų pavadinti tikraisiais vardais.

– Taip, mėgstame tiesą, – štai kur esmė... – vyriškis ūmai užsigalvojo. – Arba, tarkim, jūsų sampratos. Juk matau, kad turite sampratų: kaip reikia elgtis, kad gerai jaustumeisi, ką galima sakyti, o ko ne. Turite daugiau orumo negu mes. O mes paleidome vadeles.

– Sąmoningai ir su malonumu, – pasakė moteris. – Tarkim, čia, traukinyje, visur sanguliaujama, – tai lyg garnyras prie čia patiekiamų malonumo patiekalų. Ir tas niekam nesukelia priešiškumo – čia visi tokie.

– Paklausykite, – tarė vyriškis.

Lioviausi kramtęs ir įsiklausiau. Kitapus sienos iš tiesų buvo girdėti aimanos, šnabždesys, juokas.

– Jie sanguliauja, – pasakė vyriškis. – Kai pabaigs šitie, pradės sanguliauti anie. Kartais mes „apsikeičiame žmonomis". Ar esate apie tai girdėję? Jums visa tai neįsivaizduojama: jums svarbu ištikimybė, tyrumas ir visa kita. Žinau. Bet tai – sunkiomis sąlygomis. Mes visi sugadinti *svaiginančio gyvenimo lengvumo*. Svaiginančio. Žinote, kas tai? Tai kaip deguonies perteklius – sukasi galva ir žmogus eina iš proto..

– Ačiū, – baigiau valgyti ir nusišluosčiau lūpas spalvota, švarutėlaite servetėle.

– Na štai, – nusišypsojo vyriškis. – Dabar jūs pavalgėte, išsimaudėte. Ir.... – jis patylėjo, keistai šypsodamas. – Metas mokėti, a? – vėl keistai mirktelėjo.

– Mokėti?

– O kaip manėte? Tuoj jums viską paaiškinsiu. Tai, ką dabar jums padarysime – bloga, gal net šventvagiška. Bet mes, įsidėmėkite, ne tie žmonės, kurie, vadindami

blogį „blogiu“, jo nedaro. Padaryti ką „bloga“ suvokiant, kad tai „bloga“ ir kad to nereikia daryti – visa mūsų mėgavimosi esmė... Nagi...

Jis staiga persimainiusiu veidu ištraukė mane iš už stalo ir nuplėšė chalatą.

– Gulkitės ant jos, – parodė į patenkintą, besišypsančią savo palydovę, – ji skani ir... neužkrečiama. Prisiekiu.

– Ne, – papriešta ravau.

– Tada... bus kitaip, – ir jis, sulenkęs mane per juosmenį, užšoko ant viršaus, o ta moteris, – regis, gana stipri, – jam padėjo.

– Aš prievartauju, – pasakė po kurio laiko trumpam liovęsis mano kankintojas. – Jaučiu tam tikrą pasišlykštėjimą savimi ir kartu malonumą, stipresnį už mane. Tai atlygis už sampratų pamynimą. Ką jūs apie tai išmanote – apie mano jausmus? Aš jus skaudinu, bet ne todėl, kad trokštu jums blogo. Aš trokštu malonumo sau. Ir sakau tai garsiai, nes taip mano mėgavimasis stipresnis, – kai iki galo suvokiu, kas vyksta.

Jam baigus, griuvau ant šono (vis dar užlaužtomis už nugaros rankomis – jie buvo man jas surišę) ir pravirkau: taip ir neištaręs nė žodžio.

– Duočiau jums tą velnio žiedą, – pasakė vyriškis, segdamasis kelnes, – bet žinau, kad numesite jį į smėlį.

– Aš irgi dėl to jaučiu malonumą. Išmokau, – atsiliepė iš kažkur moteris (nieko nemačiau, tik sofos kojeles).

Buvo girdėti, kaip vyriškis plaunasi rankas po čiaupu.

– Nuo to nemirsite – nebijokite, – pasakė kiek patylėjęs. – Nuo to nemirštama. Pažeminimą pamiršite – dar

labiau save mylėsite „už didvyriškai ištvertus kankinimus“. O svarbiausia – jūs man dėkosite, taip. Ir žinote už ką? 328-asis traukinys liausis buvęs jūsų svajonė. Galite manyti, kad aš jus išgydžiau: nuo šiol jums bus lengviau gyventi skurde. Turtai, lengvas gyvenimas panaikina skurdo kančias, teisybė, bet panaikina ir jausmus. Jūsų jausmus. Įsidėmėkite. Lieka tik malonumai.

– Netrukus stotelė, – pasakė moteris.

– Aš jį išmesiu dykumoje, kaip šunį. Kaip *šunį*? Nors man jo ir gaila.

Ne, jis negaus to, ko nori: aš jo nepavadinsiu „gyvuliu“.

– Ar sutinkate pasikeisti vietomis – atiduoti savo jausmus, savo tyrumą ir vientisumą ir gauti mano pinigus? Mano sugedimą? Na, atsakykite?

Tylėjau.

Tada jis stvėrė mane kaip šunytį už plaukų ir išvilko į tambūrą.

– Bent jau atrišk jam rankas, – pasakė moteris. – Būtum gyvulys, jei neatrištum žmogui rankų, palikdamas jį smėlynuose.

Ir staiga jis *linksmai* nusijuokė.

– Šį linksmumą man dovanoja šėtonas – už dar vieną šlykštybę. Patinka man tas jausmas. Aš – gyvulys, ar ne?

Ir jis nuspaudė mygtuką prie durų: traukinys švelniai pristabdė ir sustojo, durys automatiškai atsivėrė.

Jis stumtelėjo mane iš nugaros, ir aš nukritau į dar šiltą smėlį. Traukinys tyliai suūžė, ir netrukus tolumoje temačiau tolstančią strėlę.

Pakilau surištomis rankomis – virš smėlio kopos tekėjo mėnulis.

Keista, nejaučiau pažeminimo – tik jėgą. Kažkas įkvėpė man jėgą: tai buvo išbandymas, supratau. Ištvėriau jį, nepraradęs svarbiausio.

Ėjau ir ėjau, surištomis už nugaros rankomis, – palei bėgius. Užgeso paskutiniai saulės spinduliai, atvėso – man buvo gera. Tai buvau aš. Aš buvau. Visiškai nuogas. Vienas Dievo pamirštoje šalyje.

BALSAS

sunku visiems

Dievas žudikas eina per planetą. Kasdien nužudo milijonus. Darbo daug. Vieniems reikia sustabdyti širdį, kitiems inkstus, tretiems kepenis. Ką nors reikia pasmaugti bronchine astma. O kiek tokių, kuriems reikia padovanoti vėžį, pirmą ir antrą insultą, kraujuojančią skrandžio opą. Darbo daug. Dievas žudikas eina per planetą.

– Dieve, padėk, kad nesusirgčiau vėžiu. Dieve, padėk, kad gyvenčiau. Aš taip noriu gyventi.

Nepadeda. Šiam žmogui vėžys, ir jis miršta, apimtas siaubo. Ir to pasmerktojo neišgelbėja. Kodėl jis toks žiaurus? Kodėl nemato ašarų? Kodėl kankina žmones? Nejau Dievas gali būti žiaurus?

Bet štai jis grįžta namo. Sūnus ir jo Motina, Mergelė Marija, pasitinka jį prie durų. „Sėskis, pavargai, Tėve." – „Nieko, – atsako Dievas. – O jūs ar nebūtumėt pavargę? Kiek milijardų žmonių... Ir kiekvienas reikalauja asmeninio ryšio, asmeninio mano įsikišimo." – „Tu juk nesi žiaurus." – „Na ne, aš – Dievas. Turiu būti Dievas šiame pasaulyje. Jei ne aš, – kas kitas? Dievas turi būti, kitaip negalima. Gali nebūti Žemės ir Saulės, bet kaip be Dievo? Tai neįmanoma. Gal aš ir norėčiau, bet nelemta.

Galiu viską, išskyrus viena – nebūti. Amžinybė tiesiog yra, ir viskas. O aš – amžinybė. Pats neišsirinkau savęs, ir niekas manęs neskyrė būti Dievu. Niekas manęs negimdė ir nekūrė: kas gali sukurti Dievą? Aš pats viską sukūriau. Bet kas aš – nežinau. Žinau, kad esu Dievas, kaip tu – mano Sūnus, o tu – mano Sūnaus Motina. Tačiau to maža, kad žinotum, kas esi pats. Sukūriau šį pasaulį ir juo gyvenu, bet jei vėl jį sunaikinsiu, liausiuosi buvęs Dievas. Tai yra aš būsiu kaip ir anksčiau, bet Dievas – jis turi būti kažkam. Jei tau nesimeldžia, jei niekas gyvas nuo tavęs nepriklauso, tu jau, tiesą sakant, nebe Dievas. O aš norėčiau žinoti, kad esu savaime. Kodėl aš toks. Kodėl esu."

Taip, kaip matyti, kalbėjo visai nepiktas Dievas. Bet juk jis tiesiog nelaimingas, jei gerai apie tai pagalvotum! Jis, vadinasi, nelaisvas, – jei negali nebūti. Kas gi jį pasmerkė amžinai būčiai? Kas atėmė pasirinkimo laisvę? Dar vienas Dievas, kuris jį sukūrė? Ar beasmenė jėga, įtvirtinusi Dievą Kūrėją ir jo sukurtą pasaulį – Žemę, Saulę, žmones? Bet kas gi nustatė tokią pasaulio tvarką?

„Tėve, – sako Sūnus. – Pažiūrėk, kaip kenčia pasaulis. Girdžiu milijonus aimanų, – ten, apačioje. Verkiu su visais verkiančiais, išgyvenu neviltį su visais, išgyvenančiais neviltį. Štai moteris neteko kūdikio, – kaip jai sunku! Vargšelė ji, vargšelė. O štai seneliukas, vienas kaip pirštas, vos kruta, visas kreta – baisu žiūrėti. O štai jauna moteris, nebloga, nepiktos sielos, miršta nuo gėdingos ligos, klaikios nevilties apimta. Tėve, pasigailėk jų! Juk tu gailestingas, žinau. Dieve, kodėl pasaulis turi taip kentėti? Žmonės menki, – bet jie ne dievai, jiems,

skirtingai nei mums, reikia maitinti ir šildyti kūnus, jie kenčia fizinį skausmą, juos kamuoja mintis apie greitą pabaigą. Jiems – kitaip nei mums, neturintiems kūnų ir amžiniems. Mums daug lengviau!"

„Mums lengviau ir kartu sunkiau, – atsako Dievas. – Aš gal norėčiau būti žmogumi. Turėti kūną, kuriuo reikia rūpintis, kad ir liguistą, ir turėti virš savęs Dievą – paramą, viltį, šviesą. Žmonės – tie patys vaikai, tik kartais atrodo suaugę. Bet kaip gera gyventi, kai virš tavęs Dievas, kai žinai, kad esi jo rankose, – ir čia, Žemėje, ir paskui. Nors ir kenti, bet Dievas su tavimi. O kas su manimi?"

„Mes, – sako Sūnus. – Aš, mano Motina, šventieji, angelai."

„Jūs? Aš jus sukūriau. Nebuvo jūsų. Jūs esate ir jūsų nėra, kaip ir tų žmonių. Jūsų galėjo nebūti."

„Kam mus sukūrei?"

„Nežinau."

„Dievas negali nežinoti."

„Jūs pažįstate Dievą?"

Tada Sūnus nutyla. O tada Tėvas sako:

„Esu visko pradžia, – bet kas davė pradžią? Kankinuosi dėl neatskleidžiamos paslapties. Dievas sukūrė viską, – bet kas sukūrė Dievą? Nėra ir negali būti Dievo virš manęs. Kitaip aš ne Dievas. Aš niekam nesimeldžiu, – ar tai neįmanoma? Iš kur aš? Kodėl esu nemirtingas? Kodėl Dievas? Kodėl ne žmogus? Kodėl pats kuriu, o ne mane sukūrė? Kas išrinko mane būti Dievu?"

Tuo metu milijonai žmonių miršta – šią sekundę. Ir daugelis rėkia: „Dieve, kur esi? Kodėl mus palikai?" Jie

mano, kad Dievas neturi problemų. Kad jis neturi savo kančios. Jie mano, kad Dievui taip lengva: perkurti pasaulį, panaikinti mirtį, ligas, perkurti save. Dievas visada stiprus, visada pažįsta save! Ar jūs pažįstate Dievą? Ar nors kartą buvote jo kailyje? Ką galite žinoti apie jo jėgą? Apie jo silpnumą?

kelias į rojų

Kodėl pasaulis toks, o ne kitoks? – kartais svarstau. Kodėl taip reikia, kad mes ir Žemės planeta būtume vieninteliai tokie visatoje? Negyvame šaltame kosmose tarp ledinių žvaigždžių? Jei gerai pagalvotum, – nieko sau: sugalvoti tokią baisią kosminę vienatvę planetai ir žmogui. Juk mums taip vieniša kosmose. A-ū! Mes vieni! A-ū! O štai ką aš galvoju, kai kalbu apie kitokio pasaulio tikimybę: norite, papasakosiu? Tik nesijuokite. Kodėl gi negalėtų būti toks pasaulis: Žemėje visa žydi ir dainuoja, žydra planeta, rojus – ir Veneroje tas pats. Ir Merkurijuje. Ir Marse, savaime suprantama. Ir Jupiteryje. Ir visose Saulės sistemos planetose. Na ir Mėnulyje, jei jau apie tai prakalbom, – kodėl ir ten negalėtų būti gyvybės, atmosferos ir gyvenimo įvairovės. Na, kaip? Linksmiau pasidarė, ar ne? Štai kai pirmieji žmonės pradėjo iš Žemės pro teleskopus žiūrėti, iškart ir pamatė, kad Mėnulyje irgi *pilna žmonių, gyvūnų ir gėlių*. O paskui pažiūrėjo į Venerą ir Marsą, – ir ten tą patį aptiko. Ir toliau, visose planetose – pilna įvairiausios gyvybės! O kai pasiekė (bent jau teleskopu) kitas Saulės sistemas, – ir ten visos planetos su žmonėmis ir gėlėmis. Ir iš ten visi mums rankelėmis moja, sveikina. Visa visata gyvena,

dainuoja, džiaugiasi, – kad ir kur nuskrisi, kad ir kur pažiūrėsi – visur jie, žmonės, kaip ir mes, visur paukščiai, gyvybė! Visa visata – toks pat rojus kaip Žemė!

Na štai kas nors pasakys, – kodėl Dievas nesukūrė tokios visatos? Kodėl mus sugrūdo į negyvo kosmoso gelmę, vienus, nelaimingus? Kodėl aplinkui vien amžinas įšalas ir niekur nė krislelio gyvybės? O gal... gal tai kaip tik ir vertinga... Vertinga? Kaip suprasti? Ogi taip. Mes, kvaileliai, Dievui priekaištaujame, o jis turi savo sumanymą. Juk taip mes tampame lyg ir išskirtiniai: kiek planetų, žvaigždžių, – ir visur aplinkui negyva, *negyvas pasaulis*. Ir tame negyvame pasaulyje – *oazė*. Na kaip? Malonu gyventi *oazėje?* Juk jeigu kiekvienoje Visatos planetoje klestėtų gyvenimas, Žemė būtų ne perlas, ne stebuklas, o viena iš dešimčių, šimtų, tūkstančių tokių pat kaip ji. Mes tiesiog pasiklystume toje kvatojančioje, šokinėjančioje iš džiaugsmo gyvenimo gausoje. Na, skraidytume pas tuos žmones į svečius, į Mėnulį... Juos parsivežtume, kad pamatytų, kaip gyvename (jei mes pirmi būtume išradę raketas, o jie dar ne). Na ir kas? Dar, neduok Dieve, juos, tuos žmones iš Mėnulio arba Marso, dėl ko nors būtų apėmęs pavydas. Neduok Dieve, kokia nors juoda katė būtų tarp mūsų perbėgusi. Štai vienoje planetoje žmonės gyvena, o nekenčia vienas kito, prievartauja, galabija... Valstybė kariauja su valstybe, naikina. O jei priklausytų ne tik skirtingoms nacijoms arba valstybėms, bet ir skirtingoms planetoms! Juk čia oho kiek dingsčių nesutarimams. Mes – žemiečiai, o jūs – mėnuliečiai. Jūs – žemiečiai, o mes – marsiečiai. Juk dar neseniai, įtarę, kad marsiečiai kasa Marse kanalus,

kaip tik taip ir įsivaizdavo žmonės Visatą: štai gretimoje planetoje irgi gyvena žmonės arba kokios kitos protingos būtybės. Ir neatsitiktinai tada ir ėmė vaidentis karai su marsiečiais. O štai dabar imkim ir padarykim išvadas: kai būtų prasidėję baisūs karai, baisi neapykanta (o mes negalime žinoti, ar jie nebūtų turėję tūkstantį, milijoną kartų galingesnės technikos negu mes), ką tada būtume pasakę apie „išmintingojo" Dievo sprendimą apgyvendinti visose planetose gyvybę? Štai tada gal ir būtume pradėję svajoti apie *kitokį* pasaulį – tokį, kuriame Žemė galbūt vienintelė planeta, oazė negyvame kosmose, ir vien joje esama gyvybės... O jau apie išskirtinumo jausmą ir didžiavimąsi teise gyventi tokioje vienatinėje Visatos oazėje, apie teisę būti, – ką ir kalbėti. Taigi ar vertinam visa tai, ką turime?

Tačiau yra ir dar vienas variantas: gal mums tik atrodo, kad esame tokie vieninteliai Visatoje, kadangi nei mūsų Saulės sistemoje, nei kaimyninėse sistemose, žvelgiant pro teleskopus, nepavyko aptikti ne tik žmonių ar paprasčiausių gyvūnų, o net ir kokių menkučių mikrobų. Jau kaip troškome Marse rasti kokį mikrobą ar bakteriją (vis gyvybė), bet taip ir neradome. Bet gal visai kitame, nepasiekiamame, Visatos kampely irgi yra tokia pat planeta kaip mūsų. Ir ten gyvena tokie pat kaip mes žmonės – kvailiai (o gal jau nebe kvailiai, išpruso). Ir jie taip pat mąsto, kad yra vieninteliai tokie „negyvame kosmose". Taigi jie, irgi tokie vieniši kaip mes, – tikrieji mūsų broliai, kuriuos galima mylėti. Nes jie irgi vieniši, tragiški, – juk be tragizmo nėra tikrojo artumo (taip jau

Dievas sutvarkė – tokia žmogiškojo jausmo logika: nori artumo – reikia vienatvės ir tragizmo, įtampos reikia, atpildo). Ir štai mums niekada nelemta nei susitikti (nes neįmanoma įveikti milijonų šviesmečių), nei sužinoti apie vieni kitų egzistavimą...

O dar gali būti kita Visatos dalis, atskirta siena nuo mūsiškės, negyvos ir šaltos, – ir ten, už sienos, visose planetose kunkuliuoja gyvybė. Ten *viskas kitaip* – užlieta šviesos, kupina žydėjimo, spalvų, papūgų ir šypsenų: ir žmonės kits kitam iš vienos planetos į kitą siunčia broliškus bučinius. Ne, jūs tik nesijuokite: nejau galime įsivaizduoti, kad devyniose (tarkim) Saulės sistemos planetose gyvena žmonės ir kiekviena planeta kariauja su kita, apmėto ją branduolinėmis bombomis, o ana atsako tuo pačiu. Ne, tai neįmanoma. Jei kur nors yra vieta, sklidina gyvybės (ir pats kosmosas jau liaujasi buvęs kosmosas, praranda savo šaltį, patamsį ir nesvetingumą ir virsta šviesa, šiluma ir meile), tai, žinoma, turėtų būti ir kitoks žmogaus, apskritai kitoks būties tipas. Ir štai pasakykite man, – nejau tai ir nėra *rojus*, apie kurio tikrumą byloja kone visos šventos knygos. Juk kas gali paneigti, jog kada nors koks nors žmogus kaip nors apsilankė toje visatos dalyje ir išvydo tai savo akimis. *Tada tai, ką pamatė, pavadino rojumi.* Ir štai, praėjus tūkstančiams (o gal dešimtims, šimtams tūkstančių metų) vis dar kalbame apie jį, išsaugojom sąvoką. Tegul konkrečios detalės jau seniai išbluko, tegul daug kas prigalvota, kitų kartų fantazijos vaisius, bet pats jausmas? Pats „rojaus" supratimas, jo pajautimas? Žinojimas, kad jis – sklidinas apstumo, gyvenimo džiaugsmo (geras! geras! kupinas meilės, o ne

priešiškumo!) – kažkur yra? Ten, *už Visatos širmos*, atskiriančios vieną ir kitą pasaulius? Šviesą ir tamsą? Šilumą ir šaltį? Amžiną gyvenimą (nes ten jau nebemirštama) ir siaubingą pūdančią mirtį? Juk užtektų Dievui pakeisti, pašalinti vieną geną (o Dievui viskas genialiai paprasta), mirties geną, tą patį, kuris padaro galą ląstelės dauginimuisi, užtektų, kad ląstelės amžinai atsinaujintų, – ir nemirtingumas jau pasiektas. Bet... jei gerai pagalvosi, kažkur ten, už širmos, rojuje, begalėje planetų, susietų šilumos ir šviesos, dabar verda kvatojantis nemirtingas gyvenimas, o mes šaltame ir baisiame kosmose vieni, nelaimingi, mirštame, laidojame savo artimuosius, tik neaiškiai svajodami apie „rojų" ir tikėdamiesi nežinia ko. Garbės žodis, verkti norisi. Ir taip gaila žmonių toje apleistoje (Dievo pamirštoje – nejaugi?), priešiško negyvo kosmoso apsuptoje, pamažu atšąlančioje planetoje. Ir knieti pasakyti, kad patys esame kalti: kodėl nemylime? Kodėl nekenčiame? Kodėl nevertiname rojaus šukelės, – juk ji, Žemė (*neatsitiktinai*), kažkuo primena rojų: jei žiūri į ją, nuogą, neapsaugotą, žydrą, gražią, debesuotą, iš kosmoso. Jei patenki į džiungles, kur virš galvos rėkauja mėlynos ir raudonos papūgos, laipioja lianomis juokingos beždžionės ir virš svaiginamai kvepiančių didžiulių gėlių zvimbia geltonos pūkuotos bitės? Argi tai ne rojaus paveikslas? Argi tai ne žinojimas apie jį? Tai kodėl? Kodėl einame ir piktdžiugiškai perkandame artimui gerklę? Kodėl geriame kraują? Sukuriame priešus ir priešiškumą? Juk Dievas – gal jis tik to ir laukia, kad mes tai suprastume ir išrautume iš širdies blogio šaknį: tuomet jis mostelės savo dieviška ranka, ir mūsų planeta

akimirksniu, su visa savo atmosfera ir papūgomis, atsidurs ten, *už tos širmos*, tarp kitų planetų, apgyvendintų gerais žmonėmis ir geromis juokingomis papūgomis. Ir mes nustebsime pamatę, kad stebuklingai netekome geno, kuris daro ląstelės dalijimąsi baigtinį, ir kad mes jau – o stebukle – nebesenstam ir nebemirštam, o gyvename, pasirodo, amžinai. Kad mes jau ne šaltame negyvame kosmose, o šiltame, kupiname gyvybės, tiesiogiai valdomame paties Dievo (o ne ministro pirmininko ar Romos popiežiaus), – rojuje... Galbūt tam tikru metu mes staiga suprasime, kas yra, ir pasikeisime, ir tai įvyks. Galbūt mes – kelias ilgas – einame į tai. Einame į rojų.

laboratorija

Regis, neturėtų kilti abejonių, kad visi žmonės ir apskritai gyvybė sukurti laboratorinėmis sąlygomis. Juk tas taip akivaizdu, kad net įrodinėti nebūtina. Juk tai tas pat, kas įrodinėti, kad kombaino ar oro lainerio gimtinė – konstruktorių biuras. Oro laineris iš tiesų negali štai taip imti ir atsirasti pasaulyje be konstruktoriaus sumanymo ir konstruktorių biuro. Be laboratorinių tyrimų ir bandymų. O jei tokie gelžgaliai negali atsirasti pasaulyje be konstruktorių biuro, ką jau kalbėti apie žmogų, apie jo kūną, apie tą itin sudėtingą ir genialią biologinę mašiną, kurioje viskas apgalvota, viskas darniai veikia, kiekvienas organas savo vietoje, – mes juk visi esame kažkieno hipergenialaus proto, proto ir meilės vaisius, tereikia pažiūrėti į simetriškai gražią mūsų išvaizdą, į estetišką kūno formą, kad suprastume, kiek meilės, ne tik proto, bet ir meilės, kiek sielos buvo įdėta į kūrinį, – į mus, žemės triušius.

Na, sakykite, – kaip po to dar drįstame vaizduotis, kad esame ne laboratorijoje sukurti? Kieno laboratorijoje? Tai jau kitas klausimas. Čia, sutinku, galima daryti kokias tik nori prielaidas. Galimas daiktas, ateivių iš kosmoso laboratorijoje: tarkim, kokių nors dvasinių

būtybių (o kas mums sakė, kad ateiviai iš kosmoso negali būti dvasinės būtybės), sukūrusių tokią materijos rūšį, iš kurios galima sudaryti gyvą ląstelę, – o paskui, iš ląstelių, manipuliuojant genais, formuojant DNR ir panašiai, sukurti vieną ar kitą organą. Juk tai mokslas, mielieji, tikrų tikriausias mokslas. Ir visas žmogus – kažkieno mokslo vaisius. Kaip ir visa materija. Ir tai, ką mes vadiname dėsniais, irgi galima sukurti, jei esi dvasinė būtybė. Kur čia Dievas? O kuo dvasingi ateiviai ne Dievas? Pakanka liautis juos vadinti „ateiviais", tai jau Dievas ir bus, mums. O kas jie sau – apie tai nieko nežinom ir niekados nesužinosim.

Na gerai, atmeskime tuos „ateivius" iš viso. Dievas, pirmapradis: kas jis? Kas toks? Ar turi ką bendro su mokslu, ar ne? Keistas klausimas? Mano nuomone, kuo natūraliausias. Tiesiog nesame pratę žiūrėti į Dievą kaip į „mokslininką", „dėsnių žinovą", „konstruktorių", „laborantą". Dievas mat pūstelėjo, ir atsirado žmogus. Pūstelėjo į molio gabalą. Bet tai metafora. O jei be metaforų? Jei atsižvelgtume į visus fizikos, biologijos ir žmogaus organizmo funkcionavimo dėsnius? Juk kepenis turėjo kas nors sugalvoti, ar ne? Ir skirti joms funkciją žmogaus organizme? O, dovanokite, šlapimo pūslę, moters gimdą? O – jau triskart dovanokite – vyrišką penį ir sėklides? Tarkim, Dievas gali viską – sutinku: tai kodėl vyro sėklidės ne pilve, o maskatuoja pakibusios? Sako, pilve joms būtų per aukšta temperatūra, spermatozoidai žūtų. Nejau Dievas negalėjo sukurti tokių spermatozoidų, kurie vyro pilve nežūtų? Arba negalėjo, arba nepanorėjo. O jei nenorėjo (nes Dievas gali viską), tai kodėl, – ar tik ne

iš įdomumo, kuris ir pastūmėjo jį sukurti tą įvairialypį ir beprotišką pasaulį. Juk tik pamanykit: kam iš tiesų Dievui reikėjo sukurti tokią įvairią gamtą? Argi nebūtų pakakę vienos kitos dešimties rūšių gėlių ir gyvūnų? Ar būtina sukurti šimtus, tūkstančius, dešimtis ir šimtus tūkstančių? Kam? O kam mes sėdamės ir rašome savo kvailus eilėraščius ar stojamės prie molberto ir tapome, kas tik šauna į galvą ir kiek tik leidžia mūsų kūrybinis polėkis? Vadinasi, negalima Dievo įsivaizduoti kitaip kaip Kūrėjo, – o dar ir nepalyginamo su žmogumi kūrėju, begalę kartų galingesnio: nes mes ant molbertuko ką nors sukuriame, kokį eilėraštuką pakeverzojame, o jis ėmė ir sukūrė pasaulį, kuriame mes su jumis, savimi pasitikintys ir kvaili triušiai, gyvename. Ir dar įsivaizduojame, kad esame patys iš savęs, niekas mūsų nesukūrė (na ir būk tu man, žmogau, toks bukagalvis).

Štai, vadinasi, Dievas, apimtas įkvėpimo, ėmė ir sukūrė šį pasaulį: ir kur tik pažiūrėsi, – ką gi pamatysi žvelgdamas į tą beprotišką grožybę (kad ir į saulėlydį arba į jauną žmogaus kūną)? Teisingai, įkvėpimą. Visa pažymėta tuo įkvėpimu, paskatinusiu sukurti šį pasaulį. Juk jis anaiptol ne niūrus, sutikite, jis tviska spalvomis ir šviesa, ir net naktį jo dangus – it nuostabus kupolas, nusėtas mirgančių, iš proto varančių žvaigždučių. Tame pasaulyje amžiams įsikūnijo kūrybinė Dievo ekstazė.

Tarkime, visa tai tiesa, gerai. Bet mes norėjome pasikalbėti apie Dievo laboratoriją. Nes metaforos metaforomis, o kad sukurtum žmogų, reikia išmanyti tam tikrus dėsnius. Arba bent jau *reikia pačiam sukurti tokius dėsnius, pagal kuriuos tas pasaulis ir tas žmogus egzistuos*. Štai

paprastas klausimas, – tik nesigąsdinkite ir nepalaikykite piktažodžiavimu: ar Dievas išmano matematiką, ar ne? Jei taip, jis didis matematikas. Jei ne, sakykite, kaip, nemokėdamas matematikos, jis pagrindė šį pasaulį aiškiais dėsniais, kuriuos žmogus perprato pasitelkęs tikslius matematinius skaičiavimus. Vadinasi, tas, kuris juos sumanė, parėmė juos skaičiais – taigi mokėjo matematiką. O apie branduolį ir ląstelės membraną ar Dievas nusimanė? Ir nesakykite, kad ne, juk tai juokinga: kaip tas, kuris sukūrė ląstelę, nieko nenutuokė apie sudėtines jos dalis? Juk jis tą branduolį ir tą membraną sukūrė! Juk jis viską sukūrė, Dievas, – net, dovanokit, žmogaus lytinius organus, net tai, kad vyro varpa stovi rytais, kai jis penktą ryto miega, kad būtų patikrinta kovinė apvaisinimo parengtis ir kad vyriškis, jei greta guli moteris, norėtų paryčiais išlieti į ją sėklą, iš kurios gims nauji žmonės ir tęs Dievo rankų darbą. Dievas jaučiamas visais lygmenimis, nuo mikropasaulio iki makropasaulio, kiekvienoje dalelytėje, – nes jis viską sukūrė, kiekvieną smulkmeną, ir žinomą, ir nežinomą, nė neįtariamą, – bet gal tą nežinomą atrasime rytoj, o gal išvis neatrasime. Jau vien dėl to, kad Dievui tai nepatinka.

Ir štai, vadinasi, jis, Dievas, kūrė visą tą įvairovę savo laboratorijoje, – žinoma (galite nusiraminti), vargu ar ji panaši į žmonių laboratorijas. Turbūt Dievo ir laboratorijos yra dieviškos, šiek tiek kitokios, jų net laboratorijomis pavadinti negalima. Nors ką mes galime žinoti? Galbūt ir buvo dieviškoji laboratorija kuo nors panaši į žmonių laboratorijas? Kaip ir žmogiškasis mąstymas panašus į dieviškąjį – tarsi jo atspindys. Juk mąstymas,

mūsų dvasia, šiaip ar taip, yra dieviškos kilmės. Kas mums tą mąstymą suteikė, padovanojo? Teisingai, Dievas. Juk gali paaiškėti, kad Dievas *panašesnis į mus, negu mes manėme*. Mes pripratome žodžius „sukurtas pagal Dievo paveikslą" laikyti grynų gryniausia metafora – ir teisingai. Bet gal jis, Dievas, iš tiesų panašus į žmogų? Taip, net išvaizda, – kodėl gi ne. O gal jūs, dovanokite, regėjote Dievą? Kad galėtumėt pasakyti, jog visiškai nepanašus? Aš ne – dėl to nepradėsiu to kategoriškai tvirtinti. Tai nustebsite, kai mirsite ir prieš save išvysite Žmogų! Na, žinoma, nemirtingą, – jis juk Dievas. Bet – Žmogų. Tik susimąstykite apie tokią galimybę – ir jums, kaip ir man, galva apsisuks. Apie jo išvaizdą aš tik šiaip sau leptelėjau, o iš tiesų labiau galvojau apie kitokį panašumą – apie tą patį Dievo „mokslingumą" ir „pomėgį eksperimentuoti". Gal Dievas, kaip ir mes, žmonės, išranda, kaip ir mes, žmonės, knebinėjasi po visokius ten, tegul ir savo kuriamus, dėsnius. Ir gal atlieka eksperimentus, išmėgina, kaip jo rankų kūrinys gyvuoja. Tada suprantamesnis pasidaro ir mūsų, žmonių, galbūt geriausio jo kūrinio, nedėkingumas ir sugedimas. Juk visai gali būti, kad mes, žmonės, jam nepavykome – tiek tūkstantmečių praėjo, o mes vis galabijame kits kitą, stveriame vieni kitiems už gerklės, siekiame užimti pirmojo Bumarandijos šalies asmens antrojo patarėjo trečiojo padėjėjo vietą. Norime tokių pat kailinukų kaip kaimyno žmonos. Pavydime niekingos šlovės kokiam prietrankai iš televizijos ekrano. Mes juk kaip gyvename? Tiesoje? Ne, dovanokite, mėšle gyvename! Nors tarp mūsų yra ir tokių, kurie mėgsta teisybę, – ne visi

esame nepavykę kūriniai. Tai vienas, tai kitas yra tiesiogiai susijęs su jį sukūrusiu Dievu.

Trumpai tariant, nereikia bijoti žiūrėti į Dievą kaip į visokiausių mokslų daktarą. Jei sudėtume kartu visų profesijų visų mokslo daktarų žinias, – turėtume milijardinę (milijardinę milijardinės dalies) Dievo žinių kruopelytę. O veikiausiai jų negalima nė lyginti. Kaip negalima net pagalvoti, jei nesi beprotis, kad žmogus kada nors pamėgins sukurti tokį pasaulį, kokį sukūrė Dievas, mūsų ir jūsų Kūrėjas. Bet šiuo tuo – kužda vidinis balsas – mūsų Dievas panašus į tą mokslininką, palinkusį prie mikroskopo ir, garsiai tuksint širdžiai, tyrinėjantį žmogaus ląstelę. Prasiskverbiantį į jos veikimo mechanizmus. Kaip Dievas sukūrė tą ląstelę, aš nežinau: na, tikrai ne pasitelkęs žmogaus mikroskopą. Bet kažkaip jis ją kūrė – ir, manau, išbandė – vadinamojoje savo, Dievo, laboratorijoje. Ir štai pirmieji žmonės (Adomas ir Ieva?), atsiradę toje laboratorijoje, pradėjo daugintis, pagal Dievo sukurtus dėsnius kišdami varpas į makštis. Atsirado pirmosios gentys, paskui valstybės. Vėliau, valstybėse, ir mes su jumis, protinguoliai. Ir štai mes, Dievo kūriniai Dievo sukurtame pasaulyje, gyvename ir visiškai nemąstome taip, kaip štai aš dabar mąstau. O galvojame apie visokiausius niekus, tik ne apie svarbiausia. Dėl to kenčiame: mat atitolome nuo tikrovės. Norime gyventi ne blogiau už Marją Ivanovną. Ir Ivaną Petrovičių. Lankytis prestižiniame kurorte, „kaip visi normalūs žmonės“. Norime šlovės, pinigų, gyvename smulkmenomis, sumaištimi. O Dievas, mūsų Kūrėjas, žiūri į mus ir galbūt karčiai šypsodamas galvoja: ir ką gi

aš čia dabar sukūriau, kaip juos, kvailius ir pikčiurnas, priartinti prie teisybės? Seniai jau būčiau paleidęs pasaulio susinaikinimo mechanizmą, bet gaila savo kūrinio... Taigi mes, – tik pamanykite, – vien dėl to ir egzistuojame, kad Dievas yra gailestingas... Mums, kvailiams. Štai verkiu, prasiveržus jausmams, – o jūs saulėgrąžas gliaudote?

DANGUS

siela

Erelis tupėjo medyje, kiek atkraginęs sparnus, ir, rodės, įdėmiai žiūrėjo į mane. Akimirką pasijutau nejaukiai: tarsi būčiau nuogas stovėjęs prieš žmogų. Jau keletas mėnesių, kai ta paukštė atskrenda iš kažkur ir žiūri. Žiūri į mane nuogą (čia, kampiniame palėpės kambaryje, prieš darbo pradžią naudojuosi oro voniomis). Kas per nesąmonės? Atsuku nugarą ir jaučiu, kad jos žvilgsnis, įsmeigtas man tarp menčių, slysta žemyn, prie liemens įlinkio, sustoja ties rausvai baltais sėdmenų kupolais.

Pirmosiomis dienomis mėginau ją nuvyti – mosavau rankomis, net mėčiau akmenis (iš anksto užsinešęs į palėpę). Paukštė – sunki, graži, neregėtai didelė (šaka po ja buvo gerokai nulinkusi) – nereagavo. Didelės, neturinčios blakstienų akys vis nušvisdavo negeru žalsvu blizgesiu, apšviestos pro debesis prasiskverbusio saulės spindulio. Ko jai reikia? Ar dar ilgai ji čia lankysis?

Iš pradžių mane tai erzino. Aš taip sunkiai suradau šitą namą su vaizdu į uolėtus, snieguotus kalnus, kur niekas, pagal mano pageidavimą, negalėjo man sutrukdyti būti savimi, toli nuo pasaulio... Ir štai ši būtybė „įlenda į peizažą“, į mano jausmus – atima iš manęs vienatvę!

Neatsiklaususi, net su tam tikru, sakyčiau, akiplėšiškumu. Primesdama man savo egzistavimą.

– Ei, eik sau! Štiš! Ko tau reikia?!

Baigiantis trečiajai savaitei ji iš tiesų ėmė mane nervinti. Per ją negalėjau dirbti, susikaupti. Išgirdusi nevilties kupiną mano riksmą, paukštė dar kurį laiką patupi, tarsi mąstydama, paskui netikėtai tas sfinksas, ta negyva iškamša, galinti ištisas valandas ištupėti nė nekrustelėdama, sujuda – jos sparnai darosi vis didesni, išsiskečia į šalis, pašiaušia plunksnas: ir staiga – mano širdis tuomet sminga žemyn – suplasnoja jais atsispirdama nuo šakos (girdžiu, kaip ši trakšteli nuo spyrio) ir, plakdama aplink save orą retais ir didingais mostais... pasuka tiesiai į mane. Sustingstu, persmelktas mitinio šalčio. Tai trunka ne ilgiau kaip tris sekundes, nes staiga pusiaukelėje paukštė pasuka į šoną ir į viršų, šauna virš stogų, – tik oro plakimas ir švilpiantis sparnų garsas, vis silpdamas, dar kurį laiką pasiekia mano ausis.

Pagaliau stoja tyla ir vienatvė: *tikra* vienatvė, kurios labiausiai pasaulyje trokštu.

Nejau ji supranta mane? Nenyko jausmas, kad tik mano neviltis, tikra mano neapykanta tai paukštei privertė ją nutraukti beprasmišką budėjimą ir sugrįžti į tolimą ir man nežinomą pasaulį. Tarsi paukštė būtų turėjusi išdidumo, savigarbos, turėjusi sielą.

– Artūrai!

– Ką?

– Nusileisk!

Leidžiuosi sraigtiniais laiptais į antrą aukštą, kur įrengti mūsų miegamieji ir svetainė, o paskui, tais pačiais laiptais, dar žemiau – į ryto saulės užlietą, plytelėmis tviskančią virtuvę, kur viešpatauja ir viską valdo mano žmona.

– Kas dar?

– Buvo atėjus ponia Forestjė, tokių dalykų pripasakojo apie savo marčią.

– Kokių?

– Aną savaitę ją matė su Marku Adamovičiumi miške. Įsivaizduoji?

– Su kokiu Marku?

– Nagi senojo Marčelo vaikaičiu, tu juk iš jo siurblį skolinaisi.

– A, taip...

– O jos, Forestjė, sūnus Adomas iš proto kraustosi, – kai sužinojo, kiauras dienas geria. Visas miestas jau kalba, kokia gėda.

Stengiuosi suvokti, ką ji sako, ir pagaliau suprantu.

– Ar jie turi vaikų?

– O kaipgi, du, berniuką ir mergaitę. Sako, ji, Onutė, kone kasdien laksto į mišką, sutiks ką – „aš grybų, pažiūrėsiu, gal jau yra." Balandį! O tas jos kuilys, Markas, iš kitos pusės – lyg šiaip sau vaikštinėja, sako: „Štai, po darbo nusprendžiau pasivaikščioti, grynu oru pakvėpuoti." Verčiau jau patylėtų. Žmonės palinkčios galvomis, apsimes, kad nieko neįtaria, jis ir patikės, kvailelis. Pasislėps miške, o tie jau pas kaimynus raportuoti.

Staiga ji nutyla, žiūri į mane.

– Tau neįdomu?

– Įdomu. Ar tau padėti?

– Ne, aš pati.

Ji sudeda į kombainą bulves tarkuoti.

– Ar bulviniai blynai pietums – gerai?

– Gerai.

– Nežinau, ar užteks pinigų iki atlyginimo. Trys gimtadieniai – Korvezjė, Nadios ir Vasilijaus Nikodimyčiaus, tiesiog siaubas. Vienas po kito.

– Gal į kurį nors neiti?

– Kad paskui įsižeistų? Nepažįsti Korvezjė? Nieko nepasakys, o paskui metus pūsis. Manys, kad esam šykštuoliai – arba kad branginamės.

– Nesąmonė.

– Nesąmonė, o pamėgink jiems paaiškinti, – ji baigia krauti bulves, uždengia dangtį ir įjungia mygtuką. – Pas Tanią negaliu neiti, ji čia vienintelė mano giminaitė. Vasilijus Nikodimyčius – pats supranti: pasikvietė tik tuos, kurie jam reikalingi.

– Teks imti iš sąskaitos.

– Teks, – atsidūsta žmoną. – Vis imam, imam, o dėjom paskutinį sykį prieš trejus metus.

Nežinau, ką atsakyti.

– Atleisk, eisiu, man reikia dirbti.

– Taip, žinoma, eik, pakviesiu, kai bus paruošta.

– Gerai.

Kitą rytą paukštė vėl tupėjo savo vietoje. Netrukus turėjo grįžti mūsų vaikai, paviešėję pas močiutę. Sūnus ir dukra, juodu ir mylėjau, ir – nesąmoningai – niekinau,

nesuprasdamas jų gyvenimo prasmės: riksmai, žaidimai, linksmybės, kurias taip dievino mano žmona – kam? Ir nepaliaujamas jų valgymas, kurį pakeisdavo toks pat nepaliaujamas tuštinimasis ir miegojimas... Ašaros, pyktis, neviltis, taip greitai (man dienos bėgo kaip valandos, o valandos – kaip minutės) užleidžiantys vietą tokiam pat nesąmoningam džiūgavimui, cypimui, guvumui, vėl virstantiems zirzimu, reikalavimais, kaprizais... Ir vėl ašaros, ir žmonos riksmas: „Tučtuojau liaukis!", paskui garsūs pakšėjimai – bučiniai susitaikius. Visa tai tekėjo lyg kalnų upelis, visas tas „emocijų", „būsenų", „nuotaikų" srautas – pavargau.

Paukštė tupėjo ir žiūrėjo į mane nuogą. Ar įmanu gėdytis būtybės, kuri nėra žmogus? Mūsų katė neretai užlipdavo pas mane į palėpę ieškodama pelių – jos akivaizdoje nesijaučiau nepatogiai. Bet ji ir *nežiūrėdavo į mane*! Galbūt dėbtelėdavo, bet jai buvo visiškai nusispjaut, iš kokių kūno dalių esu sudarytas. Katė gyveno savo gyvenimą, ir aš jame buvau ne daugiau kaip ėdesio (kartais vaišindavau ją pusryčių likučiais) arba baimės (vydavau ją, kai imdavo per daug triukšmauti) šaltinis.

Galbūt aš krausčiausi iš proto, bet negalėjau atsikratyti *jausmo*, kad erelė atskrenda dėl manęs. Protas šaipėsi iš to jausmo, teigė, kad yra dešimtys priežasčių, dėl kurių paukštė čia atskrenda (iš savo aukštumų ji mato ne tik mano namą ir sodą), bet dėl to jausmas nepranyko. Maža to, kažkodėl buvau įsitikinęs, kad ten, ant šakos, didingai tupėjo ne erelis, o erelė. Vien nuo minties, kad tai „jis", o ne „ji", mano viduje viskas pasikeisdavo: knietėjo nueiti pas kaimyną, paprašyti

šautuvo, sugrįžti, nusitaikyti ir kartą visiems laikams nudėti tą akiplėšą. Galėjau „pakęsti" tik „ją", – tai buvo maloni beprotybė: šitai supratau tik po daugelio mėnesių (kad man – juokinga net pagalvoti – tokia svarbi lytis: paukščio lytis!). Ir kaip tik tuomet suvokiau, kad – visai nejučia – visa mano „kantrybė" ir visos mano „nervų krizės" (kai nebesitvardydamas rėkdavau ant jos, mėtydavau akmenimis), ir mano džiaugsmas (taip, džiaugsmas!), jai besiartinant prie manęs (arčiau, arčiau – dar dešimtį, dar penkis metrus) – tapo pernelyg asmeniški, priminė – neįtikėtina! – santykių su žmogumi istoriją. Pamažu pripratau prie jos, – kaip priprantama prie vieno ir to paties vaizdo už lango, kartą ir visiems laikams su juo susiliejus.

Tai nutiko ne taip seniai: nuogas pasimankštinau, išgėriau kavos – paukštės vis nebuvo. Stovėjau prie lango, žvalgiausi į tolimas snieguotas viršūnes, šiurpdamas nuo šalto ryto vėjo – paukštės vis nebuvo. Taip pralaukiau – nedirbdamas – dvi valandas. Jos nebuvo.

Tą dieną pirmąsyk leidau sau aprėkti žmoną, dėl smulkmenų.

Naktį regėjau keistą sapną: tarsi aš – Prometėjas, grandinėmis prirakintas prie uolos. Keisčiausia: nesikankinu dėl to, kad esu prikaustytas – man kažkodėl džiugu. Esu kupinas jėgų, jaunas, man malonu jausti šaltą grandinių jėgą ant riešų ir čiurnų. Stiprus jaunas mano kūnas įtempia raumenis, maloniai išsiriečia, kiek leidžia grandinės. Nekyla nė menkiausio noro būti išlaisvintam, – tarsi būčiau gimęs prikaustytas ir tai būtų mano

prigimtinė būsena. Grandinės, varžančios mano laisvę, – tai aš pats. Jei kas jas nuimtų – nežinočiau, ką daryti su rankomis, kojomis: mane apimtų siaubas, nežinočiau, kur eiti, ką daryti. O prikaustytas nieko neturėjau daryti: tiesiog buvau (tai man atrodė svarbiau).

Lietus ir saulė, vėjas ir žaibai negąsdina manęs: mane viskas džiugina. Visa man sukelia euforiją: šaltis, badas, mirtis. Retkarčiais aš, išsiriesdamas, kažką šūkaudamas, čiurškiu ilgą auksinę srovę į kelių kilometrų prarają, besidriekiančią priešais. Be to, galiu ištraukti iš grandinių rankas ir kojas, – bet man nereikia išsilaisvinimo: man reikia tik retsykiais pamėginti išsilaisvinti, iš visų jėgų įtempti raumenis. O tam būtinos grandinės. Laisvė – tai siaubas.

Taip bėga mėnesiai, metai – aš laimingas. Bet kažko laukiu. Dar didesnės laimės, jos viršūnės. Visą laiką esu apimtas lūkesčio.

Pagaliau ateina ta diena, tas rytas: nubudęs (visą naktį miegu prirakintas prie uolos) matau paukštę. Iš pradžių ji – taškas. Bet taškas didėja, ir aš įžiūriu sparnų mostus. Sparnai darosi vis didesni ir didesni, pamažu užgožia panoramos dalį, o galiausiai ir visą horizontą, visą pasaulį. Štai jie per du metrus nuo manęs – paukštė didžiulė. Pajuntu baimę, sumišusią su džiaugsmu: ko ji nori? Aš prieš ją beginklis, – ir tai mane džiugina. Jei turėčiau laisvas rankas, galbūt ją užmuščiau.

Štai jos nagai stipriai įsikabina man į šlaunis, arčiau kelių: iškart šiluma nuteka kojomis. Tai kraujas, besisunkiantis iš gilių, nagais išplėštų žaizdų. Norėdama išsilaikyti, ji turėjo įsikabinti iki kaulų. Bet kodėl

nejaučiu skausmo? Kodėl toks saldus tas kraujo kvapas – tokie geidžiami tie nagai mano kūne? Ar ji les mano kepenis?

Staiga pajuntu pirmuosius snapo prisilietimus – viena po kitos manimi nusirita bangos. Palenkiu galvą ir – iš viršaus – matau, kaip paukštė lesa mano gėdą: pagriebia ir atplėšia kaskart po didelį kąsnį mėsos. Po pirmo prisilietimo staiga padidėjusią ir pritvinkusią šaknį ji, įsikirtusi porą kartų, trūkteli ir nuplėšia. Kraujo fontanas, ištryškęs iš žaizdos, manęs negąsdina. Mane apima euforija: aš visas išsiriečiu, kai galingas jos snapas sudaužo, vieną po kito, pilnus mano sėklos rezervuarus: paskutinio, paties didžiausio malonumo banga užlieja mane. Matau, kaip paukštė, springdama krauju, geria mano syvus. Jos snapas, akys, galva ir kaklas – aptaškyti sėkla ir mano krauju.

– Nubusk! Girdi! Kas tau?

Atsimerkiu ir matau Rutą, savo žmoną, purtančią mane iš visų jėgų.

– Tu taip dejuoji, kad neįmanoma miegoti.

Ji pasisuka į mane nuoga sėdyne (kartais ji miega trumpais naktinukais). Du jos kupolai, didžiuliai, taisyklingos formos, sukelia geismą, sumišusį su šleikštuliu (įsivaizduoju slidžias ir rūgščiai kvepiančias jos įsčių gelmes). Jei užgriūsiu ant jos ir imsiu bučiuoti, – ji, nepatenkinta, neišsimiegojusi, karšta, nusileis. Bet pasišlykštėjimas nugali: nežadinsiu jos.

Užmiegu įsitempęs, nepajėgdamas nuslopinti kūno maudulio.

Visą kitą dieną pralaukiau prie lango: o paskui dar vieną, ir dar. Paukštės nebuvo – pirmąsyk per daugelį mėnesių. Keletą kartų išsirengiau, puoselėdamas neaiškią – ir beprotišką – viltį, kad ją privilios nuogas mano kūnas: galbūt ne taip, kaip gali patraukti moterį (Viešpatie, ką čia šneku!), o tiesiog savo akinamu – tamsoko kabineto gilumoje – baltumu. Galbūt ją tiesiog traukia tas ryškus, prietemoje judantis, ne sugeriantis, o atspindintis saulės spindulius objektas, kuris ir esu aš?.. Valandomis lūkuriuodavau prie lango, smelkiamas nepaaiškinamo – dar labiau mane erzinančio, nes supratau jo absurdiškumą, – nerimo. Galų gale, argi tai problema? Kam ji man reikalinga, ta paukštė? Ta višta – taip, višta, višta!

Staiga sustodavau priblokštas: ar tik nesikraustau iš proto? Įtūžęs trankiau kumščiu palangę, jausdamas neapykantą, kurią įmanoma jausti tik žmogiškai būtybei. Juk aš norėjau ją *pažeminti*! Taip, lygiai taip kaip jaunystėje įsikarščiavęs, vietoj meilės staiga pajutęs neapykantą, panašiais žodžiais koneveikiau merginą, neatėjusią į pasimatymą. Mylėdamas gebėjau žvelgti į moterį dvilypiu regėjimu, suvokti, koks jos intelekto lygis, kai to reikalavo įžeistas mano jausmas.

Ji atskrido ketvirtą dieną. Sėdėjau įsigilinęs į darbą ir staiga supratau, kad ji čia, žiūri į nuogą mano nugarą. Ūmai atsigręžiau, – ji tupėjo savo vietoje, didinga, tarsi niekada nebūtų išskridusi: sparnai kiek pakreipti į šonus. Man iš akių pasipylė ašaros.

Atsistojau, prisiartinau prie lango, širdis smarkiai plakė: ji sugrįžo! Svarbu ne ji, o aš: ji man reikalinga.

Per tuos mėnesius nejučia pripratau jaustis jos stebimas, būti ne vienas – ji žadino man jausmus, kurie savaime nebūtų kilę.

Kuo ilgiau stovėjau prie lango, tuo labiau (nesąmonė!) jaučiau į mane įsmigusį jos žvilgsnį. Nė trupučio neabejojau, kad ji atskrido dėl manęs, pas mane. Ištiesiau jai rankas – ji pajudėjo! Galbūt tai buvo atsitiktinumas, nežinau: tačiau kaip tik tą akimirką ji sujudėjo, plačiai skėstelėjo sparnus. Kaip aš ją pasieksiu? Galėjau nebent užmušti, pašauti, – bet negyva ji man nereikalinga.

Taip prastovėjau pusvalandį ar valandą, – jausdamas ją kaip save, patirdamas nesuprantamą viso kūno įtampą. Tik staiga supratau, ką ta įtampa reiškia: buvau susijaudinęs, jaučiausi – prieš ją – esąs vyras. Nustebęs aptikau, atsitiktinai pasilenkęs, kad mano vyriškas ginklas – visiškai pasirengęs.

– Artūrai!

Krūptelėjau, iš pradžių nesupratęs, kas šaukia: nejau dar kažkur egzistuoja pasaulis?

– Nulipk, tau paštas!

– Einu.

Greitai apsirengiau ir nusileidau laiptais žemyn.

Paštas pristatė laikraščių ir žurnalų iškarpas, kuriose vienaip ar kitaip buvo paminėtas mano vardas. Speciali agentūra už nedidelį mokestį atsiųsdavo man jas kartą per mėnesį. Kam man to reikėjo, – pats nežinau. Man buvo (taip maniau) visiškai nusispjaut, ką visuomenė mano apie mane. Juolab kad žinojau, jog „visuomenė" neegzistuoja: egzistavo kažkokie laikraštėliai, žurnaliu-

kai, ir į *kai kurių* akiratį patekdavo mano persona: drauge su gera šimtine kitų, „žinomų“, o kartais ir visiškai „nežinomų“ asmenų. Ir viskas. Mano vadinamasis „egzistavimas visuomenėje“ buvo fikcija: nors daugelis to nesuprato, įsikibę į tą „egzistavimą“ kaip į kažką tikra. Esmė buvo ta, kad kiekvienas laikraštėlis *pūtėsi*, laikydamas save kone Visatos centru ir Aukščiausiuoju teisėju. Ir ant to kabliuko užkibdavo daugelis: tik ne aš.

Ir vis dėlto – aš kažkodėl skaitinėdavau tą šlamštą!

Pirmame straipsnyje buvo rašoma apie manąją „intelektualų kartą“: gale, po išsamiai apibūdintų dešimties profesoriaujančių vidutinybių, visaip darančių „karjerą“ ir kuriančių sau „vardą“, ėjo mano pavardė ir vienoje pastraipoje dviem sakiniais buvo apibendrintos mano „mintys“. Taip sakant, dešimt „svarbiausiųjų“ ir visa kita „smulkmė“ – kaip antai aš. Tokia buvo maniškė vieta mano kartoje, – o buvo dar kitos kartos! Ir dar kitos žinių sritys, kuriose „mūsų“ srities garsiausieji visiškai nieko nereiškė. Ir, dovanokit, buvo dar *kitos visuomenės* kitose šalyse, turinčios savo asmenų hierarchiją visose srityse, ir joms visa mūsų visuomenė gal tebuvo vien prezidento vardas ir šalies pavadinimas.

– Ko juokiesi? – paklausė žmona, išgirdusi mano leidžiamus garsus.

– Nes juokinga.

Įmečiau straipsnį į šiukšliadėžę ir ėmiausi kito. Nedidelėje laikraščio iškarpoje – iš aštunto (veikiausiai paskutinio) puslapio – buvo rašoma, kad aš – „mąstytojas diletantas“ – rimtai sirgdamas pasitraukiau į tokį ir tokį miestuką, kur mane slaugo žmona ir medicinos sesuo,

kad į senatvę nieko neveikiu, tik gąsdinu tenykščius gyventojus laipiodamas po medžius. Straipsnelis vadinosi: „Filosofas, nusprendęs, kad jis – beždžionė“. Pirma, aš „pasitraukiau“ visai ne dėl sveikatos (ir manęs niekas neslaugė), antra, visai nebuvau senas, o veikiau pusamžis. Ir nelaikiau savęs diletantu. Teisinga buvo tik tai, kad aš išties laipiojau lynais, medžiais, uolomis. Įsivaizdavau jauną vaikinuką to nususio laikraštėlio (kadaise esu ten buvęs) redakcijoje, kuri glaudėsi dviejuose ankštuose purvino pusrūsio kambarėliuose: ir štai tam vaikinukui trūks plyš reikėjo užpildyti visokiomis įvairenybėmis aštuntą puslapį... Man palengvėjo, kai konkrečiai įsivaizdavau, kaip visa tai daroma: o dar sako – „vieta visuomenėje“, „visuomenės nuomonė“ ir t. t.

Trečio straipsniuko, kuriame buvo rašoma apie mano „urvinį pesimizmą“ ir man priešpriešinamas neseniai iškeptas „Veritas“ premijos laureatas, „šviesaus proto ir optimistiškai žvelgiantis į pasaulį“, nesiėmiau skaityti.

Buvo metas, kai kentėjau dėl „visuomeninės nebūties“, – aš neegzistavau „visuomenei“. Bet kai po kelių „aktyvumo“ metų ėmiau jai „egzistuoti“, supratau, kad ieškodamas aukso įmyniau į mėšlą. Nes „visuomenė“ buvo tie debiliški laikraštėliai, tokie pat debiliški, tik dar ir „snobiški“ žurnaliūkščiai, – ką jau kalbėti apie „telefilosofus“, kuriuos, skirtingai nei mane, pažinojo „visa šalis“, nes jie tiesiogine prasme šokinėjo į „trumpikes“ humoristinėse-intelektualiose laidose: užduotis buvo pataikyti kojom ne į vieną, o į abi skyles (tuo metu visa jaunimo auditorija ir visa šalis raitėsi iš juoko).

– Vėl? – paklausė žmona.

– Kas vėl?

Nemėgau, kai ji lįsdavo man į sielą.

– Kam visa tai skaitai?

– Turbūt, – pasakiau nuslopinęs susierzinimą ir pagalvojęs, – todėl, kodėl žmonės negali nuleisti akių nuo idioto veido.

– Tu šiandien piktas, – pasakė ji ir grįžo prie puodų.

– Atleisk, tiesiog nėra nuotaikos. Tau padėti?

– Ne, pasikalbėk, jei gali, su Bernardu. Dėl tų dalykų.

Bernardas, mano sūnus, netrukus turėjo vykti į vasaros stovyklą, pirmąkart gyvenime, ir man reikėjo su juo pasikalbėti apie tai, ką jis, būdamas trylikos, privalėjo daryti, o ko privalėjo nedaryti su mergaitėmis vakarais ir naktį.

Bernardas šokinėjo savo kambary užsidaręs duris, kilnojo svarmenis: jo tikslas buvo tapti stipriam. Kai užėjau, jis išsigando, tarsi būtų manęs bijojęs. Visados svajojau turėti sūnų – buvau tikras, kad perduosiu jam savo patirtį, savo sielą, tapsiu juo. Deja, Bernardas buvo menkai tepanašus į mane: jis svajojo būti verslininkas, „milijonierius“, raumenų kalnas kaip Švarcnegeris, ištisas valandas lakstė mopedu su tokiais pat kaip jis nutrūktgalviais, jau turėjo auskarą ausyje ir klausėsi repo.

Mane jis atidžiai išklausė ir su apsimestiniu mandagumu trumpai atsakė: „gerai, supratau“, tad nieko kito nebeliko, kaip tik išeiti: buvau įsitikinęs, kad jis viską padarys savaip.

– Dirbi?

Man pasirodė, kad Ruta, žmona, kiek palinko į mano pusę, tarsi būtų norėjusi man ką pasakyti – kažką iš praeities, ta, ankstesnioji.

– Taip.

Neaiškus jausmas, lyg ir gailestis jai, staiga (galbūt) pasijutusiai vienišai, sukirbėjo mano viduje. Bet tuojau pat nuslopo. Nepajutau paskatos prieiti, apkabinti: nežinau, kas man darėsi pastaraisiais metais. O prisiversti daryti kažką dirbtinai – nenorėjau.

Paukštė tądien nebepasirodė. Bet pasirodė kitą rytą, ir dar kitą. Netrukus supratau, kad be jos mano laipiojimas į palėpę būtų netekęs prasmės. Kaip negalėjau dirbti – ir jaustis savimi – žmonos akivaizdoje, taip *jos* buvimas man dirbant pamažu tapo būtinas.

Taip prabėgo vasara, ruduo, žiema, vėl atšilo. Kartą peršalau (matyt, per žiemą organizmas nusilpo) ir atguliau. Pirmąkart per pastaruosius metus. Iš pradžių sirgau gripu, paskui – plaučių uždegimu. Maniau, nebeišgyvensiu (mane net buvo išvežę savaitei į ligoninę).

Tik po dviejų mėnesių įstengiau užlipti į palėpę pasveikęs. Visą tą laiką galvojau apie paukštę: ar ji atskrenda? Pats nepajėgiau pakilti iš lovos, o kieno nors prašyti pasižiūrėti, išduoti savo paslaptį buvo ne mano jėgoms.

Kai užlipau, – atmenu, iš pradžių nustebau, koks karštis tvyro palėpėje: gegužės saulė įkaitino čerpes taip, kad nebuvo kuo kvėpuoti. Aš tuojau pat nusirengiau nuogas, priėjau prie lango ir jį atlapojau. Jokio vėjelio: lauke irgi buvo karšta.

Paukštė: ji tupėjo savo vietoje kaip sfinksas. Keista, ji niekaip nereagavo į mano pasirodymą. Ar aš jai neegzistuoju? Nusišypsojau: na, žinoma. Mano laukinė fantazija ir laukiniai jausmai padarė savo. Varna, paprasčiausia varna.

Neėmiau jai pozuoti kaip anksčiau, o nusisukau ir nuėjau į kambario gilumą prie knygų.

Tik ūmai sparnų plazdėjimas ir man dar negirdėtas riksmas – slopinamas, veriamas, iš gelmių – privertė mane atsigręžti. Nustėrau. Erelė tupėjo ant palangės, vos tilpdama į rėmą, – tokios didelės paukštės nebuvau matęs net zoologijos sode, – užgoždama išskleistais sparnais šviesą.

Pirmiausia pajutau baimę – buvau visiškai nuogas, bejėgis prieš jos plėšrų snapą ir aštrius nagus. Jei būtų panorėjusi, – per keletą akimirkų būtų sudraskiusi mane į gabalus.

Bet ne, ji nesirengė pulti: žaižaruodama tamsiomis akimis įdėmiai žvelgė į mane.

Žengiau – pats savęs nesuprasdamas – prie jos. Dar žingsnį.

Ji nenuskrido! Aš vis dėlto buvau žmogus, o ji – paukštė, nors ir plėšri: ji turėjo manęs bijoti.

Kai priėjau visai arti, ji vėl taip keistai suriko, šiek tiek ištempė kaklą ir pakėlė snapą. Sparnus išskleidė dar plačiau – ir išvydau stiprų, padengtą pūkais jos kūną, sulig mano stuomeniu: paukštė tankiai ir nepaliaujamai kvėpavo.

Toliau nutiko kažkas neįtikėtino: plačiai suplasnojusi, ji apglėbė mane sparnais, – ir aš prigludau prie tų

šiltų pūkų, pajutau savo krūtine jos krūtinės kaulus. Ji ir vėl suriko, o mano akyse sužvilgo ašaros.

Mes taip stovėjome amžinybę: ji ant palangės, o aš ant grindų. Krūtinė prie krūtinės.

Atmenu, kadaise mačiau graviūrą, seną, frivolišką, vieną iš tų, kuriomis laisvi dailininkai linksmino liaudį: jaunas kaimietis spaudžia rankose visa gerkle kudakuojančią vištą. Apatinė vištos dalis prispausta jam prie pilvo apačios. Tai tikrai buvo humoristinis vaizdelis iš gyvenimo. Vieno negalėjau suprasti: kaip vaikinui sekasi jo veikla, kai jau kalbama apie tokį jo matmenų neatitinkantį padarą kaip višta. Žmogaus jau niekaip nepalyginsi su gaidžiu. Ir čia aš, prisimenu, nusistebėjau savo naivumu, prisiminęs, kokius didelius kiaušinius deda paukštis...

Ne, tąkart viskas buvo taip, kaip ir turėjo būti (nes tokie dalykai nenutinka patys savaime). Nei man, nei jai nieko daugiau nereikėjo, tik tų minučių (ar valandų), kai stovėjome kvėpuodami suglaustomis krūtinėmis (jos sparnai šildė man nugarą): paukštė ir aš. Buvau toks priblokštas, kad jaučiausi visiškai paralyžiuotas, patekęs jos valion, – ir ji tą jautė. Ji pirmoji mostelėjo sparnais, riktelėjo dar kartą ir, šiek tiek atsitraukusi atgal, krito žemyn ant nugaros, – bet, aišku, ne ant žemės, o čia pat, dviem sparnų mostais, pakilo aukštyn, šmėkštelėjo šonu, įstrižai pro mane, ir dingo už stogo kraigo.

Netrukus regėjau ją tolumoje, aukštai danguje, beveik padebesiuose, galingai plasnojančią, tolstančią saulės nutviekstų kalnų viršūnių link.

Tą pačią dieną, į pavakarę, mūsų aštuonmetė dukra Veronika išsitepė mėlynių uogiene savo naujutėlaitę, ką tik pirktą, nepaprastai brangią, baltą it sniegas suknelę, kurią jai padovanojome po ilgus mėnesius trukusių prašymų. Kaip jai tai pavyko, – neįmanoma suvokti. Ji buvo keistas vaikas: viskas jai krisdavo iš rankų – per metus ji sudaužydavo dešimtis puodelių, lėkščių, apliedavo kompotais, sultimis, padažais ne vieną staltiesę, ką ir sakyti apie nuolatinį naujausių drabužių apdrabstymą.

– Aš tave pritrenksiu! Pritrenksiu! – rėkė nesavu balsu žmona, ištikta isterijos (mes tai suknelei išleidome paskutines santaupas).

Duktė, visa išsiterliojusi juoda uogiene, lėtai tekančia baltu šilku, bliovė kaip veršis – iš apmaudo ir siaubo. Po kiekvieno naujo žmonos riktelėjimo jos verksmas virsdavo spiegimu: rankytės drebėjo ir grimasos iškreiptą veiduką išmušdavo tamsus raudonis.

– Pažiūrėk! Pažiūrėk, ko ta kiaulė pridirbo! – sušvokštė prarėktu balsu žmona, pamačiusi mane. – Viskas! Mėlynių dėmės neišsiskalbia! Gali išmesti ją į šiukšlyną, girdi?! – ji vėl pasisuko į spiegiančią dukrą. – Į šiukšlyną tavo suknelę, į šiukšlyną!

Vietoj atsako pasigirdo kurtinamas spiegimas.

Kaip kulka išlėkiau iš namų, nieko nepasakęs. Neatpažinau žmonos. Kai susipažinau su ja prieš dvidešimt metų, ji buvo visai kitas žmogus – visada rami, susitelkusi, lyg ir atitolusi. Ji rašė eiles, mėgo simfoninius koncertus, daug skaitė... Gerai prisimenu, kad ir pamilau ją už tai, kas „nežemiška“. Man patiko, kad ji nemoka

skaičiuoti pinigų, kad gali paskutinius banknotus išleisti bilietui į operos teatrą.

Bjauriai rėkianti, išverstomis akimis, susitaršiusi ir aptukusi moteris, kurią ką tik mačiau, buvo kitas žmogus. Seniai kitas žmogus. Viskas, absoliučiai viskas, ką ji turėjo prieš dvidešimt metų, dingo. Gyvenimo smulkmeniškumas, menkumas ir bjaurastis ją sugraužė: tai, kuo ji dabar gyveno, buvo siaubinga. Prieš kelias dienas parduotuvėje ji pametė smulkią kupiūrą ir aplakstė visą kvartalą, klausinėdama pardavėjų, ar niekas to pinigėlio nerado. Sutinku, už tą kupiūrą buvo galima nusipirkti maisto trims dienoms, bet juk mes, gyvendami kukliai, nemirėme iš bado.

Kai grįžau po pusvalandžio, namie viešpatavo tyla. Žmona ant kelių laikė tebekūkčiojančią dukterį ir kas dešimt sekundžių garsiai pakšėjo jai į kaktą. Vienas dukters skruostas buvo įtartinai raudonesnis už kitą. Pasveikinau save, kad nesikišau į jų isteriją.

– Artūrai... – pasakė žmona, kai ėjau pro šalį, lyg ir kaltu, gailestį keliančiu (bet ko aš galėjau gailėtis?) balsu. – Aš... aš rėkiau kaip beprotė.

– Nieko, – atsakiau aš.

Žodis buvo ne tas, kvailas, bet aš, dievaži, vis mažiau žinojau, ką sakyti ir kaip su ja elgtis.

Kai lipau į viršų, pasidingojo, kad ji žiūri man į nugarą.

Tačiau netrukus supratau, kad apsirikau: pakšt, pakšt, pakšt... Ji be perstojo pakšėjo dukteriai į galvą. Tarsi lesė kaip višta.

Žiaurumas, kirbantis mano širdyje, kilo ne iš manęs. Kaip aš galėjau niekinti savo vaikus, savo žmoną, – juk maniau, kad myliu juos. Kaip galėjau niekinti kitus žmones, pasaulį. Man jų reikėjo. Be jų nebūčiau buvęs savimi, neišsigelbėčiau. Ir į klausimą: „O jeigu tave kas nors niekintų?“ aš atsakydavau: o, kada pagaliau taip bus.

Skaičiau tas iškarpas iš laikraščių, kad pasijusčiau apspjaudytas, sutriuškintas. Aš tą supratau.

Kitą rytą kilo audra. Kai užlipau į viršų, vis dar buvo tamsu – blykčiojo žaibai. Medį ant kalvos, kuriame tupėdavo paukštė, paslėpė migla.

Buvo šalta, ir aš nenusirengiau. Stengiausi dirbti užvertais langais, įžiebęs lempą virš stalo.

Mintys plaukė padrikos, kaip debesys, skriejantys virš kalnų. Gaudžiau tų minčių nuotrupas, mėgindamas susieti tarpusavyje, ir pasitaikydavo, kad man pavykdavo: ateidavo praregėjimas, kuris paveikdavo mane it žaibo iškrova. Paskui viskas vėl nugrimzdavo į tamsą.

Nepastebėjau, kaip liovėsi lietus ir pirmieji saulės spinduliai apšvietė netoliese stūksančius kalnus.

Paukštė – ji tupėjo savo vietoje, ant tos pačios šakos, kaip visada. Vargšelė, ar ji taip pratupėjo per visą audrą?

Pakilau nuo stalo, nusimečiau drabužius – mano protas kaip niekuomet buvo aiškus ir tvirtas: žinojau, ką, kam darau.

Atidariau langą.

Tą pat akimirką paukštė suplasnojo sparnais – trim ar keturiais mostelėjimais, sklęsdama, įveikė mus skyrusią

erdvę. Atsitraukiau per žingsnį, leisdamas jai nutūpti ant palangės.

Šįkart manęs niekas nestebino: visa buvo neįtikėtina ir drauge akivaizdu, kaip sapne. Negalėjo būti, kad ji, dvejus metus skraidžiusi į mane pasižiūrėti, nusileisdavusi iš savo pasaulio dėl manęs, nesureaguotų į mano atidaromą langą, į mano nebylų šauksmą.

Dabar ji tupėjo kaip išvakarėse, per pusę metro nuo manęs, – graži, atstačiusi krūtinę, veriantis skvarbus žvilgsnis harmoningai derėjo prie jos plėšraus ir godaus, aštraus snapo.

Ji laukė.

Žengiau žingsnį į priekį – nuogas, kiek pašiurpęs (vėjas, pūtęs pro jos sparnus, buvo šaltas), jautrus kaip ląstelės membrana. Riksmas, išsiveržęs jai iš krūtinės, privertė mane pirmąsyk krūptelėti. Galingų sparnų mostelėjimas, – ir štai aš jų prieglobstyje, sušildytas jos pūkų. Jaučiu šilumą, sklindančią nuo didelio jos kūno, – ir širdį, stuksinčią beveik greta mano širdies: spaudžiu – rankomis, negrabiai, – ją prie savęs.

Pasikartoja tai, kas buvo vakar: akimirka, virtusi amžinybe. Ji ir aš. Staiga vėl krūpteliu: kažkas kutena man kaklą. Tai jos galva – ištiesusi kaklą, padėjo ją man ant peties.

Bet šįkart yra šis tas daugiau. Apima keistas jausmas, keistas nepaaiškinamas troškimas, kurio prasmė man paaiškėja tik tuomet, kai, palenkęs galvą, kiek atsišliejęs, žiūriu sau po kojomis. Matau savo šaknį, stirksančią tiesiai į viršų, jau pulsuojančią: tai nuo jos sklinda malonios bangos, einančios per visą kūną.

Palangė palėpėje žema, aš šiek tiek pritupiu ir, glausdamasis prie jos, jaučiu, kaip smengu į pūkus, kurie man kutena pačią jautriausią vietą. Staiga vėl – prie pat ausies – tas jos riksmas: ir jos sparnai, regis, stipriau suspaudžia mano liesą – jau sušildytą – kūną. Ištiesiu kelius ir apmirštu sukrėstas: pūkai dingsta, ir mano šaknis staiga nusmenga į kažką didžiulį, artimą, drėgną. Vėl riksmas. Dabar jaučiu, šaknimi, karštį – paukštiško kūno karštį. Aš neapsirikau: tai ne erelis. Tai negalėjo būti erelis. Paukštė rėkia.

Tąkart ji nuskrido iškart po to, kai aš – pastovėjęs taip, nusmegęs į ją ištisą amžinybę, – atsargiai ištraukiau savo maudžiantį ragą. Ne todėl, kad būčiau bijojęs pabaigos (ji buvo visai arti, tereikėjo keleto judesių), – tiesiog kažkas pakuždėjo susilaikyti, šįkart. Susilaikyti, kaip mes susilaikydavome tuos dvejus metus: kad nieko nesugadintume.

Stovėdamas veidu į kalnus, mačiau ją padebesiuose, su kiekvienu sparnų plastelėjimu tolstančią ten, kur man niekados nelemta pabuvoti.

Prisimenu, tą pat savaitę, regis, šeštadienį, buvome pakviesti vakarienės pas merą. Ėjau tenai prieš savo valią, žmonos mygiamas, nes ji manė, jog ignoruoti tokį kvietimą yra iššūkis.

– Tu neįsivaizduoji, kaip čia tai vertinama, – kalbėjo ji, sausindama džiovintuvu plaukus. – Iš tiesų mus kviečia įeiti į tam tikrą visuomenės sluoksnį, į kurį sunku patekti.

– Ar mums to reikia? – paklausiau.

– Man reikia, – atsakė ji tvirtai, ir aš dar sykį pajutau, kokia ji man svetima. – Ir taip į mus čia žiūri įtariai.

– Tikrai? – apsimečiau nustebęs, nors ir supratau esmę. – Kodėl gi?

– Manai, žmonės neskaito visų tų bjaurių laikraštpalaikių? – paklausė ji susierzinusi. – Mes čia neseniai, jie nesupranta, kas mes.

– Kam jiems to reikia? – kartais man patikdavo, nežinau kodėl, dėtis naiviam: galbūt vyliausi iš *jos* lūpų išgirsti tai, ką slapta maniau pats.

– Nes jie yra žmonės, jie negali kitaip.

– Man tai nusispjaut, ką apie juos rašo.

– Štai čia šuo ir pakastas, – antrino man žmona, – kad apie juos nieko nerašo. Tu čia vienintelis toks. Turėtum tą suprasti.

Ji kartais sau leisdavo, be jokios logikos, štai taip su manimi kalbėti (tas mane erzindavo ir keldavo panieką). Kartais jai užeidavo „kaprizo", kaip aš vadinu, minutės (arba valandos): tuomet ji galėdavo visiškai atsiriboti nuo jausmo man, susitelkti į save pačią – ir taip atimti iš manęs jėgą bei pranašumus, kuriuos mudviem bendraujant dažniausiai įgydavau dėl jos jausmo.

– Turėjau omenyje, – pasakiau, – apskritai jų gyvenimą. Manęs nedomina, *kas jie tokie*, supranti?

Pagalvojusi ji atsakė (akys primerktos, oro srovė į veidą):

– Tu tiesiog kitos padermės.

Ir tai buvo tiesa. Daug neaiškumų dėl sudėtingų mano santykių su kitais paaiškėdavo, kai atsiverdavo ta tiesa. Antraip man būtų reikėję ilgai aiškinti, kodėl aš ne-

mėgstu („kaipgi taip gali būti, kad nemėgstate!“) to, ką mėgsta visi.

Vakarienės, kaip ir tikėjausi, susirinko visas miesto elitas: gimnazijos direktorius; mero pavaduotojas; čionykštės ligoninės vyriausiasis gydytojas; kažkoks muzikos mokyklos dėstytojas-kompozitorius, „mūsų miesto himno autorius“, kaip man jį pristatė, ir kitos „įžymybės“. Visi su žmonomis. Aš, kiek supratau, buvau „įdomus tipas“ šioje visuomenėje: pirma, „iš sostinės“, antra, „žinomas“ (taip jie manė: nes apie nė vieną jų nerašė už rajono ribų). Mano konkurentas kūrybos srityje buvo kažkoks „rašytojas“, leidžiamas vietos leidėjo, – bet ir jo negaubė manoji „sostinės šlovė“.

Iš pradžių kalbėta apie vyną – apie garsią rūšį. Čia mero pavaduotojas susiginčijo su gimnazijos direktoriumi įrodinėdamas, kad vynas laikomas statinėse dešimties, o ne penkių laipsnių temperatūroje. O pavaduotojas tvirtino, kad dešimties laipsnių temperatūroje vynas laikomas ne statinėse, o vėliau, išpilstytas į butelius ir hermetiškai užsuktas. Jis rėmėsi savo senelio patirtimi. „Miesto himno“ autorius palaikė mero pavaduotojo nuomonę, o ligoninės vyriausiasis gydytojas mėgino sutaikyti abi puses aiškindamas, jog esama įvairiausių gero vyno rūšių.

Paskui mero žmona mitriai nukreipė pokalbį apie patiekalą, kuriuo ji vaišino: ir čia buvo pradėta šnekėtis apie jo paruošimo būdą, – tuomet itin susidomėjusios prašneko moterys, kartu ir mano žmona (išsidažiusi kaip lėlė, kvaila poza – smakras pakeltas aukštyn, krūtinė

atkišta, idiotiškas juokas, – ji buvo tokia nenatūrali, kad net nusisukau nenorėdamas jos matyti).

Baigiantis vakarienei, pokalbis nukrypo į „kultūrą" ir čia visi kreipėsi į mane, skirdami man specialiai iš populiarių straipsnių ir laidų parinktas sentencijas „apie Kantą", „apie Kjerkegorą". Juk negalima visą laiką tauškėti apie maistą. „Kantas nutiesė kelią Kjerkegorui", – pareiškė himno autorius. O vyriausiojo gydytojo žmona, trumpai kirpta storulė su akutėmis-sagutėmis ir nepadoria iškirpte, paklausė manęs po ilgų pasirengimų (mačiau tą): „O kaip jūs žiūrite į Heidegerį?" Netekęs kantrybės atsakiau: „Į Heidegerį žiūriu labai gerai."

Kai ėjome namo, žmona staiga skersgatvyje prisiglaudė prie manęs, visą kelią tylėjusio. „Labai gailiesi, kad ėjai?" – „Nieko nesigailiu", – atsakiau sausai (nežinau, kodėl jos neapkabinau). „Vis dėlto – bendravimas", – pasakė žmona. „Taip, bendravimas", – atsakiau.

Dieve, kaip man sunku pakęsti patį save.

Tą naktį žmona glaudėsi prie manęs, inkšdama, apimta nevilties, veltui spausdama minkštą apgailėtiną mano puokštę: varpa nesukietėjo, o siela tarsi suakmenėjo. „Kas tau?" – šnibždėjo ji, vis tebelaikydama saujoje mano gėdą (aš nieko nejaučiau). „Nieko", – atsakiau.

Netrukus ji užsnūdo, nusilpusi, padrika, slopinanti susierzinimą.

Sujudėjau ir išslydau jai iš rankų.

Rytą ji atsikėlė, netarusi man nė žodžio, – nuėjo į tualetą, paskui į dušą. Jautėsi pažeminta, daugiau nebejautė meilės. Ir man pasidarė lengviau.

Po pusvalandžio jau rėkė ant dukters kaip isterikė. Susitaršiusi, stora.

Eidama pro šalį:

– Valgysi (kaip šuniui)?

– Ne.

– Kaip nori (įžūliai).

Į mane nė nedirstelėjo.

Gerai, kad nepatikėjau ja naktį.

Dieve, su kuo gyvenu? Kur?

Beveik bėgte puoliau laiptais į viršų – užsidaryti palėpės kambarėlyje. Greičiau (nekenčiau savęs). Greičiau.

Ji jau skrido pas mane, sklęsdama, retsykiais suplasnodama sparnais.

Viskas nutiko greitai, šįkart. Jos glėbys, jos besidaužanti lyg kūjis širdis, jos švelnumas ir pūkų šiluma.

Tik patyręs malonumo viršūnę, kai mano šaknį suspaudė saldūs spazmai ir aš, šnabždėdamas kažkokius beprotiškus žodžius, inkšdamas, audringai ir gausiai į ją išsiliejau (tą akimirką ji veriamai suriko), – supratau, kad pasiekiau savo. Apimtas siaubo, pamačiau save iš šalies, tai, ką padariau: paukštė-milžinė ant palangės, letenos plačiai išskėstos, ir aš, nuogas, veidu pasisukęs į erelišką snapą, su stirksančia į viršų šaknimi, nugramzdinta tarp letenų.

Ji pati nusimovė nuo smaigo, pati krito žemyn, gavusi savo, ir šovė į viršų, nusinešdama – tenai, į man nežinomą tolį, – karštą mano sėklą.

Nuo tada pradėjau palikti joje dalį savęs, kai pajėgdavau (kartais keletą dienų iš eilės, kartais sykį per savaitę:

neversdavau savęs, pasiduodavau savo troškimui). O kartais mes tiesiog šildėme kits kitą, glausdamiesi kūnais, kaip būdavo seniau. Ar ji galėjo nejausti – nemylėti manęs? Kaip kitaip paaiškinti ilgametį jos atkaklumą – jos nuolankumą tomis akimirkomis, kai peržengdavau ribą, skiriančią paukštę ir žmogų?

Trumpai apsilankęs sostinėje, specialiai nuėjau į Nacionalinę biblioteką: norėjau sužinoti viską apie erelius, apie jų gyvenimą. Ir nustebau perskaitęs, kad poruodamiesi paukščiai patiria ne mažiau malonumo negu žmonės. Vadinasi, nieko antgamtiško čia nėra. Vadinasi, aš neklydau, kai, prasiskverbęs į ją, jusdavau patankėjusį jos širdies ritmą. Vadinasi, nuolat pasikartojantis jos riksmas pabaigoje, kai įnirtingai ją duobiau, kiek versdamas atgal (laikydamas rankose), iš tiesų reiškė džiaugsmą. Ir, vadinasi, dėl to džiaugsmo (kurio galbūt jai nesuteikė ereliai) ji skrido pas mane kiekvieną rytą nuo kalnų, įveikdama galbūt dešimtis kilometrų.

O mano „gyvenimas apačioje“, kaip vadinau visa, kas dėjosi ne palėpėje, tekėjo sąvo vaga, – ten aš vaidinau „tėvo“, „vyro“, „giminaičio“ (pastaruoju metu mūsų namuose, pasinaudodami proga pabūti „kalnuose“, ėmė dažnai lankytis žmonos giminės) vaidmenis, „vietos garsenybę“ (po tos vakarienės pas merą vienas po kito pasipylė kvietimai) ir „menkai žinomą“ tam tikruose sostinės sluoksniuose originalų intelektualą. Visų tų vaidmenų nepakenčiau, – bet kur nuo jų dingsi. Vos tik nusileisdavau, iškart atsidurdavau jų valioje: tų artimų ir tolimų žmonių, kurie matė mane tokį, kokį norėjo matyti.

– Tu juk tėvas! Tėvas! – rėkė išsproginusi akis (vis būdingesnė jai išraiška), smarkiai įsiaudrinusi žmona, kai mūsų jau dešimtmetė dukra sykį grįžo iš šokių po vidurnakčio.

Tą patį ji man išrėkė tuomet, kai Bernardas, sūnus, sumušė jaunesnį kaimynų berniuką mokykloje.

Kiekvienas įvykis pats savaime, – ypač žmonos pateiktas, – buvo iš tiesų svarbus. Bet pastaruoju metu pastebėjau, kad „nesvarbių įvykių" jai apskritai nėra. Kartą ji grįžo visa nesava, ir man vargais negalais pavyko išpešti, kad viskas dėl jos draugės lapės kailinukų, kuriuos jai nupirko vyras verslininkas. Ta „draugė" (kurios beveik nepažinojau), jos žodžiais tariant, „leido jai suprasti", kaip skiriasi jų padėtis, pažemindama ją per kažkokį moterišką ginčą, „kitų akivaizdoje".

– Nebegaliu daugiau vilkėti tais prakeiktais kailiniais! – rėkė žmona (ji turėjo triušio kailinius). – Jaučiuosi elgeta, elgeta!

– Ką tu kalbi? – jos psichozės nesukeldavo man nieko, tik pasipiktinimą. – Turi pilną spintą šlamšto.

– Būtent – šlamšto! – kone raudojo žmona.

– Mes vis dėlto turime savo namą, trijų aukštų. Kiti gyvena butuose.

– Gal mums dar bendrabutyje gyventi?

– Bendrabučiuose irgi būna laimingų žmonių, – nesirengiau jos suprasti, jos kvailumo.

– Žinau, tu juk mūsų filosofas – Diogenas! Pasirengęs ir statinėje gyventi!

Tokio dalyko – užgauti pačias jautriausias mano stygas – anksčiau ji sau neleisdavo.

– Noriu gyventi ne prasčiau negu mano draugės!

Ji darėsi iš tiesų bjauri.

– Ko tu nori?

– Duok man pinigų!

Nustėrau: nieko sau.

– Aš jų neturiu.

– Tu ką – ne vyras?

Ji norėjo mane įžeisti kuo stipriau: Dieve, kaip ji manęs nekentė.

Aš priėjau ir – pirmąkart gyvenime – trenkiau jai per veidą: jos isterija kaipmat liovėsi. Kitaip, laukiniu žvilgsniu, ji nuvėrė mane.

– Atleisk, – pasakiau. – Aš...

Ji neleido man baigti – išbėgo, užsidengusi veidą rankomis.

Keista, bet kaip tik dabar – iš nugaros – pajutau ją: kažkas sujudėjo mano sieloje ir aš tarsi nubudau iš košmariško sapno. Kažkas – pirmąkart po daugelio metų – moteriška, pažeidžiama, artima prasiveržė jos viduje. *Laukinis* jos žvilgsnis (ne tas bjaurus, neturintis savigarbos, kupinas savimeilės, o tas aiškus, santūrus, *stiprus*) – štai kas privertė mane krūptelėti, pažvelgti į ją pagarbiai. Ji buvo graži – tą akimirką, įsižeidusi, bet ir labai ori, nenusileidusi iki šlykštaus kivirčo. Turbūt galėjau mylėti tik kitų jėgą.

Tačiau kitą dieną pamačiau žmoną, apie kažką liežuvaujančią su kaimyne prie tvoros, – tokią pat žemą ir kvailą, gyvenančią smulkmeniškais jausmais kaip visuomet.

Šis pasaulis buvo sukurtas ne man: aš jame dusau.

Erelė: ji nesisiejo su gyvenimu. Kai lygindavau ją su žmona, suprasdavau, kas teikia peno romantiškam mano jausmui. Nebuvo kalbų apie pinigus, vaikus, kaimynus, apie begales kasdienių problemų, kurios, jei pagalvotum, sukirmijusio grybo vertos. Kodėl žmogus negali būti toks? Kam Dievas davė jam siaubingą liežuvį? Kai aš beprotystės akimirkomis spaudžiau prie savęs paukštę, atsargiai apkabintas jos sparnų, būdavo, kad mano liežuvis pranykdavo jos snape, – ir tuomet, paniręs kita savo dalimi į ją iš apačios, susidurdavau su siauru, nekalbančiu, bet tokiu pat drėgnu kaip mano, greitu jos liežuvėliu. Tuomet nejaučiau skirtumo tarp moters ir paukštės, grimzdamas į bedugnę, susiliedamas su kita gyva būtybe, kuri nėra aš. Jei žmona ir paukštė kuo skyrėsi, tai paukštės naudai – visuomet tylios, taurios, artimos ir nepasiekiamos, kupinos paslapties ir savo tegul sunkaus, negailestingo gyvenimo, tačiau gyvenimo be *sumaišties*. Atsargiau judėjau, ištraukdamas ir nugramzdindamas šaknį, ir – tą aiškiai girdėjau – jos širdis imdavo plakti dukart garsiau ir greičiau: jaučiau, kaip jos snapas, galintis per vieną akimirką paversti mane nebyliu, vis stipriau spaudžia į jį panardintą mano liežuvį. Ir kai ji, šaknis, pagaliau virsdavo liepsnojančia įkaitusia šerdimi paukštės viduje, – tada erelė mane skausdavo, snapu, ir aš apmiręs klausydavausi, kaip vandenys, kaupęsi manyje, patys veržiasi, prasiveržia lauk, užpildydami jos kūne tą vietą, kuri ją paversdavo moterim. Paskui dar kurį laiką paukštė laikydavo mano liežuvį snape, išsproginusi blizgančias akis, neatlaisvindama skausmingų gniaužtų, – ir aš, atsidavęs jos valiai (nieko negalėjau padaryti),

laukdavau. Aš tikėjau ja. Pagaliau ji pražiodavo snapą, ir aš ištraukdavau savo liežuvį, o iš jos angos apačioje – savo drėgną, aplipusią sėkla šaknį. Ji, parvirtusi ant nugaros, nuskrisdavo.

Visą dieną dar jausdavau skausmą liežuvyje (tarsi ji vis dar būtų mane laikiusi snapu), bet tai buvo malonus skausmas. Nekantriai laukdavau, kada tai pasikartos.

„Apačioje" vienas po kito nutiko tokie „įvykiai": sūnaus aštuntos klasės egzaminai, žmonos dėdulės apsilankymas, pamesti dukters auskarėliai, trijų leidėjų (visiškų bukagalvių, dar ir snobų) atsisakymas leisti mano knygą, įsižeidęs meras, mat ignoruoju jo vakarienes (daugiau kaip pusmetį neištvėriau), policijos apsilankymas ir mano dokumentų patikrinimas (kažkas įskundė), prasidėjusios dukters menstruacijos, mylimos katės liga ir mirtis, apraudota žmonos ir dukters (tikri sriūbavimai ir tragedija), namo šildymo sistemos gedimas (šokas visai šeimai), kruša, sunaikinusi visą braškių derlių prie namo, žmonos barnis su kaimyne, su kuria liežuvaudavo (taip ir nesupratau dėl ko: abipusiai įžeidimai, pasibaigę kone susigrūmimu), čigonų cirko atvykimas į miestą ir daiktų iš trijų miestelėnų namų dingimas (sulaikyta čigonė ir du jos vaikai), panika, kad gretimame rajone esantis chemijos kombinatas užteršė vandenį atliekomis, tarptautinių dviračių varžybų, kurių trasa ėjo per miestą, transliacija per televiziją, žmonos įsigyti lapės kailinukai (už pasiskolintus iš kaimynų pinigus), sūnaus rankos lūžis per treniruotę sporto salėje, mėnesio gipsas, žmonos prilupta duktė po isteriškų pareiškimų, kad „išeis iš namų" (pas vaikiną,

kurį neva „mylinti“), nuožmus barnis su manimi po vienos nakties, televizoriaus gedimas, nepalankus man straipsniukas viename vietos laikraštėlyje (žmona apimta tikros panikos – vietos laikraštį visi skaito), žiurkės mūsų rūsyje, utėlės dukters galvoje, aptiktos po vasaros stovyklos, grasinimas atjungti elektrą ir telefoną už įsiskolinimus, keisto žmonos susirašinėjimo su kažkokiu „bendraklasiu“ aptikimas (jis ją vadina „mano brangioji Rutele“), nutikimas per Kalėdas (žmoną parnešė pirmąkart gyvenime girtą, – dvi moterys ir vyras, pasivadinę „draugais“), magnetofono ir rankinės su pinigais ir dokumentais vagystė iš mašinos, dar viena uogiene ištepliota dukters suknelė.

Suprantu, kodėl ji, erelė, mane jaudina. Kodėl siekiu jos, pasirengęs atsiduoti.

Ne, nesu monstras, tiesiog trokštu kitokio gyvenimo.

Tądien ji elgėsi keistai. Nerėkė kaip visada, kai joje judinau savo įkaitusią šaknį. Atrodė, pirmąkart nori man kažką pasakyti – snapu vis prisiliesdavo prie kaktos, akių, lūpų. Ar tai buvo švelnumas? Aš atsitraukiau su ja, patupdyta ant kuolo, į kambario gilumą ir ten, remdamasis nugara į sieną, spausdamas ją iš apačios prie krūtinės, netikėtai, inkšdamas, pabaigiau. Ji nesuriko – buvo kitokia, liūdna (jei taip galima sakyti apie paukštę). „Kas tau?“ – paklausiau, ir ji atmetė galvą, pasižiūrėjo į mane kaip višta. Pasijutau lyg nesavas. „Tau gerai?“ Ji nuleido savo visai neplėšrūnišką galvą.

Atsargiai nuėmiau ją nuo savo šaknies ir patupdžiau ant palangės. Ji nenorėjo skristi!

„Ko tu nori?“ Aš jos nesupratau.

Taip praėjo dešimt minučių, paskui – valanda, dvi...

Buvau nepratęs, kad ji lieka – po visko. Jaučiau poreikį ją matyti iškart nulekiančią, aukštai danguje, tolstančią, virstančią taškeliu. Mintis apie tai, kad mano sėkla – ten, joje, padebesiuose, – suteikdavo man laisvės, kurios taip stigo.

„Jei neišskrisi – būsi paprasta višta, – staiga jai pasakiau gana piktai (supratau, kad kalbėdamas garsiai esu beprotis: bet aš to norėjau). – Tu negali gyventi čia, supranti?“

Ką aš iš tiesų darysiu, jei ji nenuskris? Nupirksiu narvą? Lesinsiu grūdais?

Staiga prisiminiau tą seną graviūrą su kaimo vaikinu ir višta: apimtas panikos, pribėgau prie jos ir nuplėšęs sviedžiau žemyn.

Ji mostelėjo sparnais, vėl pakilo į palėpės palubę ir, apsukusi pusratį, nutūpė ant palangės.

„Ką?“ Ji žiūrėjo į mane, blykčiodama vėl staiga tapusiu grobuonišku (taip man atrodė) žvilgsniu. Žengiau žingsnį prie jos – ji suriko. Bet kitaip, įspėjamai. Nesupratau. Ištiesė sparnus ir, išsitempusi į viršų, suriko vėl. Dar. Šviesa kambaryje užgeso, – ji uždengė ją savimi.

„Tu ką?“ Pirmąkart susirūpinau, susijaudinau. Ko ji nori?

Ir čia nutiko tai. Aš ištiesiau patamsyje ranką, – ir ji staiga, per sekundę, išplėšė man iš peties mėsos gabalą. Surikau iš skausmo.

Pakėlęs akis išvydau ją jau skrendančią viršūnių link, greitai, – greičiau nei visada, kaip man atrodė, – tolstančią į savo kalnų pasaulį.

Suplėšęs marškinių rankovę ir pridėjęs audeklą prie krauju srūvančios žaizdos, žiūrėjau į ją priblokštas. Nepaisydamas baimės, skausmo, aš džiaugiausi. Neapsirikau dėl jos: dėl erelių neapsirinkama.

Aš vėl ją mylėjau.

Tik po valandos, nusileidęs žemyn ir galutinai sustabdęs kraujavimą veržiančiu marlės tvarsčiu (laimė, nieko nebuvo namie), vėl pakilau į viršų ir aptikau stebinantį radinį. Ant palangės, toje vietoje, kur ji tupėjo (šen bei ten draikėsi lengvučiai jos pūkai), gulėjo didžiulis pilkšvas kiaušinis.

Drebėdamas paėmiau jį – jis nustebino mane savo svoriu. Ką tai turėtų reikšti? Aš taip mažai žinojau apie paukščių psichologiją. Kodėl ji taip padarė – dabar, čia? Ar norėjo man ką nors palikti? (Buvau įsitikinęs, kad ji nebeatskris: nenorėjau, kad atskristų! – nebūčiau galėjęs jos mylėti, nuolankios ir prašančios!)

Nuėjau prie nedidelio kampe įrengto baro ir pasiėmiau šaukštą. Vis tebedrebėdamas pramušiau kiaušinį ir, jausdamas, kaip vėl grimztu į išganingą beprotybę, užverčiau galvą, išgėriau jo turinį. Trynys, sveikas ir šiltas įkritęs man į burną, dar kurį laiką slydinėjo tarp liežuvio ir gomurio, kol spustelėjau jį, – ir geltona lipni buza nutekėjo man į vidų, užliedama džiaugsmo ir nepaaiškinamos palaimos banga.

Tai buvo ji – jos fiziologija, jos kūnas, tai, kas ką tik tūnojo jos viduje ir buvo jos dalis.

Ir tik tuomet pratrūkau raudoti – galbūt pirmąkart per savo kaip suaugusiojo gyvenimą: taip rauda vaikas,

taip rauda senis. Žinojau, kad ji nebegrįš, niekada, ji man neatleis tų viršenybės, paniekos minučių.

Kaip aš be jos gyvensiu?

Ji buvo mano paskutinė viltis.

Ji iš tiesų neatskrido nei kitą rytą, nei kitomis dienomis. Valandų valandas stovėjau prie lango, nieko neveikdamas. Žiūrėjau į snieguotas kalnų viršūnes. Kaip keista. Pasaulis nuo šiol liko tuščias: sunki, spengianti tyla įsivyravo aplinkui.

Užmigdamas nugara į žmoną vis regėdavau paskutinį grobuonišką ir išdidų jos žvilgsnį – po to, kai išvadinęs ją „višta" numečiau žemyn pro langą. Ar gali paukštis spręsti, apsispręsti? Ereliai – išdidūs. Bet ar gali jie jausti pažeminimą – ir keršyti – kaip žmonės?

Paliečiau ranka sutinusį skaudamą petį (teko išsigalvoti „kritimo" istoriją, važiuoti pas gydytoją). Dešimtis kartų ji galėjo mane suluošinti, jei būtų norėjusi: nutraukti liežuvį, tiek kartų tūnojusį jos snape, išlesti akis arba mano gėdą (tam tereikėjo vieno galingo judesio). Ji to nepadarė!

Kuo toliau, tuo labiau grimzdau į sielos – jos sielos – brūzgynus. Dveji metai kone kasdienių lankymųsi – nebuvau jai tuščia vieta. Bet jei ji taip mane mylėjo (kodėl to žodžio negalima taikyti ne žmogui – ką mes žinome apie paukščių jausmus?), kaip galėjo staiga pradėti mane niekinti? Išbraukti visiems laikams iš savo gyvenimo?

Atsisėsdavau ir tamsoje, negalėdamas užmigti, tūnodavau taip, žiūrėdavau į žvaigždes už lango. Iš kur aš ištraukiau, kad ji *lengvai* padarė tai, ką padarė. Jei ji

mylėjo, – turbūt kenčia. Ten, kalnuose. Pažeminimas ir išdidumas neleidžia jai atskristi vėl, bet prisiminimai apie mane – mano kūną (ji mane apkabindavo sparnais), karštą mano alsavimą į kaklą – ją tebekankina naktimis, kviečia...

Staiga pamatydavau save iš šalies, ir man darydavosi juokinga. Buvau žmogus, o ne paukštis, ir negalėjau suprasti jos kitaip kaip žmogaus.

– Apie ką tu galvoji?

Krūptelėjau. Pastaruoju metu nepajėgdavau be susierzinimo žiūrėti į jau visiškai odiozine virtusią (ji kažkur vis dingdavo, gerdavo!) žmoną.

– Apie nieką.

Tai buvo įprastas mano atsakymas.

Ji daugiau nieko nebesakė – ar užsnūdo, ar apsimetė, kad miega.

Prie jos nebuvau prisilietęs jau daugelį mėnesių: negalėjau.

Kas rytą lipdavau į palėpę puoselėdamas neaiškią viltį. Kiekviena varna, šmėkštelėjusi danguje, priminė ją, besiartinančią prie manęs, atleidusią: mano širdis apmirdavo nuo malonios susitikimo nuojautos. O, kaip aš ją mylėsiu! Bet garsus „kar!“, nuaidėjęs prie ausies, toks nepanašus į veriamą, laukinį jos riksmą, buvo tarsi pasityčiojimas iš mano jausmų.

Kartą neapsirikau – paukštis, skridęs nuo kalnų, galingai plasnojęs sparnais, buvo erelis! Buvau beveik tikras, kad mano kančios baigėsi – skubiai puoliau nusirengti, kad,

tarsi nusileidimo tako ugnys, šviesčiau jai, savo kūno baltumu rodydamas nutūpimo vietą (erelio žvilgsnis skvarbus). Erelis vis artėjo ir artėjo – ir staiga ėmė sklandyti: aukštai danguje, padebesiuose, ėmė sukti ratus virš kalno, kurio papėdėje glaudėsi mūsų miestelis. Aš, apmirusia širdimi, užvertęs galvą, persisvėręs per palangę, stebėjau jo skrydžio trajektoriją, laukdamas nutūpimo. Kažkas man kuždėjo, kad tai ji, ji! Jei tik būčiau galėjęs papasakoti jai apie savo jausmus, – jei tik būčiau galėjęs prisišaukti, paprašyti atleidimo...

Pasisukiojusi danguje maždaug dešimt minučių, ji (ar jis?) nuskrido. Daugiau jos nebemačiau.

Jei paukštė negeba suprasti žodžio (tarkim, žodžio „višta"!) reikšmės, ar gali ji nesuprasti *jausmo*, perteikto tą žodį tariančiojo balsu?

Vis mažiau pasitaikydavo naktų, kai manęs nekankindavo košmarai. Paukščiai – ne vienas, o daug, visi didžiuliai, nutūpdavo mano miegamajame. Jie tupėjo visur: galvūgaly, prie kojų, ant naktinio staliuko, spintos. Vaikštinėjo mano kūnu (negalėjau pasijudinti), skaudžiai suleisdami lenktus nagus. Vieni jų lesė man akis, kiti siekdavo kepenų. Aš buvau lavonas.

Šis košmaras kartodavosi, šiek tiek vis kitoks, – jei man pasisekdavo, nubusdavau pačioje baisiausioje vietoje išpiltas prakaito.

Sykį man prisisapnavo, kad vien paukštė – kažkodėl ne pilka, o balta kaip sniegas, žaliomis švytinčiomis akimis – lesa man bambą. Rėkiu iš siaubo ir saldaus

skausmo, o ji vis lesa, ištempdama snapu vieną po kitos mano žarnas ir vidaus organus.

Staiga atgaunu gebėjimą judėti, čiumpu tą paukštę už kaklo, mirtinai jį suspaudžiu – ir matau, kad tai ne paukštė, o mano žmona (nors ir kaip keista, kūnas ir kaklas paukščio). Apimtas siaubo, atleidžiu liauną kaklą gniaužusį kumštį: per vėlu. Ji nebegyva.

Kai aš (regis, rėkiau per sapną) atsisėdau, trindamas rankomis krūtinę, sunkiai šnopuodamas, išgirdau keistą, garsų girgždesį. Girgždesys – pratisas, veikiantis nervus – pasikartojo. Pasilenkiau ir pamačiau šalia paršavedę – iš praviros jos burnos veržėsi nežmoniškai stiprus knarkimas. Išsyk net pamaniau, kad tai košmaro tąsa.

Išėjau į kalnus po mėnesio. Tai buvo vienintelis išsigelbėjimas: bėgti. Gyventi – kokia prasmė? „Dėl pinigų", „dėl šlovės", „dėl vaikų" – viskas man atrodė niekinga. Gyvenimo, kurį gyveno mano sūnus, dukra ir žmona, aš nesupratau. O, kaip pavydėjau tiems, kurie galėjo valandų valandas – pasinėrę – konstruoti namelius su sūnumi, žaisti su dukterimi vaikišką loto, kepti vietoj žmonos kotletus. *Gyventi* visu tuo. (Tą palaimą lėmė jų „smulkmeniškumas".) Vaikai paaugo, bet man jų pasaulis liko toks pat nesuvokiamas: džiaugtis nauju sūnaus mopedu, nauja dukters suknele? Negalėjau knebinėti mopedo variklio ne todėl, kad buvau kvailas. Man tai atrodė beprasmiška: išstudijuoti variklį. Kai ūgtelėjusi duktė apsivilko savo aptempiantį sarafaną, buvau *nemaloniai* nustebintas ryškėjančių moteriškų bruožų (apvalėjanti krūtinė, klubų užuomina). Ji jau buvo visiškai pasirengusi

tapti moterimi: nejučia žaisminga, „kviečianti“ šypsena, trauka prie papuošalų, skudurų, vyrų... „Na kaip, tėti?“ – ji pakraipė man prieš nosį savo gundančią vietą (nesuvokdama to judesio nepadorumo, bet mylėdama save už jį!). „Nieko“, – atsakiau tą patį, ką ir visiems. O pats pagalvojau: „Ji pasirengusi sueičiai.“

Ne, aš nebuvau cinikas. Jei tik cinizmu nevadinsi meilės tiesai. Ne savo vaikų nemylėjau. Nepakenčiau to *banalumo*, nuobodaus jausmų, troškimų ir fiziologinių procesų *pasikartojimo*, kuriuos taip veržliai jie siekė įkūnyti. Su to džiaugsmingo kvailumo išraiška veide, bylojančia apie naivumą ir tiesos nežinojimą.

Nebuvo nei tėviško pavydo, nieko, tik kažkoks šleikštulys pagalvojus, kad mano duktė jau „parengta“ vyriškiui ir sąmoningai ar nesąmoningai jo laukia (galbūt pirmo pasitaikiusio), kad būtų apvaisinta. Kaip karvė. Ir kad paskui gimdytų, žindytų, auklėtų, atiduotų visas jėgas (ir pačią „sielą“, kurios man stigo) būtybei, kurios tolimas tikslas – ne ji, o kita sueitis ir gimdymas... Ta iki begalybės nusitęsianti absurdiško dauginimosi virtinė – joje man nebuvo vietos. Duktė gyvena ne dėl tų, kurie praeityje, o dėl tų, kurie priekyje. „Na, aš jau bėgsiu“: sklidina *savo* džiaugsmo. Ko vertas *jos* gyvenimas? Aš buvau vienišas.

Kalnai nebuvo skirti žmonėms. Tačiau jie turėjo bent jau tokį privalumą, kad buvo amžini. Kalbėjo jie daug, – tačiau šviesos ir dangaus fone matomo reljefo kalba.

Kas šimtas metrų sustodavau ir pažiūrėdavau į juos: ką jie norėjo man pasakyti? Kol kas nesupratau jų kalbos,

bet žinojau, kad tai ne mopedo variklis, ne apsilankymas pas merą ir ne nauja suknelė. Ne, tai visiškai, absoliučiai kas kita. Kalnuose nebuvau blogas. Galbūt todėl, kad niekas čia nereikalavo, kad būčiau geras.

Jau keliavau trečią dieną ir beveik priartėjau prie uolėtų viršūnių, kurias matydavau pro savo palėpės langą. Ant virtuvės stalo palikau raštelį: „Iškeliauju savaitei į kalnus." Tuose žodžiuose tilpo viskas, ką maniau esant reikalinga pasakyti būtybėms, gyvenusioms su manimi po vienu stogu.

Nežinojau, kur einu. Siauras takelis vedė mane vis aukščiau, vingiuodamas tarp didžiulių karštų akmenų, po kuriais kartkartėm buvo galima išgirsti upelio čiurlenimą. Išdegusios saulėje kalnų pievos svaiginamai kvepėjo, džiugino akį įvairių rūšių margumu, kai kur išlikusiais ryškiais žiedais. Naktį tylėję vabzdžiai vidudienį pranešė apie save ausį glostančiu svirpimu ir zvimbimu. Kartkartėmis sušmėžuodavo maži vikrūs paukščiukai, skraidžiojantys nedideliame aukštyje, kartais visai pažemiui. Visai nebaisios kalnų gyvatės, sublizgėdavusios auksu, protarpiais sušnarėdavo tarp akmenų, išbaidytos mano lazdos.

Buvau laimingas: pagaliau. Mano stichija buvo ne žmonės, o šis pasaulis, be kalbos ir žmogiškų rūpesčių. Kaip man buvo sunku apsispręsti krautis kuprinę, būtinus daiktus ir produktus, palikti tokius jaukius (ir atgrasius) namus – ir kaip man lengva čia, vienam, be žmonių, vakarais besišildančiam prie laužo, stebinčiam miriadus ryškiausių žvaigždžių, krentančių iš padangių kas dešimt sekundžių.

Čia, kur keliavau, vis dar buvo vasara, nors ir ne tokia karšta kaip apačioje. Ten, vis taip pat toli kaip ir anksčiau, baltavo negyvos viršukalnių grandinės, į Viešpatį keldamos veržlias keteras. Retkarčiais sustodavau ir, prisidengęs akis nuo saulės, žiūrėdavau į tas viršukalnes: tarsi būčiau jautęs, kad ten – mano pradžia, mano gyvenimas, mano pabaiga. Mintis, kad šis žygis kupinas pavojų (užtenka paslysti ir susilaužyti koją), mintis apie galimą mirtį kalnuose, apie negrįžimą mane tiek gąsdino, tiek guodė nepaaiškinama palaima. Mirti čia, toli, vienatvėje, – kur niekas neatsistos (kaip raudantys artimieji, žmonės baltais chalatais ar sutanomis) tarp tavęs ir Dievo (to labiausiai bijojau)... O gal būti sudraskytam laukinio žvėries – kalnų vilko ar leopardo, kurie, kaip pasakojama, gyvena šiose vietovėse... Pasitikti paskutinę savo sekundę ne apimtam tylaus siaubo, žmogų žeminančio „laukimo", o grumiantis su gražia ir plėšria būtybe, trokštančia paėsti. Būti jos sudraskytam – pamaitinti ją karštu savo krauju, garuojančia vakaro vėsoje savo mėsa... Išnykti joje.

Iš pradžių tas žygis man atrodė nekalta išdaiga, kaprizas. Bet kuo toliau, tuo labiau ėmiau į jį žiūrėti rimtai – kaip į kažką, kas buvo man pakuždėta likimo.

Žinoma, tai buvo mano jausmai. Jie valdė mane, bet ne tiek, kad nuslopintų protą. Miegojau palapinėje ir miegmaišy. Ir senas medžioklinis šautuvas, svetimas, glostydamas man koją buože, pakeitė man naktį žmoną.

Erelis pasirodė anksti rytą: jis suko ratus virš uolos ir virš bedugnės, labai aukštai, taigi turėjau atsilošti ir

pasiremti lazda, kad nepargriūčiau. Paskui jis dingo. Pastovėjęs vėl leidausi į kelią. Tik dabar, regis, supratau, kur einu. Ne, aš nepuoselėjau vilties susitikti su ja (ereliai gyvena neprieinamose viršūnėse), tenorėjau prasiskverbti į *jos* pasaulį. Pažinti kalnus – reiškė pažinti tai, kuo ji gyveno. Jei ji negalėjo pažinti mano gyvenimo, prasiskverbti į jo prasmę (veikiau beprasmybę), tai aš galėjau pažinti josios. Neturėjau jos sparnų, bet turėjau – nuo šiol – jos tylėjimą, vienatvę ir galbūt jos laukiniškumą.

Pakeičiau maršrutą ir nuėjau ta linkme, kur išnyko erelis. Keletą valandų, nusibrozdindamas kojas, ropščiausi akmenimis į perėją. Kai galiausiai pasiekiau tikslą, prieš akis atsivėrė naujos tolumos: nauji kalnai ir naujas snieguotas kalnagūbris, užstojantis horizontą. Sunku buvo patikėti, kad pasauly yra dar kažkas, ne vien šios sustingusios akmeninės bangos, išreiškiančios amžiną nebylų riksmą.

Erelis – tas pats ar jau kitas? – dabar suko ratus tiesiai virš manęs. Gražiai sklęsdamas, ratas po rato, judėjo link smailių, keistos formos uolų. Jis tarsi viliojo mane paskui save. Patraukiau tenai: man buvo vis vien.

Ėjau dar dieną ar dvi (žadėtoji „savaitė kalnuose" jau seniai baigėsi), paskui sustojau išvargęs, nusprendęs dienelę pailsėti. Be abejo, buvau savo paties vaizduotės auka: kalnuose viskas įgyja svarbą ir tampa simboliška. Kaip, beje, ir turėtų būti arti amžinybės ir Dievo.

Erelis daugiau nepasirodė. Nusprendžiau grįžti namo.

Gyvenimas kalnuose buvo beprotybė. Nors aš nebuvau sukurtas žemiškam gyvenimui, nebuvau sukurtas ir gyvenimui kalnuose. Ganėtinai pavargau, nutrintos mano kojos vietomis virto ištisinėmis žaizdomis, kurias vargais negalais perrišinėdavau marlės likučiais. Gyvenimui kalnuose reikalingi sparnai ir aštrus snapas. Arba bent jau kanopos.

Keista, bet pradėjau atgauti savo žmogiškąjį pradą. Pirmąkart, sėdėdamas prie greitai užgesusio laužo (labai sunkiai šiose vietovėse pavykdavo rasti keletą pliauskų), žvelgdamas į vėjo įpučiamas žarijas, pagalvojau ne apie kalnus, o apie savo namus: pirmąkart prisiminiau juos – savo kabinetą palėpėje, virtuvę, židinį... Nejau aš toks silpnas? Trumpam sukilo pyktis ant savęs ir gėda („greitai pragydai apie jaukumą"). Tie jausmai – tas kvietimas sugrįžti į „aprūpintą", „nerūpestingą", nuo pradžios iki galo išsigalvotą gyvenimą (visos tos „valstybės", tie „merai", „žurnalai", „visuomenės sluoksniai") – žemino mane.

Prieš sugrįždamas į tą gyvenimą, kuris dabar atrodė be galo tolimas, nerealus (nejau iš tiesų egzistuoja tas siaubingas kompiuterinis-televizinis, uždaras pasaulis su savo labai abejotinomis vertybėmis?), – pirmiausia turėjau suprasti save. Kas aš toks, ko man iš tiesų reikia? Ir tokiomis akimirkomis mane nusmelkdavo keistas jausmas: aš – ne žmogus. Kito gyvenimo – galbūt ereliško – fragmentai gyvi mano viduje ir neduoda man ramybės.

Kodėl aš kankinuosi (ir kankinu kitus)? Kodėl negaliu būti laimingas dėl to, dėl ko laimingi kiti (nejau nenoriu)?

Juk turiu viską, kad būčiau laimingas (vaikai, žmona, namai, „žinomumas“), tai kodėl nesu? Kodėl man reikia *kitokios*, *nežemiškos* laimės? Kodėl man taip gera kalnuose – ir taip bloga su žmonėmis? Kodėl?

Ryte pradėjau leistis. Niekas negalėjo atsakyti į mano klausimus. Leidausi ne todėl, kad supratau gyvenimo ten, apačioje, prasmę, o todėl, kad negalėjau gyventi čia – nepritaikytas gyventi kalnuose kūnas, nuslopinti instinktai.

Regis, tai pralaimėjimas.

Lizdas krito man į akis antrąją nusileidimo dieną. Didžiulis, regimas net iš tos vietos, kur aš buvau, jis buvo prilipęs ant kyšančios virš bedugnės uolos. Būčiau jo nepastebėjęs, jei nebūčiau išgirdęs pažįstamo veriamo riksmo, privertusio mane krūptelėti ir pakelti galvą. Erelis, dukart aukščiau nei uola išskleidęs sparnus ir dėl to iš pažiūros toks mažas, lėtai suko ratus padebesiuose, tarsi simbolizuodamas džiūgavimo kupiną laisvę.

Ne, jis sklendė pernelyg aukštai, kad tai būtų jo riksmas. Pasitaisęs kuprinę, leidausi toliau į kelią. Tik staiga dar kartą krūptelėjau: šįkart ne nuo garso. Per dešimt žingsnių nuo manęs, ant uolos atbrailos, man virš galvos, išskėtusi į šalis sparnus ir žaižaruodama akimis, tupėjo *jinai*. Pažinau ją, bet ne pats atpažinimas, o nepaprastas tos paukštės grožis, paukštės, išnirusios mano kelyje kaip regėjimas (išsyk net pamaniau, kad tai regėjimas), – štai kas privertė mane aiktelėti, apmirti. Ant mano palėpės palangės ji nebuvo tokia graži kaip čia, tarp uolėtos pirmykštės gamtos, savo stichijoje.

Mes žiūrėjome į kits kitą nejudėdami. Kodėl ji čia? Kaip atsekė mane iš savo aukštybių? Be abejo, tai buvo ji: ereliai tiek prie žmonių nepriartėja.

– Kodėl tu neatskridai? – tariau žengdamas žingsnį į priekį ir sustodamas. – Aš laukiau tavęs.

Ji krūptelėjo, išgirdusi mano balsą, ir dar plačiau išskėtė sparnus.

– Tu bijai manęs? Aš...

Paukštė keistai pražiojo savo gražų grobuonišką snapą, – ir aš pamačiau pažįstamą šiurkštų liežuvėlį.

– Aš myliu tave, girdi? Myliu. Myliu dar labiau todėl, kad esi laisva, – kad gali lengvai viską mesti, išskristi visiems laikams. Žinau, kad nesupranti mano žodžių, bet galbūt mano balsas tau daug ką pasakys. Aš – pirmasis žmogus, prisipažįstantis paukštei meilę, ir aš neišsigalvoju savo jausmų. Aš beprotis, bet ir tu.

Žengiau dar žingsnį ir ištiesiau jai ranką. Ji visą laiką – suglumusiu ir tiriamu žvilgsniu – žiūrėjo į mane iš viršaus. Ir staiga į akis krito jos pūkai – tie minkšti švelnūs pūkai ant krūtinės ir žemiau, tarp letenų, kur slėpėsi mano ir jos beprotybė: mane užliejo prisiminimai – dveji ilgi jos laukimo, budėjimo metai, po kurių ji atskrido pas mane, metai, baigęsi nežemiško mūsų artumo, gimiringumo stebuklu...

Verkiau kaip vaikas, pritūpęs. Niekada nebūčiau verkęs žmogaus akivaizdoje.

– Su tavimi aš nebuvau vienišas, – šnabždėjau pro ašaras kaip beprotis. – Žinau, tu mylėjai mane, mylėjai, aš tai žinau.

Akmeninė širdis, aš tiesiog dusau nuo ašarų.

Ir staiga griuvau parblokštas, surikau iš skausmo.

Įsikabinusi nagais man į nugarą, ji iš visų jėgų kapojo man kaklą – vienintelę apnuogintą kūno vietą.

– Ak tu, bjaurybe!

Griebiau jai už sparno ir stipriai trūktelėjau – dešimtys ilgų plunksnų liko mano saujoje. Negalėjau iš visų jėgų kovoti, nes slėpiau nuo jos savo veidą, – nenorėjau grįžti namo aklas ar subjaurotas.

Pagaliau man pavyko sugriebti ją stipriau ir atplėšti nuo sudraskytos iki kraujo nugaros (kraujas čiurkšle tekėjo iš gilios kaklo žaizdos).

Ji nudribo ant žemės ir pašoko: ištiesusi žeme besivelkančius sparnus, plačiai pražiojusi snapą, traukdamasi grėsmingai suriko: kaip tada, kai išplėšė gabalą mėsos man iš peties. Tai štai kur ryšys, štai kur jausmo identiškumas: ji taip ir neatleido man!

– Tu višta! Višta! – surikau nesavu balsu, nusiimdamas šautuvą.

Niekados dar nebuvau jos matęs iš viršaus: iš viršaus ji neatrodė tokia didinga, savo paukštišku bejėgiškumu veikiau kėlė gailestį negu susižavėjimą.

Staiga ji puolė – visai kaip višta – prie prarajos ir, atsitūpusi ant krašto, atsispyrė, vilkdama paskui save sparnus.

Dabar tai vėl buvo ji – skrisdama: laisva, pasitikinti, grobuoniška.

Nuostabi.

Sukandęs dantis, apsirišau kaklą paskutine marlės skiautele, kurią turėjau.

Dabar aš šį tą supratau, susiejau galą su galu. Ji ir tas erelis, tebesukantis ratus danguje, ir lizdas ant uolos krašto.

Nugalėdamas skausmą (nugara degė kaip nuplikyta), aš, palikęs kuprinę ir palapinę, ėmiau ropštis į uolą. Neapsirikau, nujausdamas logišką galą, kuris laukia manęs šiame žygyje. Aš nemiriau (kol kas), ir turiu perprasti logiką. Tiesiog taip, – kamuojamas tokio neaiškumo, – negaliu sugrįžti.

Kai po pusvalandžio pasiekiau vieną iš uolos atbrailų, esančių per kelias dešimtis metrų nuo lizdo (kiek žemiau nei jis), saulė jau ėmė slėptis už uolos. Paskutiniai raudoni spinduliai nušvietė plynaukštę, kurią norėjau pamatyti.

Neapsirikau. Ji tupėjo lizde – kaip višta, – o greta stovėjo jis, dar didesnis už ją, dar grobuoniškesnis, dar lenktesniu snapu.

Ar ji susirado jį po manęs, ar jis buvo visus tuos metus? Pastaroji mintis mane sujaudino: jei taip, vadinasi, ji būdavo jam neištikima su manimi kasdien, – kai iš pradžių atskrisdavo ant to medžio, o paskui ir iš tiesų, kaip patelė.

Dabar ji vėl – ir dar kaip – buvo panaši į naminę vištą suglaustais sparnais. Perekšlė.

Nusiėmiau nuo peties šautuvą ir spragtelėjau užraktą.

Skausmas, pažeminimas, neapykanta kunkuliavo mano viduje: ji drįso pulti mane, kai aš verkiau iš švelnumo, iš meilės jai! Prakeiktas padaras. Ji klauso prigimties ir yra abejinga žmogiškiems jausmams. Dabar ji turi

patiną ir peri savo gyvačiukus, o aš jai – priešas. Ji man keršija už artumo minutes, patirtas su manimi.

Kažkas mano galvoje apsivertė. Visa ta mistika, esą paukštis turi sielą, išgaravo. Ji tebuvo paprasčiausias padaras, kuris – galbūt (ir dėl to dar nebuvau tikras) – su manimi patirdavo vien kūnišką malonumą (tuo paaiškinami jos apsilankymai). Dabar ji turi „šeimą", – čia, aukštai kalnuose, – turi savo uždavinių, ir jai nusispjaut į mane. Ji norėjo mane užkapoti!

Išgirdusi užrakto spragtelėjimą, ji pakėlė galvą, erelis irgi sukluso. Paskutinis saulės spindulys apšvietė aikštelę.

Tą akimirką, nežinau kodėl (aš kaip tik nusitaikiau), ji staiga atsispyrė, suplasnojo sparnais, – ir aš apmiriau, apimtas siaubo. Žaibo greitumu, iš nugaros apšviesta spindulių (sparnų galai degantys), ji nėrė prie manęs iš viršaus. Ką ji jautė? Ar tai buvo dar vienas jos neapykantos protrūkis? Ūmi baimė dėl savęs, dėl būsimų jauniklių? O galbūt paskutinis meilės proveržis (*ji skrido manęs žudyti ar apkabinti*)?

Iššoviau iš abiejų vamzdžių, papliūpa iš apačios, nesitaikydamas, įrėmęs buožę į pilvą.

Ji, regis, nesuprato, kad negyva, dar kabojo sekundės dalį virš manęs, palaikoma sparnų. Paskui nukrito už dvidešimties metrų.

Priėjau, nešdamasis rūkstantį šautuvą rankose.

Paukštė gulėjo ant nugaros: sparnai – maždaug pusantro metro – išskėsti į šalis. Galva nusukta į šoną. Graži.

Iš jos krūtinės sunkėsi kraujas.

– Sakiau tau, kad myliu tave, – tariau.

Ir, užuot vėl pravirkęs, kaip norėjau, paspyriau ją koja nuo uolos žemyn.

Sugrįžau po trijų savaičių, – apšepęs, apiplyšęs, purvinas, išalkęs kaip vilkas (paskui sužinojau, kad manęs jau savaitę ieško kalnuose).

Nustebau, radęs žmoną lovoje. Ji pasikeitė: veido bruožai paaštrėjo, nosis ištįso, priminė snapą. Pirmąkart ji vėl atrodė graži, – tarsi būtų ne ji.

– Kas tau? – paklausiau prisėsdamas: ji man kažką priminė.

– Štai, – nusišypsojo ji, kaltai rodydama į krūtinę.

Visa jos krūtinė buvo sutvarstyta.

– Tu...

– Atleisk man.

Pasikvietęs už durų, gydytojas (iš kur čia gydytojas?) paaiškino man, kad Ruta (nejau jos vardas Ruta?) mėgino nusižudyti.

– Kaip nusižudyti? Kodėl?

Po savaitės ji užgeso. Prieš mirtį pasakė man, spausdama ranką ir sunkiai alsuodama (neatpažinau jos, tokios nežemiškos):

– Žinau, kad buvau tau našta, bet... – ji nurijo seilę, – aš mylėjau tave.

– Tu mane mylėjai? – nustebau.

– Tu net nepastebėjai, – ji pravirko. – Tu manęs net nepastebėjai.

– Bet...

– Mano siela...

Tai buvo paskutiniai jos žodžiai.

Ir tada, sukrėstas, aš supratau, viską supratau.

epilogas

Prisimenu erelį. *Jis stovi, vienišas, prie tuščio lizdo.*

Grenoblis
1997 04 25–1997 05 12

trečioji akmeninė

I.

Toje terasoje sėdėjau jau kokį pusvalandį. Per tą laiką saulė spėjo pasislėpti už Ai Lostros kalno viršūnės, ir dabar raudoni jos spinduliai apšvietė tik viršutinę dangaus dalį, o kartu ir kavinę, kurioje ilsėjausi mėgaudamasis tuo, kad nevargina jokios mintys. Staiga mano sielos štilis susidrumstė, nuvilnijo nematoma, bet aiškiai juntama banga. Nežinau kodėl, panorau tuojau pat, neatidėliodamas, pasikalbėti su tėvu. Pastaruoju metu apie jį išvis negalvojau, – tarsi jo nebūtų.

– Tėte, labas, kur tu, – švelniai paliečiau universumo mygtuką ant kombinezono.

– Čia tu, Donai Li? – pažįstamas tėvo balsas, pati jo balso intonacija nešė mane į švarinančias atminties gelmes. – Aš namie. Kasu bulves.

– O aš Anezijoje. Kalbu su tavim iš kavinės Ai Lostros papėdėje.

– Jau seniai ten?

– Dvi naktys.

– Kaip ten?

– Gerai. Labai gražu. Dabar kaip tik saulėlydis.

– O pas mus rytas.

– Rytas?

– Antrą atominę įjungė.

– O čia tikra.

– Juk žinai, kad mūsų kraštuose tikroji nelabai šildo.

Tėvas nutilo. Įsivaizdavau jį stovintį lauke, pasirėmusį ant kastuvo. Koks keistas jo pomėgis. Pačiam auginti, kasti ir virti tuos šakniavaisius? Beje, tai turėjo tam tikrą prasmę – išlaikyti ryšį su žeme, pernelyg neatitrūkti. Prisiminiau, kaip jis sielojosi, kai buvo įjungta pirma atominė virš penktojo sektoriaus, mat nuolatiniai šalčiai sunaikindavo derlių, o šilumos sąnaudos buvo labai didelės. Planetos centre viskas buvo apskaičiuota, ir pasirodė, kad šildyti penktąjį sektorių atomine saule triskart pigiau, negu kone visą parą šildyti namus ir statyti elektroninius šiltnamius.

Tada buvau mažas, bet gerai atsimenu tėvą, jo veidą tą dieną, kai jis parėjo iš kiemo lyg nesavas. Ir kaimynų veidus – persigandę, apgailėtini. Nors niekas, tiesą sakant, nepasikeitė. Tiesiog klimatas mūsų kraštuose pamažu šiltėjo, na ir danguje kabojo dvi saulės – tikroji, mažesnė ir ne tokia akinanti, ir atominė, dukart didesnė ir kur kas ryškesnė. Vaikams tai buvo naujiena – naujiena, kelianti audringą džiaugsmą. Mes visą dieną lakstėme po staiga sužaliavusius anksčiau nei pridera laukus ir rodėme pirštu į dangų. Dvi saulės! Kaip neįprasta, kaip nauja!

Bet suaugusieji reagavo kitaip. „Saulė turi būti viena“, – pasakė tą rytą tėvas. Ir aš įsiminiau tą sakinį ir

tą toną visam gyvenimui. „Saulė turi būti viena." Toks jo ir tokių kaip jis nepasitenkinimas prieštaravo sveikam protui. Ir, atsimenu, brolis, tuomet paauglys, jam atsakė:

– Tėti, esi neteisus. Mums visiems bus geriau gyventi. Pirma, tu patyrei dvasinį spazmą, tai iškart matyti, eik ir išgerk hidrocerolio. O antra, juk žinai, kad viskas, kas nauja, iš pradžių šokiruoja, bet paskui tampa įprasta ir pažįstama. Netrukus nebekreipsi jokio dėmesio, kad danguje dvi saulės.

– Ateityje jie gali sumanyti pajungti naujas saules.

– Na ir kas? – paklausė tada vyresnysis brolis. – Tave gąsdina dešimt saulių danguje? O man – nusispjaut. Aš net dėl to apsidžiaugčiau. Tai *nauja*, suprask. Mokslo jėga, technikos stebuklai – tai visuomet jaunystė, gyvenimas.

Tėvas, nieko neatsakęs, išėjo. Ir visi suprato, kad taip jis apgynė savo tiesą. Nes jei būtų pradėjęs ginčytis, būtų ją praradęs. Jo argumentai nebūtų buvę racionalūs, jie glūdėjo giliau, giliau nei siekė protas. Bet tą supratau tik vėliau.

Apskritai visuomet buvau brolio, o ne tėvo sąjungininkas tuose reikaluose. Žinoma, būta laikų, kai mokslas ir technika tik siekė būti tapatinami su jaunyste, o iš tiesų griovė ir komplikavo žmogaus gyvenimą. Tas mokslo ir technikos raidos periodas žinomas kaip „regresyvios raidos" periodas. Jis aiškinamas žinių ir metodikų netobulumu. Vien mirčių dėl avarijų, į kurias nuolat patekdavo transporto priemonės, statistika kelia siaubą. Iš tiesų – kaip galėjo būti, kad tiek daug žmonių kasdien

žūdavo, o žmonės neatsisakydavo tos beprotybės ir toliau, it kokie savižudžiai, naudodavosi netobulomis savo mašinomis?

Jau daugiau kaip du tūkstančiai metų, nuo ketvirto tūkstantmečio po krikščionių Dievo-Žmogaus gimimo, nė vienas žmogus nemirė dėl technikos, mokslo kaltės.

Ir štai, nepaisydamas to, nepaisydamas visiško mūsų technikos saugumo ir naudingumo, tėvas liūdėjo nuo tos dienos, kai virš mūsų namo pakibo atominė saulė. Tą liūdesio gaidelę išgirdau jo balse ir dabar, kai jis pranešė apie antrosios, papildomos, saulės įjungimą.

– Tai dabar ten trys saulės? – paklausiau. – Norėčiau pažiūrėti. Kaip atrodo?

– Donai Li, atrodo siaubingai, – pasakė tėvas.

– Bet kaip? Kaip jos išdėstytos?

– Viena tiesiai virš galvos, kitos dvi – viena už kitos, arčiau horizonto. Ir visos trys šviečia.

– Negali priprasti? – paklausiau aš.

– Negaliu, – atsakė tėvas. – Kartais man atrodo, kad patekau į fantastinę planetą, nuo tada, kai atsirado tos saulės.

– Bet juk tai net įdomu, – pasakiau. – Tai naujas jausmas. Nejau ne naujas?

– Tai siaubingas jausmas, Donai Li. Gyveni tarsi ne savo gyvenimą. Tarsi išvis ne tu gyventum.

– Nesuprantu tavęs, tėti. Dabar jūsų krašte tikra palaima – tiek žalumos, daržovių, vaisių...

– Nenoriu gyventi šiltnamyje, – pasakė tėvas. – Atleisk, man reikia dirbti.

– Aš su tavimi susisieksiu.

Tėvas išjungė universumą, ten, savo lauke. Įsivaizdavau, kaip jis pasilenkia ir smeigia kastuvą į žemę. Jis aiškiai susisielojo ir norėjo vienatvės, kad nusiramintų. Pirmasis mano noras buvo vėl su juo susisiekti; troškimas, kad jam širdy būtų gera, kaip man dabar, skatino mane tą padaryti. Mintis apie tai, kad tėvui ten, vienam, dabar bloga, draskė man širdį. Bet įprotis elgtis pagal Dvasinio slopinimo schemą, išsiugdytas per dešimtį metų psichikos reguliavimo seansų, suveikė nepriekaištingai. Iš pradžių – supratimas, kad neįmanoma padėti žmogui ten, kur tik jis pats, remdamasis savo vienatve, gali susidoroti. Paskui – mintis apie tai, kad bet koks dvasinis diskomfortas yra neilgalaikis ir kad jį labiausiai panaikina laikas, o ne kitas žmogus. Ir pagaliau – mintis apie save patį. Apie prievolę Harmonijai kaip aukščiausiai egzistencijos užduočiai. Viskas pagal Dvasinio slopinimo schemą.

Netrukus vėl pasinėriau į tą visiškos vienatvės ir komforto būseną, kurią išgyvenau iki skambučio tėvui. Kadaise žmonės kentėjo vienas dėl kito: Atominės eros pradžios istorija tai vadina „kito pajautimu“ ir „užuojauta“. Skirtumas tarp manęs ir tų žmonių tik tas, kad, tarkim, po tokio pokalbio jie ramindavosi pusvalandį ar valandą, o aš – kokią minutę. Būdavo, kad žmonės užjausdavo kits kitą ištisas dienas, savaites ir net mėnesius, negalėdavo miegoti! Be to, dažnai beprasmiškai, nes tas žmogus, kurį jie užjausdavo, jau seniai išgyvendavo kitą, komfortišką būseną. Klasikinis mokomasis pavyzdys, kiek prisimenu: išgirdusi nerimastingą sūnaus balsą, motina nemiega naktimis. O sūnus po valandėlės jau

apimtas euforijos, apie kurią ji nieko nežino. Siaubinga, kaip žmonės buvo vienas nuo kito atskirti, be universumų, leidžiančių bet kurią akimirką prisijungti prie kito žmogaus būsenos. Kaip jie galėjo taip gyventi?

Baigiau stiklinę mėgstamų vyšnių sulčių ir užsisakiau ketvirtos rūšies vyno. Saulė už kalno nusileido dar žemiau, ir dabar kavinės terasa buvo nutvieksta raudonos ir bordo spalvos. Negirdimi raketolektai sušmėžuodavo tolumoje, palikdami baltų dribsnių pėdsakus.

Prie gretimo stalelio dvi merginos žydrais vasariniais kombinezonais apie kažką gyvai šnekučiavosi. Jos gyveno mano korpuse, aukštu žemiau, ir, kaip ir aš, mėgo vakarais sėdėti „Žvaigždžių plynaukštės" (taip vadinosi kavinė) terasoje. Viena jų buvo meilės stilistė, tai yra kūrė gražias santykių formas, o kita kūrė kosminių katastrofų žanro kūrinius. Mačiau jos plazmofantazijas: „Visatos gimimas", „Kosminis noktiurnas", „Urano planetos klyksmas". Visi tie didingi siaubai, griaunantys vadinamąją „įprastą sąmonę", buvo tokie tradiciniai, kad bylojo veikiau apie epigoniškumą. Man jie nedarė įspūdžio.

Atsistojau ir praeidamas pro merginas pamojavau joms ranka. Jos, nutraukusios pokalbį, man nusišypsojo. Kodėl taip nenoriu prisėsti greta jų, kaip būdavo anksčiau? Kodėl moterys man pasidarė tokios nuobodžios? Kodėl taip nuo jų pavargau – nuo amžinų rūpesčių, amžinų emocijų, amžino sielos nepastovumo?

Nuėjau palei kalną, upelio pakrante. Čia, po atsikišusiomis uolomis, buvo jau tamsu. Šaltinio čiurlenimas,

vaikštinėjimas ir šešėlio vėsa mane ramino. Panorau pasiklausyti Robero, Trečiosios akmeninės simfonijos. Pamiršau kodą, tad sustojęs surinkau Robero vardą ir simfonijos pavadinimą universumo klaviatūroje. Kodas buvo AD-36798-86 Robero. Muzika suskambo ore iškart, – laukinė, žadinanti mąstymą, kilniausius jausmus ir būsenas. Robero ją parašė prieš tūkstantį metų, priešvaninėje palydovinėje stotyje, atskirtas nuo pasaulio. Jis nesitikėjo išsigelbėti: kam jis ją rašė, tomis paskutinėmis, kaip pats manė, savo dienomis, minutėmis? Nuo to laiko, kai žmonės ėmė masiškai skristi į kosmosą, jie tapo gilesni. Kosmose viskas buvo pernelyg rimta, nesmulkmeniška – visi jausmai ir mintys buvo kitokie negu Žemėje. Ten negalima buvo pyktis dėl prisvilusių bulvių, pavydėti ko nors kaimynei, o kam nors šlovės. Ten nebuvo gyvenimo, mielo ir purvinoko, žemo, šilto gyvenimo, kuriuo dar daugelis gyveno čia, Žemėje (o ypač praeityje – visi be išimties). Ne, kosmose jau buvo ne gyvenimas, o kažkas kita. Žmogaus sąmonė buvo kitokia.

Žemėje gyvenimas iš esmės vis dar buvo panašus į tokį, koks gyventas praėjusiais šimtmečiais. Bet jau daugiau kaip pusės žmonių sąmonė buvo vienaip ar kitaip pakitusi: daugiau kaip pusė Žemės gyventojų buvo lankęsi įvairiais reikalais kosmose. Kai kurie – ir tolimose kosmoso gelmėse. Ką jiems reiškė prisvilusios bulvės?

Apėjau kalno papėdę ir išėjau prie eskalatoriaus. Jis greitai nunešė mane prie Kūrybos namų, pakibusių ant uolos virš bedugnės. Kosminėje kameroje uždaryto, vil-

ties netekusio Robero laukinė muzika skriejo oru drauge su manimi. Muzika teikė man jėgų, rodė, kaip gyventi. Ji žadino mano dvasią. Be jos negalėčiau laisvai kvėpuoti. Be šios ir dar tūkstančių kitų simfonijų, saugomų Planetos dvasinės jėgos centre. Pakakdavo surinkti kodą universume, ir nuskambėdavo vienas didžiausių žmogiškos dvasios kūrinių.

Visa tikra, sukurta per ilgus tūkstantmečius meno, mokslo, kultūros srityse, buvo saugoma Centre. Kiekvienas žmogus galėjo bet kada išgirsti bet kurį kūrinį, surinkęs kodą. Roberas ir Čaikovskis, gyvenęs antrame tūkstantmetyje, buvo mano mylimiausi kompozitoriai. Klausiausi Čaikovskio Trečiajame Saturno palydove, žiūrėdamas į švytinčią Žemės žvaigždę. Klausiausi ir verkiau. Žmonės neapsakomai pasikeitė per tuos tūkstančius metų, bet tik žemesnėse, su siela susijusiose srityse. Dvasia, kilniausi jų jausmai nepasikeitė. Ta pati vienatvė, tas pats Aukščiausios Jėgos pajautimas – ir tokia pat visiška nežinomybė, kur yra Dievas, kas yra Dievas. Per tuos tūkstantmečius Dievas taip ir nepasirodė, nestojo prieš akis, jis buvo visur ir kartu niekur. Jis pats buvo tas jausmas, kurį išgyvenau, sėdėdamas mažame palydove, skriejančiame aplink Saulę. Žemė buvo žvaigždutė – ir ten, toje tolimoje žvaigždutėje, gyveno mano tėvas ir motina. Tai buvo beveik neįtikėtina. Kad mano tėvai egzistuoja drauge su ta žvaigžđute.

Staiga muzika dingo, ir aš išgirdau, kaip universumas davė signalą, kad įsijungia kalbėjimo režimas.

– Kur tu, Donai Li?

– Aza? Čia tu?

– Taip...

Mano širdis ėmė pašėlusiai tvinksėti. Aza buvo mano sena, jau beveik pamiršta meilė. Kadaise ji sudaužė man širdį.

– Važiuoju eskalatoriumi, – pasakiau. – Tai Ai Lostros kalnas.

– Ką ten veiki?

– Stebiu, galvoju. O kur tu?

– Man blogai, Donai Li. Vyras išėjo į darbą, vaikai baseine. Jaučiuosi namie tokia vieniša, pagalvojau apie tave ir iškart susisiekiau.

– Visada mane prisimindavai, kai šalia nieko nebelikdavo.

– O tu tebesi toks, koks buvai.

– Koks?

– Negali neįgelti.

– Atleisk, tai ne priekaištas. Tai tiesiog mano skausmas. Taip būdavo visuomet: vos tik tau blogai, pasijunti vieniša, – prisimeni mane.

– Nes, nes... – jos balsas suvirpėjo. – Nes tu gilesnis už kitus.

– Gilesnis?

– Taip, gilesnis.

– Bet tu gyveni ne su manim. Pasirinkai gyventi su kitu, nors aš gilesnis.

– Galbūt kaip tik dėl to...

– Keista logika, – atsakiau aš.

Pats nustebau: prabėgo šitiek laiko, o man vis dar taip pat skaudu, kad ji paliko mane, tada. Pernelyg daug prisikentėjau.

– Atleisk, – tarė ji. – Atleisk man už viską.

– Aš tavęs nekaltinu, – pamelavau. – Tu pernelyg emocinga, pernelyg pasiduodanti įtaigai, viskuo susižavinti. Tau reikia žmonių. Tau reikia daug kalbėti, daug juoktis, tu visada troškai lengvumo ir vengei tylos, vienatvės.

– Netiesa, – pasakė ji. – Aš mėgstu vienatvę. Man gera vienai.

– Ką tik sakei, kad tau blogai.

– Taip, blogai. Bet kartu ir gerai. Iš pradžių blogai, o paskui...

– Kas?

– Paskui tarsi tampi kita. Surandi save. Kitą. Visada, kai tampu tokia, kažkodėl atsirandi tu...

– Ne tavo vyras?

– Ne.

– Tu jo nemyli?

– Myliu. Bet ne taip.

– Ar jis gražiai su tavimi elgiasi?

– Kaip vyras su moterimi.

– Ar tu jo klausai?

– Taip.

– Manęs tu neklausei.

– Su tavimi aš norėjau būti savimi. Buvau savimi.

– O su juo?

– Su juo manęs nėra.

– Ir kaipgi tu apsieini be savęs?

– Prašyčiau neironizuoti.

– Atleisk, nulipu nuo eskalatoriaus.

– Kur tu dabar?

– Einu prie suoliuko. Jis pakeliui į Kūrybos namus.

– Kokia ten gamta?

– Laukinė. Uola, o apačioje bedugnė. Vieniši medžiai. Kažkoks paukštis. Jau beveik naktis. O tu kur gyveni? Iš kur kalbi?

– Aš Antrajame sektoriuje, Džambalos mieste.

– Nesu girdėjęs.

– Persikėlėme čia sūnui gimus.

– Kiek turi vaikų?

– Du. Dar mergytę, jaunesnę.

– Ką dabar veiki?

– Kaip suprasti?

– Kur tu sėdi?

– Guliu, ant sofos. Nuoga.

– Nuoga? – nustebau.

– Taip. Guliu visiškai nuoga ir kalbuosi su tavimi.

Ji staiga nei iš šio, nei iš to pradėjo verkti. Kuo jai galėjau padėti? Ji norėjo, kad jai padėčiau, išvaduočiau ją iš tos būsenos, aš, kurį pati kadaise atstūmė, pamynė, iš kurio pasityčiojo. Aiškiai prisiminiau, kaip jos maldavau, važinėjau pas ją, pabėgusią nuo manęs, prašiau (jau nebeprisimenu, už ką) atleisti... Ji tada pašoko ir isteriškai suriko: „Ne! Ne! Negyvensiu su tavimi! Turiu kitą vyriškį!“ O aš mėginau ją įtikinti, kad tai tiesiog isterija, kad ji nieko neturi ir kad ji mane *myli*, o ne neapkenčia. Myli, kaip mylėjo dar vakar, kaip mylėjo visus tuos metus. Bet ji atrodė kaip nesava, – kalbėtis su ja buvo neįmanoma, – pabėgo, ir aš, pasikankinęs, daugiau jos nebeieškojau. Po savaitės išskridau už Magelano Debesies, leidausi į labai pavojingą ekspediciją. Ir ten, akis į akį susidūręs su kosmosu ir mirtimi, apsuptas

vien sentimentų nepažįstančių (nepripažįstančių!) vyrų, *pirmąkart pažinau save tokį, koks esu dabar*. Nuo to laiko daugiau neatidaviau savęs nė vienai moteriai – taip, kad nepasilikčiau sau žvilgsnio iš šalies...

– Aza, – pasakiau. – Nusiramink.

– Atleisk, – išgirdau balsą. – Esu egoistė, žinau. Neturėjau teisės tavęs trukdyti. Nereikia drumsti praeities.

– Turi sunkumų su vyru?

– Taip. Labai pavargau. Viskas atrodo beprasmiška.

– Prisimenu tavo troškimą gyventi. Tu nė dienos negalėjai išbūti neišsikalbėjusi, neprisijuokusi, be pramogų.

– Visa tai dingo kaip sapnas, – pasakė ji. – Visa tai nieko verta.

– Taip.

Koks aš buvau žiaurus. Mėgavausi savo, nors ir vėlyva, pergale. Juk žinojau, kad ji taip baigs. Žinojau, kad ji galiausiai atsiribos nuo begalinio kasdieninių įspūdžių srauto. Sugrįš prie vienatvės ir kitokio gyvenimo supratimo, kurį jai siūliau iš pradžių. Tą paskutinę dieną ji įsiutusi paliko mane: „Tu mizantropas, girdi!? Tu nekenti žmonių, nekenti mano linksmų draugų. Su tavimi sunku, sunku! Mano draugai tave laiko trenktu!“ Kur dabar tie jos draugai? Jie jau pasikeitė keletą kartų, ir ji pagaliau suprato, kad žmogus vienišas ir kad tai yra jo nelaimė, o kartu ir laimė. Būti vienam, mokėti gyventi vienatvėje, būti pasauliu. Ji pagaliau suprato, „kas ko verta“, Aza, mano gudruolė, norėjusi išmokyti mane gyventi, o paaiškėjo, kad mano tiesa.

Buvau žiaurus. Negalėjau jai atleisti nesusiklosčiusio gyvenimo, jos paikumo. Paikumo neįmanoma atleisti,

paikumas agresyvus. Mano valia pasirodė esanti bejėgė prieš tą agresyvumą. Aza praregėjo, bet per vėlai.

– Donai Li, – išgirdau jos balsą. – Dabar suprantu visus tavo žodžius, viską, ką man kalbėjai apie amžinybę ir vienatvę. Esi teisus, šimtąkart teisus, bet tai siaubinga – būti vienai.

– Tu visuomet mėgai juoką, nerūpestingumą, lengvumą. Visada norėjai gyventi smulkmenomis.

– Taip, – pripažino ji. – Negalėjau priaugti iki tavęs. Tu aukštesnis – nepamatuojamai aukštesnis. Jei tu žinotum, koks esi, kaip aš žiūriu į tave.

Kažkodėl nepajutau to žvilgsnio į save tuomet, kai maldavau pasilikti, nepabėgti nuo manęs. Tada jai atrodžiau „nenormalus". Bet kam žmogui kaišioti panosėn jo praeities klaidas, jo aklumą ir bukumą? Kam rodyti, kad jis anksčiau žvelgė į tave kitaip negu dabar? Tą draskantį skausmą reikia išgyventi.

– Donai Li, – toliau kalbėjo ji, – guliu dabar ant sofos, nuoga, savo Džambaloje, ir man keista, kad tu kažkur esi ir vėl kalbiesi su manimi. Aš nuskrieju į prisiminimus, o ten – tu... Ir viską užmirštu.

– Tokie prasti tavo popieriai? Gal sveikata sušlubavo?

– Ir ji taip pat.

– Kas?

– A... – ji patylėjo. – Mano širdis ir inkstai dirbtiniai.

– Tai nieko baisaus.

– Taip, – atsakė ji. – Vis tiek nemalonus jausmas. Gyventi su atomine širdimi.

– Ką padarysi...

Neradau žodžių. Negalėjau rasti jausmų. Ta Aza, kurią mylėjau, liko praeityje. Gailėtis? Galbūt tą dar gebėčiau.

– Na, susisiek su manimi, jei tau nepasidarys geriau, – pasiūliau aš. – Gal padėsiu bent jau patarimu.

– Tu kilnus. Ačiū, užsitarnavau.

Ryšys nutrūko, ir universumas vėl toliau transliavo Robero muziką. Ji suprato ir pajautė viską. Ir nurijo karčią piliulę. Kodėl jai nepadėjau, o tik galbūt dar pasunkinau jos būklę? Ji tikėjosi atgaivinti mano atmintį, buvusį artumą. Ji troško atsigerti iš pačios kadaise sutrypto šaltinio. Nepavyko.

Dabar reikėjo „nuslopinti sielą" pagal Dvasinio slopinimo schemą. Kitaip ieškosiu jos universumo kodo, skambinsiu, „pataisysiu savo įvaizdį", „stengsiuosi padėti", ir visa tai, žinoma, atves prie beprasmybės. Nes neturiu jai ko duoti, išskyrus gailestį, kurio jai nereikia. Gailestį ir nesąmoningą kerštą, kuriuo neturiu teisės gyventi. Juo gyveno praeityje tie, kurie nemokėjo „nuslopinti sielos". Jau tas praėjusių tūkstantmečių „širdingumas": ko jis vertas? Kas nemoka nuslopinti sielos, tas nemoka ir nemokės nuslopinti keršto ir neapykantos, nelemtos savimeilės židinio. Kodėl nūdien nebėra žmogžudysčių, pasityčiojimo iš žmonių? Žmogaus prigimtis nepasikeitė, bet pasikeitė galimybės ją kontroliuoti: visa, kas žema, trikdo harmoniją, dusina, išgujama iš sielos, vos tik sukyla. Niekas negyvena aklais sielos impulsais, niekas neleidžia jiems išsirutulioti, pavergti valią. Galbūt

dėl to žmonės tapo vienišesni ir labiau nutolę nuo kits kito, bet laisvesni ir galintys siekti aukštesnių tikslų.

Pažvelgiau į pirmąsias žvaigždes, sužibusias virš kalnų. Štai Marsas, kuriame mano duktė iš pirmosios santuokos, Jiela. Žiūrėjau į žvaigždę tol, kol pavargo akys. Kaip kosminiai atstumai veikia psichiką, sąmonę. Nenori tikėti, kad tavo artimas iš tiesų gyvena taip toli. Ir tik universumas, na ir reti atskridimai, susitikimai palaiko tikėjimo ugnelę.

– Jiela, kur tu?

– Čia tu, tėti? – išgirdau pažįstamą linksmą balsą. – Tėti, aš čia ne viena. Susisieksiu su tavimi po pusvalandžio.

Vėl pažvelgiau į žvaigždutę virš horizonto. Viskas gerai. Jiela gyva ir jai gerai. Ten, tame mirksinčiame taškelyje.

2.

Miegojau prastokai. Iki vidurnakčio „sukau karus". Įsijungęs universumą, ant balto sienos ekrano sklaidžiau antro ir trečio tūkstantmečio archyvus. Buvo keista regėti plokščius, neretai nespalvotus kadrus, keičiančius kits kitą. Bet tokia jau buvo tų laikų technika. Tačiau bent galima dabar pasižvalgyti po labai tolimą praeitį. Kaip gaila, kad krikščionių Žmogaus-Dievo gimimo laikais nebuvo bent tokios primityvios technikos. Mane

visuomet stebino tų tolimų laikų mokslo ir technikos atsilikimas ir kartu proto, filosofijos, menų klestėjimas. Kodėl tuomet, Elados ir Romos laikais, niekas neišrado garso ir vaizdo įrašymo įrenginių? Ko tik neišrasdavo, bet ne tai. Niekas neatrado elektros, ir dar du tūkstančius metų žmonės gyveno Mechanikos eroje. Dar du tūkstančius metų pasaulis snaudė, kol staiga, pačioje antro tūkstantmečio pabaigoje (kodėl? kodėl kaip tik tada?), prasiveržė lavina neregėtų negirdėtų išradimų ir atradimų, kurie reiškė Mechanikos eros pabaigą ir Elektronikos eros pradžią.

Gulėjau nuogas oro lovoje ir žiūrėjau į šmėžuojančius ant sienos veidus. Didžiulės keistai apsirengusių būtybių minios bėgo, nešinos naikinimo priemonėmis, o aplink į orą lėkė žemė, būtybės kažką rėkė. Aš sustabdžiau ir padidinau vaizdą: niekada gyvenime nebuvau matęs tokių veidų, tokios akių išraiškos. *Mūsų planetoje niekas nerėkė*. Išskyrus gyvūnus, žinoma. Surinkau universume faunos kodą ir susiradau plokštuminį riaumojančio liūto vaizdą. Panašumas mane pribloškė: blizgančių akių ir riksmo jėgos panašumas. Žinoma, jie buvo žmonės, jau tada, tais laikais, – nes kaip tik tuomet jau gyveno Bachas ir Čaikovskis. Vadinasi, nūdienis žmogus užgimė jau tada. Bet anie žmonės dar bėgo laukais kaip liūtai ir jų šaukiančios burnos, beprotiškos degančios akys bylojo apie laukinę jėgą ir nesivaldymą, būdingus gyvūnams.

Susiradau kito karo, vykusio keliais dešimtmečiais vėliau, kadrus. Štai siaubingos mašinos, panašios į raketolektus, svaido kažkokius daiktus žemyn ant miestų, o štai degantis namas, žmonės kažkur bėga, vaikai verkia.

Aš įsitraukiau į tų laikų politiką – įdėmiai klausiausi kažkokio Hitlerio kalbų, kad suvokčiau tų beprotybių prasmę. Beveik nieko nesupratau, ką jis kalbėjo, nors universumas vertė kiekvieną žodį. Tas Hitleris rėkė apie „aukščiausiąją rasę", apie „revanšą", apie „pergalę". Ir aš mačiau, kaip daugybė žmonių sveikino jo kalbą siaubingu riksmu. O paskui skambėjo pučiamųjų muzika, trenkė garsūs maršai, nuo kurių man ėmė kažkas darytis. Ir nors universumas perspėjo mane, kad prasideda Hipnozinis instinkto iškvietimas, aš ir toliau žiūrėjau tas nesąmones. Man kažkodėl reikėjo trūks plyš pajusti, ką jautė jie, bent trumpam virsti tais žmonėmis. Ir atėjo akimirka, kai tai nutiko, – aš, pats savimi stebėdamasis, staiga pajutau tos politiką sveikinančios minios susižavėjimą. Tarsi atsidūriau ten, tarp jų. Ir mažas geibus žmogelis, šūkaliojantis neaiškius žodžius, staiga man pasirodė nuostabus, didis. Troškau jį mylėti – neaišku už ką. Ir tie žmonės, kurie bėgo ir šaukė naikindami kitus žmones, man pasidarė suprantamesni. Pajutau beprotystės skonį, kai nebepriklausai sau, o gyveni atsiduodamas aklam, pirmykščiam instinktui.

Bet paskui už tai sumoki: guli kraujo klane, be kojos, arba tokiame klane guli tavo sužeistas, nužudytas žmogus. Mačiau lauką, pilną gulinčių žmonių, vieni nejudėjo, kiti vaitojo, rėkė. Bet jau kitaip. Štai ji, kaina, sumokėta už apsvaigimo minutes.

Išjungiau universumą. Šilta vėjo srovė, dvelkianti iš apačios, laikė mane pakibusį virš grindų per metrą. Tyla ir lygi, žalsva šviesa mane ramino. Aš užmigau.

3.

Rytą mane pažadino universumo signalas. Kvietė Marsas:

– Jiela? – atvėsinau orą, kurio srovėje kabojau, iki „žvalumo“ režimo. Po penkių minučių būsiu geros formos.

– Tėti, atleisk, negalėjau vakar paskambinti, – jos balsas skambėjo kaip visada gyvai, jaunai. Ji ir buvo jauna, mano duktė. – Vakar vakare turėjau svečią.

– Nieko baisaus. Tau viskas gerai? Kaip tavo diplominis?

– Mes jau atlikome Mažojo kraterio dirvos tyrimus.

„Svečias“ buvo vyriškos giminės, su juo Jiela... Įsivaizdavau ją nuogą nuogo vyriškio glėbyje. *Savo* Jielą. Tai buvo Draudžiamas 3-ias jausmas pagal Roverio skalę. Jis buvo išgyvenamas kaip didelė neteisybė. Nes tai buvo mano Jiela, mažoji mergytė, kadaise visus įtikinėjusi, kad niekada manęs nepaliks. Aš ją mylėjau. Ir štai dabar ji bučiuoja ir myli man nepažįstamą vyriškį: tą, kuris, skirtingai nei aš, nepaaukojo jai savo gyvenimo dešimtmečių. Tiesiog *atėjo ir ją paėmė*. Kaip daiktą. Ji myli jį ir jam priklauso.

– O kaip tu, tėti?

– Gerai. Man viskas puiku.

Visi Draudžiami jausmai teikė *skausmo*. Jie buvo draudžiami ne todėl, kad neleidžiama jų patirti (būtų daroma didžiulė žala psichikai). Draudžiama buvo visiškai atsiduoti tam jausmui, negebėti jo kontroliuoti. Negalima buvo visiškai susitapatinti su tuo jausmu, virsti juo. Bet, pagal Bendrąją žmogaus teoriją, sielos išmėginimas

„palūžimu“, tai yra skausmu, – pagrindinis tikrai žmogiškos egzistencijos įrodymas. Vadinamoji „neteisybė“ iš tiesų buvo gėris, nes be jos žmogus prarastų gebėjimą išgyventi „sielos spazmus“ ir liautųsi buvęs žmogus. Tai jau būtų kita būtybė. Visa tai supratau, sąmoningai atsiduodamas „neteisybės jausmui“.

– Mama tau perduoda linkėjimų.

– Taip? – nustebau. – Kur ji dabar?

– Labai toli. Jau nebeprisimenu, kokiame žvaigždyne.

– Susisieksiu su ja.

– Taip, susisiek. Man regis, ji norėtų išgirsti tavo balsą.

– Gerai. O tu? Tau iš tiesų gerai? Tu laiminga?

– Labai, tėti!

Jos balsas buvo toks džiugus, kad aš viduje atšlijau. Be abejo, ji apimta euforijos. Kai tik „laimę“ pavadini tikruoju vardu – „euforija“, viskas stoja į savo vietas. Akimirka. Ir euforijos nebelieka. Tik viena akimirka.

– Gal greitai susitiksim? Tavo ekspedicija netrukus baigsis.

– Tėti, iš čia turbūt skrisiu į Jupiterį.

– Tai susiję su tavo svečiu?

Ji iš pradžių tylėjo, o paskui pasakė:

– Taip, tėti. Jis iš čia skrenda į Jupiterį, dalyvauja ekspedicijoje.

– Koks jo vardas?

– Devidas.

Man tai buvo pats šlykščiausias vardas. Devidu vadino vieną žmogų, kuriuo šlykštėjausi ir kuriam nejaučiau neapykantos tik dėl Dvasinio slopinimo schemos.

– Žinoma, skrisk, – pasakiau. – Jupiteris – nuostabi vieta. Aš ten lankiausi jaunystėje.

Kalbėjau tai, *ką reikėjo kalbėti*. Jei būčiau vadovavęsis jausmais, o ne Aukščiausia žmogiškąja linija, būčiau kalbėjęs visai kitaip. Turbūt būčiau išdrožęs: „Jiela, kaip tu gali? Aš tavo tėvas, aš noriu tave pamatyti. Jaučiuosi vienišas, o tu taip toli. Ir nori išskristi dar toliau nuo savo tėčio. Prisimink, kaip mes gyvenome, kaip tu mane mylėjai. Tu, mažytė ir bejėgė, atiduodavai man visas sielos jėgas. Prisimenu tavo juoką, tavo vaikiškus apsikabinimus, kaip tampiau tave kalnuose ant nugaros. Mums buvo taip gera! Ilgiuosi tų akimirkų, tavęs. Ir tu dar anuomet rėkei: „Tėtuk! Tėtuk! Tu – sraigė, o aš – tavo namelis. Tu tempiesi mane kalnais. Juk aš – tavo namelis, tiesa?“ Tu juk prisimeni, Jiela? Viskas dingo kaip sapnas. Aš Žemėje, o tu Marse. Mes nuo šiol skirtingose planetose, skirtinguose pasauliuose. Kodėl? Kam? Tu atiduodi savo laiką, savo sielą, savo meilę kažkam kitam. Vyriškiui, kuris man svetimas ir kurio aš nepažįstu. Ir tu klausai jo, ką jis pasakys, eini ten, kur jis kviečia. Vis toliau nuo manęs. Tu palieki mane, Jiela, taip, palieki. Savo sraigę. Tu prilipai prie kitos sraigės, kuri nuo šiol rado prieglobstį tavo namelyje. Jai gerai. O man? Kur aš pasislėpsiu? Aaa, tai „mano problemos“, ar ne taip, dukrele? Tu paaugai ir susiradai kitą sraigę, kuri tempia tave per kalnus. Kuri slepiasi tavyje nuo pernelyg šalto kosmoso. O, kaip jums gera dviese! Tau, nameliui, ir tai sraigei. Ar ne taip? O „mielas tėtis“, jis „viską supras“, ar ne? Jis juk ne kvailas. Be to, jis juk suaugęs, ne vaikas. Jis *suaugęs*: ir tuo viskas pasakyta.“

Štai ką būčiau jai pasakęs, jeigu... būčiau vadovavęsis savo *jausmu*. Bet aš nesivadovavau juo, aš... aš rėmiausi Aukščiausia žmogiškąja linija. Subtilia ir supratinga. Elgiausi pagal tą liniją, kaip ir pridera.

– Nepamiršk įsijungti kontrolinio sekimo Jupiteryje, – pasakiau. – Ten yra pavojingų vietų. Ir linkėjimai nuo manęs... Devidui.

– Ačiū, tėti. Perduosiu. Paskambinsiu tau!

Išjungiau universumą. Jis reikalingas, kad sukeltų skausmą. Kad aitrintų žaizdas ir atgaivintų pasąmonę. Vis labiau tą suprantu. Jei ne jis... Aš įsivaizdavau, kaip gyveno, ką jautė anų laikų žmonės. Nei mano tėvas, nei mano duktė, niekas man nebūtų egzistavęs. Nebūčiau galėjęs nugalėti hipnotinio mane stebinčio kosmoso žvilgsnio. Apie tai, kas nutinka žmogui, ilgą laiką neturinčiam gyvų ryšių (kurie yra tiesiog skausmas, skausmas!), prirašyta daug. Per pirmąsias tolimas ekspedicijas, kai ryšys buvo primityvus, nelabai realus, žmonės išeidavo iš proto. Jie sugrįždavo iš kosmoso *ledinėmis akimis*. Ir nieko jau nebegalima buvo padaryti. Jų motinos ir dukterys buvo šalia, gyvos, bet ledas netirpo. Net nuo ašarų. Kažkas atsitiko jų jausmams, negrįžtamai.

Aš panorau pamatyti tas akis. Išjungiau oro lovą ir nusileidau ant žemės. Atgaivintas šalto vėjelio, pasijutau žvalus. Apsivilkau kombinezoną ir atsisėdau į krėslą. „Kosminės ligos“. Universumo ekrane surinkau skyrių „Psichika“. Štai ji, „Koroso liga“. „Gebėjimo pajusti skausmą praradimas“. Nuspaudžiau mygtuką „Vaizdas“. Universumas transliavo unikalius kadrus, tiesiai iš Pla-

netos atminties fondo. Astronautai, lipantys kosminio lainerio trapu po dvejus metus trukusio skrydžio. Ryšys nutrūko iškart po starto. Giminaičiai, draugai. Astronautai šypsosi, sveikinasi. Bet į jų šypsenas baisu žiūrėti. *Tai ne žmonių šypsenos*. O štai tuomet išėjusių laikraščių straipsnių antraštės: „Kosmoso herojai". „Tikrieji vyrai", „Vyriškumo pavyzdys". Tais laikais Koroso liga dar buvo vadinama „vyriškumu". „Žvaigždžių nušviesti". „Sugrįžusieji iš nebūties". Nesugrįžusieji. Pirmasis tai suprato Korosas, prasiskverbęs į tų žmonių psichikos gelmes. Štai pokalbio su jais kadrai, praėjus pusmečiui: „Noriu atgal". „Negaliu be kosmoso". Korespondento klausimas: „Jums nepatinka gyvenimas Žemėje? Tarp artimųjų?" Atsakymas: „Nematau prasmės".

O Korosas paaiškino tuos žodžius. Prasmė – tai skausmas, artimųjų ir pasaulio pajautimas per skausmą. Kiti tą jausmą vadino „meile", bet geriau pavadinti „skausmu". Nes „meile" galima pavadinti ką nori. Tie žmonės sugrįžę gyveno savo šeimose, nejausdami jokių ryšių. Jiems buvo vis vien – myli juos ar ne. Jie neišgyveno „sielos spazmų". Kentėjo tik jų sąmonė: mat jie suvokė, kad siela *turi* „reaguoti", „mokėti". Ir jie jautėsi nedėkingi, žiaurūs, neatiduodantys skolos. Jų gyvenimas tarp artimųjų tapo nepakeliamas. Per dvejus metus, visiškai atitrūkus nuo Žemės, atrofavosi svarbios jų emocijų sritys. Kaip įrodė Korosas, kalti buvo organiniai pakitimai galvos smegenyse.

Sėdėjau, skęsdamas kiaušinio formos krėsle. Mainėsi veidai. Jie visi buvo skirtingi, bet akių išraiška ta pati.

Jų žvilgsniai turėjo kažką bendro. Tuo bendrumu tiek šimtmečių žavėjosi laikraščiai, darydami iš sergančių žmonių „didvyrius“ ir „vyrus“. Ant balto sienos ekrano praplaukė titrai „Apie vyriškumo sąvoką“. Tokios sąvokos šiuolaikinėje kalboje nėra. Žmonės jau seniai suvokė, kad būti bejausmiam moraline prasme yra pati baisiausia yda (iš esmės pašalinanti individą iš žmonių rūšies). Juk žmogaus tikslas – ne atsikratyti sielos, o visiškai ją kontroliuoti, kai ji jau yra ištobulėjusi ir gili. Bet daugelį tūkstantmečių niekas tos elementarios tiesos nesuprato. Gyvenimas buvo grindžiamas klaidingomis vertybėmis, viena iš jų buvo „vyriškumas“. Štai tų laikų kino herojų veidai: sukąsti dantys, išsišovę skruostikauliai, šaltas ir bukas žvilgsnis. Ir tuos gyvūnus visuomenė laikė savo herojais! „Ištvermė, šaltakraujiškumas, vyriškumas“. Sustabdžiau vaizdą. Koks tikslus žodis – „šaltakraujiškumas“. Būtent. Pati kalba išdavė paslaptį. Tiesą. Šaltas kraujas.

„Kosminio lainerio vagystė“.

Žiūrėjau unikalius kadrus, nufilmuotus budinčia kamera. Ketvirto tūkstantmečio gale iš vieno kosmodromo pakilo kosminis lainėris ir pranyko kosmoso gelmėse. Niekas nesuprato, kas nutiko, kol paaiškėjo, kad į kosmosą išskrido šešiasdešimt „didvyrių“. Iš tų, kurie, sugrįžę iš tolimų ekspedicijų, daugiau nebegalėjo gyventi žmogiško gyvenimo. *Jiems reikėjo tik visatos šalčio ir nebylumo, daugiau nieko.* Po šios vagystės pasipylė kitos. „Herojai“ išskrisdavo atgal į neaprėpiamas platybes ir... niekada nebegrįždavo. Tai jau buvo panašu į beprotybę: šįkart jie skrido be programos, be praktinio tikslo, be

prasmės. Tik tuomet buvo imta kalbėti apie ligą. Pradėtà tyrinėti „žvaigždžių nušviestųjų“ psichika. Paaiškėjo, kad jie neturi gyvenimo tikslo, žemiško veikimo tikslo. Nei duktė, nei motina, nei žmonija, ką jau kalbėti apie gėlę ar paukštį, – jiems nebuvo vertybė. Vienintelis dalykas, kurio jie troško, kurio ilgėjosi, – būti tarp negyvų žvaigždžių. „Būti visada“, – kaip pasakė vienas tiriamųjų. Tiesiog būti – be jokios akivaizdžios prasmės.

Tuomet juos vėl ėmė įtraukti į tolimas ekspedicijas, nes kosminių lainerių vagystės tapo pernelyg dažnos. Štai kadrai iš oficialaus jų starto. Siaubingi kadrai. Giminės, draugai, artimieji – verkia, paskutinįsyk apsikabina. O jie, – tarsi būtų iš kitos materijos. Akivaizdžiai iš kitos. Nė menkiausio kovos su skausmu šešėlio. Jokių stiprių jausmų, išskyrus nepaaiškinamą, fanatišką veržimąsi „negyventi“, vienintelį iš žmogiškų jausmų. Daugelis jų paskui atsisakydavo iš oficialių ekspedicijų grįžti. Įvairiausiomis dingstimis likdavo šaltose tolimose planetose – be akivaizdžios prasmės. Tada jiems prigalvota „programų“, kad jie bent išoriškai atrodytų „normalūs“: ir jie buvo pasirengę jas „vykdyti“. Kad tik juos paliktų „vienus su žvaigždėmis“. Tačiau visiškai nuslėpti beprotybės buvo neįmanoma. Ji buvo akivaizdi. Pernelyg daug žmonių virsdavo „profesionaliais didvyriais“: nugyvendavo gyvenimą, pamiršti įvairiuose visatos kampeliuose. Geriausiu atveju jie, atšaukti, grįždavo į Žemę, bet iškart primygtinai reikalaudavo, kad juos vėl įtrauktų į naują ilgametę ekspediciją. Tarp jų vyko amžina konkurencija: kuo ilgiau prabūti ekspedicijose.

Ilgainiui paaiškėjo, kad jie vieni patenkina kosminių tyrimų poreikį: bet kiek jų reikėjo, tų tyrimų? Surinkau universume kito tūkstantmečio kodą. „Kam mums kosmosas?“, „Bene mums svarbu, iš ko sudarytas Saturno dešimtojo palydovo gruntas?“, „Kosmosas sukelia žmogaus išsigimimą“. Tai jau buvo *kitų nuotaikų* epocha. Bendražmogiškas protas galiausiai pakilo į aukštumas, iš kurių daug kas atrodė kitaip. „Didvyrių“ niekas jau nebevadino „didvyriais“. Prigijo stiprus ir tikslus, šiurkštokas posakis – „kosminiai narkomanai“. Staiga visuomenės meilė „didvyriams“ ir „vyrams“ peraugo į priešiškumą. Priešiškumą, jaučiamą visai svetimai padermei. Staiga paaiškėjo, kad Žemėje egzistuoja kitos „tradicinio“ mąstymo kryptys, ginančios „tradicinę ir mums visiems brangią“ žmogaus sampratą. Ir tradicinių vertybių sistema logiškai vedė prie išvados, kad bet koks kosminių erdvių „užkariavimas“ yra savitikslis ir beprasmiškas. Ant sienos sušmėžavo garsiosios knygos *Albertas Stivenas. Kosmoso nežmoniškumas* atvaizdas. Taip tūkstantmečio gelmėse susiformavo nūdienė mūsų civilizacija.

„Pažvelkite į tuos žmones, – rašė Albertas Stivenas. – Jie bėga iš mūsų Žemės kaip žiurkės. Tarsi mūsų Žemė būtų skęstantis laivas, o ne žydintis ir kvepiantis rojus. Jiems nereikia mūsų gyvenimo, jie – Visatos gyventojai. Tad ar reikalingi mums, gyvenantiems savo mieloje ir brangioje senutėje, tie kosminiai narkomanai? Šimtmečiais liaupsindami juos kaip didvyrius, priveisėme aibę būtybių, kurios mėgdžiojamos, bet nesugeba gyventi. Taip, taip, *gyventi*, kaip gyvename mes visi Žemėje.

Jie bėga nuo mūsų. Pasirinkę kuo tolimesnę planetą, dėdamiesi esą „ekspedicijų dalyviai“, tupi joje ir... Ne, ten jie negyvena. Mačiau juos Plutone ir Alfa žvaigždės sistemoje, Centuriono ir Didžiųjų Grįžulo Ratų žvaigždyne. Tai siaubingas reginys. Metų metais jie sėdi ir nemirksėdami spokso į kosmosą. *Spokso*. Tai jų gyvenimas. Kai vieno jų paklausiau, kodėl negali to daryti Žemėje, jis atsakė, kad „jūsų planetoje reikia gyventi“ ir kad jam reikia „vienatvės“, dar patikslino: „kosminės vienatvės“. Jis nesuklydo, pasakęs „jūsų planetoje“. Ne MES pirmieji palaikėme juos išsigimusiais, svetimais. Jie pirmieji suprato ir pripažino, kad mes jiems – svetimi. „Jūs kitokie“, – pasakė mano pašnekovas, neatitraukdamas žvilgsnio nuo kosmoso.

Dabar jau aišku, kad „ekspedicijos“ tikslai jiems visai nesvarbūs. Jau akivaizdu, kad kalbama apie beprotybę. Kam reikalingos iš piršto laužtos jų „ekspedicijos“? Visatoje begalė planetų, tad kam reikalingi duomenys *apie kiekvieną jų*? Pratupėję ten metų metus, „akis į akį su žvaigždėmis“, nepuoselėdami jokių žmogiškų jausmų, jie tylomis miršta. Kartą pajutę, jų žodžiais tariant, „kosmoso kvėpavimą“, jie iki gyvenimo pabaigos tampa jo įkaitais. Jų sąmonė pakinta negrįžtamai. Baisu ne tai, kad jie pražudo savo gyvenimą, o tai, kaip nepastebimai kinta ir jau pakito pati *gyvenimo* sąvoka. Stabų sėdėjimas „akis į akį su žvaigždėmis“ „pamirštoje planetoje“ nūdien tapo vis naujų ir naujų kartų svajone. O mūsų kasdienis gyvenimas Žemėje, sielos polėkiai ir kančios, kaip sako „didvyriai“, „krapštymasis“, „sumaištis“, „dvasinės kančios“, atrodo smulkmeniški ir nederami. „Nedidvyriški“.

Gyvenimu imta laikyti tai, kas „aukščiau už gyvenimą“, „aukščiau už sielą“.“

Pažvelgiau pro langą. Virš Ai Lostros tekėjo Saulė. Korosas. Jis gyveno maždaug tuo pat metu kaip ir Stivenas, trimis šimtmečiais vėliau. Stivenas buvo sukaupęs daug neapykantos ir nuoskaudų. Korosas – ne. Korosas buvo garsus psichiatras ir neurochirurgas. Jis paaiškino sąmonės pasikeitimo mechanizmus ir įtvirtino požiūrį į „didvyrius“ kaip į ligonius. Jo išvada buvo aiški ir lakoniška: „Žmogus yra būtybė, sukurta gyventi žmogišką gyvenimą, tai įmanoma tik Žemės sąlygomis, kur nustatytos amžinos gyvenimo formos. Nutolus nuo Žemės, būtina nuolat koreguoti sąmonę, pasitelkiant lengvą ir nenutrūkstamą ryšį su artimaisiais ir su Kultūrinės atminties fondu.“ Taip jis pagrindė pačią universumo idėją! Prieš kelis tūkstančius metų.

Atsistojau. Skausmas kiek atlėgo. Jiela vėl atrodė nelabai reali savajame Marse. Apie jos „svečią“ nebegalvojau. Liko tik mirtinga atmintis. Atmintis apie „sielos spazmą“. Man reikėjo to spazmo. Netiesa, kad Jiela išdavė, pamiršo, egoistiškai mėgaujasi nežinia su kuo. Vieną akimirką jos balsas virptelėjo. Tik akimirką. Mes visi esame artimi šiame pasaulyje. Nes yra *išsiskyrimas ir skausmas*.

Išėjau į balkoną. Kalnų oras svaigino, troškau kvėpuoti. Apačioje, Ai Lostros papėdėje, tekėjo upė, saulės šviesa jau užliejo šlaitą. Jaučiausi vienišas, siaubingai vienišas. Mes visi buvome toli nuo kits kito: mano tėvas,

motina ir mano duktė, mano buvusioji žmona ir net ta Aza, kuri, pasirodo, nepamiršo manęs, kaip ir aš jos. Dėl to man buvo skaudu. Dabar troškau laimės visiems ir man buvo gėda dėl savo jausmų Devidui, kurio nepažinojau. Supratau, kad myliu juos visus, – visą tą spindintį ir nuostabų pasaulį, – už tai, kad jis yra, ir dar supratau, kad tas jausmas iš Dievo, kuriam aš priklausau. Taip, jaučiausi labai vienišas, nepriglobtas. Bet ši vienatvė buvo kitokia negu „didvyrių". Skirtingai nei jų, mano gyslomis tekėjo karštas kraujas.

4.

Eskalatorius nuvežė mane prie valgyklos, kur sutikau „savo" merginas. Jos draugiškai man pamojavo, ir aš joms atsakiau.

– Sėskitės su mumis.

Nusišypsojau joms. Teks sėstis prie jų staliuko. Elgiausi pagal įprotį, išmoktą per Žmogiškumo pamokas. Aštuntoji Žmogiškojo bendravimo taisyklė skelbė: „Būk atlaidus tiems, kurie tau nereikalingi. Paspausk paduotą ranką."

– Kaip jūsų tyla, Donai Li? – paklausė vyresnioji, vardu Olijo. – Darbas juda?

– Taip, – atsakiau. – Šis tas padaryta. O jūs, matau, kaip visuomet – geros nuotaikos?

– Mūsų tokia nuotaika, kad knieti lipti sienomis. Ar jums taip būna?

– Na ir lipkite, – nusišypsojau aš.

– O mes ir laipiojame, tiesa, Dieza? – kreipėsi ji į draugę. – Atsimerkiame, pamatome sieną ir iškart puolame prie kopėčių: kuri pirma. Po trijų sekundžių mes jau palubėj. Kabome ten sūpuodamosi, tarytum beždžionės.

Supratingai linktelėjau galva. Pastaruoju metu planetoje įsivyravo mada mėgdžioti įvairių gyvūnų gyvenimą. Kai kurie net miegodavo kaip paukščiai lizduose ar net kaip žuvys vandenyno dugne, su lengvais skafandrais. Civilizacija pasiekė neįtikėtinų aukštumų visose įmanomose sferose. Kai kurie žmonės su nuolat persodinamais organais gyveno šimtmečius. Gal būtų atrastas ir nemirtingumo mechanizmas, jei nebūtų buvę uždrausti tokie tyrimai prieš tūkstantį metų, po to, kai pirmąkart buvo išvestas „nemirtingas triušis". Jis būtų gyvenęs iki šiol, tas triušis, jei jo nebūtų numarinę, vadovaudamiesi draudimu. Žmoniją apėmė nepaaiškinamas siaubas, kai ji atsidūrė ant didžiausio atradimo slenksčio. Nemirtingas žmogus liovėsi būti žmogus – visa ankstesnė jo sąmonė, visi išgyventi jausmai išnykdavo. Amžinas laikas kėlė tokį pat siaubą kaip begalinė erdvė. Teoriškai buvo galima atrasti nemirtingumo mechanizmą, bet buvo pagrįstai nustatyta, kad žmogaus psichika nepajėgi pakelti tokios naštos. Šią problemą sprendė dešimtys institutų ir, remiantis eksperimentais, buvo padaryta baisi išvada: „amžinai gyvenančiųjų" pasaulis bus degeneratų ir bepročių pasaulis. Žmogaus psichika pritaikyta mirtingam gyvenimui ir taip smarkiai jos pertvarkyti neįmanoma.

Civilizacija plėtojosi kitomis kryptimis, bet visur galiojo savi moraliniai draudimai ir apribojimai. Po išpro-

tėjusių astronautų istorijos „kosmoso užkariavimo“ ažiotažas atslūgo, pradėta labiau suprasti, kad beprasmiška „išeiti žmogui į kosmosą“. Ligšioliniam jaukiam ir į save susitelkusiam gyvenimui Žemėje galėjo būti padaryta nepataisoma žala. Nutrūkdavo ryšiai, keitėsi žmogaus psichikos pagrindai, žmonijai grėsė išsigimimas. Ir tik universumo išradimas leido kiek pagyvėti kosminei civilizacijos plėtotės krypčiai. Nuo šiol pavieniai „kosmoso mylėtojai“ galėdavo išskristi nelabai ilgiems laikotarpiams, pernelyg nesirūpindami savo psichikos sveikata. Juos specialiai rengė, mokė, kad jie turi nuolatos, kaip ir Žemėje, „gyventi su artimaisiais“, vis atnaujinti ir palaikyti „dvasinius ryšius“.

– O jums nesinori lipti ant sienos? – paklausė atsitraukdama nuo lėkštės Olijo. – Nenorite įstoti į Beždžionių draugiją?

– Ne, nenoriu, – nusišypsojau aš.

– O jūs – kas?

– Žmogus.

– Jūs ką, nesekate mada?

– Ne, neseku.

Gurkštelėjau savo mėgstamo ketvirtos rūšies vyno. Dabar, kai viskas, kas įmanoma, buvo išrasta, žmonijos susidomėjimas mokslu ir technika ėmė slūgti. Jau keletą šimtmečių buvo kalbama apie Elektronikos periodo ir net visos Mokslo eros saulėlydį. Kosmosas, nemirtingumas, atominės saulės – visa tai buvo jau išmėginta. Laimėjimais naudojamasi ir jie padeda palaikyti nerūpestingą, materialiai aprūpintą gyvenimą planetoje. Bet nauji išradimai... Jie darėsi vis beprasmiškesni. Štai buvo

išrasta oro lova – patogu. Tačiau ar mažiau patogi paprasta senoji lova, su paklodėmis? Neseniai uždarytas institutas, kūręs maisto komponentus. Jų buvo dedama į maistą, kad šis, patekęs į burną, iškart išsiskaidytų. Valgis virsdavo buza, kurios nereikėdavo kramtyti, užtekdavo nuryti. Beprasmybė. Ieškojimas dėl ieškojimo. Išradimas dėl išradimo. Žmonės nežinojo, kur dėtis, – kur dėti savo protus. *Pernelyg daug buvo proto, pernelyg daug civilizacija sukaupė žinių.* Iš pradžių jos atrodė būtinos, – kad palengvintų pernelyg sunkų gyvenimą. Bet labai greitai tas gyvenimas palengvėjo, o žinios ne tik buvo išsaugotos, kol jų prireiks, bet ir toliau kaupėsi geometrine progresija. Jos lenkė sveiką protą. Tada buvo sukurtas Sveiko proto kontrolės centras. Ten dirbantys žmonės nebuvo itin protingi, bet gebėjo suprasti, kad perėjus prie madingo „savaime besiskaidančio maisto" žmonės nejučia virstų ligoniais, jų žandikaulio raumenys ir skonio receptoriai atrofuotųsi. Kam atimti iš žmogaus galimybę pačiam kramtyti maistą? Institutas buvo uždarytas. Kaip ir daugybė kitų institutų, kūrusių vis naujas transporto priemones. Tų priemonių jau buvo tiek, kad žmogus patirdavo stresą, kai jam reikėdavo pasirinkti. Žmogų galėjo transportuoti dešimt „judėjimo linijų". Jis beveik nebemokėjo vaikščioti – judantys takeliai nešė jį nuo namo prie miško, o paskui vingiavo miške tarp medžių. Žmogus žiūrėjo į mišką kaip muziejuje, pravažiuodamas per jį. Jau penki šimtai metų, kai ši nereikalinga priemonė likviduota. Likvidavo Kontrolės centras. Dabar žmonės tiesiog vaikštinėja po mišką kaip prieš tūkstančius metų. „Sugrįžimas prie gamtos" ir – kiek

įmanoma – mokslo ir technikos plėtros ribojimas – štai pagrindinis Pomokslinės eros, kurioje dabar gyvename, bruožas. Tad natūralu, kad žmonės, pavargę nuo „išdidaus žmogiškojo proto“, ėmė vis labiau ieškoti, kas juos sieja su gyvūnais: visos tos Beždžionių, Paukščių, Žuvų draugijos...

Kai baigiau valgyti, Olijo pasakė:

– Donai Li, mes su Dieza kviečiame jus į mūsų namus pavakaroti.

Pažvelgiau į Diezą.

– Taip, – patvirtino tylesnė Dieza. – Ateikite.

– Pagalvosiu, gerai?

– Gerai, – pasakė Olijo. – Jūs mums pranešite.

Jos, baltais ryto kombinezonais, grakščiai atsistojo ir pasuko prie durų. Pakėliau stiklinę vyšnių sulčių, kurių dar nebuvau išgėręs. „Mes su Dieza kviečiame jus į mūsų namus pavakaroti“ galėjo reikšti viena. Drauge su Mokslo eros saulėlydžiu praeitin grimzdo susižavėjimas įvairiais sekso automatais, dėl kurių žmonės ėjo iš proto visą trečią ir ypač ketvirtą tūkstantmetį. Kaip tik ketvirtame tūkstantmetyje įvyko „seksualinis sprogimas“. Nė viena moteris negalėjo taip patenkinti vyro, kaip sekso centras. Ir nė vienas vyras moteriai negalėjo duoti tiek, kiek tas pats sekso centras. Tai paaiškinama paprastai: žmogaus žinios ir jėgos ribotos, o sekso mašinos, į kurią įdiegė savo patirtį ir žinias šimtai mokslininkų kartų, neribotos. Apvaisinimas ketvirtame tūkstantmetyje pasidarė vien dirbtinis, šeima, praradusi kūnišką ryšį, iš esmės suiro. To naikinančio proceso pasekmių

nepavyko iki galo likviduoti. Ankstesnė šeima taip ir neatkurta. Bet dabar vis daugiau žmonių atsisako turėti namie sekso centrą. Po „seksualinės narkomanijos“ epidemijos ketvirto tūkstantmečio pabaigoje, kai milijonai jaunuolių apribojo savo gyvenimą vien nepabaigiamais fiziologiniais malonumais, kuriuos teikė namų centras, buvo uždrausta toliau tobulinti šias mašinas. Tūkstančiai jaunuolių verčiau pasirinkdavo ne gyvenimą, o šimtkartinę pasitenkinimo dozę, po kurios jų nervų sistema jau nebegalėjo būti atkurta. Iš esmės tai buvo savižudybė, daugelis aptikti negyvi tiesiog prie sekso centrų, su pritvirtintais prie kūno jutikliais.

Nūdien sekso centrai vis labiau išeina iš mados. Madinga „viskas, kas natūralu“. Natūralus judėjimas erdvėje (darbuojantis savo kojomis), natūralus maisto kramtymas (pasitelkiant savo žandikaulius) ir, savaime suprantama, natūralus lytinių poreikių tenkinimas.

Išgėriau sultis ir atsistojau. Kūrybos namų gyventojai irgi kilo nuo stalų, skirstėsi kas į savo kambarius, kas į kalnus.

Išėjau į terasą. Paukščiai skrido prie lesyklos, pakabintos ant šakos, lesė duoną. Jos beveik nebeliko. Sugrįžau į valgyklą ir paėmiau iš skirstytuvo kepaliuką. Lesyklų buvo pakabinta keletas, ir aš sutrupinau duoną po lygiai. Paukščių uodegos buvo žalsvai mėlynos, spalvingos. Jie dėbčiojo į mane ir lesė. Šiems padarėliams nebuvo jokių mokslinių erų, jie liko tokie, kokie buvo visada. *Bejėgiai ir laisvi.*

Supratau, kad nenoriu eiti pas merginas.

Staiga krūptelėjau. Kažkas įjungė universumą – ore, varstydama visą kūną šiurpuliukais, sklido Trečioji akmeninė, nušluodama viską savo kelyje, apversdama viską viduje.

Anapus Ai Lostros, užliedama slėnį dieviška šviesa, lėtai ir didingai kilo ne žmogaus, o Dievo sukurta *neatominė saulė*.

nemirtingumas

– ...Tegul ji amžiams išlieka mūsų atmintyje.

Ištarti paskutiniai žodžiai. Krematoriumo darbuotoja nuspaudžia mygtuką, ir Olgos karstas lekia į pragarą, į ugnies pragarą, kuris praris mylimą kūną, mylimas akis, mylimus antakius, šnerves... Olia! Ne! Ne! Tik ne tai. Tik ne ugnis. Ne!

Anisimovas puolė prie šarvuotų durų, iš visų jėgų trūktelėjo jas į save.

– Nusiraminkite, mielasis, nusiraminkite, tuojau jums padėsime.

Du tarnautojai stipriai jį laikė, o miela gydytoja dūrė jam adata į veną.

– Dabar viskas praeis, mielasis, gerasis.

Ji ištraukė adatą, nosinaite nušluostė Anisimovui prakaitą nuo kaktos ir putas nuo lūpų.

– Taip būna, ne kiekvienas gali tą pakelti. Tuojau, mielasis, katinėli mano.

Anisimovas, pusiau gulomis, it paklaikęs dairėsi aplinkui: vadinasi, Olgos jau nebėra? Ją prarijo liepsna? Jo Olgą? Jo Olečką?

– Kokia nelaimė, – atsiduso kažkas iš šalies. – Vargšas vaikinukas.

Jį nuvedė, pastatę ant kojų.

– Ar turite artimųjų?

Anisimovas tylėjo.

– Jums dabar negalima likti vienam. Laikas viską užgydys, bet dabar jums negalima likti vienam. Negrįžkite ten, kur gyveno ji.

– Mudu kartu gyvenome, – atsakė Anisimovas, nepakeldamas galvos.

– Jūs ten negrįžkite, gerai? Eikite nakvoti pas gimines, draugus, tik ne ten. Gerai? Kodėl neatsakote? Na, eime, aš jus palydėsiu.

Gydytoja užsimetė paltą ant balto chalato ir paėmė jį už parankės.

– Kai buvau maža mergytė, – kalbėjo eidama, – močiutė man visuomet sakydavo: žmonės nemiršta, netikėk tuo, Klaročka. Jie tiesiog persikelia į dangų. Nejau jos žodžiuose nėra išminties, kaip manote? Na jūs tik pažvelkite – kiekviena religija kalba apie mirtį ne kaip apie galą, o kaip apie tam tikrą natūralų perėjimą kitur...

– Ol-lia! – jis skaudžiai suspaudė jai ranką, paskui, tiesiog gatvėje, atsisėdo, įsikniaubė veidu į kelius.

– Na, katinėli, taip negalima. Mielasis, na, atsistokite.

– Ol-lia... Ol-lia... – šnabždėjo jis iškvėpdamas, nekreipdamas dėmesio į besirenkančią minią.

– Žmonės, eikite šalin, girdite? Nėra čia ko žiūrėti. Žmogui nelaimė, prieš tris dienas žuvo jo mylima žmona. Na, skirstykitės, skirstykitės. Skirstykitės pagaliau.

Žmonės skirstėsi.

– Nagi, stokitės. Pasakykite ką nors, girdite? Mielasis mano, kalbėkite, jums negalima tylėti.

– Kam ją sudegino? – jis pakėlė drėgną veidą. – Ji visa sudegė. Kiekvienas jos kaulelis, jos antakiai. Visa – pelenai. Visa! Ji – pelenai.

– Negalvokite taip, girdite? Kas per vaizduotė? Kam tokius dalykus įsivaizduoti?

– Tai tiesa, tiesa! Olgą sudegino!

– O gal norėjot, kad ji virstų pabaisa ten, žemėje? Norite žinoti, kokia ji būtų tapusi per dvi dienas? Norite pasižiūrėti fotografijų? Mano vienas pažįstamas jų turi. A? Ar nematėte lavonų pakelėse? Atsakykite. Kvailelis! Nejau nesupratot, kad jūsų Olios sudeginti negalima? Ji su jumis, ji gyva. Na? Nejau nesupratot, kad iškeliavo siela, kad Olia buvo siela, tik siela? Jūs juk sielos ilgitės, ne negyvų kaulų. Nejau to nesupratote, kai pirmąkart pamatėte lavoną? Kad jos ten nebėra? Argi miręs, sustingęs kūnas buvo panašus į jūsų Olią? Argi jūs atpažinote, kad jis – Olia?

Anisimovas pritilo, priblokštas jos atakos.

– Jūs juk jos neatpažinote, žinau. Tai buvo ne Olga. *Ne Olga*. Ir sudegino *ne Olgą*. Viskas. Supratote?

– Taip.

– Olga gyva, gyva! Ir ne tik jūsų sieloje. Ji gyva kaip siela, pati savaime – nepriklausoma nuo jūsų: ir tik todėl ją jaučiate. Ir nesiklausykite tų nemokslinių paistalų apie „žmogiškąją atmintį". Jokios *gyvos* atminties nebūtų, jei žmogus išeitų iš gyvenimo visas drauge su savo kūnu. Nejau galima *jausti* kitą, jo *sielą*, jei nėra jokio biolauko,

jokių kitų, mums nežinomų, sferų, į kurias, palikęs kūną, pereina žmogus?

Anisimovas vis tebetupėjo, nesistojo.

– Kiek jums liko gyventi?

– Nežinau.

– Jei nepribaigsite savęs isterijomis, kaip šiandien, pratrauksite dar trisdešimt metelių. Ir – viskas, supratot? Ir viskas. Jūs *irgi* tapsite lavonėliu. O gal manote, kad netapsite, kad kaip nors išvengsite to nemalonaus momento? A?

– Taip, – atsakė Anisimovas.

– Jus *irgi* sudegins. Štai tuos jūsų, kaip sakote, kaulus ir blakstienas. Arba, dar blogiau, supūsite žemėje. Juk supūsite.

Anisimovas atsistojo, pažvelgė į akis išraudusiai, gražiái nuo patirto jausmo moteriai.

– Na?

– Ačiū jums, – pratarė pagaliau. – Eisiu.

– Eikšekit, – ji moteriškai prisitraukė jį prie savęs, prispaudė prie krūtinės. – Jūsų nepažįstu ir daugiau nebesusitiksime, bet žinokite – negalėsiu negalvoti apie jus. Žinokite, yra žmogus, kuris jus prisimins. Nesate vienas.

– Taip, – atsakė Anisimovas.

Ji suplevėsavo palto skvernais ir dingo už posūkio.

Kurį laiką ėjo nieko nesuvokdamas. Mintis, kad jis irgi greit mirs ir bus sudegintas, jį ramino. Bet kuo toliau ėjo, tuo labiau blėso jo pokalbis su gydytoja. Jos žodžiai dar tebeskambėjo ausyse, bet pamažu juos išstūmė kitoks

balsas, vis kartojantis, kad *Olgos nebėra*. Jis staiga prisiminė, kaip prieš tris dienas išeidama Olia prisiglaudė skruostu jam prie krūtinės. Kaip suspurdėjo jo širdis nuo to neišsenkančio švelnumo, dėkingumo jausmo. Už ką? Už ką ji taip ištikimai jį mylėjo? Ir kodėl jis nevertino jos prieraišumo? Jos nemokėjimo slėpti savo jausmų jam. „Iki vakaro", – iškvėpė ji: kažkodėl taip liūdnai. Tarsi būtų nujautusi, kad išsiskiria amžiams. O jis jos nesulaikė, neleido prasiveržti savo jausmui ir sausokai atsakė: „Iki vakaro, sudie." Ir nuskubėjo skaityti kažkokio žurnalo. Niekingo žurnaliūkščio! Dieve, kodėl jis bijojo savo jausmų, kodėl palaikė atstumą? Tarsi suprato, jog kuo labiau puoselės apsimestinį santūrumą, tuo ilgiau jos širdyje neges dievinimo ugnis. Jo – savo vyro, savo viešpaties, kuriam *norėjo* priklausyti, – dievinimo ugnis.

– Olia, kur tu? Aš noriu pasikalbėti su tavimi. Tu esi, tu su manim. Gyvenu su tavim ten, mūsų koridoriuje, išgyvenu paskutinę *mūsų* akimirką. Aš – ten, ne čia, girdi? Gerai. Aš supratau, pajutau tave. Tu su manimi, ačiū tau. Esu kaltas tau. Ne, nesakyk, kad buvai su manimi laiminga. Dažnai pykdavau ir nuo tavęs to neslėpdavau. O tu *kentėjai*. Nes aš tau buvau svarbesnis už tave. Už tave pačią. Tavo nuolankumas buvo atrama man, mano vyriškai esmei. Jaučiausi šalia tavęs vyras. Teikdavausi priimti tavo jausmus, kurių nemokėjai slėpti. Atleisk, Olia. Aš toks kaltas. Bet žinok: ten, koridoriuje, buvau su tavimi, atsakiau jausmu į jausmą, tik neišsidaviau. Nežinau, kodėl. Juk tu turėjai kankintis, kovoti su savo savimeile, kuri negalėjo nesigrumti su jausmu man. Na štai. Dabar, kai kalbuosi su tavimi, man ramiau, nejau-

čiu tuštumos siaubo, man ne taip baisu. Tu mane girdi, tiesa? Tu juk esi, antraip tavęs nejausčiau...

Praeiviai atsigręždavo, regėdami su savimi kalbantį žmogų, bet Anisimovas nieko aplinkui nematė. Jis susivokė atsidūręs prie savo namų durų ir negalvodamas ėmė kopti į trečią aukštą.

Ilgai negalėjo pataikyti rakto į skylutę, pagaliau pavyko duris atrakinti. Įžengė į tą patį koridorėlį, apsimetė nematąs Olios palto ant pakabos, nuėjo į virtuvę, kur degė šviesa.

– Kur taip ilgai buvai?

Olia ruošė valgį, jos pečiai buvo apgaubti megzta skara.

– Aš jau ėmiau nerimauti. Sėsk.

Anisimovas nepajudėjo iš vietos.

– Ko taip į mane žiūri? Sėsk, aš tau šį tą skanaus pagaminau.

Anisimovas atsisėdo.

– Kas nors nutiko?

– Nieko, – atsakė Anisimovas.

– Aš juk matau, tu toks liūdnas. Na, pasakok, – ji nusišluostė rankas ir atsisėdo priešais. – Kas yra? Ar darbe kas ne taip?

– Ne, – atsakė Anisimovas, stengdamasis žiūrėti į šalį.

– Na kas gi čia dabar, – ji paėmė jo ranką. – Negąsdink manęs, girdi? Kodėl visas drebi? Sušalai?

– N-ne-žinau.

– Klausyk, gulkis, a? Aš tau į lovą atnešiu. Gulkis.

– Gerai.

Jis atsistojo ir nuėjo į kambarį, nusirengė, palindo po antklode. Niekas neatėjo. Laikrodis išmušė dvylika. Jis

jau nebesuvokė, kiek prabėgo laiko, tik ūmai atsivėrė durys ir įžengė Olga, su padėklu rankose. Anisimovas pašoko ir atsisėdo.

– Oi, – pasakė Olga, vos išlaikydama padėklą. – Na, ir išgąsdinai mane, Mitenka, kas tau? Dieve, ko taip į mane žiūri?

Ji padėjo valgį ant kėdės, atsisėdo ant lovos krašto.

– Čia dabar, bijai manęs, ar ką? Na, negąsdink, girdi? Kas nutiko? Kalbėk. Kalbėk pagaliau! Kas nors mamai?

– T-tu... – pasakė Anisimovas.

– Na, ką aš...

– T-tu, – jis ištiesė ranką, tarsi rodydamas į ją.

– Mitia, baik! – ji staiga atsistojo. – Man tai nusibodo. Mane visą nusmelkė šaltis. Arba kalbėk, arba skambinu mamai, tegul atvažiuoja. Aš bijau. Kas atsitiko?

– Tu... – ištarė nesavu, slogiu balsu Anisimovas. – Tu mirei.

– Ką čia paistai? Mitia, brangusis, negąsdink manęs! Man ir taip buvo sunki diena, visi akis drasko, nervai neišlaikys. Ir šone kažką maudžia, – ji pravirko.

– Ką skauda?

– Kažką – ką aš žinau?

– Seniai?

– Jau trečia diena.

– Trečia diena?.. – jis kaip paklaikęs žiūrėjo į ją.

– Baik į mane taip žiūrėti! Nes išprotėsiu. Ko mane gąsdini? Mitenka, nagi atsipeikėk. Kas darosi?

– Tu mirei, – pasakė Anisimovas. – Aš grįžau iš krematoriumo, ten tave sudegino ir...

– Dieve, koks siaubas, Viešpatie, Mitia, kas čia dabar? Dieve, kam tu tiek dirbi? Kam tu taip persidirbi, juk prašiau tavęs. Pastaruoju metu tu toks jautrus, taip negalima, negalima taip gyventi. Gulkis, pamiegok, prašau gultis. Išsimiegok, ir viskas praeis.

– Aš bijau, – pasakė Anisimovas.

– Ko bijai?

– Bijau, kad užmigsiu, o nubudęs tavęs neberasiu.

– Kaipgi neberasi? Kurgi aš dingsiu?

– Pasirodys, kad esu vienas, iš tiesų. Kad tavęs nebėra, nebėra mano Olios, – jis susirietė ir pravirko.

– Dieve mano, mielasis, nusiramink, tuojau, tuojau atsigulsiu ant tavęs, kad mane pajustum. O gal pavalgysi? Tu juk visą dieną alkanas. A? Pavalgyk? Nenori? Na, neverk, ką tu, ką tu. Tai nervai, praeis. Tu ką – į krematoriumą buvai užėjęs? Kam? Na, pakelk galvą, na štai, taip, nusišypsok – matai, aš esu, gyva. Na. Nori, duosiu tau kelnaites pauostyti, tau juk patinka, tokios saldžios moteriškos kelnaitės, na?

– Ačiū, – pasakė Anisimovas. – Jei gali, atsigulk ant manęs.

– Tuojau, tuojau, tik dujas išjungsiu.

– Neišeik!

– Trumpam. Aš su tavimi kalbėsiu. Girdi mane!? A-ū! Čia aš, tavo Olia! A-ū! Aš čia, virtuvėje, einu pas tave!! Bėgu!.. Na štai, aš čia, dabar būsiu tik su tavimi. Mano mažuti, kas gi tave taip išgąsdino? Na, prisiglausk prie manęs. Jauti, kokia aš šilta? O tu sakai – mirei! Ne, mes su tavimi dar pagyvensim. Mes dar su tavimi jauni. Tik

nervus reikia saugoti. Kad jas kur, tas problemas, eina jos visos velniop, ar ne? A?

– Taip, – atsakė Anisimovas, be garso alsuodamas jai į krūtinę.

– Nagi, nagi, mano berniuk. Išsimiegosi, ir viskas bus gerai. Na, miegok, miegok. Aa-a, aa-a, čiūčia-liūlia, Mitiukėli, mik užmik.

– Liaukis.

– Gerai, gerai. Miegok.

Vidury nakties Anisimovas nubudo: kažkas tyliai beldėsi į langą. Anisimovas bijojo pakrutėti, jis bijojo, kad šalia nieko neberas, ir tai būtų buvę baisiausia. Bet į langą kažkas atkakliai beldėsi.

– Kas ten? – pagaliau paklausė Anisimovas, įsmeigęs akis į tamsoje vos įžiūrimą boluojantį kvadratą.

Langas atsidarė, ir jo kiaurymėje išniro ūsuota galva.

– Ko jums reikia?

– Jūsų kaklaraiščio, – pasakė galva. – To, kurį ryšėjote krematoriume.

– Gerai, – pasakė Anisimovas. – Jis spintoje, jis kabo spintoje.

– Atneškite jį man.

– Aš bijau, nenoriu keltis, nenoriu judėti.

– Vis dėlto atsikelkite ir atneškite.

Anisimovas atsisėdo ir iškart pamatė, kad šalia nieko nėra.

– Atneškite man kaklaraištį, – pasakė ūsuota galva.

– Keliaukit sau pagaliau!

– Atneškite man kaklaraištį.

– Ol-lia! Ol-lia! – Anisimovas pargriuvo, apsikabino pagalvę. – Olečka, Olečka...

Durys atsidarė ir įbėgo vienmarškinė Olia.

– Ką? Pabudai? Kas tau?

– Olia, tai tu? Įjunk šviesą.

– Tuojau. Tu ką – verkei?

– Olia...

Jis stvėrė jai už rankos.

– Na štai, matai, aš su tavimi?

– Kur tu buvai?

– Tualete. Šlapinausi. Maniau, miegi, tik trumpam išbėgau.

– Pajutau, kad tavęs nėra šalia, ir nubudau.

– Klausyk, – imkim ir nueikim rytoj pas gydytoją, a? Tik nepyk. Tau reikia pasigydyti nervus.

– Ne, ne, – ėmė muistytis Anisimovas. – Į beprotnamį, ar ką? Aš niekur neisiu.

– Ne, tu nesupratai, Mitenka, paklausyk manęs: tau reikia pagerti žolelių, galbūt kokių nors raminamųjų. Nieko baisaus.

– Aš sveikas, – atsakė Anisimovas. – Kur aš eisiu, kam?

Tuo metu suskambo telefonas.

– Dieve, kas čia dabar? – pašoko Olga. – Tokiu metu. Eime su manimi, a? Eime drauge prie telefono.

Anisimovas nuleido kojas ir vienomis trumpikėmis nusekė paskui ją į koridorių.

– Alio? Kas čia? Ką? Sveiki. Jis dabar negali, jis miega. Ką? Tuojau, – ji pridengė ragelį ranka. – Kažkoks Kirsanovas, prašo, kad sutiktum perskaityti jo darbą. Sako, kad labai vertina tave kaip specialistą ir kaip žmogų.

– Duokš, – Anisimovas paėmė ragelį. – Taip, kokia jūsų tema? Dabar esu labai užimtas. Ir be to... ką?

– Duokš, – Olia atėmė iš jo ragelį. – Paklausykite, ar žinote, kelinta dabar valanda? Na ir kas, kad jūs iš kito ašigalio, nors ir iš Afrikos. Reikia paisyti laiko skirtumo. Skambinkite į darbą, kodėl jūs į darbą neskambinate? Iki pasimatymo! – ji numetė ragelį. – Akiplėša koks. Mitia, girdi? Tu ką? Kodėl tu vėl verki? Na, Mitia. Ką tu... Gal nori nusišlapinti man matant? Nori? Na? Tau juk seniau patikdavo. O aš tave už uodegėlės palaikysiu. Na? Mitia, na. Ką tu? Ką tu jauti?

– Nežinau, – atsakė konvulsiškai įtraukdamas orą Anisimovas. – Aš...

– Na...

– Ol-lia! – jo galva nusviro jai ant peties. – Ol-lia...

– Na, na, mažuli, nusiramink, eime į lovą.

Kitą rytą Anisimovas pabudo vėlai. Atsimerkė, atsikėlė ir nuėjo į vonią valytis dantų. Apie nieką negalvojo, nei apie praeitį, nei apie ateitį, nei apie žmoną, nei apie save, ir jam buvo gerai. Kažką švilpaudamas pasuko prie durų, į kurias kažkas skambino.

– Taip, – pasakė jis linksmai. – Ko jums?

– Anisimovas Dmitrijus Nikolajevičius čia gyvena?

– Taip.

– Imkite ir pasirašykite.

Anisimovas pasirašė.

– Kas čia?

– Urna. Iki pasimatymo.

Žmogus išėjo, o Anisimovas tebestovėjo ant slenksčio su urna rankose. Jis ilgai negalėjo pajudėti iš vietos. Paskui nuėjo į virtuvę ir padėjo dėžutę ant stalo. Kriauklėje gulėjo krūva neplautų indų, ir Anisimovas ėmėsi plauti. Staiga atsidarė langas ir ūsuota, panaši į ugniagesio, galva gana garsiai pareiškė:

– Prašau atnešti man kaklaraištį. Nueikite į kambarį ir atneškite man kaklaraištį.

Anisimovas nusisuko nugara į langą ir toliau plovė lėkštes.

– Dar kartą kartoju, atneškite man kaklaraištį.

Anisimovas paliko indus, nusišluostė rankas ir nuėjo į kambarį. Spintos durys buvo atdaros, tad jis įlindo į spintą ir užsidarė joje iš vidaus. Ten buvo tamsu, jauku ir maloniai kvepėjo levandomis bei švariais skalbiniais.

Kiek ten pratūnojo, neprisiminė, bet staiga išgirdo balsą.

– Kur tu? A-ū? Mitia! Žiūrėk, ką nupirkau. Kur tu?

Jis tylėjo, nejudėjo.

– Kur tu, Mitečka? A-ū!

Jis išgirdo artėjant žingsnius.

– Kur tu? Juk žinau, kad esi namie. Mitia!

Ji atlapojo spintos duris.

– Ką čia veiki?

Anisimovas tylėjo.

– Kodėl tu čia? Mitia. Ko tu mane gąsdini? Dar pamanysiu, kad esi nenormalus. Ką čia veiki?

Anisimovas liovėsi tupėjęs, išlindo lauk.

– Kur eini? Paaiškink man, kas dedasi?

Nieko nesakydamas Anisimovas nuėjo į virtuvę, paėmė nuo stalo dėžutę ir sugrįžo į kambarį.

– Štai, – pasakė jis.

– Kas čia?

– Tai urna, su tavo pelenais.

– Dieve mano, aš išprotėsiu! – pravirko jinai. – Neištversiu. Ką visa tai reiškia?

– Tu mirei, ir atnešė urną su tavo pelenais, – pasakė Anisimovas. – Aš pasirašiau.

Sučirškė durų skambutis.

– Aš atidarysiu, – pasakė Anisimovas.

Netrukus grįžo, laikydamas rankose laikraščius ir atplėštą laišką.

– Čia laiškas atėjo, iš vykdomojo komiteto... – jis įdėmiai pažiūrėjo: – Marčenko S. A., komisijos pirmininko pavaduotojas.

– Na ir kas ten?

– Atsakydami į jūsų laišką pranešame, kad laisvų sklypų statyboms šiuo metu vykdomasis komitetas neturi.

– Na, žinoma, – pasakė Olia. – Taip ir žinojau. Mes niekada neturėsime savo namo, niekada.

– Dar jis čia rašo, kad mes apskritai neturime teisės prašyti, nes, atsižvelgiant į mūsų statusą, nusakomą Taisyklių septintajame straipsnyje „a" punktu...

– Pakaks, liaukis! – Olia padėjo dėžutę ant palangės. – Jie mums ir kvėpuoti uždraustų, jei tik galėtų!

– Taip, – pritarė Anisimovas ir paleido iš rankų laišką. Taip ir stovėjo, jo nepakėlęs.

– Tai kas čia? – prisiminė Olga. – Kokia čia dėžutė?

Anisimovas nuėjo prie lovos ir atsigulė – veidu į pagalvę.

Olia atidarė dėžutę ir išėmė juodą urną, atsuko dangtelį.

– Kažkokie pelenai, – ji pauostė. – Mitia, ką visa tai reiškia?

Anisimovas neatsakė.

– Mitia!

– Ką?

– Kokie čia pelenai?

– Tavo pelenai, – atsakė Anisimovas. – Tave sudegino krematoriume.

– Dieve, Dieve, – susmuko krėsle Olia, ašaros pasipylė jai iš akių. – Aš išprotėsiu. Daugiau nebegaliu. Eikš čia, Mitia. Girdi. Girdi? Eikš pas mane.

Anisimovas atsistojo ir priėjo prie žmonos.

– Sėsk, kas ten buvo, a? Kas atnešė?

– Kažkoks vyriškis.

– Koks vyriškis? Koks?

– Aukštas, juodbruvas... – Anisimovas bukai žiūrėjo į grindis, – su nulėpusiomis ausimis.

– Tai juk Masliukovas! – suriko Olga. – Jis juokdarys. Mėgsta krėsti pokštus. Eisiu ir paskambinsiu jo žmonai, girdi? Turiu jos telefoną. Tu pasėdėk čia.

Ji pašoko, nubėgo į koridorių.

Anisimovas sėdėjo nejudėdamas.

– Tai kaip dėl kaklaraiščio? – lango kiaurymėje kyšojo didžiulė ūsuota fizionomija. – Ar atnešite man savo kaklaraištį?

Anisimovas nusigręžė nugara į langą, visas drebėjo.

– Alio! – atsklido iš koridoriaus Olios balsas. – Tai Ania? Sveika. Čia Olia tave trukdo, ką? Olia Anisimova. Taip. Norėjau tavęs paklausti. Kur tavasis Saša? Ar tik nebuvo pas mus šiandien užėjęs? Na ne, nieko. Kažkas, žinai, atnešė urną su pelenais. Taip, su pelenais. Ne, nejuokauju. Juoda urna. Štai ir sakau, kas per juokai. Taip, juodasis humoras. Ne, tiesiog pamaniau... Juk žinai, taviškis Saša mėgsta... Na ne, jis galėjo šiaip sau. Na, maža kas. Ką? Gerai. Penktą. Gerai, Ania. Na, atleisk. Iki.

Skubiu žingsniu ji įėjo į kambarį.

– Ji sako, kad jis grįš vakare ir jinai paklaus. Mitia, girdi? Viskas bus gerai.

Anisimovas atsistojo ir nuėjo į tualetą.

– Kur tu, Mitia?

– Aš šiaip, – atsakė Anisimovas. – Aš tuoj.

– Gerai. Aš truputį žurnalą pavartysiu.

– Aha.

Anisimovas užėjo į tualetą. Unitazas buvo keistas – iš žydro pasidarė gelsvai rusvas. Anisimovas nejučia dirstelėjo vidun: ten žiojėjo skylė ir joje buvo matyti debesys. Apačioje, žydroje ertmėje. Debesys plaukė įstrižai, pro juos šen bei ten prasišvietė tolima žemė.

Anisimovas atšoko ir apsižvalgė: blanki gelsva šviesa atsispindėjo staiga pageltusiose plytelėse.

Tada Anisimovas vėl pasilenkė virš unitazo: balti pūkuoti debesys tebeplaukė apačioje, tarsi Anisimovas būtų į juos žiūrėjęs iš lėktuvo. Nuo aukščio jam apsvaigo galva.

– Mitia! – išgirdo jis žmonos balsą. – Kodėl tu ten taip ilgai? Aš jaučiuosi kaip nesava. Kodėl tyli? Atsakyk!

– Aš čia, – atsiliepė Anisimovas, neturėdamas jėgų atsiplėšti nuo šviesos ir žydrynės.

Čia buvo prietema ir tvankuma, o ten – kiaurymėje – jis matė kitokį, stebuklingą ir deguonies prisotintą pasaulį.

– Mitia! – vėl ataidėjo Olios balsas. – Aš paskambinsiu mamai, girdi? Mano nervai neišlaiko. Tegul ji atvažiuoja. Aš paskambinsiu mamai, girdi?!

– Gerai, – atsakė Anisimovas.

– Alio, mama? Tai tu? Tavo balsas gan keistas. Ką? O matavaisi temperatūrą? Na ne, tiesiog norėjau, jei tu gali... Ne. Nieko. Atvažiuok pas mus, gerai? Šiandien. Na, nieko ypatingo. Įvairūs stresai. Kai atvažiuosi, papasakosiu. Kai atvažiuosi, sakau, papasakosiu. Na nieko. Kažkas urną su pelenais atnešė... stovi ant mūsų stalo... ne, aš nejuokauju. Mitia nervinasi. Ką? Gerai, laukiu. Iki.

Olia nuėjo į kambarį. Anisimovas sėdėjo nugara į langą.

– Aš ką – prastai atrodau? – paklausė Olia.

Anisimovas neatsakė.

– Su tavimi neįmanoma gyventi, Mitia! Negaliu su tavimi gyventi!

Ji treptelėjo kojele.

– Tu kaip siena! Negaliu žiūrėti į tave, kai esi toks apspangęs! Išprotėsiu. Kalbėk su manimi. Kalbėk!

– Aš... – pasakė Anisimovas.

– Na...

Anisimovas tylėjo.

– Oi, negaliu, negaliu! – Olia stvėrėsi už krūtinės, išbėgo į koridorių, iš ten į virtuvę.

Kambary kažkas suburzgė. Lova, ant kurios sėdėjo Anisimovas, ėmė sūpuotis. Tada jis greitai nusirengė ir atsigulė ant apkloto. Ir taip gulėjo, ant nugaros, pakėlęs rankas virš galvos. Nuo lubų tiesiai Anisimovui į rankas, pritvirtintas prie plonos virvės, leidosi kažkoks mechanizmas su daugybe ratelių. Likus centimetrui iki jo pirštų, rateliai nustojo suktis, ir mechanizmas sustingo ore.

Užėjo Olia.

– Dieve, tu mane išvarysi iš proto, – pasakė ji. – Kodėl tu nuogas? Kas tau? Kam pakėlei rankas?

Anisimovas nuleido rankas.

– Mitečka, – žmona atsisėdo ant lovos, paėmė jį už rankos. – Paskambinsiu greitajai. Ne, ne! Tu niekur nevažiuosi. Aš niekur tavęs neleisiu. Niekur, girdi? Tiesiog tave apžiūrės gydytojas. Ir viskas. Tu pervargai, mielasis, tau reikia tablečių, girdi? Pagersi tablečių, ir viskas bus gerai. Na? Ko tu tyli?

Anisimovas nieko neatsakė.

– Netylėk.

Anisimovas tylėjo, žvelgdamas į sieną.

– Netylėk!

Jis atsisėdo, atsirėmė nugara.

– Mitia, tavo uodegėlė stovi! – staiga pasikeitusiu balsu sušuko Olia. – Žiūrėk!

Anisimovas pasižiūrėjo, bet nieko nepasakė.

– O imkim ir ją išliekim, nagi! Mitia!

Anisimovas įsistebeilijo į balandžio sparną, kyšantį žmonai iš ausies. Sparnas plasnojo, ir kambaryje vis nuvilnydavo lengvas vėjelis.

Staiga durys atsilapojo ir ant slenksčio pasirodė stambi nuoga moteris. Vietoj vienos rankos jai kabojo guminė žarna. Anisimovas priėjo prie jos, pakėlė žarnos galą virš galvos ir skaudžiai suspaudė moteriai krūtį. Moteris sudejavo, iš žarnos pasipylė šiltas vanduo.

– Ar tu dar ilgai prausiesi?

– Tuojau baigsiu, – atsakė Anisimovas. – Duok man rankšluostį!

– Tuojau!

Po kelių sekundžių durys į vonią prasivėrė ir pažįstama ranka padavė jam gaivų žydrą rankšluostį.

– Ačiū.

Jis sausai nusišluostė, užsimetė chalatą.

Virtuvėje kažkas kalbėjosi.

– Sveiki, – pasisveikino Anisimovas, praeidamas pro duris.

– O mes – va, – pasakė viena iš sėdinčių ten moterų ir, prakišusi ranką tarp kojų, slapčia parodė jam nepadorų gestą.

Anisimovas nusišypsojo ir nuėjo į kambarį.

Olia sėdėjo vis ten pat, prie balutės ant grindų.

– Na, nusiprausei?

– Taip, – atsakė Anisimovas.

– Matai, kiek turi sėklos, – ji parodė į grindis.

– Taip, daug, – abejingai atsakė Anisimovas ir nuėjo prie spintos. Jis atidarė dureles ir paėmė kaklaraištį.

– Kam imi kaklaraištį? Kur nors išeini?

Anisimovas sustingo. Taip kurį laiką stovėjo, paskui puolė žmonai į kojas, įsikniaubė jai į kelius.

– Na, nusiramink, ką tu, – ėmė glostyti jam galvą Olia. – Ką tu, mielasis.

– Olia, Olia, – staiga greitai greitai ėmė berti Anisimovas. – Nežinau, kas man. Man baisu. Matau kažkokius reginius.

– Kokius reginius? Juokauji?

– Ne. Tikrai matau. Moterį su žarna. O dar ten, virtuvėje, daug moterų.

– Mitenka, nusiramink. Viskas gerai. Nieko ten nėra. Mes vienudu, girdi?

– Vienudu, – pakartojo Anisimovas ir įsiklausė. – Mes vienudu.

– Taip, mes dviese. Tu ir aš. Ir tuojau atvažiuos mama.

– Tai tu nemirei?

– Žinoma, ne. Ir išmesk tai iš galvos.

– Gerai, – atsakė Anisimovas. – Ir nereikia duoti tam žmogui kaklaraiščio?

– Kokiam žmogui, Mitia?

– Tam, kuris kiša galvą pro langą. Kaklaraiščio, kurį ryšėjau krematoriume.

– Žinoma, nereikia, – Olia vėl paglostė jam petį. – Tuojau išvalysiu tavo sėklytę ir mes eisime valgyti, gerai?

– Gerai, – pasakė Anisimovas.

– Oi, – prunkštelėjo ji į saują.

– Kas?

– Tavo kiaušiukai lenda.

– A, – pasakė Anisimovas ir susisiautė chalatą.

– Na, eisiu, užkaisiu arbatinį.

– Gerai.

– O tu pasėdėk, paskaityk ką nors.

– Gerai.

Ji išėjo ir uždarė paskui save duris.

Pastoviniavo, priėjo prie durų, priglaudė ausį.

– Mama, kodėl neatvažiuoji? – kalbėjo kone verkdama Olia. – Atvažiuok greitai. Mitia susirgo... Nežinau... kažką kalba, negaliu suprasti. Jam pakriko nervai. Ką? Gerai. Taip. Tik aš nenoriu, kad jį ten išvežtų... Man jo gaila. Gaila, sakau! Ką? Gerai. Ne, aš netikiu tais daktarais. Tik prašau tavęs...

Anisimovas atšlijo nuo durų ir išėjo į gatvę. Buvo jau tamsu, prietema, ir jis jautė, kaip pro chalatą smelkiasi šaltis. Gatvė buvo nepažįstama, tuščia ir ilga. Vėjas šen bei ten plaikstė laikraščių skiautes. Kažkas pasipainiojo Anisimovui po kojomis, ir jis pasilenkė. Tai buvo raudonas vaikiškas batelis, su dviem skylučių eilėmis. Anisimovas atsargiai padėjo jį atgal ir nuėjo toliau. Iš kairės ir dešinės tai šen, tai ten voliojosi sudraskytos lėlės, – be kojų, plaukų, be vienos ar abiejų rankų. Anisimovas stengėsi ant jų neužlipti ir ėjo tik per laikraščių skiautes. Vienas laikraštis atpleveno iš viršaus ir, kai Anisimovas suko už kampo, prilipo jam prie veido. Laikraštis buvo šlapias ir kvepėjo rūgščiu moterišku prakaitu. Anisimovas nusiplėšė laikraštį nuo veido ir jau norėjo numesti, tik staiga sumanė prieiti prie žibinto ir patyrinėti pirmąjį puslapį. Vienoje fotografijoje buvo pavaizduota Olia sudarkyta galva, vidury gatvės, su užverstu iki juosmens sijonu, kitoje – jis, linksmas, besijuokiantis, su taure rankoje. „Ponas direktorius po Belano premijos įteikimo“, – perskaitė jis apačioje. Numetė laikraštį į griovį

ir nuėjo toliau. Namuose nedegė šviesos, bet buvo dar gan šviesu. Sutemos netirštėjo.

Prie vienos išdaužtos vitrinos jis sustojo. Ten gulėjo apverstas nenusakomos lyties manekenas, greta riogsojo nutraukta koja, ant jos tupėjo gyvas paukščiukas ir žaviai ulbėjo.

– Štiš! – nubaidė jį Anisimovas.

Paukštelis purptelėjo ir nutūpė manekenui tiesiai ant veido. Viena jo letenėlė įsirėmė į smakro duobutę, kita – į negyvai besišypsančių lūpų tarpeklį.

Anisimovas nuėjo toliau. Jis apėjo rusvą benamį šunį, vienišą kaukiantį ant šaligatvio, ir pasuko dar kartą į kairę.

– Čia! Greičiau!

Jis nė nesuprato. Kažkas jį įtraukė pro vienas duris ir nusivedė tamsiu koridoriumi. Jis nesipriešino. Po kojomis traškėjo stiklų šukės, kapsėjo lašai.

– Tai jūs? – paklausė Anisimovas, jiems išėjus į blausią šviesą.

– Aš, – nusišypsojo gydytoja. – Na ką, mielasis? Kaip?

– Olios nebėra, – pasakė Anisimovas.

– Jūs buvote namie?

– Taip. Ten tuščia. Nieko nėra.

– Aš juk jūsų prašiau – neikite tenai. Aš juk jūsų prašiau!

Ji skaudžiai ir piktai suspaudė jam alkūnę.

– Aš negalėjau, – atsakė Anisimovas. – Aš...

– Kas jums nutiko? Ką jūs ten matėte?

– Kažkokią ūsuotą galvą lango kiaurymėje, – pasakojo Anisimovas. – Dar skylę unitaze, moterį su žarna...

– Na taip! – suplojo delnais gydytoja. – Aš taip ir žinojau. Taip ir žinojau!

– O ką jūs čia veikiate?

– Aš *jūsų* laukiu, kvaileli! Eime su manimi.

– Kur?

– Pamatysite.

Jie nužingsniavo toliau koridoriumi, pasuko į kairę, paskui pralindo pro žemą arką.

– O čia atsargiai! – pasakė gydytoja. – Čia vanduo ir nendrės.

Anisimovas iš tiesų išvydo lyg ir požeminį ežerą, kurio viduryje stūksojo aukšta uola, o iš uolos į jį tarsi žvelgė kažkieno akys.

– Nežiūrėkite ten! – suriko gydytoja. – Toliau! Toliau!

Jie įėjo į kitą koridorių. Prie pat angos tysojo nuoga neregėta būtybė. Anisimovas tik įžiūrėjo penkis sėdmenis, daug daug rankų, po jomis – sumaigytą moters krūtį. Būtybė arba būtybės nejudėjo ir retsykiais tylą nutraukdavo siaubinga aimana.

– Kas tai? – paklausė Anisimovas.

– Tuojau pamatysite, – nusijuokė gydytoja ir padavė būtybei rankas. Iškart jos link pakilo plaštakos, nutįso kažkokios žarnos, iš kurių šovė į viršų, vis silpnėdamos, balto skysčio čiurkšlės.

– Aha! – žvaliai pasakė gydytoja. – Aha? Nagi!

– Man tvanku! – pasiskundė Anisimovas. – Čia tamsu.

– Tuojau, mielasis, tuojau. Jau netoli.

Traukdama kojų iš kibių griebiančių pirštų, ji pastūmė būtybę į šoną ir nuėjo į koridorių.

– Štai čia, užeikite.

Tai buvo įprastas miestietiškas kambarys. Aplink stalą ir ant sofos sėdėjo žmonės. Jie kažką aptarinėjo, gurkšnojo alų. Niekas neatkreipė į Anisimovą dėmesio.

– O štai ir mes! – šūktelėjo gydytoja.

– Sėskitės, – atsakė pražilęs vyriškis. – Štai čia yra vietos.

– Gerai.

Anisimovas prisėdo greta.

– Mama, o Pavlikas spjaudosi! – ant slenksčio stovėjo kokių penkerių metų mergaitė.

– Pasakyk Pavlikui, kad jis negaus torto. Girdi? Nueik ir pasakyk.

– Gerai.

Anisimovas pasižiūrėjo į kalbančią moterį.

– Ir štai, įsivaizduojate? – prabilo pagyvenęs vyriškis. – Einu sau, apie nieką negalvoju, ir staiga išeina ji. Iš pradžių nesupratau, maniau, kokia nors tenykštė moteris grįžta iš miesto. Štai taip aš einu, o štai taip ji. Ir staiga išlekia motociklininkas. Kaip tik debesis nuplaukė į šalį, ir saulė jį apakino. Nespėjo jis pravažiuoti, o ji išsitraukia pistoletą ir ima šaudyti. Aš pribėgu, čiumpu ją už pečių ir ji atsigręžia.

– Tai buvo Žana!?

– Taip, ji!.. Na, pasivedėju ją į šoną. Neva taip ir taip. Viktoras čia niekuo dėtas. „Tada paimk mane!“ Kokia moteris. Jai buvo nusispjaut į savo kūną, suprantate? Ji neturėjo visų tų abejonių: „o gal“, „o jeigu“. Pamato jį,

išsitraukia pistoletą ir šauna. Nė sekundės negalvodama. Jai nusispjauti, kad prieš ją žmogus, gyvybė! Yra tik jos jausmas, ir nieko daugiau. Aš jums sakau – tai paskutinė iš tos padermės.

– O čia štai... – įsiterpė kitas vyriškis.

– Bet palaukit! Palaukit. Aš dar nepasakiau svarbiausio. Kai tarp mūsų tai prasidėjo, staiga pajutau – man prie smilkinio pistoletas. Aš juk neatėmiau iš jos pistoleto. Iš kur aš galėjau numanyti? „Aš, – sako, – kaip vorienė. Paskui tave prarysiu, ir viskas." Žinoma, sustingau. O ji sako: na, ko gi tu? Vis tiek tave pribaigsiu. Iš karto norėjau pribaigti, kai už pečių sugriebei. Bet nusprendžiau štai taip. Nagi, pabaik, nors prieš mirtį patirsi palaimą. Tik rėk tuo metu, kad žinočiau. Aš tuo metu paleisiu tau kulką į kaktą. Niekas dar nemirė tokia palaiminga mirtimi. Antraip dabar pat tave nušausiu. Na, sako, baik, tau jau netoli. Baik, kitaip nušausiu! Na! Ir spaudžia pistoleto vamzdžiu smilkinį.

Vyriškis pridėjo pirštą prie smilkinio. Nutilo. Visi iškart suklego.

Anisimovas nepastebimai atsistojo ir nuėjo prie durų.

– Jūs kur? – paklausė šnibždomis gydytoja. – Pasilikite. Neišeikite, prašau. Svarbiausia – ateityje.

Anisimovas sugrįžo ir atsisėdo.

– O čia štai, – pasakė anas vyriškis, kurio kalbą anksčiau kitas nutraukė, – ta pati. Atsistokite, atsistokite pagaliau. Tegul jus pamato.

– Na, na, – kurgi ji? – apsidžiaugė šeimininkas. – Nagi, pasirodyk mums.

Iš tamsaus kampo išlindo pablyškusi mergina.

– Arčiau, prieikite arčiau.

Mergina išėjo į šviesą, krentančią nuo kabančios virš stalo lempos.

– Olia! – sušuko Anisimovas. – Olia!

– Jis ją pažino! – pasakė kažkas nuo sofos.

– O kaipgi jis galėjo nepažinti?

– Ką tu čia darai? – Anisimovas priėjo prie jos, pažvelgė į akis.

– Netrukdyk, – sušnabždėjo ji. – Sėsk ir sėdėk.

– Kam? Einam iš čia.

– Taip reikia, – pasakė ji.

– Eime, – paėmė jis ją už rankos. – Tu ką – manęs neklausai? Eime, kam pasakiau!

– Paleisk mane! – ji šiurkščiai ir piktai ištraukė ranką. – Jau vėlu! – sušuko jam į veidą. – Vėlu!

Šeimininkas nusijuokė.

– Prisėskite, jaunuoli. Jūs ką – nesuprantate juokų? Čia visi savi.

Staiga nuaidėjo beldimas į duris ir kambaryje stojo tyla.

– Eik atidaryti, – kreipėsi šeimininkas į žmoną. – Jei paklaus, kur aš, sakyk – išvažiavo prekių, į tvirtovę.

– Gerai, – atsakė žmona. – Tik jūs visi tyliai sėdėkite. Einu atidaryti.

Atsklido svetimi balsai ir po kelių sekundžių įėjo du vyriškiai odinėmis kepurėmis ir ilgais lietpalčiais. Kurį laiką jie prasižergę stovėjo ant slenksčio ir apžiūrinėjo žmones.

– Na... – pasakė vienas jų, žingtelėdamas į priekį. – Na!

Viena moteris sukliko ir ėmė blaškytis apimta isterijos. Tyloje buvo girdėti tik jos rauda, niekas nemėgino jos nuraminti.

– Tiesą pasakius... – šeimininkas lėtai atsistojo iš už stalo. – Jūs įsiveržiate į taikius namus, jūs...

– Ty-lė-t! Visiems likti savo vietose!

Aukštesnysis priėjo arčiau, nužingsniavo palei stalą, įsižiūrėdamas į veidus.

– Taip, taip, – pasakė jis, barškindamas į kažką kietą lietpalčio kišenėje. – Vadinasi, štai kaip.

– Liaukitės pagaliau! – neištvėrė šeimininkas. – Jūs ką?

– Nagi! – nepažįstamasis ištiesė ranką į priekį ir šeimininkas atšlijo. – Cha cha cha! A? Linksminatės, vadinasi?

Staiga Anisimovas pastebėjo, kaip šeimininkas kažkam mirkteli. Jis šiek tiek pasuko galvą ir pamatė šeimininkę. Toji, nepastebimai slysdama palei sieną, rankose nešėsi neaiškų daiktą.

– Apskritai... – pasakė nekviestas svečias, – visi jūs, tu, tu, tu ir tu irgi, ir tu, – parodė jis į Anisimovą, – visi jūs...

– O kodėl? – Anisimovas vos kilstelėjo. – Aš čia atsitiktinai. Visiškai atsitiktinai.

– Visi čia atsitiktinai. Visi, supratai? Čia nėra neatsitiktinių žmonių, šiuose namuose, supratai?!

Anisimovas susigūžė nuo riksmo ir nuščiuvo.

– Šáuk! – staiga sušuko šeimininkas, Anisimovas nė nesuprato, į ką jis kreipiasi. Tik išgirdo duslius šūvius, daug šūvių, pakvipo dūmais.

Kai jis atsigręžė, abu nepažįstamieji gulėjo ant grindų kraujo klanuose.

– Nagi, pribaikite juos! – paragino šeimininkas.

Čia visi pašoko iš vietos ir puolė prie neprašytų svečių.

– Nuvilk lavonus į sandėliuką, na, ko tu drebi?

Šeimininkė stovėjo su teberūkstančiu daiktu rankose, atsišliejusi nugara į sieną. Jos rankos drebėjo.

– Lavonėliai lavonėliai, kur tie jūsų gvazdikėliai? – nusijuokė šeimininkas, o paskui jį visi.

– Olia! Eime iš čia! – Anisimovas pribėgo prie Olios, visą laiką stovinčios vidury kambario, ir patraukė ją už rankos. – Eime iš čia!

Tačiau Olia beveik nesujudėjo, žiūrėjo plačiai atmerktomis akimis kiaurai pro Anisimovą, visa įsitempusi.

– Tegul eina, – atsklido balsas iš tamsaus kampo, kur stovėjo sofa.

– Jis juk nieko nesuprato, – pasakė šeimininkas. – Juk išeis, taip nieko ir nesupratęs.

– Na ir tegul, – atsakė jam balsas. – Tu ką, nematai, koks jis?

Tik dabar Anisimovas vėl pamatė gydytoją: ji sėdėjo, vilkėdama baltu chalatu, ir padrąsinamai jam šypsojosi. Jos šypsena jį nuramino.

– Na, išvesk juos, žmona, girdi? Išvesk, – paliepė šeimininkas.

– Gerai, – atsakė ta ir nuėjo, slysdama šlapiomis grindimis, sandėliuko link.

Ji atidarė duris ir iš ten svirduliuodamas išėjo vienas iš neprašytų svečių, paskui kitas. Juodi jų lietpalčiai buvo išvarpyti mažomis skylutėmis. Anisimovas pažvelgė į pirmojo, einančio prie jo, veidą. Kambaryje apšviestas buvo tik stalas, bet Anisimovas įžiūrėjo, kad vyriškio veidas irgi buvo visas nusėtas mažais taškeliais: keletas

ant kaktos, keletas ant skruosto ir ant smakro. Jis buvo visas margas.

– Prieik prie jo arčiau, – kreipėsi į nepažįstamąjį šeimininkas.

Tas priėjo, ir Anisimovas aiškiai pamatė kulkų pėdsakus.

– Dabar tu ką nors supratai? – paklausė šeimininkas. – Paduok jam ranką.

Nepažįstamasis šyptelėjo ir padavė blyškią ranką. Anisimovas padavė savąją: nepažįstamojo ranka buvo šalta ir šlapia.

– Ir išsluostyk tuos dažus, – paprašė šeimininkas žmonos. – Juk pargriūsi. O dabar sėskitės, vaikinai. Aniedu išeis, kaip tik lieka vietos jums. Jūs tikri artistai, – ir jis vėl nusijuokė.

Nepažįstamieji judėjo keistai, lėtai. Jie priėjo prie laisvų vietų ir lėtai, kaip automatai, susėdo.

– Dabar galima eiti, – pasakė pašnibždomis gydytoja. – Dabar mes išeisime.

– Jūs irgi? – paklausė Anisimovas.

– Žinoma. O ką man čia veikti? Aš dėl jūsų atėjau.

– O Olia?

– Olia pasiliks.

– Jis pasakė, kad mes išeisim dviese.

– Štai mes dviese ir išeisim.

– Mes? – nustebo Anisimovas.

– Mes dviese, jūs ir aš. Eime.

Jie išėjo ir vėl atsidūrė ilgame tamsokame koridoriuje. Kažkur varvėjo vamzdis, ir Anisimovas aiškiai girdėjo ritmingą kapsėjimą.

– Mielasis mano, katinėli, – pasakė staiga gydytoja ir atlapojo chalatą: po juo nieko nebuvo. – Eikš čia, aš tave sušildysiu, nuraminsiu. Eikš, katinėli.

Anisimovas drebėdamas priėjo.

– Aš būsiu su tavimi visada. Aš apie tave galvosiu.

– O Olia? – paklausė Anisimovas.

– Ir Olia, savaime suprantama, – pasakė gydytoja. – Olia ir aš.

– Olia ten pasiliks?

– Taip, o aš būsiu su tavimi.

Anisimovas pažvelgė į putnias baltas jos krūtis. Jos buvo gerokai nukarusios.

– Tai kūnas, mielasis, – nusijuokė gydytoja. – Aš būsiu tau kūnas. Tu gyvensi su kūnu.

– Nežinau, – sušnabždėjo Anisimovas.

– Kūnas – tai draugas, supranti? – staiga ėmė greitai berti gydytoja. – Jei namie yra kūnas, – tai jau daug, tai jau ne vienatvė, supranti? Kūnas negali būti svetimas. Jis visada artimas. Šiaip ar taip. Nesvarbu, kieno jis būtų. Tu nesikrimsk, kad nieko nejauti. Matai mano krūtis, ir tai tave tik atstumia? – ji suėmė abi ir pakėlė iš apačios delnais. – Matai, kokios? Žvėriukai, ar ne? Jie dar svetimi. Bet rytoj! Rytoj viskas bus kitaip, patikėk manimi, mielasis. Noriu išgelbėti tave. Olios nebeišgelbėsi, bet kūnas – tai daug, patikėk, tau reikalingas kūnas, žinau. Tavo sielai viskas gerai. Tu mylėk savo Olečką, gerai?

– Gerai, – atsakė Anisimovas.

– Ten, savo kambaryje, gyvensi su Olia sieloje ir su kažkokiu kūnu. Bene tau svarbu, koks jis? Kieno? Jis niekieno, visuomet niekieno, pats savaime, – jei tik tu

suprastum... Olios kūnas išėjo ir tau reikia pakaitalo. Taip? Juk taip? Na... eikš.

Anisimovas priėjo ir lūpomis nuslydo per apvalų pilvą, nosimi įsikniaubė į vešlią klubų tankmę.

– Na, ką tu, – motina pakėlė jį nuo kelių.

– Mama, – Anisimovas suspaudė jos pečius.

Virš bekraščio lauko skrido laukinės žąsys. Šaltas vėjas šėrė Anisimovui per veidą, pakėlė motinos skarelę.

– Aš visąlaik palieku tave, – tarė Anisimovas. – Tu viena.

– Viskas gerai, sūneli.

Motina vėl stvėrėsi kastuvo.

– O kur visi žmonės?

– Jie jau baigė, išvažiavo į kaimą. Žiūrėk – jos tupia.

Žąsys leidosi į tolimą ežerą.

– Taip šalta, – pasakė Anisimovas.

– Man patinka ruduo.

– Kodėl tu man visada svetima?

– Svetima? – motina atsitiesė, pažvelgė į jį.

– Ne, ne svetima, atvirkščiai. Bet...

– Viskas gerai, sūneli.

– Debesys taip žemai. Slenka ir slenka.

– Taip, iš šiaurės.

– Galbūt, – pasakė Anisimovas, – daugiau niekada tavęs nebepaliksiu.

– Dievas žino, – suabejojo motina.

– Man atrodo, aš čia su tavimi visada, amžinai, tame lauke. Čia nėra gyvybės.

– Taip, – pasakė motina neatsitiesdama. – Čia tylu ir ramu.

– Tau patinka ramybė?

– Aš sena.

– Aš irgi pasensiu.

– Tau dar reikia gyventi.

Anisimovas apsisuko ir lėtai patraukė miško link. Paskui sustojo, atsigręžė ir pažvelgė į susikūprinusią figūrą. Motina dirbo. Tada jis dar kiek paėjėjo, bet vėl sustojo ir vėl pasižiūrėjo į motiną: motina dirbo. Ir jis nužingsniavo dar toliau, bet daugiau nebeatsigręžė.

Įžengęs į mišką, pajuto palengvėjimą ir paspartino žingsnį. Paskui puolė bėgti. Saulė leidosi tolumoje, pro medžius jam akis žlibino mirksinti raudona šviesa. Ir jis pasileido dar greičiau – link tos šviesos, nutvieskusios tolimą miglą.

Kažkas papurtė jį už peties, ir Anisimovas apsivertė ant kito šono.

– Jis tuoj nubus. Mitia, kelkis, girdi? Nagi, kelkis.

Anisimovas atsimerkė ir atsisėdo. Prieš jį sėdėjo dviese – nepažįstamas žmogus su barzdele ir Olia.

– Mitia, pas tave atėjo.

Anisimovas tylėjo. Tada žmogus su barzdele prisislinko arčiau ir paėmė Anisimovą už rankos.

– Jūsų pulsas normalus, – pasakė žmogus. – Galvos neskauda?

– Ne, – atsakė Anisimovas.

– Jūs blogai jaučiatės?

– Ne, nieko.

– Daktare, – staiga prabilo Olia. – Jis prislėgtas, jūs juk matote?

– Taip taip, – atsakė žmogus su barzdele. – Tai jūs sakote – galvos skausmai jūsų nevargina?

– Ne.

– Mitečka, – prisiartino Olga. – Papasakok daktarui apie tai. Papasakok, a?

Anisimovas nusišypsojo.

– Suprantate, kažkas atnešė šią urną, ir nuo to viskas prasidėjo.

– Ar aiškinotės krematoriume?

– Dar ne, nebuvo kada.

– Tai jūs nenorite važiuoti su mumis? – kreipėsi svečias į Anisimovą. – Mes jus apžiūrėtume ir...

– Ne, – papurtė galvą Anisimovas.

– Antraip negalėsiu išrašyti jums nedarbingumo lapelio.

– Aš jau skambinau į darbą, – pasakė Olia. – Šiandien jo laukė Mokslo taryboje. Mitia, girdi? Tau skyrė Belano premiją, girdi?! Tu taip jos laukei! Ir dar skambino Viktoras Michailovičius, prašė parengti ataskaitą už trečią ketvirtį. Mitia!

Anisimovas ėmė juoktis.

– Prašom atleisti, – pasakė jis gydytojui ir, pakilęs iš lovos, nuėjo vienomis trumpikėmis į tualetą. Ten užsidarė iš vidaus ir, parklupęs ant kelių, pasilenkė ties unitazu. Balti pūkuoti debesys plaukė tarp arti, kad knietėjo paliesti juos ranka. Ir tolima žemė, prasišviečianti pro juos, atrodė gimtoji.

Paskui Anisimovas priglaudė ausį prie durų ir ėmė klausytis.

– Aš nenoriu, nenoriu, kad jį ten guldytų.

– Ko jūs bijote? Tai – ne ligoninė. Viso labo dispanseris. Negaliu taip, be tyrimo, nustatyti, kas jam.

– Tai pavojinga, daktare?

– Galbūt – iš kur aš žinau? Šiaip ar taip, privalau jį hospitalizuoti.

– Kaip tai hospitalizuoti? – suspiegė Olia. – Be mano leidimo?

– Nusiraminkite, – pasakė gydytojas. – Aš neketinu tiesiog dabar ten jo tempti. Jei nenorėsite, galime padaryti taip, kad mano vizitas neegzistuotų, suprantate?

– Kaip galite jį be mano sutikimo išvežti?

– Aš tuoj jums paaiškinsiu. Šiandien jis mato ūsuotą galvą lango kiaurymėje, reikalaujančią paduoti kaklaraištį. O rytoj? Ar žinote, ko rytoj iš jo pareikalaus ši galva?

– Bet...

– Tai ne pokštai. Pagalvokite. Kada žmogus tampa pavojingas?

– Na, ką jūs čia dabar, garbės žodis. Mitia musės nenuskriaustų, jis...

– Nei žmonės gatvėje, nei juo labiau jūs šiame bute negalite būti ramūs. Taip, dėl savo gyvybės. Juk matote, jis nugrimzdo į savo pasaulį, nuo jūsų atskirtas lyg kokia siena. To žmogaus, kurį pažinojote, kuriuo tikėjote, daugiau nebėra. Kas dabar už tos sienos darosi, apie tai jūs neturite jokio supratimo.

– Ne! – suriko Olga. – Jūs mane gąsdinate!

– Deja, pagrindo bijoti yra. Štai neseniai viena moteris, kurios mes nepajėgėme išgąsdinti... trumpai tariant, jos daugiau nebėra, suprantate? O žudikas dabar pasveiko ir keikia mus, – kad leidome jam veikti sutrikus pro-

tui. Ne jo asmenybė, o jo rankos padarė tai, ką padarė. Jūs neįsivaizduojate, ką reiškia instinktų jėga, užvaldanti žmogų, kai dingsta aiški sąmonė, jo asmenybė. O kaip jam dabar gyventi? Jis vėl tapo savimi. Kaip jam ištverti tai, ką padarė jo rankos?

– Nebegąsdinkite manęs, – pravirko Olia. – Ko jūs mane visą laiką gąsdinate? Pasikviečiau jus, kad padėtumėt, o ne gąsdintumėt.

– Ar jūs skambinote?

– Ne, mama.

– Pagalvokite. Rytoj gali būti vėlu. Psichika – siaubingas dalykas. Šiandien jūs dar to nežinote, o rytoj galite sužinoti.

– Nežinau... – pasakė Olia. – Ne, negalėsiu susitaikyti su mintimi, kad...

Anisimovas atitraukė ausį nuo durų, paglostė baltą švarų unitazą. Paskui, patupėjęs, vėl įsiklausė...

– ...O ar ilgai jis ten bus?..

– ...Greitoji stovi prie durų, laukia, – pasakė gydytojas. – Ir patikėkite – viskas bus gerai.

– ... Bet jūs... jūs turite pažadėti, kad jis ten...

Tebesišypsodamas Anisimovas pakilo ir taip kurį laiką stovėjo. Paskui užsilipo ant unitazo ir, įsirėmęs į kraštus rankomis, nuleido abi kojas ir kūną į kiaurymę. Dar taip pakabėjo, remdamasis pažastimis į suapvalintus unitazo kraštus, nuogomis kojomis jausdamas stipraus vėjo, skriejančio ten, laisvoje erdvėje, gaivą. Staiga nuaidėjo beldimas į duris.

– Mitia... Mitečka... – pašaukė jį kaltu balsu Olia. – Išeik, Mitečka... Girdi? Mums reikia pasikalbėti...

Anisimovas tyliai nusijuokė ir kilstelėjo rankas. Lengvai ir neskausmingai nuslydo į kiaurymę ir jau po sekundės daugiaaukštis namas, palinkęs virš jo it Pizos bokštas, pasiliko toli viršuje, vis labiau ir labiau toldamas, virsdamas degtukų dėžute.

Dabar aplink Anisimovą plaukė debesys, iš arti jie atrodė panašūs į sudraskytus miglos skutus. Tai čia, tai ten, pro baltos miglos properšas, buvo matyti tolima žemė.

Kritimas truko ilgai. Žemė tarsi neartėjo, tik iš švilpimo ausyse ir stiprios oro srovės, plakančios iš visų pusių kūną, Anisimovas suprato, kad skrenda, sminga vis žemiau ir žemiau.

Saulė užliejo pūkuotus kamuolius, ir Anisimovas, pritrauktais prie krūtinės keliais skriedamas žemyn, šypsojosi, apsvaigęs nuo šviesos. Staiga jis išskrido iš debesų ir dabar lėkė akinamai žydra erdve. Toli toli apačioje buvo matyti spindinčios kalnų viršūnės. Iš ten, nuo kalnų, jį matė kaip kamuolį, pakibusį ore, jo veidas spinduliavo dievišką džiaugsmą. Jis buvo kiek kairiau nuo saulės, netoli nuo dar neišnykusio, vos regimo mėnulio pjautuvo.

Bet dar kairiau, tokiame pat aukštyje kaip jis, pakibo keistas, ištįsęs padaras. Anisimovas apglėbė kelius rankomis ir pažvelgė į jį, lekiantį greta. Jis išgirdo erdvėje slopstantį, aidu kalnuose atsimušantį riaumojimą: išsitiesė, pasisuko į žvėrį, skrendantį su besiplaikstančiais į viršų karčiais, išsitempusį visu ūgiu ir nukreipusį į jį visas keturias savo letenas. Vėl pasigirdo pergalingas riaumojimas, ir Anisimovas, iš anksto ištieęs rankas, puolė krūtine į mirtiną glėbį. Ir tie dvidešimt nagų, kurie turėjo įsmigti jam į šonus ir nugarą, atrodė mieli.

Bet jie artėjo lėtai prie kits kito, ne tik skrido vienas į kitą, bet dar ir krito žemyn. Jiems iš dešinės, nesuprantama ir knibždanti, judėjo dar kažkokia dėmė. Ir Anisimovas turėjo gerai įsižiūrėti, kad atpažintų, jog drauge su jais dangaus erdvėje zuja ir laukinių vapsvų spiečius. Vapsvos krito taip greitai, kad Anisimovas vis pamesdavo jas iš akių. Saulė ir toliau akinamai švietė.

Liūtas skrido išskėtęs letenas, nesiliaudamas tyliai, pergalingai riaumoti, ir Anisimovas kažkodėl visą laiką žiūrėjo į du gauruotus kamuolius, prilipusius tarp užpakalinių letenų. Rusvi gaurai, kuriais buvo apžėlę kamuoliai, irgi buvo pakilę į viršų. Tik ūmai spiečius pakeitė kritimo trajektoriją ir pasileido į tuos kamuolius, ir tučtuojau juos aplipo. Tūkstančiai vapsvų suleido į juos savo geluonis, – žvėris suriaumojo ne savo balsu, net Anisimovą nupurtė. Ir jis iškart atsitrenkė į gauruotą krūtinę, o dantimis – į aštrias, seilėtas, marmurines iltis. Pasigirdo traškesys, jo dantys ir baltos žvėries iltys akimirksniu sutrupėjo, ir Anisimovas, plūsdamas krauju, nusmego į staiga suminkštėjusius ir paslankius jo nasrus. Nesuvokiama jėga patraukė jį tenai, į pražiotus drėgnus nasrus, privertė lengvai, kaip neriant į vandenį, praslysti tarp viršutinio ir apatinio gomurio, ir slinkti vis gilyn, į tamsią vidurių slidumą, apsisukti tenai ir rankomis įlįsti į priekines jo letenas, o kojomis – į apatines jo letenas, savo rutuliais – į jo rutulius. Ir štai dabar jis, Anisimovas, skrido, riaumodamas ir išleidęs nagus, ir tūkstančiai vapsvų gėlė jo kamuolius tūkstančiais geluonių, ir krito negyvos, užleisdamos vietą kitiems tūkstančiams. Tik sustingę, spindintys,

didingi kalnai girdėjo netylantį jo riaumojimą. O žemė, spėriai artėdama, dar buvo labai toli.

– Atidarykite! Girdite? Atidarykite, kitaip turėsiu išlaužti duris!

– Atidaryk, Mitečka, brangusis! Daktare, daktare! – suriko Olga. – Jis pasikorė! Jis ten pasikorė!

– Aš juk jums sakiau! Greitai duokit kokią geležį! Greitai!

– Ką?! Ką?!

– Ką nors, iš virtuvės, greitai! Atidarykite, girdite?! Velnias, kad jį kur!

Anisimovas patraukė sklendę ir atsargiai išėjo, perėjo tuščiu koridoriumi, užsuko į virtuvę, kambarį. Visur buvo išmėtyti daiktai, ant stalo neplauti indai.

Suskambo telefonas. Anisimovas apsisuko, nuėjo į koridorių, pakėlė ragelį.

– Negaliu, – pasakė jis tyliai, abejingai. – Suprantu, kad jums labai reikia, bet negaliu. Ką? Ne, aš sveikas. Kreipkitės į institutą, į Zacharovą. Taip... Atleiskite, žuvo mano žmona... Atleiskitę...

Nesulaukęs atsakymo, padėjo ragelį. Pastovėjo, paskui surinko numerį:

– Alio, Saša? Čia Dmitrijus. Aha, sveikas. Nieko, tik ilgu. Laikausi. Ar negalėtum nuvažiuoti drauge su manimi tvorelės? Rytoj po pietų. Ačiū. Aš jos daiktus surinkau į maišą, spintoje stovi... Taip, pinigų turiu... Na, jei nori, pasiimk. Tik pinigų man *už tai* nereikia... Na, nežinau, pasiimk sau arba kam nors atiduok. Kaip nori... Gerai. Kol kas.

Jis padėjo ragelį, nuėjo į kambarį. Ten atsidarė spintą ir išsitraukė didelį storo dvigubo polietileno maišą. Iškratė ant grindų sukneles, basutes, skareles, kelnaites, liemenėles, segtukus, kailinukus, skrybėlaites, šalikėlius... Atrinko kelnaites, liemenėles, įklotus, suglamžytas skrybėlaites, naktinius marškinius. Visa tai sukišo į sportinį krepšį. O kitką vėl sugrūdo į maišą. Paskui apsirengė ir išėjo.

Autobusas stovėjo aikštelėje, tiesiai prieš tolyn bėgantį kelią. Prie miško parko jis išlipo ir geltonais lapais nužingsniavo gilyn. Paėjėjęs dešimt minučių sustojo, nusimetė nuo peties sportinį krepšį ir pritūpė. Ilgai braukė degtukus. Pagaliau padegė laikraščio kraštą ir prikišo prie ugnies daiktą iš krepšio. Marškiniai iškart ėmė spragsėti, užsidegė. Tada jis įmetė į ugnį visa kita. Netrukus laužas suliepsnojo. Anisimovas stovėjo, vartė degėsius lazda.

Paskui, iššarstęs pelenus koja, pasuko prie autobusų stotelės.

Ėjo trisdešimt minučių, bet stotelės vis nebuvo. Tada pasuko kiek kairiau ir ėjo dar pusvalandį. Pagaliau išlindo prie savo namo ir nustebo, kad pėsčiomis parėjo. Pakilo į trečią aukštą, atidarė duris ir išgirdo džiaugsmingą riksmą:

– Tėtis, tėtis parėjo!

Dvi mergytės, viena kiek vyresnė už kitą, pakibo jam ant kaklo.

– Štai jums jūsų lėlės, – pasakė jis ir išėmė iš krepšio nežinia iš kur ten atsiradusias lėles.

– Ačiū, tėveli! Ačiū, tėveli! – suklegėjo mergytės ir čiupo jam iš rankų lėles.

Anisimovas stebėjosi tuo, ką kalba ir daro, bet paklausė mergaičių:

– O kur mama?

– Ji miega. Mamyte!

– Tyliau, tegul miega.

Jis ėmė rengtis, bet miegančioji jau nubudo, pašaukė jį.

– Mitia, čia tu?

– Aš, Klara.

– Grįžau po budėjimo, kiek priguliau.

– Pagulėk, paruošiu ko nors užkrimsti.

– Tuojau atsikelsiu.

Ji pasirodė ant slenksčio vilkėdama chalatu, užsimiegojusi.

– Šiąnakt atvežė du berniukus, užsimušė motociklais. Koks siaubas.

Ji nusižiovavo ir, pasirąžiusi ir pakrenkštusi, nuėjo į virtuvę.

– Tau Krasnopjanovas skambino.

– Mes juk susitarėme į savaitės pabaigą.

– Jam dabar reikia. Poryt jis išvažiuoja.

– Aš dar neparuošiau partijos.

– Jis pasakė: paims, kiek yra.

– Apie kainą nieko nesakė?

– Ne. Turbūt po septyniasdešimt, kaip praėjusį kartą.

– Na, pažiūrėsim, – suniurnėjo Anisimovas ir nuėjo į vonią plautis rankų. – Beje, rytoj dešimt metų Oliai.

– Negi jau dešimt metų?

– Taip! – sušuko iš vonios Anisimovas. – Nueisim su mergaitėmis į kapines!

– Rytoj turiu asistuoti per operaciją.

– Kaip nori, – piktai nukirto Anisimovas.

Jis nusiplovė rankas ir nuėjo į virtuvę, atsisėdo prie stalo. Ant stalo gulėjo laikraštis, tad ėmė jį skaityti.

– Nepyk, Mitia, aš mielai nueisiu pas Olią. Tiesiog rytoj...

– Tu gal čia man paslaugą darai? – ūmai pakėlė balsą Anisimovas.

– Na, Mitia. Juk žinai – man Olios atminimas šventas.

– Tu jos nepažinojai.

– Ji mus supažindino, jinai...

– Ji buvo negyva, kai pirmąkart ją pamatei.

– Mitia, liaukis. Ji susaistė mus ir ji su mumis, abiem, ji saugo mūsų šeimą.

– Gerai, – pakilo Anisimovas. – Eisiu pas Grišą.

– O pavalgyti?

– Tu juk dar gamini.

– Po kokių dvidešimties minučių bus paruošta.

– Gerai, grįšiu.

Jis nudrožė prie durų, išėjo į laiptų aikštelę, paskambino į duris priešais.

– Griša, aš...

– A, sveikas! – pižamą vilkintis vyras atvėrė jam duris. – Užeik.

– Turi išgerti?

– Turiu. Užeik.

– Žmonos nėra namie?

– Ne, aš vienas.

Anisimovas užėjo, nupėdino į virtuvę, sunkiai šleptelėjo ant kėdės.

– Štai, – pripylė jam stikliuką šeimininkas.

– Sutikau šiandien Zacharovą, iš instituto...

– Ženią? – paklausė šeimininkas.

– Taip, jis tada mane labai gynė, kai mane iš instituto metė. Paklausė, ką dabar veikiu.

– Na, o tu ką pasakei? Reikėjo jį pasiųsti velniop. Nemėgstu akiniuočių.

– Tu nieko nesupranti, Griša. Aš juk ne visada pinigą kaliau. Kadaise aš...

– Girdėjau, girdėjau. Įpilti dar?

– Pusę. Štai taip, užteks.

Anisimovas išgėrė.

– Dabar lengviau? – Olia paėmė stikliuką jam iš rankų.

– Taip, – Anisimovas atlošė galvą, mėgaudamasis minkšta pagalve.

– Kodėl tu nepasikvietei mūsų į pagalbą, Mitenka? – ji stipriai suspaudė jam ranką. – Vos pajutai, kad netenki sąmonės, – reikėjo iš karto šūktelėti. Ten, tualete, juk taip tvanku.

– Na štai, – vyriškis su barzdele stovėjo tarpduryje, rankose laikydamas plaktuką. – Durys dabar vietoje, tik iš vidaus nebeužsisklęs.

– Tiek to. Daktare, – matote, koks jis? Kaip tokį galima kur vežti?

– Gerai, jam reikia pasigydyti širdį, – atsakė vyriškis, vilkdamasis koridoriuje paltą. – Tegul paguli, ir išsikvieskite terapeutą. O paskui...

– Paskui, daktare, paskui...

– Gerai. Iki pasimatymo.

Jis išėjo, ir Anisimovas, pakėlęs Olios delnus, ilgai žiūrėjo į ilgus pirštus. Paskui uždėjo jos delną sau ant akių.

– Mitečka, pasakyk ką nors.

– Aš kažkur skridau, – sušnabždėjo Anisimovas. – Ir taip norėjau, kad tu būtum gyva.

– Bet aš juk gyva, Mitečka? Matai? A-ū! Matai?

– Taip, – sušnabždėjo Anisimovas. – Man gera.

– Visa tai – tik tavo sapnai, – prakalbo nesustodama Olia. – Ir ūsuotas veidas lange, ir moteris baltu chalatu – tik sapnai. Tai košmarai, tu pavargai, pavargai, Mitia.

– Kaip gera, – pasakė neatsimerkdamas Anisimovas.

– Ir moteris – sapnas, tavo gyvenimas su ja, viskas.

– Aš norėčiau... – pasakė Anisimovas. – Aš norėčiau, kad turėtume vaikų, mergyčių.

– Aš gydysiuosi, tu pamatysi, – džiugiai pasakė Olia. – Taip džiaugiuosi, kad tu su manimi kalbi. Žinojau, kad tai tik nuovargis. Žinojau, Mitia, girdi? Mano viena kiaušidė beveik sveika, aš pasigydysiu, aš pagimdysiu. Pažadu tau.

– Gerai. Gerai, – pasakė Anisimovas.

– O dėl urnos – mes išsiaiškinsime. Mes viską išsiaiškinsime. To mes taip nepaliksime. Nueisime su tavimi tenai ir visus popierius patikrinsime, ir tu pats įsitikinsi. Mitia! Tu gavai Belano premiją! Girdi?

– Taip, – atsakė Anisimovas.

– Viskas bus gerai!

Jis ėjo palei tuščią paplūdimį. Ir, keista, jo rankos buvo be plaštakų, įaugusios į mažų mergyčių petelius: ir

tai buvo tarsi jų rankos, ištiestos į viršų, sudurtos kaulas į kaulą su jo pečių sąnariais. Ko gero, tai buvo trilypė būtybė: jis ir dvi mergytės. Taip ir buvo: nes širdį turėjo tik jis, ir ji aprūpino krauju jo kūno dalis, bėgančias savo kojytėmis jam iš abiejų pusių.

– Tėti, o mes – tai tu?

– Tai aš, mažutės.

Jis pakėlė rankas: ir jų galuose pasikėlė du petukai.

– Kaip gerai! – rėkė mergytės. – Kaip aukštai!

Anisimovas ėmė plasnoti rankomis kaip paukštis, ir mergytės, skrisdamos tai aukštyn, tai žemyn, nerūpestingai juokėsi.

Paskui jis ištiesė rankas prieš save, ir mergytės pakibo veidu viena į kitą.

– Tėti, nuleisk mus.

Jis nuleido, ir jos vėl ėmė bėgti savo kojytėmis, tempiamos jo rankų-žarnų.

– Ar mes niekada nuo tavęs neatsiskirsime?

– Niekada.

– O jei tavo širdutė sustos?

– Jūs mirsite.

– Tėtuk, saugok savo širdutę. Oi, mes norim sisiuko.

Anisimovas sustojo ir stovėjo nuleistomis rankomis, lyg sparnais, o abipus jo, pritūpusios po savo sijonėliais, šlapinosi dvi jo dalys. Ir Anisimovas jautė, kaip kas sekundę vis lengviau, vis laisviau jam kvėpuoti, nes vis švaresnis, sveikesnis darėsi jį gaivinantis kraujas.

– Ir tu padaryk sisiuką, tėti.

– Gerai.

Jis irgi darė tą patį, žiūrėjo į jūrą. Ir jo kraujas darėsi vis švaresnis.

– Kas ten, tėti?

Prie jų vandeniu artėjo moteris, didžiulė, nuoga, sulig jūra, ji uždengė galva saulę, ir Anisimovas su mergytėmis dabar stovėjo šešėlyje. Moters rankos buvo ilgos ir sudurtos kaulas į kaulą su dviejų nuogų berniukų, einančių abipus jos, pečių sąnariais. Moteris su berniukais artėjo.

Tada Anisimovas sumosavo rankomis mergytes, nes savo paties delnų neturėjo. Savo mergyčių rankomis – kiekvienos po vieną, vienos kaire, kitos dešine – jis nusirengė pats ir nurengė mergytes. Patrynė ranka ranką – laisvu kairiosios mergytės kairiuoju delnu laisvą dešiniosios mergytės dešinįjį.

– Tėtuk, kutena! – suklegėjo mergytės. – O kas ten eina? Kas prie mūsų artinasi?

Didžiuliai berniukai ir dar didesnė moteris ėjo bangomis, mesdami vis didesnį šešėlį. Ir tada Anisimovas nuėjo jos pasitikti, – mažas, besidaužančia širdimi. Atrodė, moteris nepastebi jo, vabaliuko. Bet kai ji atsidūrė visai šalia, Anisimovas pajuto, kad jis toks pat didelis kaip ir ta moteris ir kad dvi jo dalys iš abiejų pusių yra lygios dviem moters dalims. Ir jis girdėjo, kaip garsiai plaka jos krūtinėje viena didžiulė jos ir berniukų širdis. Ir tada jis, nelėtindamas žingsnio, įėjo į moterį, tarsi ji būtų buvusi ne kūnas, o tik balta migla, ir berniukai įėjo į jo mergytes, – ir liovėsi bendras jų judėjimas, sustabdytas priešpriešinių jėgų. Drebanti Anisimovo širdis prasmego moters širdyje, jo mergyčių ir jos berniukų

gyslomis ėmė tekėti bendras kraujas. Dabar ji buvo viena – didžiulė širdis, aprūpinanti krauju juos visus. Ir jo mergytės, staiga nutilusios, vėl pratrūko džiūgauti, vaikiškai krykštauti, ir jų balsai susiliejo su berniukų balsais. Bet dabar Anisimovas negalėjo suvokti, kur jis ir jo dalys, o kur moteris ir jos dalys. Jis pakėlė rankas – ir tai buvo tas pat, lyg jas būtų pakėlusi moteris. Ir ten, pakeltos už petelių, klegėjo kiekvienoje jo rankoje po mergytę, – bet kiekvienoje buvo ir po berniuką. Tada Anisimovas, – o su juo ir moteris, – pakėlė bendrus savo vaikų delniukus: kairiuosius kairiųjų ir dešiniuosius dešiniųjų. Saulė šildė tuos delniukus ir liejo gyslomis šilumą į bangų atšaldytas pėdas.

– Tėtuk! Mamyte! Tėtuk! Mamyte! – vienas per kitą ėmė rėkti vaikai. – Mes norime paplaukioti, mes norime paplaukioti!

Ir tada Anisimovas ėmė virsti ant moters, o kai jie parvirto – pakilo didžiulė banga ir užliejo krantą. Ir jis nuplaukė, atsargiai ištiesęs rankas į priekį, darbuodamasis tik kojomis. Ir moteris – balta, didžiulė kaip banginis, – gulėjo po juo, laikydama jį ant bangų. O ten, toli priekyje, jis yrėsi laisvomis savo mergyčių rankomis – kairiosios mergytės kairiąja ranka ir dešiniosios mergytės dešiniąja. Berniukai, gulintys po jomis, plukdė jo mergytes kaip pripučiamieji čiužiniai. Ir laisva kiekvienos mergytės ranka buvo susiliejus su laisva ant nugaros plaukiančio berniuko ranka.

Staiga Anisimovas pajuto norą apsiversti ant nugaros, – ir tada ant jo tarsi didžiulė balta banginė užsigulė moteris. Ant nugaros apsivertė ir jo mergytės, o berniu-

kai, gulėdami ant jų kaip ant baikščių neskęstančių žuvyčių, nuplaukė mosuodami rankomis: kairysis – kairiąja, dešinysis – dešiniąja. Tuomet Anisimovas, plaukdamas ant nugaros, atsimerkė, kad išvystų dangų, – bet iš pradžių pamatė moters akis ir sujaudintas per jas išvydo bedugnį mėlį. Ir mergytės, plaukdamos ant nugaros, žiūrėjo į dangų per berniukus, gulinčius ant jų. Ir, vienai širdžiai susitraukinėjant, jų visų kūnuose tvinksėjo galingas, verčiantis kaskart sudrebėti pulsas.

apie autorių

Jaroslavą Melniką kritikai vadina „vienu mįslingiausių nūdienos Lietuvos rašytojų", „talentingiausiu šiuolaikiniu lietuviškai rašančiu fantastu-mistiku". Rašytojas gimė Vakarų Ukrainoje (1959), baigė Lvovo universiteto Filologijos fakultetą ir M. Gorkio vardo Literatūros instituto aspirantūrą. Gyvena Vilniuje. Dirbo žurnalų *Laima* ir *Moteris* redakcijose. Yra kelių prozos, filosofijos, kritikos knygų, išleistų ir už Lietuvos ribų, autorius. Jo romaną *Les Parias d'Eden* (*Išguitieji iš rojaus*) prancūzų kalba išspausdino viena didžiausių Prancūzijos leidyklų. Rašytojo prozą palankiai vertina Lietuvos ir užsienio spauda. Kaip teigia prancūzų kritikai, „autorius savo jaudinamu stiliumi, trumpu sakiniu ir subtilia psichologine analize pakyla iki filosofinio apmąstymo apie žmogiškosios laisvės ribas ir krikščioniškosios moralės draudimus".

Lietuvoje yra išleisti Melniko prozos rinkiniai *Rojalio kambarys* (2004), *Pasaulio pabaiga* (2006), *Labai keistas namas* (2008), romanas *Tolima erdvė* (2008). 1996 m. Vilniuje pasirodė filosofinių esė knyga *Laisvė ar nuodėmė*. Melnikas yra Lietuvos ir Ukrainos rašytojų sąjungų narys.

Kiekviena nauja rašytojo knyga patraukia skaitytojų ir kritikų dėmesį. 2004 m. jo „trumpieji romanai" tapo Respublikinio trumposios prozos konkurso nugalėtojais. Jau ne kartą Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto literatūrologai Melniko knygas yra priskyrę prie kūrybingiausių metų knygų. Prozos rinkinys *Pasaulio pabaiga* buvo pripažintas geriausia 2007 m. knyga. O *Labai keistas namas* buvo įtraukta į 2008-ųjų „Metų knygos" sąrašą. Tais pat 2008-aisiais Melnikui įteikta pagrindinė Respublikinių prozos skaitymų „Imbiero vakarai" – Jurgio Kunčino – premija. O 2009 m. rašytojo romanas *Tolima erdvė* vėl patenka į geriausiųjų tų metų knygų penketuką. Melniką ir jo fantastikos kūrinių ištraukas anglų, prancūzų ir vokiečių kalbomis 2010 m. Vakarų skaitytojams pristatė Tarptautinis Europos Sąjungos literatūrinis žurnalas *Transcript Literature Across Frontiers* (www.transcript-review.org).

Jaroslavas Melnikas
Kelias į rojų

Redaktorė
Nida Norkūnienė

Dailininkas
Zigmantas Butautis

Maketavo
Sigrida Juozapaitytė

2010-10-04
Tiražas 1 500 egz. Užsakymas 10.798

Išleido UAB „Baltų lankų“ leidyba
Kęstučio g. 10, LT-08116 Vilnius
leidykla@baltoslankos.lt
www.baltoslankos.lt

Spausdino UAB „Spindulio spaustuvė“
Vakarinis aplinkkelis 24, LT-48184 Kaunas

Danguje pakibusios atominės saulės, tūkstantį ir daugiau metų gyvenantys žmonės, vienišas filosofas, įsimylintis paukštę, kuri tampa jo sielos simboliu. Netikėtas rašytojo ir filosofo Jaroslavo Melniko pasaulis kupinas paradoksalių, kartais šokiruojančių simbolių ir metaforų. Nors jame labai ryškus intelektinis pradas, visuomet viešpatauja gyvi archetipai ir įtempti žmogaus jausmai, patosas ir lyrizmas. Dievo ir buities, dvasios ir kūno temos dar aštresnės. Naujoje Jaroslavo Melniko knygoje susiduriame su jau pažįstamu „fantastiniu realizmu“, leidžiančiu pažvelgti į mūsų kasdienį gyvenimą iš netikėtų aukštumų, visatos kontekste.

Šioje knygoje daug fantazijos ir fantastikos, o galbūt ir mistikos. Bet argi mes negyvename fantastikos pasaulyje? Paslapties pasaulyje? Pats mūsų gyvenimas yra nesuvokiamas stebuklas, pranokstantis fantastiką. Kažkieno suprojektuoti biologiniai automatai, skriejantys Visatoje drauge su mažu žydru rutuliuku, mes mėginame suprasti, kas esam ir kam. Ir kviečiame tą, kuris sukūrė šį pasaulį, išlįsti iš už širmos ir parodyti mums savo veidą.

Autorius

Jį galėčiau pavadinti lietuvių literatūros neosimbolistu – pasitelkdamas simbolius ir alegorijas jis sukūrė netikėtų ir ambicingų kūrinių.

Renata Šerelytė

Kai kuriuos Jaroslavo Melniko kūrinius galima vadinti moksline fantastika, nors gali tikti ir metafizinės fantastikos apibūdinimas. Šiurpūs siužeto poslinkiai, netikėtai kylantys iš paprastos kasdienybės, išveda į tokias vaizduotės erdves, kuriose mįslingai persikloja kerintys ir kraupūs būties bei mirties pasauliai. Nors daiktinė ir emocinė tikrovė mums visiems atrodo labai pažįstama, šiose tyliai atsiveriančiose alternatyviose erdvėse niekuo negali būti tikras, ir skirtingos realybės bei košmaro plotmės susilieja į įtaigų ir sukrečiantį reginį. O kartais į fantastinių situacijų lūžius pažvelgiama su humoru.

Laimantas Jonušys

ISBN 978-9955-23-397-8

Viršelio fotografija © Zigmantas Butautis

www.baltoslankos.lt